ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

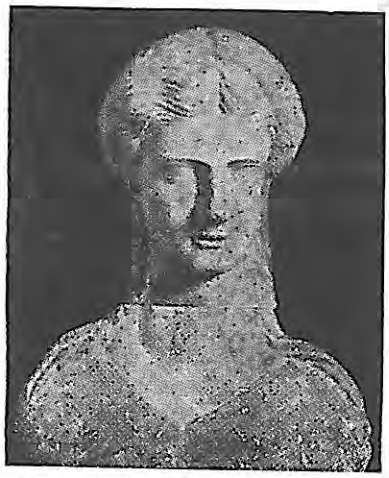

Ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀλύνθου

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ-ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1963 - ΤΕΥΧΟΣ 6ον

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΟΤΣΙΑΝΟΥ

Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ *

I

1. Τὸ θέμα μας εἶναι: Ἡ ἀπονομὴ τῆς Δικαιοσύνης ἐν Χαλκιδικῇ ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Καὶ ἐπιθυμῶ ἐν ἀρχῇ νὰ διευκρινήσω ὅτι ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ τὸ ὑλικὸν τῆς παρούσης διαλέξεως ἠντλήσαμεν κυρίως καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς μελέτης τῶν μέχρι σήμερον ἀνεξερευνήτων Ἀρχείων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας τὰ ὁποῖα λίαν προφρόνως καὶ προθύμως ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κασσανδρείας κ.κ. Συνέσιος.

Ὡς ἀφετηρίαν τῆς Τουρκοκρατίας τοποθετοῦμεν φυσικὰ τὴν 29ην Μαΐου 1453, τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Μολονότι, διὰ νὰ ἀκριβολογήσωμεν, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ Τουρκοκρατία ἐν Χαλκιδικῇ ἤρχισεν εἴκοσι τρία ἔτη ἐνωρίτερον καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1430, ὅταν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἐπὶ Μουρὰτ τοῦ Β', ἔγινεν ἡ ἅλωσις τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐν συνεχείᾳ κατελήφθη καὶ ἡ Χαλκιδικὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

2. Ὀρόσημον ἱστορικόν, μὲ βαθυτάτην τὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα καὶ μετέπειτα, ἀπετέλεσεν ἡ πτῶσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ προμαχῶνος τούτου τῆς Βαλκανικῆς. Καὶ διὰ τὸ Ἔθνος ἡμῶν ἤρξατο, διὰ τῆς καταλύσεως τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους μία μακραίων καὶ ζοφερὰ δουλεία.

Εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν Κωνσταντινούπολιν τὴν θέσιν τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος αὐτῆς, τοῦ ἡρωϊκῶς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πεσόντος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, καταλαμβάνει ὁ Μωάμεθ ὁ Β' ὁ Πορθητής.

Ἦτο οὗτος, «κρυψίνους, ὠμός, φανατικὸς ἐχθρὸς τῶν Χριστιανῶν ἀλλὰ ἦτο ἐξ ἄλλου εὐφυής, δραστήριος καὶ ὀξυδερκέστατος πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης». Οὕτω σκιαγραφοῦν τὴν προσωπικότητα τοῦ Πορθητοῦ οἱ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου εἰδικῶς ἐγκύψαντες.

Σκέψις του πρώτη μετὰ τὴν κοσμοϊστορικήν του νίκην ἦτο: πῶς θὰ διετήρει τὸ νέον κράτος καὶ πῶς θὰ ὠργάνωνεν αὐτὸ ἐπὶ στερεῶν βά-

---

* Διάλεξις δοθεῖσα ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας Χαλκιδικῆς τὴν 25ην Νοεμβρίου 1962 εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν.

σεων, δοθέντος ὅτι δὲν εἶχε κατακτήσει ἀκόμη ὁλόκληρον τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ δοθέντος ὅτι ἐφοβεῖτο ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν ἐπέμβασιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐθνῶν τῆς Δύσεως, ἥτις ἦτο εἰς θέσιν καὶ διέθετε τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαιούσας δυνάμεις νὰ σπεύσῃ καὶ νὰ θέσῃ ἐκποδὼν τὴν Ὀθωμανικὴν Κυριαρχίαν. Ἠκολούθησε, καὶ ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ἡ ὀξυδέρκειά του, πολιτικὴν διαλλακτικήν, τὴν πολιτικὴν τῆς ἀνοχῆς, ἐπικαλούμενος ἐντέχνως τὸ Κοράνιον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀντιδράσεων τῶν ὁμοφύλων του καὶ τῶν ὑπερφιάλων πολεμιστῶν του[1]. Ἡ πολιτικὴ ταύτης ἦτο ἡ παρὰ τοῦ Σουλτάνου αὐτοῦ παραχώρησις εἰς τοὺς ὑποδουλωθέντας Χριστιανοὺς τῶν λεγομένων προνομίων.

3. Τὰ προνόμια ταῦτα ἦσαν ὡς γνωστόν:

1ον. Ἐλευθερία θρησκείας καὶ γλώσσης.

2ον. Προστασία καὶ ἀπαραβίαστον τοῦ κλήρου.

3ον. Οἱ Ἐπίσκοποι ἀσκοῦν εἶδος θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐπιβλέψεως. Ἐδικαιοῦντο νὰ τιμωροῦν τοὺς παρεκτρεπομένους εἰς ζητήματα θρησκευτικῆς φύσεως ἀλλὰ καὶ εἰς ζητήματα οἰκονομικῆς φύσεως ἀφορῶντα τὴν Κοινότητα.

4ον. Δικαστήριον πνευματικὸν μὲ πρόεδρον τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ἐκδικάζῃ τὰς οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου ὑποθέσεις.

5ον. Ἐλευθερία τῆς Κοινοτικῆς Διοικήσεως, τοὐτέστιν αὐτοδιοίκησις τῶν Κοινοτήτων διὰ Δημογεροντίας ἐκλεγομένης ὑπὸ τῶν κατοίκων[2].

Καὶ ὡς ὄργανον τῆς πολιτικῆς του ὁ Μωάμεθ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν προνομίων ἐπέλεξε τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ὅστις ἐξελέγη Πατριάρχης τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἅλωσιν, τῇ ὑποδείξει τοῦ Σουλτάνου, ὀνομασθεὶς Γεννάδιος. Διότι ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνθενωτικῆς παρατάξεως, διὰ

---

[1]. Πολιτικὴ ἀφομοιώσεως θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ζημίας ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς εἰς τος κατακτητάς. Πολιτικὴ καταπιέσεως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποβῇ πρόξενος ἐπαναστάσεως καὶ θὰ ὡδήγει εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τὴν ὁποίαν ἐφοβεῖτο ὁ Μωάμεθ.

[2]. Τὰ προνόμια παρεχωρήθησαν διὰ Βερατίου ἔχοντος χαρακτῆρα ἐκτελεστικοῦ Διατάγματος τῶν θρησκευτικῶν ἐπιταγῶν τοῦ Κορανίου. Κακῶς χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «προνόμια». Ἐλλείπει τὸ συστατικὸν στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τοῦ «προνομίου»: ἡ εὔνοια. Μόνον τὸ συμφέρον τῶν κατακτητῶν ὑπηγόρευσε τὰς παραχωρήσεις αὐτὰς καὶ οἱ Σουλτάνοι ὁσάκις ἐνόμιζον ὅτι τοὺς συνέφερε κατεπάτουν ἢ περιώριζαν τὰς παραχωρήσεις αὐτὰς ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν των. (Πρβλ. Νικ. Παντζοπούλου: Τινὰ περὶ τῆς ἐννοίας τῶν προνομίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν Ἀρχείῳ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, 10, σελ. 449, Δημ. Σερεμέτη: Ἡ Δικαιοσύνη ἐπὶ Καποδίστρια, 1959, σελ. 17 ἐπ.).

τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διεύρυνσιν τοῦ μεταξὺ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως χάσματος[3].

Πρᾶξις ἐμφαίνουσα καὶ πάλιν τὸ πολιτικὸν δαιμόνιον τοῦ Πορθητοῦ.

4. Βάσει τῶν γενικῶν αὐτῶν «προνομίων» καὶ βάσει τῶν τοπικῶν προνομίων τῆς Χαλκιδικῆς διεμορφώθη εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχύσαντος οὐσιαστικοῦ δικαίου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως δικονομικοῦ τοιούτου.

Εἰς τὴν Χαλκιδικὴν παρεχωρήθησαν καὶ ἴσχυσαν ἐπὶ πλέον καὶ τοπικὰ ἢ χωρικὰ προνόμια, ὡς συνέβη καὶ μὲ τὰ Δωδεκάνησα, τὴν Χίον, τὸ Πήλιον κ.λ.π..

Καὶ αἰτία τῶν τοπικῶν προνομίων ἦσαν τὰ πλούσια μεταλλεῖα τῆς Βορείου Χαλκιδικῆς, τῶν Μαντεμοχωρίων. Ἐξάγεται πολύτιμον μέταλλον: ὁ σιδηροπυρίτης ἐκ τῆς κατεργασίας τοῦ ὁποίου παράγεται: μόλυβδος, ψευδάργυρος, θεῖον καὶ ἄργυρος. Τὰ μεταλλεῖα αὐτά, γνωστὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα προσήλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν κατακτητῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Καὶ παρέχουν οὗτοι εἰς τοὺς κατοίκους, εἰδικοὺς μεταλλωρύχους, ὡρισμένας ἐλευθερίας διὰ νὰ ἀποδίδουν περισσότερον.

Πεντήκοντα μόλις ἔτη μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Χαλκιδικῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων διαμορφοῦται, περὶ τὸ 1500, ἐν Βορείῳ Χαλκιδικῇ τὸ ἑξῆς καθεστώς:

Ἐδημιουργήθη αὐτοδιοικουμένη ὁμοσπονδιακὴ ὀργάνωσις ἀπὸ 12 κωμοπόλεις (Λιαρίγκοβα, Γαλάτιστα, Βάβδος, Ραβνά, Στανός, Βαρβάρα, Νεοχώριον, Μαχαλάς, Ἴσβορος, Χωρούδα, Ἱερισσὸς) καὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ αὐτὴ ὀργάνωσις ἀνέλαβε, κατόπιν ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεως καὶ συμβάσεως μετὰ τοῦ Σουλτανικοῦ Ταμείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Χαζινέϊ - Χασέ, τὴν δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐκμετάλλευσιν τῶν μεταλλείων (ἀπέκτησε μάλιστα τότε ὑποδειγματικὴν φήμην διὰ τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας της: τὸν ὁμαδισμὸν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν), ἀντὶ ἐτησίου «δοσίμα-

---

[3]. Ἡ Δύσις ἠδύνατο νὰ προλάβῃ τὴν κατάκτησιν τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὀρθῶς ὁ Ἰωάννης ὁ 8ος, ὁ βασιλεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ 1423 - 1448, προσανατολίσας τὴν πολιτικήν του πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐπεδίωξε τὴν φιλίαν τῶν δυτικῶν δυνάμεων καὶ διεξήγαγε σοβαρὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἁγίας Ἕδρας διὰ τὴ ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν αἵτινες ἀπέληξαν ἐπὶ Πάπα Εὐγενίου τοῦ 4ου εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου, τῆς Φλωρεντίας ἐν ἔτει 1438 ἥτις ἐκήρυξε τὴν Ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀντὶ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἀξιοποίησις τῆς ἀποφάσεως ταύτης διὰ τῆς παροχῆς ἐκ τῆς Δύσεως βοηθείας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἑτοιμορρόπου Βυζαντίου ὡς ὑπεστήριζε ἡ παράταξις τῶν Ἑνωτικῶν ἐδημιουργήθη μὲ τὴν λυσσαλέαν καὶ αἱματηρὰν ἀντίδρασιν τῶν ἀνθενωτικῶν διχασμὸς Ἐθνικὸς ὅστις τελικῶς κατὰ μέγα μέρος προεκάλεσε τὴν πτῶσιν τῆς Πόλεως.

τος» καθορισθέντος ἐφ' ἅπαξ εἰς 220 ὀκάδας καθαροῦ ἀργύρου, ποσοῦ σημαντικωτάτου διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ὁ Σουλτᾶνος ἀπήλλαξε τὴν ὁμοσπονδίαν ταύτην ἀπὸ πᾶσαν διοικητικὴν ἐπέμβασιν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας.

Τὴν διοίκησιν τῆς ὁμοσπονδίας εἶχον εἰς χεῖρας των δώδεκα ἀντιπρόσωποι, εἷς ἐξ ἑκάστης τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν κωμοπόλεων, οἵτινες συνήρχοντο καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ὁμοσπονδίας, τὸν Μαχαλᾶ δηλ. τὰ σημερινὰ Στάγειρα, καὶ ἐξέλεγον τέσσαρας Ἄρχοντας (βεϊκίληδες), οἵτινες ἤσκουν ἐπὶ ἕνα ἔτος τὴν διοικητικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐξεπροσωπεῖτο ἁπλῶς ἀπὸ τὸν Μαντὲμ - Ἀγᾶ, ἀξιωματικὸν ἐπικεφαλῆς εἴκοσι στρατιωτῶν, ἁπλοῦν ἐκτελεστὴν τῶν ἀποφάσεων τῶν βεϊκίληδων. Ἡ ὁμοσπονδιὰ δὲν εἶχε καμμίαν φορολογικὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸ Πασαλίκι τῆς Θεσσαλονίκης.

Διήνυσαν μακρὰν περίοδον οἰκονομικῆς ἀκμῆς τὰ Μαντεμοχώρια καὶ ἀνέπτυξαν μεγάλον πολιτισμόν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ συγγραφῇ διὰ τὴν ὁμοσπονδίαν αὐτὴν τῶν Μαντεμοχωρίων εἰδικὴ μελέτη[4].

II

1. Τὰ γενικὰ αὐτὰ «προνόμια», (ἀδόκιμος ὁ ὅρος ὡς εἴπομεν· χρησιμοποιοῦμεν ὅμως αὐτὸν πρὸς καλυτέραν κατανόησιν), ἐνισχυόμενα ἀπὸ τὰ «τοπικὰ» τοιαῦτα συνετέλεσαν ὥστε ἡ Χαλκιδικὴ νὰ ἔχῃ ἐπὶ Τουρκοκρατίας μίαν εὐρυτάτην αὐτοδιοίκησιν μὲ κύριον ὄργανόν της τὸ Ἰνταρὲ - Μιζλίς, πενταμελὲς Διοικητικὸν Συμβούλιον, (τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ σημερινὸν Νομαρχιακὸν Συμβούλιον, ἀλλὰ μὲ δικαιοδοσίαν πολὺ εὐρυτέραν), ὅπερ ἐξελέγετο ἀπὸ τοὺς Μουχτάρηδες, τοὺς σημερινοὺς Προέδρους τῶν Κοινοτήτων.

Εἰς τὸ Ἰνταρὲ αὐτὸ Μιζλὶς ἦτο προσηρτημένον καὶ τὸ περίφημον ρουμ-καλεμί.

Τὶ ἦτο αὐτὸ τὸ ροὺμ - καλεμί;

Ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς τῆς Χαλκιδικῆς ἦτο ἀμιγὴς Ἑλληνικὸς ἐδόθη εἰς τοὺς κατοίκους τὸ προνόμιον νὰ ἀπευθύνωνται ἑλληνιστὶ εἰς τὰς Τουρ-

---

[4]. Εἶχεν ἐπισκεφθῇ κατὰ τὸ 1500 τὰ Μαντεμοχώρια ὁ Γάλλος Pierre Belon, ὅστις ἐπανελθὼν εἰς τὸ Παρίσι ἐξέδωκε τὸ βιβλίον: Observations de plusieures singularites en Grece (1534), εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφει τὰς ἐντυπώσεις του. Περὶ τῆς ὁμοσπονδιακῆς αὐτῆς ὀργανώσεως τῶν Μαντεμοχωρίων ἴδε καὶ Στεφ. Κοτσιάνου: Ἕνα ταξίδι στὴ Χαλκιδικὴ στὰ 1793, Ἀθήνα 1951, σελ. 10 ἑπ.

κικὰς Ἀρχάς. Καὶ ὑπῆρχεν εἰς τὸ Καϊμακαμλὶκ τοῦ Πολυγύρου τὸ ρουμ καλεμὶ (Ρωμέϊκο Γραφεῖο) τὸ ὁποῖον μετέφραζε εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν τὰ ἔγγραφα ἅτινα ὑπεβάλλοντο ἑλληνιστὶ εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς.

2. Ἡ αὐτοδιοίκησις αὕτη συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν μεγάλη ἐμπορικὴ κίνησις, νὰ ἱδρυθοῦν σχολεῖα, νὰ δημιουργηθῇ ἀκμὴ καὶ οἰκονομικὴ εὐημερία μὲ ἀποτέλεσμα κατὰ τὰ μαῦρα ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς νὰ διατηρηθῇ ἄσβεστος ἡ φλόγα τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν κατοίκων της ὥστε νὰ σπεύσῃ ἡ Χαλκιδικὴ πρώτη νὰ λάβῃ μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἱεροὺς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἔθνους ἀγῶνας.

III

1. Ἀλλὰ εἶναι καιρὸς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ κύριον θέμα μας. Ἀπὸ Τουρκικῆς πλευρᾶς κατ' ἀρχήν.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος ἡ Τουρκικὴ Δικαιοσύνη ἐν Χαλκιδικῇ ἦτο ἀνοργάνωτος, δύναταί τις νὰ εἴπῃ[4]. Κύριοι φορεῖς τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἦταν τότε:

Αον) Ὁ Μαντὲμ Ἀγᾶς, ὅστις εἶχε τὴν ἕδραν του εἰς Μαχαλᾶ, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερον, καὶ κατὰ τὰς περιοδείας του εἰς ὁλόκληρον τὴν Χαλκιδικὴν ἐξεδίκαζε τὰς ὑποθέσεις προσώπων ἅτινα ἀνεφέροντο εἰς αὐτὸν καὶ Βον) Ὁ Καδῆς, ὁ ἱεροδίκης, ἔχων τὴν ἕδραν του εἰς Βάλταν τῆς Κασσάνδρας. Ὁ ἱεροδίκης αὐτός, διεδραμάτισε μετὰ τοῦ ἱεροδίκου τῆς Θεσσαλονίκης σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν ἐν Χαλκιδικῇ, ἰδίως τῶν κτηματικῶν μεταξὺ τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἢ μεταξὺ τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν χωρίων τῆς Χαλκιδικῆς, ὡς πρὸς τὰ ὅρια τῶν Μετοχίων τῶν Μονῶν[5].

Σώζονται πολλαὶ ἀποφάσεις τῶν ἱεροδικῶν αὐτῶν, εἰς τὰς βιβλιοθή-

---

[4]. Οὐδεμία ὁμοιομορφία εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Τουρκικῆς Δικαιοσύνης ὑπῆρχε μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Τουρκίᾳ. Κάποια ὀργάνωσς της ἐπεχειρήθη διὰ τοῦ ἐκδοθέντος τῷ 1839 Αὐτοκρατορικοῦ Χάττι - Σερίφ. Πάντως ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας οἱ Τοῦρκοι ἠρκοῦντο εἰς τὸ Κοράνιον ὡς τὸν μοναδικὸν Νόμον αὐτῶν, ἐθεώρουν δὲ ὡς προπετῆ καὶ βέβηλον πᾶσαν τροποποίησίν του (Πρβλ. Δημ. Ζώτου: Ἡ Δικαιοσύνη εἰς τὸ Κράτος τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, Ἀθῆναι, 1940, σελ. 5 ἐπ. - Ι. Μουσούρη: Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης, Ἀθῆναι, 1940, σελ. 5 ἐπ.).

[5]. Ἐδίκαζον οἱ Ἱεροδίκαι βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Κορανίου, τῆς παλαιᾶς Τουρκίας οὔσης Κράτος θεοκρατικὸν (Πρβλ. Ι. Βασδραβέλλη: Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας, 1952 σελ. 31).

κας τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι καταχωρημέναι εἰς τὰ ἑξῆς βιβλία ποὺ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου:

1) Βαρλαὰμ Ἀγγελάκου. Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Μονὴ Γρηγορίου, 1921.

2) Προηγουμένου Εὐδοκίμου: Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, 1926.

Ἐπισημαίνω δύο σημεῖα: Μετέβαινε ὁ Ἱεροδίκης ἐπὶ τόπου, ἤκουε τοὺς ἑκατέρωθεν μάρτυρας, ἠρεύνα τὰ προσκομιζόμενα ἔγγραφα καὶ ἐλάμβανε τὴν ἀπόφασίν του, εἰς τὴν ὁποίαν προετάσσετο συνήθως ἡ φράσις: «Τὸ ἱερὸν καὶ θεοφρούρητον Ἱεροδικεῖον.....».

Ἐνήργει ὁ Ἱεροδίκης κατόπιν προσφυγῆς εἰς αὐτὸν τῶν διαδίκων ἢ κατόπιν ἐντολῆς πρὸς αὐτὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Πολλάκις ἔτεμνε τὴν διαφορὰν ὁ ἴδιος ὁ Σουλτᾶνος ἐπὶ τῶν μοναστηριακῶν διαφορῶν (ἐξηρτᾶτο δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν προσκομιζόμενον χρυσὸν) ὁπότε, ὑπὸ μορφὴν φιρμανίου, ἐκοινοποιεῖτο ἡ ἀπόφασίς του.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ προσφώνησις τῶν φιρμανίων αὐτῶν.

Ἀντιγράφω ἀπὸ φιρμάνιον τοῦ 1605 ἐπὶ Σουλτάνου Ἀχμὲτ Χὰν τοῦ Αου.

> «Ἀνώτατε τῶν κριτῶν τῶν Μουσουλμάνων, κάλλιστε τῶν διοικητῶν τῶν Μονοθεϊστῶν, πηγὴ ἀρετὴ καὶ γνώσεως, θεήγορε πάντων τῶν πλασμάτων, πανάξιε τῆς μεγάλης εὐσπλαχνίας τοῦ βοηθοῦ Παντοκράτορος, Ἡμέτερε Κύριε Ἱεροδίκη Θεσσαλονίκης, αὐξηθείησαν αἱ ἀρεταί σου. Καύχημα δὲ τῶν κριτῶν καὶ δικαστῶν, πηγὴ ἀρετῆς καὶ τοῦ λόγου (ἤτοι τοῦ Κορανίου) Ἱεροδίκαι τῶν Σιδηροκαυκασίων, Σερρῶν καὶ Ζίχνης, αὐξηθείη καὶ ἡ ἰδική σας ἀρετή».

Τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο φιρμάνιον ἀφεώρα τὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριότητος τῆς Μονῆς Γρηγορίου ἐπὶ ὡρισμένων Μετοχίων της.

Εἰς τὸ ἴδιον φιρμάνιον ἀναφέρεται ὅτι: «ἐλήφθησαν διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν Ταμεῖον δέκα τέσσαρες χιλιάδες, χρυσᾶ νομίσματα τῆς εἰρημένης Μονῆς».

2. Διοργάνωσις τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Τουρκικῆς Δικαιοσύνης ἤρξατο τῷ 1854, ὅταν τότε ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος Νόμος «περὶ βιλαγετίων».

Ἱδρύθη ἐν Χαλκιδικῇ Εἰρηνοδικεῖον καὶ ἀργότερον καὶ Πρωτοδικεῖον τὸ λεγόμενον: Χοκοὺκ Νταϊρέ. Σημειωτέον ὅτι παρὰ τῷ Πρωτοδικείῳ τούτῳ ὑπῆρχε καὶ Ποινικὸν Τμῆμα, τὸ Τζερὰρ Νταϊρέ.

Ἔχω εἰς τὸν φάκελλον τῆς διαλέξεως ταύτης πολλὰς ἀποφάσεις τοῦ Τουρκικοῦ Πρωτοδικείου. Ἠκολούθουν οἱ Τοῦρκοι δικασταὶ πρακτικὸν σύστημα διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας.

Ἡ ἀγωγὴ καὶ τὰ λοιπὰ δικόγραφα τῆς διαδικασίας ἐπεδίδοντο, μερίμνῃ τοῦ δικαστηρίου, διὰ τῶν Ἀστυνομικῶν ἢ ἄλλων Ἀρχῶν, εἰς τοὺς διαδίκους. Τὸ Δικαστήριον ἐξήταζε τοὺς προσκομιζομένους μάρτυρας ἢ ἠρεύνα, τὰ προσαγόμενα ἔγγραφα ἀλλὰ δὲν ἠρκεῖτο εἰς ταῦτα. Ἂν ἔκρινε τοῦτο ἀναγκαῖον ἀπηύθυνε ἔγγραφα πρὸς τὰς ἁρμοδίας Ἀρχὰς ἵνα διαφωτίσουν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ἢ ἐκάλει αὐτεπαγγέλτως πρὸς ἐξέτασιν μάρτυρας τῶν ὁποίων ἡ κατάθεσις ἐκρίνετο ἀναγκαία. Καὶ ἡ τεχνικὴ τῆς συντάξεως τῶν ἀποφάσεων εἶναι ἐνδιαφέρουσα, διακρινομένη διὰ τὴν ἁπλότητά της[6].

IV

1. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων ἤδη:

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Χαλκιδικῆς εἰς τοὺς Τούρκους, δικαστικὴν ἐξουσίαν ἤσκουν εἰς τὴν Βόρειον Χαλκιδικὴν οἱ Βεϊκίληδες, οἱ τέσσαρες Ἄρχοντες, οἱ ἐκπροσωποῦντες τὴν ὁμοσπονδιακὴν ὀργάνωσιν τῶν Μαντεμοχωρίων.

Ἀλλὰ καθ' ὅλην τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐντεῦθεν τὴν Δικαιοσύνην ἀπένειμον κυρίως οἱ Μητροπολῖται τῶν Μητροπόλεων τῆς Χαλκιδικῆς, EX BONO ET AEQUO, μετὰ συμβουλευτικὴν γνώμην τῶν ἱερέων καὶ τῶν προκρίτων ἑνὸς ἑκάστου χωρίου, κατὰ τὰς συχνὰς ἐκτὸς ἕδρας περιοδείας των.

Ἡ πτῶσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὗρε τὴν Χαλκιδικὴν διηρημένην εἰς τρεῖς Μητροπόλεις.

Α) Τὴν Ι. Μητρόπολιν Ἀδραμερίου μὲ ἕδραν τὴν Γαλάτισταν.

Β) Τὴν Ι. Μητρόπολιν Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους, μὲ ἕδραν τὴν Λιαρίγκοβα, τὴν σημερινὴν Ἀρναίαν καὶ

Γ) Τὴν Ι. Μητρόπολιν Κασσανδρείας μὲ ἕδραν τὴν Βάλταν Κασσάνδρας. Ἡ ἕδρα τῆς Μητροπόλεως ταύτης μετεφέρθη εἰς Πολύγυρον ἐν ἔτει 1854. Ἔχω εἰς χεῖρας μου τὸ πρωτότυπον μιᾶς δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Ἰακώβου, δημοσιευθείσης ἐν Πολυγύρῳ τὴν 15 Δεκεμβρίου 1843 καὶ κηρυττούσης λελυμένον τὸν γάμον μεταξὺ τοῦ

---

[6]. Λίαν ἐμπεριστατωμένη εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθ. 70 τῆς 18 Ἰουνίου ἔτους 1328 (τουρκικοῦ) ἀπόφασις τοῦ τμήματος Πολιτικῶν ὑποθέσεων τοῦ Πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου Κασσάνδρας μὲ σύνθεσιν: Ἰμπραχὶμ Ἐτέμ, Πρόεδρος. Χασὰν Ταχσὶν καὶ Γρηγόριος, Πρωτοδίκαι.

Ἐκ τοῦ κειμένου της συνάγεται ὅτι κυριαρχεῖ τὸ λεγόμενον ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΣ. Ὁ Δικαστὴς ἔχει ἐπηυξημένην τὴν πρωτοβουλίαν ὡς ἔχει ἐπηυξημένην καὶ τὴν αὐτεπάγγελτον ἐξουσίαν του,

'Αναστασίου Νινῆ καὶ τῆς συζύγου του Μαριγῶς Μαουρουδῆ[7].

Παραθέτω μέρη τινὰ αὐτῆς:

«'Ο ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΟΥΜΕΝ.

'Ως δηλοῦται διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ διαζυγίου γράμματος πρὸ δέκα ἑπτὰ περίπου μηνῶν, ὁ 'Αναστάσιος Νινῆς ἐλθὼν εἰς 'Ορμύλιαν, χωρίον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, ἀνήγγειλεν ἡμῖν, δεινοπαθῶς, τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του Μαριγῶς Μαουρουδῆ, ἐπισυμβᾶσαν ἔριδα, ...
.. ..
Τούτων οὕτως ἐχόντων, διαζευγνυόμεθα αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀπαλλοτριοῦμεν αὐτοὺς πάσης γαμικῆς συναφείας, καὶ ξένους ὅλως ἀποκαθιστῶμεν πάσης σχετικῆς κοινωνίας διὰ παντός. Διὸ καὶ εἰς τὴν περὶ τούτων ἁπάντων ἔνδειξιν ἐγράφησαν δύο ὅμοια ἔγγραφα ὑπογεγραμμένα παρ' αὐτῶν, μαρτυρημένα παρὰ τῶν προεστώτων καὶ προκρίτων, σὺν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιβεβαιώσει, καὶ ἐδόθησαν θάτερον θατέρῳ εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ ἀσφάλειαν.

1843 Δεκεμβρίου 15 ἐν Πολυγέρῳ

'Αναστάσιος Νιννὴς σύζυγος αὐτῆς βεβαιῶ. Μαριγῶ Μαουρουδῆ σύζυγος αὐτοῦ βεβαιῶ. 'Ο προεστὸς Γιαννάκης Χρήστου μαρτυρεῖ. Αὐγερινὸς Δημητρίου μαρτυρεῖ. Κώνστας Γεωργάκη μαρτυρεῖ».

Παραθέτω δ' ὡσαύτως καὶ τὸ κείμενον τῆς ὑπ' ἀρ. 19 καὶ ἀπὸ 6 'Ιουνίου 1863 ἀποφάσεως ἐπὶ διαζυγίου τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Χρυσάνθου, ληφθείσης ἐκ «Κώδικος Αου Διαθηκῶν καὶ ἀποφάσεων τῆς Ι. Μητροπόλεως Κασσανδρείας».

«'Αριθμ. 19

'Ενώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, συνεδριαζόντων τῶν ἐν καθ' ἡμᾶς χώρᾳ 'Αθύτῳ ἐντιμοτάτων κληρικῶν, παραστὰς διὰ τῆς ἐγγράφου ἀναφορᾶς αὐτοῦ, ὡς προφορικῆς ὁμολογίας, ἐκίνησεν ἀγωγὴν Δημήτριος ὁ Γεωργίου 'Αθετιώτης κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ 'Ελένης θυγατρὸς τοῦ 'Ιωάννου, ὅτι, πρὸ ἓξ ἐτῶν νυμφευθείς, καὶ εἰς συζυγικὴν συνάφειαν ἐλθὼν νομίμως μετὰ τῆς ρηθείσης 'Ελένης, συζήσας μετ' αὐτῆς περίπου δύο ἔτη, καὶ ἔπειτα ἀπορῶν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, ὡς μὴ δυνάμενος ποριῖσαι τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἐν τῇ πατρίδι μου 'Αθέτω

---

7. 'Η Μαριγὼ Μαουρουδῆ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Μαουρουδῆ Παπαγιαννάκη καὶ τῆς συζύγου του Γερακίνας, ἐνυμφεύφθη δὲ εἰς τὴν Κόρινθον τὸν εἰρημένον 'Αναστάσιον Νινῆν.

'Ο πατήρ της, Μαουρουδῆς Παπαγιαννάκης, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Χαλκιδικῇ τοῦ 1821, διέφυγε μετὰ τῆς συζύγου του εἰς τὴν μαχομένην Νότιον 'Ελλάδα, μετέσχεν ὡς πολεμιστὴς εἰς τὸ πολιορκούμενον Μεσσολόγγι, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον, διὰ νὰ φονευθῇ ἀργότερον εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν. 'Από τὸν γάμον τῆς Μαριγῶς μὲ τὸν Νινῆ,ν ἐγεννήθη ὁ Μαουρουδῆς (πάππος μου) ἐξ οὗ ἐξηγεῖται πῶς εὗρον εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μου ἀρχεῖον τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

ὡς ἀκτήμων, καὶ ἐγκαταλείπων τὴν γυναίκαν μου Ἑλένην εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῆς οἰκίαν, ἀπῆλθον εἰς τὴν Βλαχίαν διὰ τὸ ἐφευρίσκειν πόρον ζωῆς ἐκεῖ, ὅπου διατρέψας τέσσαρα ἔτη οὐκ ἠδυνήθην ὡς ἀλλοδαπὸς εὐπορῆσαι, καὶ προμηθεῦσαι περὶ τῆς γυναικός μου τὰ ἐπαρκοῦντα χρήματα· εἰμὴ μόνον διακόσια γρόσια, ἅπερ καὶ διηύθυνα αὐτῇ. Μετὰ τέσσαρα δὲ ἔτη ἐπανελθὼν οὐχ εὗρον τὴν γυναῖκα μου ἐν τῇ πατρίδι Ἀθέτῳ, εἰμὴ ἐν Καψοχώρᾳ προσκεκλημένην ἀθεμίτως, καὶ παρανόμως ξένῳ τινὶ ἀνδρὶ Ἀθανασίῳ Νικολαΐδη. Καὶ ἤδη προσπίπτων εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαιτῶ ἱκανοποίησιν. Καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν οὐκ ὀκνήσασα ποσῶς, καὶ μεταπεμψαμένη τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἑλένην, ἠκριβολόγησε περὶ πάντων τούτων, ἡ δὲ γυνὴ παραστάσα ὡμολόγησεν, ὅτι ἡ τετραετὴς ἐγκατάλειψις τοῦ ἀνδρός μου ἐπέφερε τὰ πάνδεινα. Ἔμεινα ἀπροστάτευτος, ἄσιτος, ἀποροῦσα ἐνδυμασίας, σκεπασμάτων, ἄοικος, ἄπολις, ἀλήτης, καὶ τέλος «ἀνάγκᾳ καὶ θεοὶ πείθονται» καὶ «ἐξ ἀνάγκης νόμου μετάθεσις γίγνεται», κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἀθεμίτως κατέφυγον εἰς τὴν ἐν Καψοχώρᾳ τοῦ ρηθέντος Ἀθανασίου οἰκίαν πρὸς παρηγορίαν τῶν ἀθέσμων καὶ ἀχαλινώτων ὁρμῶν τῆς νεότητός μου, καὶ πρὸς παραμυθίαν τῆς ζωοτροφίας καὶ ἐνδυμασίας μου, καὶ ὅτι τῆς διαφθορᾶς μου ταύτης ὡς κακῆς διαγωγῆς μου αἴτιος ἐστὶν ὁ ἴδιός μου πάντη ἀνίκανος ἀνήρ, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ προκατόχου σου τὰ αὐτὰ ὡμολόγηκα, καὶ ἔκτοτε εἰς ἐγχρόνιον τοπικὴν διάστασιν διατελοῦμεν, καὶ ἑτοίμη εἰμὶ ἐμβαλὼν ἑαυτὴν εἰς πῦρ τε καὶ θάλασσαν, ἢ συζῆσαι εἰς τὸ μέλλον μετὰ τοιούτου ἀνδρός, ὃς τῶν ἁμαρτιῶν μου ὀψώνιον ἐγένετο τῆς τε ψυχικῆς ἀπωλείας ὄργανον, καὶ τῶν στηλιτεύσεών μου προταίτιος. Ἰδοῦσα ἀφ' ἑνὸς μέρους, τὸ ἄκαμπτον τῆς γυναικός, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Δημητρίου τὴν μὴ οὐδόλως παραδοχὴν καὶ στερεὰν γνώμην, δι' ἧς διϊσχυρίζεται ὅτι ἔστιν ἐκ τῶν ἀδυνάτων ἵνα παραδεχθῇ διὰ γυναῖκα αὐτοῦ τοὐντεῦθεν τὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχαλίδα, καὶ γνοῦσα τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ἀποφασίζουσαν τὸ ἐπὶ μοιχείας συζύγιον ἀπολῦσαι, τούτου χάριν ὡς ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἔγνω σωτηρίαν τῶν ἀμφοτέρων τὴν διάζευξιν. Καὶ διαγράφουσα διὰ τοῦ παρόντος Κυριαρχικοῦ Διαζυγίου Γράμματος ἀποφαίνεται ὅτι τοὺς διαληφθέντας Δημήτριον Γεωργίου, καὶ Ἑλένην Ἰωάννου ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων διαζεύξατο αὐτούς, καὶ ἀλλοτρίαν τὴν μετ' ἀλλήλων συνοίκησιν αὐτῶν ἐποιήσατο. Ὅθεν ἀπὸ τοῦδε καὶ τοῦ λοιποῦ ὁ προλαβὼν αὐτῶν γάμος ὡς μὴ ὑπάρξας εἶναι καὶ λογίζεται. Καὶ μένουσιν αὐτοὶ καὶ ὑπάρχουσι διαζευγμένοι ἐπ' ἀλλήλων, καὶ ἀπομεμακρυσμένοι, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τελείως ἐξοφλημένοι ὡς λαβόντες ἕκαστος τὰ ἴδια αὐτοῦ πράγματα ἑκουσίᾳ τῶν ἀμφοτέρων θελήσει καὶ εὐχαριστήσει. Καὶ οὐκ ἔχουσι πώποτε καὶ παντάπασιν ἐπ' οὐδεμιᾷ ἀφορμῆς ἢ προφάσεως, οὐδὲ μέχρις ὀβολοῦ ἀπαιτῆσαι τι ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπὶ τούτῳ τοίνυν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν ἡμέτερον Διαζύγιον εἰς δύο ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα, καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως, καὶ ἐξεδόθη ἑκάτερον ἑκατέρῳ, εἰς διηνεκῆ ἀσφάλειαν.

Ἰουνίου ἕξη, ἡμέρᾳ Πέμπτη, ἐντὸς τῆς ἐν Βάλτᾳ Μητροπόλεως, 1863. Ἕπονται αἱ ὑπογραφαί: Ὁ Κασσανδρείας Χρύσανθος ἀποφαίνεται. Παπ.

Μιχαὴλ Δ. ἐξ 'Αθέτου. Παιονίδης. Δ. Χρωσάφης. Παπ. Πέτρος. 'Αθετιώτης. Παπ. 'Ιωάννης ,Αθετιώτης. Νικόλαος Πα. 'Ιωάννου».

2. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὡς ἄνω Κώδικος τῆς 'Ι. Μητροπόλεως ἀναγιγνώσκομεν καὶ τὰ ἑξῆς:

α) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 39 καὶ ἀπὸ Αὐγούστου 12, 1866 «Αὐλικὸν ἐπίσημον διαζεύξεως ἔγγραφον» τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας Χρυσάνθου κηρῦσσον λελυμένον τὸν γάμον τῶν ἐν 'Ορμυλίᾳ 'Ιωάννου Γ. Μπέκη καὶ Ἄννης Μαυρουδῆ:

«.....'Απεστείλαμεν τὸν εὐλαβέστατον Σακελλάριον Παπαλάζαρον καὶ τὸν ἰατρὸν κ. Δ. Βατσινιέρην πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἄνναν, ἀσθενοῦσαν ὑπὸ ὑδρωπεκίας. Αὕτη καίτοι παραλυσίᾳ καὶ ἀκινήτῳ θέσει κειμένη καὶ ἐωσφορικῷ καὶσατανικῷ πείσματι κατεχομένη ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὅτι γνωρίζει καλῶς ἐκ τῆς ὑδρωπεκίας ἡ θεραπεία της ἀδύνατος ὅτι εἶναι ἀλλὰ ἀφίεται, νὰ βασανίσῃ τὸν ἄνδρα της. Τούτου ἕνεκεν καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἠναγκάσθημεν τὴν διάζευξιν ποιῆσαι. Καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου Διαζυγίου Γράμματος ἀποφαινόμεθα ἵνα ὦσι ὁ 'Ιωάννης Γ. Μπέκης καὶ ἡ Ἄννα Μαυρουδῆ μεμακρυσμένοι ἀπὸ τὴν κατὰ νόμον γαμικὴν αὐτῶν συνάφειαν, ξένοι τε καὶ ἀπαλλοτριωμένοι εἰς τὸ παντελές, ἔχων δὲ ὁ 'Ιωάννης τὴν ἄδειαν εἰς γάμον δεύτερον ἐννόμως ἐλθεῖν. 'Επὶ τούτῳ ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν αὐλικὸν ἐπίσημον διαζεύξεως ἔγγραφον, κατεστρώθη δὲ καὶ ἐν τῷ 'Ιερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς 'Αγιωτάτης ἡμῶν Μητροπόλεως.

'Εν Πολυγύρῳ, 1866, Αὐγούστου 12.

'Ο Κασσανδρεείας Χρύσανθος ἀποφαίνεται».

β) «Πρᾶξιν διαζυγίου τοῦ ἐκ Καψοχώρας 'Αγγέλου Λασπᾶ καὶ τῆς Κρυστάλλως 'Αργυρίου ἐκ Χανιώτης».

.....'Εν Μητροπόλει 1866, 'Απριλίου 25».

γ) «Διαζύγιον ὑπ' ἀρ. 38 τοῦ ἐκ Βάλτης Γεωργίου Γαροφάλλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μαγδαληνῆς....

'Εν Μητροπόλει 1866, 'Ιουλίου 13. 'Ο Μητροπλίτης Χρύσανθος».

δ) «Διαζύγιον Δημητρίου Ι. Χύμου Μεταγγιτσινοῦ καὶ Σουλτάνας Νικολάου Βρασταμινῆς .....

Τὴν 25 'Οκτωμβρίου τοῦ τρέχοντος ἐνεφανίσθη ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς 'Αγιωτάτῃ Μητροπόλει ὁ ἐκ Μεταγγιτσίου Δημήτριος Χῦμος καὶ ἀπολογηθεὶς ἐν τῇ κατ' αὐτοῦ ἀγωγῇ ἦν ἡ σύζυγος του Σουλτάνα ἐκ Βραστῶν κατέθεσε ὅτι ἡ γυνὴ του ὕβρισε τὴν κοίτην αὐτοῦ καὶ ἐξύβρισε τὴν τιμήν του, μεταβᾶσα καὶ εἰς χοροὺς καὶ πανηγύρεις ἄνευ τοῦ συζύγου ἢ τῆς γνώσεως αὐτοῦ (παραγράφονται τὰ καθέκαστα εὐσχημοσύνης ἕνεκα).....

Διετάξαμεν αὐτοὺς .... ἔσεται ὁ Δ. Χῦμος διεζευγμένος ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σουλτάνας

Τῇ 13 'Απριλίου, Πολύγυρος 1874, ὁ Κασσανδρείας Γρηγόριος

ε) «Πρᾶξιν διαζυγίου τοῦ ἐκ Πολυγύρου Χρήστου Πίτα μετὰ τῆς ἐκ τῆς κωμοπόλεως ὁρμωμένης Στεριανῆς χήρας θυγατρὸς Γεωργίου Χαχανιά....

Διετάξαμεν αὐτοὺς: τῇ μὲν γυναικὶ εἰς τρίτον γάμον κανονικῶς ἐλθεῖν οὐδόλως ἄδειαν δίδομεν.

Αωο6, κατὰ μῆνα 'Απρίλιον, Κασσανδρείας Γρηγόριος ἀποφαίνεται».

3. Εἰρήσθω ὅτι ἐνώπιον τῶν Μητροπολιτῶν συνετάσσοντο προικοσύμφωνα, πωλητήρια, διαθῆκαι κ.λ.π. Οὕτω εἰς τὸν ὡς ἄνω «Κώδικα Α' Διαθηκῶν καὶ Ἀποφάσεων» εὕρηνται καταχωρημένα μεταξὺ ἄλλων:

α) «Τὸ ὑπ' ἀρ. 37 αὐλικόν, ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐπίσημον προικοσύμφωνον γράμμα» διὰ τοῦ ὁποίου ἐν Βάλτῃ καὶ ἐν Μητροπόλει τὴν 7 Ἰουλίου 1866 ὁ Κύριος Κωνσταντῖνος Ἀθανασίου, βακάλης, προκειμένου νὰ ἔλθῃ ἡ θυγάτηρ του Μαρία εἰς γάμον μετὰ τοῦ Θωμᾶ Δημητριάδου, κατοίκου Θεσ)νίκης, σανδαλοποιοῦ, συνέστησε προῖκα ἀπὸ «γρόσια μετρητὰ 6500, κουταλάκια χρυσᾶ 4, σελένια φουστάνια 3, μεταξωτὰ ὑποκάμισα 3, πισκίρια 13, βρακιὰ 4, χράμια 4 ἐφάπλωμα 1, ταβάδες 2 κ.λ.π.».

β) «Τὸ ὑπ' ἀρ. 25 αὐλικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν πωλητήριον γράμμα δι' οὗ δῆλον γίνεται ὅτι ὁ Ἰωάννης υἱὸς τοῦ Μιχάλη ἠγόρασε ἀπὸ τὴν Κυράνω ἕνα χωράφι..... καὶ μένει ἀπολλοτριωμένος πᾶς τις μὴ δυνάμενος διαστρέψαι ἢ ἐνοχλῆσαι αὐτοὺς εἰς τὸ παντελές.

αωοξ, Φεβρουαρίου 6, Ἅγιος Νικόλαος».

γ) «Διαθήκη ἐν Βασιλικοῖς 18 Μαΐου 1866. Ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐπιβεβαιοῖ ..... τούτων οὕτω διατεθειμένων ἀπαιτῶν ἵνα μηδεὶς θελήσει νὰ παραβιάσῃ τὴν παροῦσαν μου διαθήκην τόσον ἐκ τῶν κληρονόμων μου ὅσον καὶ ἐκ μέρους παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ καὶ πολιτικοῦ δικαστηρίου. Ὁ δὲ τοὐναντίον ἐπιχειρήσων ἐχέτω τὰς ἀρὰς καὶ τὸ ἀνάθεμα τῶν ἁγίων καὶ θεσπεσίων Πατέρων τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας καὶ αὐτὸν τὸν δικαιοκρίτην Θεὸν ἀντίδικον ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ὁ διαθέτης Δημήτριος Ἀθαν. Γκινούδης».

V

1. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος διοργανοῦται πληρέστερον ἡ ἀπονομὴ τῆς Δικαιοσύνης ἐν Χαλκιδικῇ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Οὕτω ἤρξατο νὰ λειτουργοῦν:

α) Τὰ λεγόμενα πνευματικὰ Δικαστήρια, ἀνὰ ἓν εἰς ἕκαστον χωρίον, συγκείμενον ἐκ τῶν ἱερέων τοῦ χωρίου. Εἰς πρακτικὸν τῆς ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας τῆς 2ας Ὀκτωμβρίου 1903 ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

β) «Εἶτα ἡ Α. Πανιερότης ὁ Μητροπολίτης Κασσανδρείας κ. Ἰωάννης ἐπήγαγε ὅτι ὥρισε μέλη τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου τοὺς Ἱερεῖς τοῦ Πολυγύρου καὶ τῶν χωρίων καὶ ἡμέρας δικασίμους αὐτοῦ τὴν Δευτέραν καὶ τὸ Σάββατον».

Ὁ ρόλος τῶν Πνευματικῶν Δικαστηρίων ἐν Χαλκιδικῇ ἦτο ρόλος κυρίως διαιτητικὸς καὶ ἡ ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασία ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀκολουθουμένην σήμερον ἐν τῇ διαδικασίᾳ τοῦ διαζυγίου ἐνώπιον τοῦ Μητροπολίτου, κατὰ τὴν λεγομένην ἀπόπειραν συνδιαλλαγῆς τῶν συζύγων.

Ἐκαλοῦντο οἱ διάδικοι ἐνώπιον τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου, καὶ κατεβάλλετο προσπάθεια συνδιαλλαγῆς των. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν διεπιστοῦτο ὅτι ἡ φιλικὴ διευθέτησις τῆς διαφορᾶς ἦτο ἀνέφικτος, τότε ἠνοίγετο ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, τὸ ἕδρεῦον ἐν Πολυγύρῳ. Οὐδεὶς τύπος ἐτηρεῖτο κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου.

Β) Κύριον ὄργανον τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης ἐν Χαλκιδικῇ ἦτο τὸ λεγόμενον Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον.

Ἥδρευεν εἰς Πολύγυρον, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Καζᾶ τῆς Κασσάνδρας. Ἦτο τετραμελές. Ἀπηρτίζετο ἐκ τριῶν ἐνεργῶν μελῶν καὶ ἑνὸς Προέδρου, τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας. Ὑπῆρχε παρ' αὐτῷ καὶ Γραμματεύς.

Κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1903 μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1909 πενταετὲς διάστημα τοῦ Δικαστηρίου προήδρευσε ὁ Μητροπολίτης Κασσανδρείας Ἰωάννης.

Μέλη τοῦ Δικαστηρίου ὑπῆρξαν οἱ: Νικόλαος Πετρουλᾶς, Πέτρος Ματσιώρης, Γεώργιος Σάλτης, Κώστας Κότσιανος, Ἰωάννης Τραγανός, καὶ Ἀργύριος Παπαδόπουλος.

Ὡς Γραμματεῖς ἐχρημάτισαν οἱ Δημήτριος Δεσποτίδης, Γαρύφαλλος Δ. Δαραβίγκας, Νικόλαος Θεοχαρίδης καὶ Ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος.

Ὡς δικηγόροι ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ οἱ Γεώργιος Ζάμπας, Εὐμένης Παπαγεωργίου, Μιχαὴλ Τσακνῆς καὶ Ἀναστάσιος Παπαδόπουλος.

Εἰρήσθω ὅτι πᾶς πολίτης ἠδύνατο νὰ ἐκπροσωπεύσῃ τὸν διάδικον ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, ἐφωδιασμένος ὅμως ἀπαραιτήτως δι' ἐγγράφου πληρεξουσίου νομίμως κατηρτισμένου[8].

2. Ἐκλογὴ δικαστῶν.

Εἴπομεν ὅτι τοῦ Δικαστηρίου μετεῖχον τρία λαϊκὰ μέλη. Ταῦτα ἦσαν τὰ πρόσωπα τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν Ἐπαρχιακὴν λεγομένην Δημογεροντίαν. Ἐξελέγοντο δὲ ὑπὸ ἐκλεκτόρων - ἀντιπροσώπων τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας (εἷς ἐξ ἑκάστου χωρίου).

3. Οἱ ἐκλέκτορες ἐξελέγοντο καὶ οὗτοι διὰ πλειοψηφίας ἐν γενικῇ συνελεύσει τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὸν «Κανονισμὸν τῆς ἐκλογῆς Ἐπιτρόπων, Ἐφόρων καὶ Ἐπαρχιακῶν Δημογερόντων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας».

Προβλέπει τὴν ὕπαρξιν ἐκλογικῶν καταλόγων μὲ ἐγγραφὴν εἰς αὐτοὺς τῶν πολιτῶν τῶν ἐχόντων ὡρισμένα προσόντα: Ἕλληνες ὀρθόδοξοι,

---

[8]. Χρέη συμβολαιογράφου διὰ τὴν σύνταξιν πληρεξουσίου ἤσκει ἐν τῇ Μητροπόλει Κασσανδρείας κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ Μητροπολίτου ὁ Πρωτοσύγγελος.

Εἰς τὰ χωρία: ἡ Δημογεροντία τοῦ χωρίου ἐνώπιον τριῶν μαρτύρων. Ὑπέγραφε τοῦτο «ὁ ἐντολεὺς» καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει οὗτος ἦτο ἀγράμματος ὑπεγράφετο διὰ χειρὸς ἄλλου, ὁ ἐντολεὺς δὲ ἔθετε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Τοιοῦτον «πληρεξούσιον» ἔχω εἰς χεῖρας μου τῆς Εὐθυμίας Παπαϊωάννου, κατοίκου Ὁρμυλίας, πρὸς τὸν δικηγόρον Ἀναστάσιον Παπαδόπουλον, κάτοικον Πολυγύρου.

'Οθωμανοὶ ὑπήκοοι, ἡλικίας ἄνω τῶν 25 ἐτῶν, ἀπὸ τετραετίας ἐγκατεστημένοι εἰς τὸ χωρίον. Δυνατότης ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς. Πρόεδρος τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως, διευθύνων τὰς ἐργασίας αὐτῆς ὁρίζεται ὁ ἑκάστοτε ἱερατικὸς προϊστάμενος τοῦ χωρίου. Διασφαλίζεται τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας καὶ καθορίζεται ὁ τρόπος τῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς ἐκδικάσεως τῶν ἐνστάσεων κατὰ τῶν ἐκλεγέντων[9]. ('Ἴδε Κώδικα Μητροπόλεως σελ. 10, 226, 228, 271, 277 καὶ ἰδίως σελ. 55 - 66).

4. Σκόπιμον κρίνομεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ τῶν δαπανημάτων τοῦ Δικαστηρίου. Παραθέτομεν κατωτέρω τὸν πίνακα δικαστικῶν δαπανημάτων, ὡς οὗτος κατεστρώθη κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ Δικαστηρίου τῆς 28ης 'Απριλίου 1906, διότι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ συνάγει τις μίαν εἰκόνα τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Δικαστηρίου. Πρὸς κατατοπισμὸν σημειοῦμεν ὅτι μία λίρα χρυσῆ Τουρκίας εἶχε γρόσια ἑκατὸν καὶ ὅτι μία λίρα χρυσῆ Τουρκίας ἀξίζει σήμερον ὅσον περίπου ἡ χρυσῆ 'Αγγλίας.

Συνεδρίασις τῆς 28ης 'Απριλίου 1906.

'Υπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Α.Σ. τοῦ Μ)τοῦ Κασ)δρείας Κου 'Ιωάννου συνεδριαζόντων τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Μ. Ε. Δικ., ἤτοι τῶν κ.κ. Νικολάου Πετρουλᾶ, Π. Α. Ματσιώρη, Γ. Σάλτη, παρόντος καὶ τοῦ χρέη γραμματέως ἐκπληροῦντος 'Ιεροδ. κ. 'Αμβροσίου, ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ ἀνάγκη τῆς συντάξεως διατιμήσεως τῶν διαφόρων γραφικῶν καὶ παρομοίων δικαιωμάτων τοῦ γραφείου τῆς Ι. ταύτης Μητροπόλεως. 'Ωρίσθησαν δὲ ὡς ἑξῆς:

1) Πᾶσα αἴτησις περὶ οἱασδήποτε ὑποθέσεως, ἀγωγαί, ἀνταγωγαί, ὑπομνήματα, ἀνακοπαί, προτάσεις, ἀντιπροτάσεις, ἀναψηλαφίσεις, διαμαρτύρισις ἐπὶ ἐκλογῶν, παρεμπόδισις ἀγοραπωλησίας κτήματος καὶ ἀντίγραφα τούτων ἐὰν εἶναι ἑνὸς φύλλου.	γρ. 5
εἰδὲ μὴ ἕκαστον φύλλον ἀνὰ	» 5
2) Ἄδειαι α' γάμου ἀδιακρίτως	» 10
Ἄδειαι β' γάμου ἀδιακρίτως	» 20
Ἄδειαι γ' γάμου ἀδιακρίτως	» 30
3) Παρεμπόδισις γάμου	» 50
4) Κατάσχεσις καὶ ἄρσις κατασχέσεως	» 30

---

9. 'Αρμόδιον διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐνστάσεων κατὰ τῆς ἐκλογῆς ἐφόρων ἐπιτρόπων κλπ. ἦτο τὸ Μικτὸν 'Εκκλησιαστικὸν Δικαστήριον.

Σχετικὴ ἡ ὑπ' ἀριθ. 5 τῆς 17 'Οκτωβρίου 1903 ἀπόφασίς του δι' ἧς: ..

«Δέχεται τὴν ἀπὸ 3 τρέχοντος μηνὸς καὶ ἔτους ἀγωγὴν τοῦ ἐνάγοντος Μαυρουδῆ περὶ ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς ὡς ἐφόρων τοῦ Νικολάου Πετρουλᾶ καὶ Δημητρίου Σαμαρᾶ. Καὶ ἀκυροῖ τὴν ἐκλογήν των καὶ διατάσσει τὴν ἀντὶ αὐτῶν πρόσληψιν τῶν ἐπιλαχόντων».

'Ο Πρόεδρος — Τὰ Μέλη

'Ο Κασσανδρείας 'Ιωάννης — Μ. Δέλλιος, Κ. Αἰκατερινάρης καὶ Γ. Σάλτης

(σελ. Κωδ. 20)

5) Ἔγγραφον καταγραφῆς, ἐξασφαλίσεως καὶ παραλαβῆς περιουσιῶν ὑπὲρ τῶν κληρονόμων.	» 20
6) Ἔγγραφον ὁρκοδοσίας καὶ ρήτρα	» 10
7) Μετάφρασις ἢ ἐπικύρωσις μεταφράσεως, προικοσυμφώνου ἢ διαθήκης ἢ ἀποφάσεως	» 25
8) Τακρίριον	» 10
9) Κλῆσις καὶ εἰδοποιητήριον διαδίκου ἢ μάρτυρος	» 3
10) Σύνταξις πληρεξουσίου καὶ ἐπικύρωσις αὐτοῦ	» 20
11) Διορισμὸς πληρεξουσίου ἐπ' ἀκροατηρίου	» 10
12) Ἀπόφασις Π ἢ Μ. Ε. Δικαστηρίου	» 25
13) Ἀντίγραφον ἀποφάσεως ἢ ἀπόσπασμα πρακτικοῦ Δικαστηρίου (ἀνὰ 5 τὸ φύλλον)	» 5
14) Διαλυτήριον ἀρραβῶνος (τὰ γρ. 50 ἀνήκουσι τῷ χωρίῳ τῶν διαδίκων)	» 60
15) Διαζύγιον (τὰ 100 γρ. τῷ χωρίῳ τῆς προελεύσεως)	» 200
16) Ἀντίγραφα διαλυτηρίου ἢ διαζυγίου ἀνὰ	» 10
17) Ἀναγνώρισις ἢ ἀκύρωσις γάμου	» 50
18) Παρακαταθήκη χρημάτων, χρεωστικῶν τίτλων κ.λ.π.	» 10
19) Ἐπικύρωσις ἐξωτερικῆς πράξεως μυστικῆς διαθήκης	» 25
20) Σύνταξις προικοσυμφώνου	» 20
21) Ἐπικύρωσις »	» 10
22) Σύνταξις διαθήκης	» 40
23) Ἐπικύρωσις »	» 20
24) Ἐπικύρωσις πιστοποιητικοῦ γάμου, ἀρραβῶνος, γεννήσεως, βαπτίσεως καὶ ἐλλείμματος κωλύματος πρὸς γάμον.	» 10
25) Ἐπικύρωσις πιστοποιητικοῦ οἰκογενείας	» 30
26) Ἐπικύρωσις μαρτυρικοῦ οἱασδήποτε ἄλλης ὑποθέσεως καὶ θανάτου καὶ ἀντίγραφα τούτων	» 10

Ὁ Πρόεδρος Τὰ μέλη

5. Τὸ Δικαστήριον ἐπελεμβάνετο ὑποθέσεων οἰκογενειακοῦ, κληρονομικοῦ καὶ ἐνοχικοῦ δικαίου, κατὰ τὴν κρίσιν δὲ αὐτῶν ἐνεπνέετο ἀπὸ τὰς διατάξεις τῆς Ἑξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου εἰς τὰς ὁποίας εἶδον πολλὰς παραπομπάς. (Πρόκειται περὶ Κώδικος περιέχοντος διατάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ Δικαίου ἐκδοθέντος τῷ 1345 ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ὑπὸ τοῦ «Πανσεβάστου νομοφύλακος καὶ κριτοῦ τῆς Θεσ)νίκης Κωνσταντίνου τοῦ Ἀρμενοπούλου»). Ἐφαρμόζει ὅμως πρωτίστως τὰ τοπικὰ ἔθιμα τὰ ὁποῖα ἐν τῇ πράξει ὑπερισχύουσι τῶν διατάξεων τοῦ Κώδικος τοῦ Ἀρμενοπούλου[10].

---

[10]. Πρβλ. ἀπόφασιν ἐκδοθεῖσαν καὶ δημοσιευθεῖσαν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 18 Μαρτίου 1905, ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 428 καὶ ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1905 ἀγωγῆς τοῦ Ἰωάννου Ἀθανασίου, κατοίκου Παζαρακίου κατὰ τῆς Αἰκατερίνης Γ. Καταμία, κατοίκου ἐπίσης, τέως μνηστῆς του:

«Ἀφοῦ ἡ μνηστεία αὕτη διελύθη ἐξ ὑπαιτιότητός της ἐνεκρίθη ὅπως κατ' ἐπι-

6. Ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον δὲν ἠσχολεῖτο μόνον μὲ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεων, ἀλλὰ ἐπελαμβάνετο καὶ λεπτοτέρων ζητημάτων π.χ. ἐξισλαμισμοῦ, συγκρούσεως πρὸς τοὺς Τουρκικὰς Ἀρχὰς καὶ ἔδιδε κατευθύνσεις.

Οὕτω εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς 18ης Μαρτίου 1905 εἰσήχθη πρὸς μελέτην καὶ ἀπόφασιν ἡ ὑπ' ἀριθ. 416 τῆς 12ης Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἀναφορὰ τοῦ ἱερέως Παπαβασιλείου ἐκ Πορταριᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίθεται ὅτι:

«Ἡ κόρη τοῦ Κώστα Καραγιάννη φαίνεται μὲν μέχρι τῆς ὥρας ὅτι δὲν συμμερίζεται τὸ φρόνημα τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ Ὀθωμανὸν καὶ νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ, ἀλλὰ οἱ γονεῖς αὐτῆς ὑποθάλπουσι τὰ κινήματα τοῦ ἐκμαυλιστοῦ καὶ ἀρνοῦνται νὰ μετατοπίσωσι τὴν κόρην». Καὶ ἐζήτει ὁδηγίας. Ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις ὅπως ἡ Μητρόπολις «ἐντείνῃ τὰ μέσα της πρὸς μετατόπισιν τῆς κόρης».

..Ἐπίσης εἰς τὴν συνεδρίασιν τοῦ Δικαστηρίου τῆς 7ης Ἀπριλίου 1904 ἤχθη ὑπόθεσις συγκρούσεως ἁρμοδιοτήτων μετὰ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν.

Ὁ Ναΐπ Κασσάνδρας ἐξέδωκε ἀπόφασιν ὅτι: «Ἄννα τις ψυχοκόρη ἐκ Περιστερᾶς, ἡλικίας 25 ἐτῶν, εἶναι γνησία κόρη τοῦ ἐξ Ὀρμυλίας μακαρίτου Νικολάου Σαρ. Κολαρᾶ» καὶ διέτασσε τὴν εἰς αὐτὴν παράδοσιν τοῦ κληρονομικοῦ της μεριδίου.

Ὡς ἑξῆς ἀντέδρασε τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον. Ἀντιγράφω τὸ κείμενον τῆς ἀποφάσεώς του:

«Ἐπειδὴ τοῦτο ἀντιπίπτει εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ προνόμια, εἶναι δὲ καὶ προφανὴς ἀδικία καὶ ἀναλήθεια, ἐνεκρίθη ὁμοφώνως ὅπως εἰδοποιηθῇ ἐξωδίκως ὁ ἐνταῦθα Ναΐπης ἵνα, ἂν θέλῃ, ἀρθῇ ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις καὶ ἐν περιπτώσει ἀρνήσεώς του ὅπως γένωνται ἁρμοδίως τὰ ἀπαιτούμενα διαβήματα διὰ τακριρίων συμφώνως τῷ σχετικῷ πατριαρχικῷ τακριρίῳ».

7. Ἀπὸ ἀπόψεως δικονομικοῦ δικαίου ἐτηροῦντο αἱ διατάξεις τῶν «Ἐθνικῶν κανονισμῶν τοῦ Πατριαρχείου» ἐμπεριεχόμεναι εἰς τὸ βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Πατριαρχικαὶ δικαστικαὶ ὁδηγίαι».

τόπιον ἔθιμον καταδικασθῇ ἡ ἐναγομένη νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ληφθέντα καὶ πρὸς τῷ διπλασιασμῷ τοῦ ἀρραβῶνος ἀπωλέσῃ τὰ δοθέντα, συνάμα δὲ ὅπως πληρώσῃ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα τῆς παρούσης ἀποφάσεως». (Κῶδιξ σελ. 173).

Αἱ παραπομπαὶ γίνονται εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον, παρ' ὅλας μου τὰς προσπαθείας, δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω.

Ἐκ τοῦ περιεχομένου ὅμως τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δικαστηρίου συνήγαγον τὰ ἑπόμενα:

Α) Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐνάρξεως τῆς δίκης ἀνήκει εἰς τοὺς διαδίκους (JUDEX NE PROCEDAT EX OFFICIO). Ἡ κίνησις ὅμως τῆς διαδικασίας ἐπαφίεται εἰς τὸ Δικαστήριον. Β) Τηρεῖται ἡ ἀρχὴ τῆς ἑκατέρωθεν ἀκροάσεως (AUDIATUR ET ALTERA PARS). Γ) Ὁ προτείνων ἰσχυρισμὸν τινα ἔφερε καὶ τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως. Τὸ Δικαστήριον ὅμως πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας ἠδύνατο ν' ἀναπτύξῃ ἰδίαν πρωτοβουλίαν καὶ νὰ συγκεντρώσῃ ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, μὴ δεσμευόμενον ὑπό τύπου τινός.

Δ) Τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα ἦσαν μάρτυρες[11] δι' οἱονδήποτε δικαιοπραξίαν, ἔγγραφα, ὁμολογίαι καὶ ΟΡΚΟΣ. Τὸ Δικαστήριον οὐδὲν δικονομικὸν σύστημα ἀποδείξεως ἠκολούθει καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδεμίαν δέσμευσιν εἶχεν ὡς πρὸς μείζονα ἢ ἐλάσσονα ἀξίαν ἀποδεικτικοῦ τινος μέσου. Πάντως ὁ ὅρκος ὡς μέσον ἀποδείξεως εἶχε μεγάλην σημασίαν ὄχι μόνον λόγῳ τοῦ ἀνεπτυγμένου θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ φόβον κυρώσεων ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας. Συχνὴν ἐφαρμογὴν εἶχεν ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ ὅρκου ἐκ μέρους τῶν διαδίκων (ἐπακτὸς ὅρος). Ἐπισημαίνω περίπτωσίν τινα ἐνδιαφέρουσαν:

Τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον συνεδρίαζε τὴν 6ην Μαΐου 1906. Πρόεδρος ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης. Μέλη οἱ Ἀργύριος Παπαδόπουλος, Κώστας Γαλανός, Κώστας Κότσιανος.

Διάδικοι: Ἐνάγουσα, Ἑλένη Σοφιοῦ, ἐναγόμενος Ἰωάννης Μακέδος, ἀμφότεροι κάτοικοι Καψοχώρας, παρόντες.

Ἀναγιγνώστεται ἡ ἀγωγὴ καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἡ ἐνάγουσα λέγει:

«Νὰ ἐπαχθῇ ὅρκος τὸ ἐγκυμονούμενον ἔχω παρ' αὐ-

---

[11]. Ὑπῆρχε καὶ τότε ἡ συνήθεια τῶν ἐνόρκων καταθέσεων ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει τοῦτο σήμερον ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου ἢ τοῦ εἰρηνοδίκου. Ἡ ἔνορκος κατάθεσις ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου συντασσομένου πρακτικοῦ. Κατωτέρω παραθέτομεν ἓν τοιοῦτον:

Πρακτικὸν

Ἐμφανισθεὶς ὁ μάρτυς Δημήτριος Χριστοδούλου Πανελᾶς, ἐκ Γαλατίστης, ὀρθόδοξος, Ὀθωμανὸς ὑπήκοος, ἡλικίας ἐτῶν 30 καὶ κηπουρὸς τὸ ἐπάγγελμα, κατέθετο ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν βάρει συνειδήσεώς του ὅτι .. .. Καὶ οὐδὲν ἕτερον.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 8 Μαΐου 1904

Ὑπογρ. Δημήτριος Χριστοδούλου

Ὁ Πρόεδρος — Τὰ Μέλη

τοῦ (τοῦ ἐναγομένου) καὶ μόνον ἐπὶ ὑποσχέσει γάμου».

Ἂν δοθῇ ὁ ὅρκος αἴρω πᾶσαν ἀπαίτησιν»:

—«Συναισθανόμενος ἑαυτὸν ἀθῶον προσάγομαι νὰ ὑποστῶ τὸν ὅρκον». ἀπαντᾶ ὁ ἐναγόμενος.

Ἀλλὰ τὸ Δικαστήριον διακόπτει τὴν συνεδρίασιν. Καὶ διαβάζω εἰς τὴν ἀπόφασιν:

«Ἐπὶ τούτῳ προτροπῆς γενομένης ἵνα σκεφθῇ καλῶς καὶ δοθείσης πρὸς τοῦτο προθεσμίας ὡρῶν τινων, μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων ἐδήλωσε. Τὸ νὰ συζευχθῶ αὐτὴν δὲν πρέπει οὔτε λόγος νὰ γίνεται, θεωρῶν τὸ πρᾶγμα διὰ τὸν ἑαυτὸν ἀδύνατον καὶ ὅτι διὰ τὸ τεχθησόμενον βρέφος τὴν διατροφὴν αὐτοῦ ἀπαφίεμαι εἰς τὴν εὐθυδικίαν τοῦ Δικαστηρίου· καὶ πρὸς τοῦτο ὑπογράφω ὧδε: Ἰωάννης Ἀναστασίου».

Ἐπὶ τούτου, σκέψεως γενομένης, ἐνεκρίθη καὶ ὡρίσθη ὁμοθύμως μηνιαία διατροφὴ τοῦ τεχθησομένου τέκνου ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ 7ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ἐὰν ζήσῃ, 30 γρόσια κατὰ μῆνα» (Κῶδιξ σελ. 187).

8. ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ

Ἔνδικα μέσα κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δικαστηρίου ἦσαν Α) ἡ ΑΝΑΚΟΠΗ κατὰ τῆς ἐκδιδομένης ἐρήμην ἀποφάσεως. Οὕτω εἰς πρακτικὸν συνεδριάσεως τοῦ Δικαστηρίου τῆς 8ης Ἰουλίου 1905 ἀναγράφεται ὅτι:

«Ἐνεφανίσθη ὁ τοῦ Νικολάου Χατζηαναγνώστου ἀντιπρόσωπος Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος καὶ κατέθεσε καὶ ἀνεγνώσθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 492 καὶ ἀπὸ 16 Μαΐου 1905 ἀνακοπὴ τοῦ εἰρημένου κατὰ τοῦ Βασιλείου Σεραφείμ».

καὶ Β) ἡ ΕΦΕΣΙΣ, ἐνώπιον τῆς Ι.Σ. τῶν Πατριαρχείων, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου.

Οὕτω ἐπὶ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν γύρω χωρίων καὶ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ τσιφλικίου Ἁγίας Παρασκευῆς περιοχῆς Βασιλικῶν Θεσ)νίκης Δημητρίου Ἀγγελάκη ὡς πρὸς τὴν τύχην ἁγιάσματος εὑρισκομένου ἐντὸς τοῦ τσιφλικίου ἐξεδόθη ἀπόφασις τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου « θεωροῦσα τὴν ἰαματικὴν πηγὴν τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς ὡς ἁγίασμα».

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐξεκάλεσεν ἐνώπιον τοῦ Πατριαρχικοῦ Δικαστηρίου ὁ ἐναγόμενος Δημ. Ἀγγελάκης, τὸ ὁποῖον, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 4159 τῆς 20 Σεπτεμβρίου 1900 ἀποφάσεώς του, μετερρύθμισε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Μικτοῦ Δικαστηρίου, ἀποφανθὲν ὅπως ἁπλῶς:

«Ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς προσερχομένους πρὸς προσκύνησιν καὶ εὐλάβειαν νὰ παραλαμβάνωσι εἰς μικράν τινα ποσότητα, ὕδατα ἐκ τῆς ἰαματικῆς πηγῆς».

9. ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ

Σπανίως ὁ ἡττώμενος διάδικος δὲν συνεμορφοῦτο πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ διατακτικοῦ τῆς ἀποφάσεως. Σπανίως ὁ ἡττώμενος διάδικος προσεπάθει νὰ ὑπεκφύγῃ ἀπὸ τὰς δικαστικῶς ἀναγνωριζομένας ὑποχρεώσεις του.

Καὶ τοῦτο διότι τότε τὰ μέσα τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως ἦσαν κατὰ πολὺ πλέον ἐπίφοβα καὶ πλέον δραστικὰ τῶν σημερινῶν, δηλαδὴ τῆς ἀναγκαστικῆς κατασχέσεως καὶ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως. Ἤρκει ἁπλῶς ἡ ἀπειλὴ αὐτῶν διὰ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Ποῖα ἦσαν ταῦτα;

Ἤρχιζον, ἀπὸ τὴν ἄρνησιν δι' ἀποδοχὴν τῶν προσφορῶν διὰ τὴν θείαν μυσταγωγίαν, τὴν ἄρνησιν τῆς παροχῆς τοῦ ἀντιδώρου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς ἀσπασμόν, ἐκλιμακοῦντο, μὲ τὸ Ἐπιτίμιον (ἐπώνυμον εἴτε ἀνώνυμον) καὶ τὸν ἐξωεκκλησιασμόν, διὰ νὰ ἀποκορυφωθοῦν εἰς τὸν Ἀφορισμόν, εἰς τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ πάσης ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν πιστῶν καὶ τὴν στέρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἦτο βαθύτατον καὶ ἔντονος ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ ἀτόμου, τὰ μέσα ταῦτα ἦσαν ἀποτελεσματικώτατα. (Ἠδύνατο τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον νὰ προσφύγῃ καὶ εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεών του ἀλλὰ σπανίως ἐνεφανίζετο τοιαύτη ἀνάγκη).

Θὰ σᾶς παραθέσω κατωτέρω σχετικῶς μίαν χαρακτηριστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεῖσαν τὴν 29ηνΔεκεμβρίου 1903 (ἴδε ταύτην ἐν Παραρτήματι ὑπ' ἀρ. 1.....).

Ἐξ αὐτῆς προκύπτει ὅτι ὁσάκις τὰ Τουρκικὰ Δικαστήρια ἐπελαμβάνοντο μιᾶς ὑποθέσεως κατόπιν προσφυγῆς πρὸς αὐτὰ τῶν διαδίκων, τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ἐκήρυττεν ἑαυτὸ ἀναρμόδιον.

10. Ἀλλὰ καὶ ἐξασφαλιστικὰ μέτρα διέτασσε τὸ Δικαστήριον ὡς σφράγισιν καὶ ἀποσφράγισιν.

11. Πάντως δικαιοδοσίαν πρὸς καταστολὴν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων δὲν εἶχε τὸ Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον. Ἡ δίωξις καὶ ἡ τιμωρία τῶν παραβατῶν τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἦτο ἔργον τῶν Τουρκικῶν Δικαστηρίων.

VI

Ἂς ἴδωμεν χαρακτηριστικάς τινας ἀποφάσεις τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου (αἵτινες διὰ πρώτην φορὰν βλέπουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος) ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων.

1. ΜΝΗΣΤΕΙΑ. Ἱερολογεῖτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἐν περιπτώσει λύσεώς της αἱ ἐξ αὐτῆς προκύπτουσι διαφοραὶ ἤγοντο ἐνώπιον τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

Πάντοτε κατὰ τὴν σύναψιν τῆς μνηστείας ἐδίδοντο ἀμοιβαίως μεταξὺ τῶν μνηστευθέντων δῶρα, τὰ λεγόμενα μνῆστρα. Καὶ ἐπὶ ὑπαιτίου λύσεως τῆς μνηστείας ὁ ὑπαίτιος ἔχανε τὰ δοθέντα παρ' αὐτοῦ, ἐπέστρεφε δὲ εἰς διπλοῦν τὰ ληφθέντα παρ' αὐτοῦ. (ἀπόφασιν σχετικὴν ἴδε ἐν παραρτήματι ὑπ' ἀρ. ἐγγ. 2).

2. ΥΙΟΘΕΣΙΑ. Ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἦτο καὶ ἡ τέλεσις υἱοθεσίας, χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, Ἕλληνος τὸ γένος παρὰ ὀρθοδόξου ὡσαύτως, Ἕλληνος, ἀλλὰ ΟΘΩΜΑΝΟΥ ΥΠΗΚΟΟΥ. Ἐπὶ τῇ τελέσει τῆς υἱοθεσίας διετάσσετο ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνάγνωσις τῶν οἰκείων εὐχῶν.

Τὸ κῦρος τῶν υἱοθεσιῶν αὐτῶν ἀναγνωρίζεται πλήρως καὶ σήμερον ὅταν ὑπόθεσίς της ἄγεται ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων. (ἀπόφασιν σχετικὴν ἐν Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. ἐγγρ. 3).

3. ΠΡΟΙΞ. Συνιστᾶται ἐγκύρως προὶξ καὶ δι' ἀτύπου συμβάσεως, προφορικῶς καταρτιζομένης, καὶ ἂν ἀκόμη ἐδόθησαν ὡς προῖκα ἀκίνητα, ἐπιτρεπομένης τῆς ἀποδείξεως καὶ διὰ μαρτύρων.

Ὁ πατὴρ ὑποχρεοῦται εἰς προίκισιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ θυγατρός· καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὕτη ἐξηκολούθει ὑφισταμένη καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου.

Αἱ περὶ προικὸς διαφοραὶ ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον ἔκρινε ταύτας κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς Νόμους καὶ τὰ τοπικὰ ἔθιμα. (ἴδε ἀπόφασιν σχετικὴν ἐν Παραρτήματι ὑπ' ἀρ. ἐγγρ. 4).

4. ΔΙΑΤΡΟΦΗ. Ὁ ἀνὴρ συνεστῶτος τοῦ γάμου φέρει τὰ βάρη αὐτοῦ, καὶ ὑποχρεοῦται νὰ παρέχῃ εἰς τὴν σύζυγον διατροφὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν θέσιν αὐτοῦ, παύει δὲ ἡ ὑποχρέωσίς του αὕτη ὁσάκις ἀποφασίσῃ νὰ ἐπαναβιώσῃ μὲ τὴν σύζυγον. Ὑπογραμμίζομεν ὅτι ἡ περὶ ἐπανασυμβιώσεως ἀπόφασις ἐνέκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός. (ἀπόφασιν σχετικὴν ἴδε ἐν Παραρτήματι ὑπ' ἀρ. ἐγγ. 5).

ΔΙΑΘΗΚΑΙ

1. Οἱ ἐν Χαλκιδικῇ βιοῦντες Χριστιανοὶ ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι συνέτασσον τὰς διαθήκας των ΔΙΑ ΕΓΓΡΑΦΟΥ ἐνώπιον τριῶν ἕως πέντε ἀξιοπίστων μαρτύρων, κατὰ κανόνα, τῶν δημογερόντων τοῦ χωρίου. Ὑπέγραφον οἱ μάρτυρες, ὑπέγραφε καὶ ὁ διαθέτης. Ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ διαθέτης ἦτο ἀγράμματος τότε ἀντ' αὐτοῦ ὑπέγραφεν ἄλλος.

Εἰς μίαν διαθήκην π.χ. ἐδιάβασα «Ὑπεγράφη ἰδοχείρως ὑπὸ τῶν μαρτύρων καὶ ἀντ' ἐμοῦ ὡς ἀγραμμάτου ὑπὸ τ.ο.ῦ Νικολάου Τάσιου».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου, ὅστις συνήθως παρευρίσκετο κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης, χωρὶς τοῦτο νὰ εἶναι ἀναγκαῖον, ἐβεβαίου τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν καὶ τοῦ περιεχομένου.

Διαβάζω: «Ὁ Ἐφημέριος πρωθιερεὺς Νικόλαος Δημητρίου βεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῶ.ν ὑπογραφῶν καὶ τοῦ περιεχομένου».

2. Ἡ διαθήκη προσήγετο ἀπαραιτήτως πρὸς ἐπικύρωσιν εἰς τὸν Μητροπολίτην, ἡ ἐπικύρωσις δὲ αὕτη ἐγίνετο διὰ τῆς καταχωρήσεως αὐτῆς εἰς τὸν ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΑΘΗΚΩΝ τῆς Μητροπόλεως.

Καὶ τοῦτο διότι διὰ Βεζυρικῆς διαταγῆς ἀπὸ 7 Σαφέρ, ἵνα αἱ Διαθῆκαι εἶναι ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΣ ἔγκυροι ἔπρεπε νὰ εἶχον ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου.

3. Ὅλαι αἱ ἐκ διαθηκῶν διαφοραὶ ἐρρυθμίζοντο καὶ ἐλύοντο ὑπὸ τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

Ἐνδιαφέρουσαι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Δικαστηρίου αὐτοῦ. Διαχωρίζω μερικὰς ἐξ αὐτῶν:

α) Τὴν ἀπὸ 11 Μαΐου 1904 ἀποφαινομένην ἐπὶ τῆς ἐγκυρότητος μιᾶς διαθήκης, τῆς Σοφίας Νικολάου Θεοχαρίδου, ἧς τὸ κῦρος εἶχε προσβληθῇ, διότι κατὰ τὸν ἐνάγοντα ἡ διαθέτις κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τῆς διαθήκης «δὲν εἶχεν σώας τὰς φρένας», διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν φράσιν ἀγωγῆς.

β) Καὶ σημειώνω μίαν ἄλλην: Τὴν ἀπόφασιν τὴν ἐκδοθεῖσαν τὴν 9ην Ἀπριλίου 1904, ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 122 καὶ ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου 1904 ἀγωγῆς τῆς ἐκ τῶν Βασιλικῶν καταγομένης Χρυσούδας Ν. Κωτσαμανῆ κατὰ Ἀντωνίου Ι. Πανταζῆ, κληρονόμου τῆς ἀδελφῆς της Χαϋμανδῆς, δι' ἧς ἐξαιτεῖται, δυνάμει τῆς ἀπὸ 13 Μαΐου 1901 διαθήκης τοῦ μακαρίτου Δ. Ἀλεπούδη, 30 λίρας ὀθωμανικάς. «Ἐξαιτεῖται τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ διαθήκης καὶ τὴν παράδοσιν αὐτῇ τῶν 30 λιρῶν». Ἡ ἀγωγὴ αὕτη γίνεται δεκτή.

γ) Τὴν ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου 1910, ἀποφαινομένην ἐπὶ ἀγωγῆς «περὶ συμβάσεως νομίμου μερίδος τῆς Γκιβιζίνας Συκιώτου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της Γεωργίου Γιαννάκα». Ἐν τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ ἀνεγράφετο:

«Διὰ διαθήκης αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 Αὐγούστου 1909 ὁ ἀποθανὼν πατήρ της Γιαννάκης Συκιώτης καταλείπει ἅπασαν σχεδὸν τὴν περιουσίαν

αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφόν της Γεώργιον, πλὴν 5 λιρῶν τὰς ὁποίας διατίθησι ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ ἐξαιτεῖται ἵνα ὁ ρηθεὶς γενικὸς κληρονόμος συμπληρώσῃ τὴν νόμιμον αὐτῆς κληρονομικὴν μερίδα».

Ἡ ἀγωγὴ ἐγένετο δεκτή.

δ) Τὴν ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1904, ἀποφαινομένην ἐπὶ ἀγωγῆς αἰτουμένης τὴν ἀκυρότητα τῆς διαθήκης τοῦ Ἀποστόλου Πάνου. Τὸ Δικαστήριον ἀπέρριψε τὴν ἀγωγὴν (μειοψηφοῦντος τοῦ Προέδρου Μητροπολίτου Κασσανδρείας) καὶ «ἐκήρυξε τὴν διαθήκην ταύτην κυρίαν, ἔγκυρον καὶ ἐκτελεστήν», ταυτοχρόνως δὲ «διέταξε τὴν παράδοσιν τῶν ἐν αὐτῇ κληροδοτουμένων εἰς τὸν ἔγγονον τ.ο.ῦ διαθέτου Ἀπόστολον Χρ. Φυργάνην». (ἀνάγνωθι ἀπόφασιν ἐν Παραρτήματι ὑπ' ἀρ. ἐγγ. 6).

4. Ἀνεδίφησα τὸν Κώδικα αὐτὸν τῶν Διαθηκῶν τῆς Μητροπόλεως Κασσανδρείας. Μοῦ ἐνεποίησε ἐντύπωσιν ἡ εἰσαγωγὴ μιᾶς διαθήκης συνταχθείσης τῷ 1901 ἐνώπιον τοῦ «Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἁγίου Κασσανδρείας». Παραθέτω τὸν πρόλογον τοῦτον:

«Ὁ τοῦ Ἁγίου Κασσανδρείας Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Μέγας Ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ.

Παραβάντος τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ τὴν ζωοποιὸν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν ἅπαντες ἡμεῖς, οἱ ἐξ ἐκείνου τὸ γένος ἕλκοντες, οὐ μόνον θνητοὶ ἐξ ἀθανάτου μετέστημεν, ἀλλὰ καὶ τῷ θανάτῳ παραδιδόμεθα ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, ἣν οὐκ οἴδαμεν οὐδὲ προσδοκῶμεν. Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀψευδὲς στόμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀκούομεν λέγον «Γρηγορεῖτε ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται». Τούτου ἕνεκα κἀγὼ ὁ ὑποφαινόμενος Ἀργύριος Τριανταφύλλου, κάτοικος τοῦ χωρίου Καλάνδρας, φοβούμενος, μήπως διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ὥρας τοῦ θανάτου τὰ κατ' ἐμὲ μείνωσιν ἀδιάθετα καὶ οὕτω οἱ ἄμεσοι κληρονόμοι μου ἔχουσι, μετὰ τὸν θάνατόν μου, ἔριδας καὶ διενέξεις μεταξύ των περὶ τῆς διανομῆς τῆς περιουσίας μου ζῶν εἰσέτι καὶ ἔχων τὰ φρένας σώας, διατίθεμαι οἰκείᾳ τῇ βουλῇ καὶ προαιρέσει τὴν παροῦσαν μου τελευταίαν Διαθήκην: ὡς ἑξῆς».

VII

Ἐπεχείρησα νὰ παράσχω διὰ τῆς παρούσης διαλέξεως μίαν εἰκόνα ἔστω καὶ ἀμυδρὰν τῆς Δικαιοσύνης ἐν Χαλκιδικῇ ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ γενικωτέρου θέματος τοῦ δικαστικοῦ καθεστῶτος ὑπὸ τὸ ὁποῖον διεβίωσαν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ οἱ Ἕλληνες ἂς θεωρηθῇ ἡ προσπάθειά μου αὐτὴ ὡς μικρὰ συμβολή.

τα ὁ ἐνάγων ἀντεπήγαγεν ὅτι ἤδη ἡλικ. 20 περ. ἐτῶν, αὐτὸς ἦτο ἐν τῇ ἐργασίᾳ του καὶ ἐπιστρέψαντι τὸ Σάββατον ἑσπέραν ἀνεκοίνωσεν ὁ πατήρ του ὅτι τὸν ἠρραβώνισεν μετὰ τῆς ρηθείσης Μαρίας, αὐτὸς δὲ εἶπεν αὐτῷ: ὅτι δὲν παραδέχομαι διότι εἶμαι μεμνηστευμένος μετ' ἄλλης, αὐτὸς δ' ἐπέμεινεν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀντεπέμεινε. Τὴν δὲ Κυριακὴν ἦρθεν ὁ Βασ. Ζαγούρας καὶ μοὶ εἶπεν νὰ μεταβαίνωμεν νὰ ἐπισκεπτώμεθα τὴν Μαρίαν. Μ' ὅλην δὲ τὴν ἐπίμονόν μου ἄρνησιν αὐτὸς μετὰ τοῦ Ἰωάν. Θεοδ. Καραμπούκα μὲ παρέπεισαν, καὶ μετέβημεν παρ' αὐτῇ, ἀφοῦ καθ' ὁδὸν ὁ πατήρ μου μοὶ ἔδωκεν ἓν μετζήτιον ἵνα τῇ κεράσω, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστην εἶτα ὅμως ἐδέχθην αὐτό, καὶ τὸ ἐκέρασα αὐτῇ, ἥτις πλὴν τοῦ προσκυνήματος μοὶ ἐπέδωσε καὶ ὀλίγα ζαχαρωτά. Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς τὴν πρώτην μνηστήν μου καὶ διαβιῶ ἔκτοτε μετ, αὐτῆς. Τὸ Σάββατον ἑσπέραν ἀντήλλαξαν ὡς μνῆστρα, ὡς μοὶ εἶπεν ὁ πατήρ μου ἔδωκε 2 λίρας, 2 μανδύλια, ἓν δακτυλίδιον ξένον, διότι τὸ ἰδικόν μου εἶχον δώσει τῇ μνηστῇ μου, κατετέθετο δὲ ὁ ἐνάγων, τὸ δακτυλίδιον, τεθραυσμένον διότι δὲν ἐχώρει τὸ δάκτυλόν του, ἓν ζεῦγος κάλτσας καὶ δύο μανδύλια τὸ δὲ 20)ρικον φλωρὶ ἐχάθη. Αὐτοὶ δὲ ἔδωκαν τῷ πατρί μου τὸ χρυσοῦν δακτυλίδιον, 2 μανδύλια χασένια, ἓν ζεῦγος σκοφουνίων καὶ ἓν φλωρὶ 20)ρικον. Ἄλλα δῶρα ἂν ἀντήλλαξαν δὲν γιγνώσκω καὶ αὐτὰ μοὶ εἶπεν ὁ πατήρ μου καὶ ἐπιμένω ἀρνούμενος τὴν Μαρίαν, ἀφοῦ ἔχω ἄλλην, μένουσαν μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός της. Εἰς ταῦτα ὁ ἐναγόμενος ἐπήγαγεν ὅτι αὐτὰ ἦσαν τὰ μνῆστρα ὡς ἐλέχθη. Ἀπαίτησιν ἔχω, ὅτι ὑφίσταται ὁ ἀρραβὼν καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νόμος, δηλ. νὰ διπλασιασθοῦν ὅσα ἐδόθησαν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς τιμῆς τῆς κόρης μου, ἔτι νὰ τιμωρηθῇ πρὸς ὄφελος τῶν σχολείων μας καὶ διὰ τὴν παράνομον συμβίωσιν μετὰ τῆς Ἄννης. Τῶν διαδίκων εἰπόντων ὅτι οὐδὲν ἔχουσι νὰ προσθέσωσιν καὶ ἡ ὑπόθεσις, παρεπέμφθη εἰς συνδιάσκεψιν.

Τὸ Δικαστήριον τοῦτο λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὴν δικογραφίαν. Μελετήσαν αὐτὴν καὶ διασκεψάμενον κατὰ τοὺς Νόμους.

Ἐπειδὴ ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐνάγοντος οὖσα περὶ αὐθαιρέτου διαλύσεως μνηστείας καὶ ἐκτιμήσεως τῶν συνεπειῶν αὐτῆς τῶν ὑλικῶν, ἀποδειχθεῖσα ἐκ τῆς καταθέσεως αὐτῶν τῶν διαδίκων, εἶναι νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτή.

Ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῶν ὁμολογιῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐνάγοντος ἀποδεικνύεται ὅτι αὐτὸς κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπέστεργε τὴν μνηστείαν μετὰ τῆς κόρης τοῦ ἐναγομένου, εἶτα δὲ παρεδέξατο αὐτὴν μεταβὰς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς καὶ προσενεγὼν δῶρα καὶ δεχθεὶς κέρασμα καὶ γονυκλισίας καὶ ζαχαρωτὰ παρ' αὐτῆς, κατὰ συνέπειαν, αὐτὸς διὰ τῆς αὐθαιρέτου του διαλύσεως φέρει τὴν ὑπαιτιότητα τῆς διαλύσεως, καὶ δέον νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας αὐτῆς, ὁ δὲ ἰσχυρισμός του ὅτι, ἄκοντος αὐτοῦ ἐγένετο ἡ μνηστεία, εἶναι ἀσύστατος καὶ δέον νὰ ἀπορριφθῇ.

Ἐπειδὴ ἐν πάσῃ διαλύσει μνηστείας ὁ ὑπαίτιος ἀπόλλυσιν ὅσα ἔδωκε καὶ διπλασιάζει ὅσα ἔλαβε, κατὰ συνέπειαν δέον καὶ ὁ ἐνάγων ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει νὰ ὑποστῇ ταῦτα.

Ἐπειδὴ ἐν πάσῃ δίκῃ ὁ ἡττώμενος ὑφίσταται τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη ἡττώμενος δὲ ἐν τῇ παρούσῃ εἶναι ὁ ἐνάγων καὶ δέον νὰ ὑποστῇ ταῦτα.

Διὰ ταῦτα

Ἰδὸν καὶ τὸν Νόμον, Ἀρμεν. βιβλ. Δον, τίτλ. 6ος ἀποφαίνεται παμψηφεί. Αον. Δέχεται ἐν μέρει τὴν ὑπ' ἀριθ. 203 τῆς 14ης Μαΐου 1904 ἀγωγὴν τοῦ ἐνάγοντος ἐπὶ διαλύσει τῆς μετὰ τῆς Μαρίας Ι. Π' Γεράκη μνηστείας. Βον. Ἀπορρίπτει τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ ὅτι παρὰ γνώμην ἐτελέσθη ἡ μνηστεία αὕτη καὶ ὅτι συνεπῶς εἶναι ἄκυρος. Γον.

'Αναγνωρίζον ἔγκυρον τὴν μεταξὺ τῶν διαδίκων μνηστείαν καὶ διαλῦον αὐτὴν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐνάγοντος, καταδικάζει αὐτὸν ἵνα ἀπωλέσῃ, ὅ,τι ἔδωκεν, ἤτοι δύο λίρας ὀθωμ., δύο μανδύλια, ἓν δακτυλίδιον καὶ ἓν μετζήτιον ἀργυροῦν ὑπὲρ τῆς τέως μνηστῆς αὐτοῦ, διπλασιάζει δὲ τὴν ἀξίαν τῶν ὅσων ἔλαβε, ἤτοι ἐπιστρέψῃ ὅσα ἔλαβε, τοὐτέστι ἓν φλωρίων 20)ρικον, ἓν ζεῦγος περιποδίων μαλλίνων, δύο μανδήλια χασένια καὶ πληρώσῃ καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ἤτοι γρόσια μετὰ τῆς διπλῆς ἀξίας τοῦ δακτυλιδίου, θραυσθέντος ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος, 135 ταμειακὰ καὶ Δον. 'Επιβάλλει εἰς τὸν ἐνάγοντα τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη παρούσης δίκης καὶ ἀποφάσεως ἀνερχόμενα εἰς γρόσια ταμειακὰ 135 προκαταβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπισπεύδοντος.

'Η προῦσα ἀπόφασις, μὴ ὑποκειμένη εἰς ἔφεσιν, ἐγένετο, ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἀπηγγέλθη τοῖς διαδίκοις αὐθημερόν.

'Εν Πολυγύρῳ τῇ 4ῃ Μαΐου 1904

'Ο Πρόεδρος Τὰ μέλη

'Αριθ. 3.

Συνεδρίασις τῆς 9 'Απριλίου 1904

Τὸ ἐν Πολγύρῳ ἑδρεῦον Μικτὸν 'Εκκλησιαστικὸν Δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ τούς, τὴν Α. Πανιερότητα τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. 'Ιωάννου, Προέδρου, καὶ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῶν κ.κ. Κώστα Γαλανοῦ, 'Αργυρίου Παπαδοπούλου καὶ Κώστα Κοτσάνου, παρόντος καὶ τοῦ Γραμματέως Δ. Δεσποτίδου, συνῆλθεν ἐν τῇ ἐπ τούτῳ ὡρισμένῃ τῆς 'Ι. Μητροπόλεως αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τὴν 9 'Απριλίου 1904, ἡμέραν Παρασκευήν, ἵνα δικάσῃ:

Εἰσήχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 100 κα ἡμερ. 3ης Μαρτίου 1904 ἀγωγὴ τοῦ ἐκ Καλάνδρας Δημητρίου Κωνσταντίνου καὶ συζύγου αὐτοῦ Γαροφαλλιᾶς ἐξαιτουμένων τὴν υἱοθέτησιν τῆς ὀρφανῆς Μαρίας Μιχ. Δοβουρλούδη, ἐκ Καψοχώρας, ὑπ' αὐτῶν, τῇ πλήρει συνεναίσει καὶ τῆς μάμμης αὐτῆς 'Αργυρῶς. 'Ενεκρίθη ἵνα πρὸ πάσης ἑτέρας ἐνεργείας ζητηθῇ καὶ ληφθῇ ἡ εἰς τοῦτο συγκατάθεσις τῆς μόνης ἐπιζώσης πλησιεστέρας συγγενοῦς 'Αργυρῶς ταύτης, μεθ' ἣν ἐγκρίνεται ἡ υἱοθεσία αὕτη.

Εἶτα εἰσήχθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 101 καὶ ἡμερ. 4ης Μαρτίου τῶν ἐκ Καλάνδρας Π'' 'Αθανασίου Νάτσιου καὶ τῆς πρεσβυτέρας αὐτοῦ 'Ελένης, ἐξαιτουμένων τὴν τῆς ἀπὸ 9 περ. ἐτῶν παρ' αὐτῶν ἀνατραφείσης Λεμονιᾶς Δ. Δριβιλέγκα υἱοθέτησιν. Εἶτα ἀνεγνώσθη ἡ ὑπὸ ἡμερομ. 4ης Μαρτίου, κατάθεσις τοῦ Δ. Ι. Δριβιλίγκα, τῆς συζύγου αὐτοῦ ἀποθανούσης πρὸ 9ετίας, δι' ἧς δηλοῦται ἡ πλήρης αὐτοῦ εἰς ταύτην συγκατάθεσις. 'Ενεκρίθη συμφώνως τοῖς ἄρθροις 495, 496, 497 καὶ 498 τῶν Πατρ. Δικ. 'Οδηγιῶν, ἵνα ἀναγνωσθῶσιν οἱ ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ κατάλληλοι εὐχαί, κυρωθῇ ἡ υἱοθεσία αὕτη ἐκδοθῇ καὶ δημοσιευθῇ κατάλληλος ἀπόφασις, τῶν υἱοθετούντων ἐπιβαρυνομένων εἰς τὰ ἔξοδα καὶ τέλη τῆς παρούσης αἰτήσεως καὶ ἀποφάσεως.

'Εν Πολυγύρῳ τῇ 9 'Απριλου 1904

'Ο Πρόεδρος Τὰ μέλη

'Αριθ. 4.

Συνεδρίασις 29 Δεκεμβρίου 1903

Τὸ ἐν Πολυγύρῳ ἑδρεῦον Μικτὸν 'Εκκλησιαστικὸν Δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ τούς, τὴν Αὐτ. Πανιερότητα τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. 'Ιωάννου, Προέ-

δρου, καὶ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῶν κ.κ. Ἀργυρίου Παπαδοπούλου καὶ Ἀντωνίου Παλαμήδους, τὴν νόμιμον ἀπαρτίαν ἀποτελούντων παρόντος καὶ τοῦ Γραμματέως Δ. Δεσποτίδου, συνῆλθεν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῃ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως αἰθούσῃ συνεδριάσεων τὴν 29ην Δεκεμβρίου 1903 ἡμέραν Δευτέραν, ἵνα δικάσῃ κατὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἑξῆς ὑποθέσεως: μεταξὺ τοῦ ἐνάγοντος Χρήστου Τσιμπίδα, χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, ὑπηκόου Ὀθωμανοῦ, κατοίκου τοῦ χωρίου Ἁγίου Νικολάου καὶ γεωργοῦ τὸ ἐπάγγελμα καὶ τοῦ ἐναγομένου Ἰωάννου Χουλουγκούνη, χριστιανοῦ ὀρθοδόξου ὑπηκόου Ὀθωμανοῦ, κατοίκου ὡσαύτως, καὶ γεωργοῦ τὸ ἐπάγγελμα.

Ὁ ἐνάγων διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 68 καὶ ἡμερ. 24ης Νοεμβρίου ἐ.ἔ. ἀγωγῆς αὐτοῦ ἐκτίθησιν ὅτι ὁ ἐναγόμενος πενθερὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῷ πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους γάμῳ αὐτοῦ, μετὰ τῆς κόρης αὐτοῦ Χρυσάφους, ὑπεσχέθη νὰ χορηγήσῃ αὐτῇ λόγῳ προικὸς δέκα πέντε μελίσσια καὶ τὸ τρίτον ἁπάσης τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας, ὅτι ἔκτοτε παρελθόντος τοσούτου χρόνου ἀρνεῖται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ταύτην ὑποχρέωσιν, καὶ ἐξαιτεῖται ὅπως λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ ὑποχρεωθῇ δι' ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου τούτου, καὶ τῆς προικοδοσίας διεξαχθείσης ἐπιτοπίως, πρὸς εὐκολίαν τῶν διαδίκων ἐνώπιον τῆς Α. Πανιερότητος τοῦ Μητρ. Κασσανδρείας κ. Ἰωάννου κατὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν αὐτοῦ τὴν 25ην Νοεμβρίου ἐ.ἔ., ἐνεφανίσθησαν αὐτοπροσώπως ἀμφότεροι οἱ διάδικοι, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀγωγῆς ὁ ἐνάγων ἐπεβεβαίωσε τὸ γνήσιον αὐτῆς καὶ τοῦ περιεχομένου, ἀνέπτυξεν αὐτὴν καὶ προφορικῶς καὶ ἐπήγαγεν ὅτι ἐπιμένει εἰς τὰ ἐν αὐτῇ. Ὁ δὲ ἐναγόμενος ἐμφανισθεὶς μετὰ τῆς συζύγου του ἀντέκρουσε ταῦτα διϊσχυρισθεὶς ὅτι ὑπεσχέθη αὐτῇ λόγῳ προικὸς μόνον δέκα μελίσσια ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως χορηγήσῃ αὐτῷ ταῦτα ὅταν ἀποκτήσῃ καὶ οὐδὲν ἕτερον, διότι τὰ αἰτούμενα ὡς τρίτον τῆς ἀκινήτου περιουσίας, ἀνήκουσι τῇ συζύγῳ αὐτοῦ καὶ πενθερᾷ τοῦ ἐνάγοντος, δυνάμει αὐτοκρατορικῶν ταπίων. Ὁ δὲ ἐνάγων, εἰς ταῦτα ἀντεπήγαγεν, ὅτι ἀμφότεροι οἱ γονεῖς τῆς συζύγου αὐτοῦ Χρυσάφους ἀπὸ συμφώνου ὑπεσχέθησαν αὐτῷ τὴν χορηγίαν τῶν αἰτουμένων του καὶ ἐπεκαλέσθη τὰς μαρτυρικὰς καταθέσεις τῶν μεσιτευσάντων καὶ παρευρεθέντων κατὰ τὰς περὶ τούτων διαπραγματεύσεις αὐτῶν, ἤτοι τοῦ Αἰδ. Ἱερέως Παύλου Τριανταφύλλου καὶ τοῦ κ. Δημητρίου Νικολάου Παρδάλη. Ὁ δὲ ἐναγόμενος ἀντεπήγαγεν ὅτι δέχεται τὰς μαρτυρικὰς καταθέσεις τῶν ὡς ἄνω, καὶ ἐπέμεινεν λέγων ὅτι ἡ ἀκίνητος περιουσία ἀνήκει τῇ συζύγῳ αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐμφανισθέντες οἱ μάρτυρες Αἰδ. Ἱερεὺς Παῦλος Τριανταφύλλου καὶ ὁ κ. Δημήτριος Νικολάου Παρδάλης, κατ' ἰδίαν ἕκαστος ἐξετασθείς, κατέθεντο ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ ἐν βάρει τῆς συνειδήσεώς των ὅτι: παρέτυχον κατὰ τὸν ἀραβῶνα τοῦ ἐνάγοντος Χρήστου Τσιμπίδα μετὰ τῆς Χρυσάφους, θυγατρὸς τοῦ ἐναγομένου Ἰωάννου Χουλουγκούνη, καὶ ὅτι ὁ ἐναγόμενος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς συζύγου του, ὑπεσχέθησαν νὰ χορηγήσωσι τῷ ἐνάγοντι κατ' ἀρχὰς μὲν δέκα μελίσσια ἐν τέλει δὲ δέκα πέντε, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δώσωσιν ὅταν ἀποκτήσωσι, ὡς καὶ τὸ τρίτον ἐκ τῆς ἀκινήτου μητρικῆς περιουσίας συνισταμένων ἐξ ἐλαιῶν, συκαμινῶν, οἰκίας, χωραφίων. Τῶν διαδίκων εἰπόντων ὅτι οὐδὲν ἔχουσι νὰ προσθέσωσιν ἕτερον, τοῦ ἐναγομένου ἐπικαλεσθέντος καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ τρίτου μάρτυρος Δήμου Ἐμμανουήλ, ἀπουσιάζοντος τότε. Τὸ Δικαστήριον, λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὴν δικογραφίαν, μελετήσαν αὐτὴν καὶ διασκεψάμενον κατὰ Νόμους.

Ἐπειδὴ ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐνάγοντος (ἀποδειχθεῖσα ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἐναγομένου ὅπως χορηγήσῃ αὐτῷ τὰ ὑπεσχημένα δέκα πέντε μελίσσια καὶ τὸ τρίτον τῆς περιουσίας τῆς μητρικῆς εἶναι νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτή), ἀποδεικνυομένη ἐκ τῶν προσαχθεισῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων, εἶναι νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτή.

Ἐπειδὴ πᾶς ἐπαγγειλάμενος προῖκα εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως, κατὰ Νόμον, ὑποχρεοῦται παντὶ τρόπῳ εἰς τὴν χορηγίαν αὐτῆς, καὶ δέον ἵνα διαταχθῇ ὁ ἐνα-

γόμενος νὰ χορηγήση τὴν ἣν ἐπηγγείλατο τῷ ἐνάγοντι ἐκ δέκα πέντε μελισσίων ὅταν ταῦτα ἀποκτήση καὶ ἐκ τοῦ τρίτου τῆς ἀκινήτου μητρικῆς περιουσίας προῖκα.

Ἐπειδὴ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐν πάσῃ δίκῃ ἐπιβαρύνουσι τὸν ἡττώμενον τῶν διαδίκων, ἡττώμενος δ' ἐν τῇ παρούσῃ δίκῃ εἶναι ὁ ἐναγόμενος καὶ δέον οὗτος νὰ πληρώσῃ ταῦτα.

Διὰ ταῦτα. Ἰδὸν καὶ τὸν Νόμον, Ἀρμενόπουλος σελ. 280, ἀποφαίνεται παμψηφεί. Αον. Δέχεται τὴν ὑπ' ἀριθ. 68 καὶ ἡμερ. 24ης Νοεμβρίου 1903 ἀγωγὴν τοῦ ἐνάγοντος Χρήστου Τσιμπίδα, ὡς νόμιμον καὶ βάσιμον. Βον. Ὑποχρεοῖ τὸν ἐναγόμενον Ἰωάννην Χουλουγκούνην μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, νὰ χορηγήσωσι τῷ ἐνάγοντι γαμβρῷ αὐτῶν τὰ ὑπεσχημένα δέκα πέντε μελίσσια, ὅταν ἀποκτήσωσι ταῦτα, ὡς καὶ τὸ τρίτον τῆς κτηματικῆς ἀκινήτου μητρικῆς περιουσίας καὶ Γον. Ἐπιβάλλει τῷ ἐναγομένῳ τὴν πληρωμὴν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων καὶ τελῶν ἀνερχομένων εἰς γρόσια ἑβδομήκοντα ταμιακά, προκαταβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπισπεύδοντος.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγένετο, ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἀπηγγέλθη τοῖς διαδίκοις.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 29ῃ Δεκεμβρίου 1903

Ὁ Πρόεδρος Τὰ μέλη

Ἀριθ. 5.

Συνεδρίασις 30 Ἰουλίου 1904

Τὸ ἐν Πολυγύρῳ ἑδρεῦον Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ τούς, τὴν Αὐτ. Πανιερότητα τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Ἰωάννου, Προέδρου, καὶ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῶν κ.κ. Κ. Κοτσιάνου καὶ Ἀθ. Σαμαρᾶ, τὴν νόμιμον ἀπαρτίαν ἀποτελούντων, παρόντος καὶ τοῦ χρέη γραμματέως ἐκπληροῦντος Γ. Μαρκοπούλου, συνῆλθεν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῃ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τὴν 30ὴν Ἰουλίου 1904, ἡμέραν Παρασκευήν, ἵνα δικάσῃ.

Εἰσήχθη ἡ ὑπόθεσις τῆς Παγώνας Π. Π'''Ἰωάννου ἐκ Δοκόβης, κατὰ τοῦ ἐναγομένου συζύγου αὐτῆς Παναγ. Π'''Ἰωάννου καὶ μετὰ τὴν γενομένην προδικασίαν ἐνεφανίσθη αὐτοπροσώπως μὲν ἡ ἐνάγουσα, οὐ μὴν δὲ καὶ ὁ ἐναγόμενος, κλητευθεὶς καὶ μὴ ἐμφανισθείς, καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 304 καὶ ἡμερ. 26 λήγοντος ἀγωγῆς τῆς ἐναγούσης περὶ προσδιορισμοῦ τῆς ἀποφασισθείσης ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Πνευμ. Δικαστ. μηνιαίας διατροφῆς, καὶ μετὰ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ γνησίου τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς ἣν καὶ προφορικῶς ἀνέπτυξεν, καὶ ἧς ἐδήλωσεν ὅτι ἐμμένει καθ' ὁλοκληρίαν εἰς ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ, ἐπήγαγεν ὅτι ὁ ἐναγόμενος, ὡς δείκνυται διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 28 τρέχοντος ἐνυπογράφου ἐπιδοτηρίου τῆς ὑπ' ἀριθ. 289 καὶ ἡμερ. 27ης κλήσεως πρὸς αὐτόν, κλητευθεὶς νομίμως δὲν ἐνεφανίσθη καὶ ἐξητήσατο κατὰ νόμον τὴν κατ' αὐτοῦ ἐρημοδικίαν, προσθεῖσα ὅτι ἀποδεδειγμένης οὔσης τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς καὶ τῆς περὶ ἐρημοδικίας αἰτήσεώς της οὐδὲν ἔχει νὰ προσθέσῃ. Τὸ Δικαστήριον τοίνυν κηρῦξαν περαιωμένην τὴν συζήτησιν, λαβὸν ὑπ' ὄψιν ἅπασαν τὴν δικογραφίαν, μελετῆσαν αὐτὴν καὶ διασκεψάμενον κατὰ νόμους.

Ἐπειδὴ ἡ περὶ ἐρημοδικίας αἴτησις τῆς ἐναγούσης εἶναι νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτή.

Ἐπειδὴ ἡ ἀγωγὴ αὐτῆς οὖσα περὶ προσδιορισμοῦ διατροφῆς καὶ ἀποδεικνυομένη ἐκ τῆς προσαγομένης ἀποφάσεως τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου καὶ τῆς ἀντιτασσομένης ἀρνήσεως τοῦ ἐναγομένου εἶναι βάσιμος καὶ νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτή.

Ἐπειδὴ ὑφεστῶτος τοῦ γάμου τὰ βάρη φέρει ὁ σύζυγος, ὁ δὲ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ τῆς διατροφῆς εἶναι ἁρμοδιότης ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν Δημογ. Συμβουλ. τῶν Μητ)λεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ περὶ τούτου ἀπαίτησις τῆς ἐναγούσης εἶναι νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτὴ καὶ ἐπειδὴ ἐν πάσῃ δίκῃ ὁ ἡττώμενος ὑφίσταται τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη, μεταξὺ δὲ συζύγων ἐφ' ὅσον νοεῖται συμβίωσις ὑφίστανται ἐξ ἡμισείας ἀμφότεροι οἱ διάδικοι, ἐν δὲ τῇ παρούσῃ περιπτώσει ὁ ἡττώμενος σύζυγος ἀρνεῖται συμβίωσιν καὶ δέον νὰ ὑποστῇ ταῦτα ὁλόκληρα.

Διὰ ταῦτα

Ἰδὸν καὶ τοὺς νόμους (Ἀρμ. βιβλ. Δον τίτλ. Η, καὶ Πατρ. Δικον. ὁδηγ. βιβλ. Γον 207, βιβλ. Βον 11 καὶ βιλ. Εον 517 - 20), δικάζον ἐρήμην τοῦ ἐναγομένου καὶ ἀνεκλήτως, ἀποφαίνεται παμψηφεί. 1) Δέχεται τὴν ὑπ' ἀριθ. 304 καὶ ἡμερ. 26 τρέχοντος ἀγωγὴν τῆς ἐναγούσης ὡς ἀποδεδειγμένην καὶ νόμιμον. 2) Ὁρίζει ἵνα ὁ ἐναγόμενος, ἀρνούμενος νὰ συμβιώσῃ μετὰ τῆς ἐναγούσης, πληρώσῃ αὐτῇ μηνιαίαν διατροφὴν ἐκ μιᾶς Ὀθωμανικῆς λίρας, ἀρχομένην ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1901, μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἐξακολουθῇ νὰ πληρώνῃ τῇ αὐτῇ ταύτην καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, μέχρις οὗ γνωσιμαχήσας συμβιώσῃ μετ' αὐτῆς καὶ 3) Καταδικάζει αὐτὸν εἰς πληρωμὴν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων καὶ τελῶν τῆς τε σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Πνευμ. Δικαστ. καὶ τῶν τῆς παρούσης δίκης καὶ ἀποφάσεως, ἀνερχομένων τὸ ὅλον εἰς γρόσια ταμιακὰ ἑκατὸν τριάκοντα (ἀριθ. 130) καὶ προκαταβαλλομένων ὑπὸ τοῦ ἐπισπεύδοντος. Ἡ παροῦσα ἀπόφασις μὴ οὖσα ἐφέσιμος, ἐγένετο, ἐκρίθη, καὶ ἀπηγγέλθη αὐθημερόν.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 30 Ἰουλίου 1904

Ὁ Πρόεδρος Τὰ μέλη

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀριθ. 6

Συνεδρίασις τῆς 30 Ἀπριλίου 1904

Τὸ ἐν Πολυγύρῳ ἑδρεῦον Μικτὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ τούς, τὴν Α. Πανιερότητα τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Ἰωάννου, Προέδρου καὶ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῶν κ.κ. Κώστα Γαλανοῦ, Κώστα Κοτσάνου, Ἀργυρίου Παπαδοπούλου καὶ Ἀθ. Σαμαρᾶ, παρόντος καὶ τοῦ γραμματέως Δ. Δεσποτίδου, συνῆλθεν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῃ τῆς Ι. Μητροπόλεως αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τὴν 30 Ἀπριλίου 1904, ἡμέραν Παρασκευὴν ἵνα δικάσῃ:

Εἰσήχθη ἡ ὑπόθεσις τῆς διαθήκης τοῦ Ἀποστόλου Πάνου καὶ ἐπειδὴ προσετέθησαν δύο δημογέροντες μὴ παρευρεθέντες ἐν ταῖς προηγουμέναις συνεδριάσεσιν, ἵνα λάβωσι καὶ οὗτοι μέρος ἐν τῇ συνεδρίᾳ, ἐκλήθησαν καὶ ἐμφανισθέντες οἱ διάδικοι ἐπήγαγον: ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὰς προτάσεις αὐτῶν, ἡ συζήτησις κηρύσσεται πεπεραιωμένη καὶ ἡ ὑπόθεσις παρεπέμφθη εἰς ὁριστικὴν συνδιάσκεψιν. Τὸ Δικαστήριον κατ' ἰδίαν λαβὸν ὑπ' ὄψιν ἅπασαν τὴν δικογραφίαν, μελετήσαν αὐτὴν καὶ διασκεψάμενον κατὰ Νόμους. Ἐπειδὴ ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐνάγοντος οὖσα περὶ ἀκυρότητος διαθήκης κοινῆς, ἡ δὲ ὑπὸ δίκην διαθήκη εἶναι ἐξ ἀνιόντων πρὸς κατιόντα καὶ φυσικὸν μόνον αὐτοῦ κληρονόμον, ὅτε τὰ κατὰ αὐτὴν ἄλλως ἐξετάζονται, κατὰ συνέπειαν οἱ ἀναφερόμενοι ἐν αὐτῇ λόγοι ἐλλείψει διορισμοῦ κηδεμονοεπιτρόπου, ἐλλείψει ἑνότητος τόπου, χρόνου καὶ πράξεως, εἶναι ἀσύστατοι, παράνομοι καὶ δέον ν' ἀπορριφθῇ ἡ ἀγωγὴ αὕτη.

Ἐπειδὴ πᾶσα ἀπὸ ἀνιόντα εἰς κατιόντας καὶ μόνον φυσικοὺς αὐτοῦ κληρονόμους διαθήκη χρήζει μόνον τῆς ἐπιβεβαιώσεως τῆς γνησιότητος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ διαθέτου, ἡ τοιαύτη δὲ γνησιότης τῆς ὑπογραφῆς τοῦ διαθέτου τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διαθήκης ἀπεδείχθη, κατὰ συνέπειαν ἡ ἔνστασις τοῦ ἐναγομένου εἰς τοῦτο εἶναι νόμιμος καὶ δέον νὰ γένηται δεκτή.

Ἐπειδὴ ἡ ἄλλη ἔνστασις τοῦ ἐναγομένου ὅτι μόνος φυσικὸς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος κατὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον εἶναι ὁ ἔγγονος τοῦ διαθέτου πρὸς ὃν ἡ διαθήκη αὕτη, ἀποδειχθεῖσα ἐπίσης καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐνάγοντος, εἶναι νόμιμος καὶ δέον καὶ αὕτη νὰ γένηται δεκτὴ καὶ ἐπικυρωμένης τῆς ἐν λόγῳ διαθήκης παραδώσωσιν ἀπὸ τοῦδε εἰς αὐτὸν τὰ ἐν αὐτῇ διαλαμβανόμενα.

Ἐπειδὴ ἐν πάσῃ δίκῃ ὁ ἡττώμενος ὑφίσταται τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη, ἡττώμενος δ' ἐν τῇ παρούσῃ εἶναι ὁ ἐνάγων καὶ δέον νὰ ὑποστῇ ταῦτα.

Διὰ ταῦτα

Ἰδὸν καὶ τοὺς Νόμους, Ἀρμεν. βιβλ. Εον τιτλ. Αος καὶ Εος καὶ Ηος, δικάζον κατ' ἀντιμωλίαν, ἀποφαίνεται κατὰ πλειοψηφίαν. Αον. Ἀπορρίπτει τὴν ὑπ' ἀρ. 36 καὶ ἡμερ. 2 Ἀπριλίου ἀγωγὴν τοῦ ἐνάγοντος περὶ ἀκυρώσεως τῆς διαθήκης τοῦ Ἀποστόλου Κ. Πάνου. Βον. Κηρύττει τὴν ὑπὸ ἡμερ. 17 Αὐγούστου 1903 διαθήκην τοῦ Ἀποστόλου Κ. Πάνου κυρίαν, ἔγκυρον καὶ ἐκτελεστήν. Γον. Διατάσσει τὴν παράδοσιν τῶν ἐν αὐτῇ κληροδοτουμένων εἰς τὸν ἔγγονον τοῦ διαθέτου Ἀπόστολον Χ. Φυργάδην καὶ Δον. Καταδικάζει τὸν ἐνάγοντα εἰς τὰ ἔξοδα καὶ τέλη τῆς παρούσης δίκης καὶ ἀποφάσεως ἀνερχόμενα εἰς γρόσια 220 ταμειακὰ προκαταβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπισπεύδοντος, ἔτι δὲ καὶ τὴν δικηγορικὴν ἀμοιβὴν ἀνερχομένην εἰς μίαν λίραν.

Ἡ παροῦσα ἀπόφασις ἐγένετο, ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἀπηγγέλθη τοῖς διαδίκοις αὐθημερόν, ὑποκειμένη εἰς ἔφεσιν ἐντὸς 61 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 30 Ἀπριλίου 1904

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

Πρὸ ἐτῶν ἐν τεύχει τῆς ἀγαπητῆς «Ἁγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης» ἐποιησάμεθα λόγον περὶ τοῦ Μετοχιακοῦ ζητήματος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅπερ συνεδέσαμεν μὲ τὴν ὅλην μακραίωνα ἱστορίαν Αὐτοῦ, ἔνθα, σὺν τοῖς ἄλλοις, κατεδείξαμεν ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, Ἑλληνικὸν ἦτο, εἶναι καὶ θέλει εἶσθαι, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι στεγάζονται ἐν τῇ ἱερᾷ Χερσονήσῳ αὐτοῦ καὶ μοναχοὶ ἄλλων Ὀρθοδόξων Κρατῶν, οἵτινες ὅμως διὰ τῆς μοναχικῆς των διατριβῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἀποκτῶσι τὴν Ἑλληνικὴν ὑπηκοότητα καὶ ὡς Ἕλληνες λογίζονται (ἄρθρον 6ον Κατ. Χάρτου τοῦ Ἁγ. Ὄρους). Τὴν Ἑλληνικότητά του ὅμως ταύτην τὸ Ἅγιον Ὄρος διετήρησεν ὄχι μὲ ὀλίγους ἀγῶνας, ἀλλὰ τοὐναντίον μὲ σκληροὺς καὶ ἀνίσους τοιούτους, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἀποδείξει. Εὐτυχῶς Θείᾳ συνάρσει καὶ μὲ τὴν σκέπην τῆς Προστάτιδος τοῦ Ὄρους τούτου Κυρίας Θεοτόκου, οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ δικαίως τὸ Ἔθνος ἡμῶν δύναται νὰ καυχᾶται, ὅτι κατέχει εἰς τοὺς κόλπους του πολύτιμον Ἐθνικοθρησκευτικὸν κειμήλιον, ἐνθυμίζον τὴν αἴγλην αὐτοῦ κατὰ τὴν ἔνδοξον ἐκείνην Βυζαντινήν μας Αὐτοκρατορίαν. Τὸ Ἅγιον Ὄρος κατὰ σοφώτατον ἀπόφθεγμα τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Β΄ —ἐπισκεφθέντος τοῦτο ἐν ἔτει 1937— «ἀποτελεῖ πολύτιμον ἀδάμαντα τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Δυναστείας» καὶ ὁ δίκαιος ἔπαινος ἐν προκειμένῳ ὀφείλεται εἰς τοὺς Ἁγιορείτας Μοναχούς, οἵτινες ἐπὶ πέντε (5) αἰῶνας τῆς μαύρης δουλείας διεφύλαξαν τοῦτο ἀδιαλώβητον καὶ τὸ παρέδωσαν εἰς τὸ Ἔθνος ἡμῶν ὡς «ἀληθῆ ἀδάμαντα καὶ πολύτιμον κειμήλιον». Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θέματός μας ἂς ἐπανέλθωμεν.

Ἡ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1912 κατάληψις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, χαρᾶς ἀπλήστου ἐνέπλησεν τὰς Ἱερᾶς τοῦ Ἄθω Ἑλληνικὰς Μονάς, αἵτινες πανηγυρίζουσαι τὸ γεγονός, ἐνθουσιωδῶς ὑπεδέχθησαν τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα. Πλὴν φεῦ! ἡ χαρὰ αὕτη δὲν ἐπέπρωτο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολύ, καθόσον ὑποχθόνιος ἐνέργεια Μεγάλης τότε Δυνάμεως προητοίμαζε νέας δοκιμασίας εἰς τὸν Γεραρὸν Ἄθωνα, μὲ τὸν σκοπόν, ἵνα διεθνοποιήσῃ τοῦτον, πρὸς πραγματοποίησιν τῶν προαιωνίων ὀνείρων της, δηλονότι τῆς ἀναιμάκτου καταλήψεως ὁλοκλήρου τῆς Μεσογείου ὑπ' αὐτῆς. Ἅμα τῇ πληροφορίᾳ τοῦ σατανικοῦ τούτου σχεδίου, οἱ Ἁγιορεῖται, ὡς εἰκός, ἐταράχθησαν καὶ ἀμέσως συνέταξαν ὁλοσφράγιστον ὑπόμνημα πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον τὸν Α΄ ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου 1913, ἔχον οὕτω: «Πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον

τὸν Α', Εἰς Θεσσαλονίκην. Μεγαλειότατε, Ἀπελευθερωθέντες Θείᾳ χάριτι καὶ τῇ ἐνδόξῳ στρατηλασίᾳ τοῦ Ὑμετέρου Διαδόχου Κωνσταντίνου ἐκ τοῦ σκληροῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας, ὑπεβάλομεν τέως πρὸ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος τὴν εἰς Αὐτὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Κοινότητος ἐκπροσωπούσης τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Μοναστηρίων, δεηθέντες τοῦ Ἁγίου Θεοῦ ὑπὲρ ὑγιείας, κραταιώσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, παντὸς τοῦ Παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου Αὐτῆς καὶ ἐπανεκάμψαμεν πεπληρωμένοι χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐπὶ τῇ Βασιλικῇ εὐμενείᾳ, ἧς ἠξιώθημεν. Πλὴν πρὶν ἢ κατασιγασθῇ ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡμῶν χαρᾶς συγκίνησις, νέα δυσάγγελος περὶ διεθνοποιήσεως τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου φήμη κατέραξεν ἡμῶν τὰς ἀκοὰς καὶ τὴν χαρὰν ἡμῶν ἐκείνην πᾶσαν, τὴν ἐκ τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος, εἰς λύπην δακέθυμον καὶ δεινὴν ὅσην μετέτρεψεν. Ὅθεν θερμῶς καθικετεύομεν τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ὅπως πατρικῶς καὶ Βασιλικῶς μεριμνήσῃ πρὸς ματαίωσιν τῆς τοιαύτης τυχὸν μελετωμένης ποὺ κατὰ τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου ἀδικίας, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν πόθων τῶν Μοναχῶν 17 Ἑλληνικῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, διακαῶς ἐπιζητούντων τὴν μετὰ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος ἀδιάσπαστον ἕνωσιν, ἀπέναντι τριῶν ἑτέρως φρονούντων... Οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Κοινότητος ὁσιώτατοι Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἱερῶν Μονῶν, Ἰβήρων Γέρων κ. Ἰωακείμ, Κουτλουμουσίου Γέρων κ. Χαρίτων καὶ Γρηγορίου Γέρων κ. Βαρλαὰμ ἐντολὴν ἔχουσιν, ὑποβάλλοντες καὶ προφορικῶς τὰ ἀνωτέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι καὶ ἐξαιτούμενοι τὴν Βασιλικὴν Αὐτῆς εὐμένειαν, ἐνεργήσωσι πληρεξουσίως πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἀπαραγράπτων δικαίων τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου. Ἐπὶ τούτοις δεόμενοι τοῦ Παναγάθου Θεοῦ ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ὑγιείας τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ὑποσημειούμεθα Ταπεινοὶ Αὐτῆς θεράποντες καὶ θερμοὶ πρὸς Θεὸν εὐχέται. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἄθῳ. Καρυαὶ 25 Ἰανουαρίου 1913. Οἱ Πληρεξούσιοι. Ὁ τῆς Μεγίστης Λαύρας Γέρων Ἡσύχιος. Ὁ τῆς τοῦ Βατοπεδίου Γέροντας Χαρίτων. Ὁ τῆς τῶν Ἰβήρων Γ. Ἰωακείμ. Ὁ τῆς τοῦ Διονυσίου Γ. Νικόδημος. Ὁ τῆς τοῦ Κουτλουμουσίου Χαρίτων. Ὁ τῆς τοῦ Παντοκράτορος Συνέσιος. Ὁ τῆς τοῦ Ξηροποτάμου Προηγ. Μερκούριος. Ὁ τῆς τοῦ Δοχειαρίου Γ. Διονύσιος. Ὁ τῆς τοῦ Καρακάλλου Γ. Φίλιππος. Ὁ τῆς τοῦ Φιλοθέου Στέφανος. Ὁ τῆς τοῦ Σίμωνος Πέτρας Γ. Φώτιος. Ὁ τῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου Γ. Εὐλόγιος. Ὁ τῆς τοῦ Σταυρονικήτα Προηγ. Ἐλευθέριος. Ὁ τῆς τοῦ Ξενοφῶντος Παρθένιος. Ὁ τῆς τοῦ Γρηγορί-

ου Γ. Βαρλαάμ. Ὁ τῆς τοῦ Ἐσφιγμένου Γ. Πορφύριος. Ὁ τῆς τοῦ Κωνσταμονίτου Μόδεστος Ἱερομ.». Δυστυχῶς ἡ ἐν αὐτῷ ἀναφερομένη Ἐπιτροπὴ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐπιδώσῃ τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α΄, καθόσον ἐν τῷ μεταξὺ ἐδολοφονήθη ὁ φιλόπατρις Οὗτος Βασιλεὺς καὶ ἄλλοθι ἐστράφησαν αἱ ἐνέργειαι τῆς Ἱ. Κοινότητος ἐν προκειμένῳ.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης συνελθοῦσα ἐκτάκτως τὴν 29ην Ἰανουαρίου τοῦ 1913, ἀπεφάσισε τὰ κάτωθι, ὡς τὸ ἀκόλουθον Πρακτικὸν Αὐτῆς φανερώνει: «Συνεδρία Η΄ 1913. Ἐν Καρυαῖς σήμερον τῇ 29 Ἰανουαρίου ἡμέρᾳ Τρίτῃ καὶ ὥρᾳ 9ῃ πρωϊνῇ συνελθόντων τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μονῶν εἰς Ἔκτακτον Συνεδρίαν, ἐπαναλαμβάνεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς μελετωμένης διεθνοποιήσεως τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου συνεπείᾳ τῶν περὶ αὐτῆς ἐν τῷ Τύπῳ διαφόρων δημοσιευμάτων καὶ Ἀποφασίζει παμψηφεί, ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Θεσσαλονίκην τριμελὴς Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ἱ. Μονῶν Ἰβήρων Γ. κ. Ἰωακείμ, Κουτλουμουσίου Γ. κ. Χαρίτωνος καὶ Γρηγορίου Γ. κ. Βαρλαάμ, μετὰ τελείας πληρεξουσιότητος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ὅπως ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Κοινοῦ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἐπιτρόπου, πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς μελετωμένης ταύτης διεθνοποιήσεως ὑπεράσπισιν τῆς ἀκεραιότητος τῶν προνομίων καὶ καθεστώτων τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴ θεῖσα τὴν κανονικὴν μετάνοιαν ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν εἰς Θεσσαλονίκην, εἰς ἣν παρεδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας καὶ αἱ συλλεγεῖσαι παρὰ τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Μονῶν ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου συνεισφοραί, μετὰ ἰδιαιτέρου καταλόγου αὐτῶν ἀνερχόμεναι εἰς 14,440 δραχμὰς καὶ 60% πρὸς ἐπίδοσιν εἰς τοὺς ἁρμοδίους. Μεθ' ὃ λύεται ἡ Συνεδρία». Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἀντιπροσώπων.

Ἡ ἀνωτέρω ἀναγραφομένη Ἐπιτροπὴ μεταβᾶσα εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, ἀμέσως ἐπελήφθη τοῦ σοβαρωτάτου τούτου ζητήματος, ἀποστείλασα σχετικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα, ἀναφερομένην εἰς τὸ κάτωθι Πρακτικὸν Αὐτῆς καὶ ὅπερ ἔχει οὕτω: «Συνεδρία ΙΓ΄, 1913. Ἐν Καρυαῖς σήμερον τῇ 16 Φεβρουαρίου ἡμέρᾳ Σαββάτῳ καὶ ὥρᾳ 9ῃ πρωϊνῇ συνελθόντων τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μονῶν εἰς Ἔκτακτον Συνεδρίαν κ.λ.π. Ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τῶν πληρεξουσίων Γερόντων Ἰωακεὶμ Ἰβηρίτου, Χαρίτωνος Κουτλουμουσιανοῦ καὶ Βαρλαὰμ Γρηγοριάτου, ἐν ᾗ ἀναφέρουσιν ὅτι ἀντήλλαξαν σκέψεις τινὰς μετὰ τοῦ ἡμετέρου Κοινοῦ Ἐπιτρόπου περὶ τῆς τηρητέας πορείας ἐπὶ τοῦ ὑπὸ κρίσιν ζητήματος καὶ ἐνέκριναν, ἵνα κατὰ πρῶτον ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸν Βασιλέα, ἐν δευτέρᾳ δὲ συσκέψει συνεζήτησαν τὸ περιεχόμενον τοῦ ὑπομνήματος ὅπερ θὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς καὶ Ὑπουργοὺς τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ ὅπερ ἐγκριθὲν μὲ μικρὰς τινὰς τροποποιήσεις ἐδόθη ὅπως συμπληρωθῇ ἡ μετάφρα-

σις αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ συνεπείᾳ τῆς ἐξασκουμένης φοβερᾶς λογοκρισίας ὅπως μὴ δημοσιευθῇ τι περὶ ζητήματος Ἁγιορειτικοῦ παρακωλύονται αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς Ἀθήνας παραλαμβάνοντες μέρος τῶν χρημάτων τῶν παραδοθέντων αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἐπιστασίας ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου, διὰ τὰς δαπάνας αὐτῶν, ὅπου ὑπάρχει ὑπεύθυνος Κυβέρνησις καὶ ἐργάζεται ἡ Βουλή, αἱ δὲ ξέναι Πρεσβεῖαι ἀφορμὴν ζητοῦσιν ὅπως ἐπιληφθῶσι τοῦ ζητήματος ἡμῶν. Ἡ Ἱερὰ Κοινότης μετὰ σύσκεψιν ἐνέκρινε τὰ διαβήματα τῶν πληρεξουσίων καὶ συνέστησεν αὐτοῖς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 35 καὶ ἡμερομ. 13 τρέχοντος ἐπιστολῆς αὐτῆς, ὅπως μὴ ὀπισθοχωρήσωσι πρὸ τῶν δυσχερειῶν, ἀλλ' εὐθαρσῶς ἐπὶ τὸ καθῆκον χωρήσωσιν ἔχοντες πρὸς τοῦτο ἐφόδια τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Μονῶν καὶ τὴν ἀρωγὴν τῆς Προστάτιδος τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου Κυρίας Θεοτόκου, τὴν προστασίαν καὶ ἀντίληψιν τῆς Ὁποίας ἐπικαλουμένη, διὰ τὸν ἱερὸν Αὐτῆς Περίβολον, ἐγκρίνει ἵνα τελεσθῇ παρ' ἑκάστης τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Μονῶν πάνδημος ἀγρυπνία πρὸς τιμὴν Αὐτῆς, ὅπως πρυτανεύσῃ ὡς Κοινὴ ἡμῶν Μήτηρ δαψιλῶς τὴν προστασίαν Αὐτῆς κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν. Μεθ' ὃ λύεται ἡ Συνεδρία. Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἀντιπροσώπων».

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐν Ἀθήναις ἐπέδωκεν ὑπόμνημα πρὸς τὸν τότε Πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς ἄλλους πολιτικοὺς ἡγέτας κ.λ.π. ἔχον οὕτω: Ὁλοσφράγιστον Ὑπόμνημα ἀπὸ 25.1.1913. «Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Κον Κον Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Εἰς Ἀθήνας. Ἐξοχώτατε. Ὅτε τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ καὶ τῇ τετιμημένῃ νικηφορίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐδωροφορεῖτο ἡμῖν τὸ τῆς ἐλευθερίας Θεόσδοτον χρῆμα καὶ δάκρυα εὐγνωμοσύνης ἀνεπέμποντο πρὸς τὴν ἄνωθεν ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ Οὐρανίου ἡμῶν Πατρός, χαρὰ δὲ καὶ ἀγαλλίασις ἐπλήρου τὰς καρδίας πάντων, πανευφροσύνως τοῦ θεσπεσίου ἀπολαυόντων ποθήματος, τότε ἀδοκήτως ἐνέσκηπτεν ἐν ἡμῖν ἡ κακόχαρτος ἀγγελία τῆς οὕτω δυσήχως καλουμένης διεθνοποιήσεως τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου. Καὶ ποῦ μὲν τὴν ἀρχὴν ἀνάγει τοιαύτη τις σκέψις τῶν ἰσχυρῶν καὶ τίνα τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀφορμαὶ τὰ προκαλέσαντα αὐτήν, καίπερ μὴ ἀγνοοῦντες ἀλλ' ὡς μὴ ἐκ τῶν ἐφ ἡμῖν παραλείποντες, ταπεινῶς διὰ τοῦ παρόντος ἐμφανιζόμεθα καὶ ἐντονωτάτην ὑποβάλλομεν διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ τοιούτου καθ' ἡμῶν μελετωμένου ἀδικήματος· ἀδικήματος δὲ τῶν μεγίστων κατ' αὐτῆς ταύτης τῆς Ἑλληνικότητος τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου, ὑπὲρ ἧς συνηγοροῦσι τὰ ἀκόλουθα. Πρῶτον, τῆς ὅλης Ἀθωϊκῆς Χερσονήσου ἀνηκούσης ἀποκλειστικῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ταῖς ἐπ' αὐτῆς ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἱδρυμέναις

εἴκοσι Βασιλικαῖς καὶ Πατριαρχικαῖς Ἱεραῖς Μοναῖς, ταύτης τὰ 17/20 ἀνήκουσι ταῖς 17 Ἑλληνικαῖς Ἱ. ἡμῶν Μοναῖς. Εἶτα ἡ Ἱερὰ Κοινότης, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν Ἀνωτάτην Πνευματικὴν καὶ Διοικητικὴν Ἀρχὴν τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου, διαμορφωθεῖσα μικρὸν κατὰ μικρόν, ἐπὶ τῇ βάσει παναρχαίων Αὐτοκρατορικῶν Τυπικῶν καὶ Διατάξεων, ἐξ ὧν ἀπέρρευσε καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν σχέσεων Αὐτῆς πρὸς τὴν Πολιτείαν καθὼς καὶ ἡ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πνευματικὴ σχέσις, καὶ ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν Εἴκοσιν Ἀντιπροσώπων τῶν Εἴκοσιν Ἱερῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Μονῶν (Μεγίστης Λαύρας, Βατοπεδίου, Ἰβήρων, Χιλιανδαρίου, Διονυσίου, Κουτλουμουσίου, Παντοκράτορος, Ξηροποτάμου, Ζωγράφου, Δοχειαρίου, Καρακάλλου, Φιλοθέου, Σίμωνος Πέτρας, Ἁγίου Παύλου, Σταυρονικήτα, Ξενοφῶντος, Γρηγορίου, Ἐσφιγμένου, Ρωσικοῦ καὶ Κωνσταμονίτου) κατὰ ἱεραρχικὴν τάξιν, φέρει ἅπαντα τὰ στοιχεῖα Ἑλληνικῆς Διοικητικῆς Ἀρχῆς, ἐν οἷς πρωτίστως ἡ χρῆσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν ταῖς συζητήσεσιν, ἐν τῇ τηρήσει τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνεδριάσεων καὶ τῇ ἐκδόσει παντὸς εἴδους καὶ πάσης φύσεως ἐγγράφου. Ὅσα δὲ εἰσί, καὶ καλοῦνται Σκῆται ἢ Κελλία ἢ Καλύβαι, ταῦτα πάντα ἀνήκοντα ταῖς εἴκοσιν Ἱ. Μοναῖς καὶ δι' ἐγγράφων Πατριαρχικῶν ἢ Μοναστηριακῶν ἀναποσπάστως καὶ ἀναφαιρέτως πρὸς Αὐτὰς συνδεόμενα, οὔτε καθ' ἓν λαμβανόμενα ψῆφον ἔχουσι, οὔτε ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν λογίζονται, ἀλλὰ μετὰ τῶν Ἱ. Μονῶν ὑφ' ἃς ὑπάγονται συγκαταριθμοῦνται καὶ ἐν τῇ Εἰκοσάδι μετ' αὐτῶν συγκαταλέγονται. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, τῶν δὲ Ἱ. ἡμῶν Μοναστηρίων, ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου τὴν ἵδρυσιν καὶ σύστασιν αὐχούντων, ἡλικία μὲν καὶ ὅσα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς ἐμπολιτευομένης, ὡς εἰπεῖν εὐσεβείας, παρέσχεν ἡ Ἀθωϊκὴ Μοναχικὴ Πολιτεία τῇ τε Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει, εἴτε ἐν Συνόδοις ἱεραῖς δι' ἀντιπροσώπων Αὐτῆς παρεδρεύουσα, εἴτε πρὸς ἐπίλυσιν σπουδαίων Ἐκκλησιαστικῶν διαφορῶν καὶ ζητημάτων καλουμένη, εἴτε καὶ ἄλλως πως τὸν καλὸν ὑπὲρ πίστεως — πῶς δὲ οὐχὶ πατρίδος;— ἀγωνιζομένη, ταῦτα πάντα ἐν σελίσι λαμπραῖς τῆς Ἁγιορειτικῆς ἱστορίας ἀναγράφονται. Ὅτε δὲ καὶ τὸ δούλειον ἦμαρ ζοφερὸν ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ἐφηπλοῦτο καὶ ἡ τῆς ἀμαθείας ἀχλὺς πυκνὴ πανταχόσε ἐπεκάθητο, μόνος ὁ Ἀθωϊκὸς φάρος ὑπότρομος ἐσελάγιζεν. Αἱ δὲ Βοσπορίδες Μοῦσαι, ὅσαι τῆς πρὸς τὴν Δύσιν μὴ ἀψάμεναι, ἐν ταῖς τοῦ Ἄθω Μοναῖς θερμὴν ἐδέχοντο φιλοξενίαν· καὶ τὸν μέλανα ἠμφιεσμέναι τρίβωνα, ἐντεῦθεν τὴν Ἐθνικὴν τῆς ἀποκαταστάσε ως παρηγορίαν μετὰ τῆς πατρώας ἡμῶν εὐσεβείας, γηραιῷ βάκτρῳ, ἀνὰ τὸ στενάζον καὶ τεταλαιπωρημένον Γένος μετελαμπάδευον. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν Ἄθω, οἱωνεὶ χαλκεῖον πάμμεγα, ἐν ᾧ τὸ τῆς Ἐθνεγερσίας

ἡμῶν ἠρέμα καὶ ἀθορύβως ἐσφυρηλατεῖτο κατασκεύασμα καὶ φυλακεῖον ἦν ἐρυμνόν, ἐν ᾧ τὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως φυγαδευόμενα πολύτιμα κατησφαλίζοντο ἱερὰ κειμήλια. Ποῦ δὲ κατὰ τὸν μακραίωνα καὶ παγχάλεπον ἐκεῖνον βίον τῆς τυραννίας, ἧς τὸ ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἐβάσταζεν ὁ τοῦ Ἄθω Ἕλλην μοναχός, ὑβριζόμενος, παιόμενος, κεντούμενος, ἐν στόματι μαχαίρας διερχόμενος, ποῦ οἱ νῦν ἐπήλυδες, οἱ τὴν καινὴν καὶ καινόφωνον διεθνοποίησιν ἀξιοῦντες, ὑπῆρχον καθεύδοντες; Τῷ ὄντι καθεύδοντες ὑπὸ ψύχει διετέλουν, ἀπειροκάλως ἐν ταῖς ἑαυτῶν διφθέραις ἐνειλημένοι καὶ μόλις διαγελώσης τῆς Ἐθνεγερσίας ἡμῶν ἐξηγέρθησαν ἐκ τοῦ ἀπαισίου τριγμοῦ τῶν συντριβομένων δεσμῶν τῆς τυραννίας· εἰσερπύσαντες δὲ ὑπὸ τὸ προβάτειον σχῆμα εἰς τὸν καλλίδενδρον τοῦ οὐρανογείτονος Ἄθω περίβολον, πρὶν ἢ γνωσθῶσιν ἀντίθετοι ὅλως πρὸς τὴν ἐπαγγελλομένην αὐτῶν εὐσέβειαν κατεδείχθησαν, ἀσφαλῆ τοῖς ἐξ ἡμῶν προσέχουσι τὸν νοῦν παρασχόντες τεκμήρια σώφρονος Ἐθνικῆς ἡμῶν περιφυλακῆς. Ὅθεν τοι καὶ τὸ κακὸν ταχὺ ἐλώφησε, τῆς Ἀθωϊκῆς Ἑλληνικότητος μηδὲ τὸ παράπαν ἄχρι δεῦρο ἀλλοιωθείσης ἐκ τοῦ ἀλλοδαποῦ τεχνουργηθέντος ἐγχειρήματος. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὸ ἐν ἡμῖν τοσοῦτον σθένος τῆς ἐντονωτάτης διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἐπονειδίστου διεθνοποιήσεως, πρὸς ἣν ἀπεγνωσμένως ἐστράφησαν οὗτοι, ὡς πρὸς ἐσχάτην ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ἣν ὅλαις δυνάμεσιν ἀποκρούομεν καὶ διατόρως ἀποκηρύττομεν τὰς τριψήφους ταύτας ὑπούλους ἐνεργείας, στερρῶς δὲ τοῦ Ἀθωϊκοῦ ἡμῶν πολιτεύματος ἀντεχόμενοι, οἷον ὑπάρχει ἀπεκρυσταλλωμένον ἐν τοῖς διέπουσι τὰ ἡμέτερα θεσμίοις καὶ καθεστῶσιν, ἕνα καὶ μόνον πόθον διακαῆ καὶ ἐγκάρδιον ἔχομεν, ἐκεῖνον ὑπὲρ οὗ αἰῶνας ὅλους οἱ πατέρες ἡμῶν ἠγωνίζοντο, καὶ οὗτος ἀρρήκτως μετὰ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος ἕνωσις, ἐξ ἧς οὐχωρήσουσιν ἡμᾶς, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, κατὰ τὸ Ἀποστολικόν. Ταῦτα ταπεινῶς ὑποβάλλοντες τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι διὰ τοῦ παρόντος ἑπτακαιδεκασφραγίστου ἡμῶν Γράμματος, φερώνυμον παρ' Αὐτῆς ἀπεκδεχόμεθα τὴν τοῦ δημιουργουμένου ἡμῖν τούτου ζητήματος διευθέτησιν. Δαψιλαῖς δὲ ταῖς εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Μοναστηρίων τὴν Ἑαυτῆς κορυφὴν καταστέφοντες πρὸς δόξαν γὰρ ἀγήρω καὶ κλέος ἄφθιτον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος ταπεινῶς ὑποσημειούμεθα. Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος διάπυροι πρὸς Θεὸν εὐχέται. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Ἄθω, Καρυαὶ τῇ 25 Ἰανουαρίου 1913. Οἱ Πληρεξούσιοι. Ὁ τῆς Μεγίστης Λαύρας Γέρων Ἡσύχιος. Ὁ τῆς τοῦ Βατοπεδίου Γέροντας Χαρίτων. Ὁ τῆς τῶν Ἰβήρων Γ. Ἰωακείμ. Ὁ τῆς τοῦ Διονυσίου Γ. Νικόδημος. Ὁ τῆς τοῦ Κουτλουμουσίου Χαρίτων. Ὁ τῆς τοῦ Παντοκράτορος Συνέσιος. Ὁ τῆς τοῦ Ξηροποτάμου Προηγ. Μερκούριος. Ὁ τῆς τοῦ Δοχειαρίου Γ. Διονύσιος. Ὁ τῆς τοῦ Καρακάλλου Γ. Φίλιππος.

Ὁ τῆς τοῦ Φιλοθέου Στέφανος. Ὁ τῆς τοῦ Σίμωνος Πέτρας Γ. Φώτιος. Ὁ τῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου Γ. Εὐλόγιος. Ὁ τῆς τοῦ Σταυρονικήτα Προηγ. Ἐλευθέριος. Ὁ τῆς τοῦ Ξενοφῶντος Παρθένιος. Ὁ τῆς τοῦ Γρηγορίου Γ. Βαρλαάμ. Ὁ τῆς τοῦ Ἐσφιγμένου Γ. Πορφύριος. Ὁ τῆς τοῦ Κωνσταμονίτου Μόδεστος Ἱερομ.». Τὸ ἕτερον πρὸς τοὺς Πολιτικοὺς ἡγέτας κλπ. ἐν Ἀθήναις. «ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ. Ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ Ἁγίου Ὄρους δύναται νὰ συνοψισθῇ ἐν τοῖς ἑξῆς: Ὁλόκληρος ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἄθω ἔχουσα ἐμβαδὸν περὶ τὰ 385 τετρ. χιλιόμ. εἶναι ἔδαφος Μοναστηριακόν, οὐδενὸς ἀτόμου κεκτημένου ἐν αὐτῷ οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς κατὰ πλήρη κυριότητα. Τὸ ἔδαφος εἶναι διανεμημένον σχεδὸν κατ' ἴσην ἀναλογίαν εἰς 20 Βασιλικὰς Σταυροπηγιακὰς Μονάς, ἱδρύματα Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων. Ἑκάστης δὲ Μονῆς ἡ περιοχὴ ὡς κτῆμα ἱερὸν ἀφιερωμένον (βάκφ) εἶναι ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς ἀναπαλλοτρίωτος. Ἐν τῇ περιοχῇ πλείστων ἐκ τῶν 20 Κυριάρχων Μονῶν ὑπάρχουσι μικρότερα μοναστικὰ ἰδίου τύπου ἱδρύματα, ὡς ἐξαρτήματα αὐτῶν, αἱ Σκῆται, τὰ Κελλία, αἱ Καλύβαι καὶ τὰ Καθίσματα. Ἐκ τῶν 20 Κυριάρχων Μονῶν 17 μὲν εἶναι Ἑλληνικαί, μία Ρωσσική, μία Βουλγαρικὴ καὶ μία Βουλγαροσερβική. Μεταξὺ δὲ τῶν Ἐξαρτημάτων μοναστικῶν ἱδρυμάτων ὑπάρχουσι πλὴν τῶν Ἑλληνικῶν, Ρωσικά, Βουλγαρικά, Σερβικὰ καὶ Ρουμανικά. Πάντες δὲ οἱ μοναχοὶ καὶ δόκιμοι δυνάμει αὐτῆς τῆς ἰδιότητος αὐτῶν, ὡς Ἁγιορειτῶν, ἐθεωροῦντο ὑπήκοοι Ὀθωμανοί. Αἱ 20 Κυρίαρχοι Μοναὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ τὸ Κοινὸν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὁμοσπονδιακῶς δὲ πρὸς ἀλλήλας συνδεόμεναι, ἔχουσι μίαν Κοινὴν Ἀρχὴν τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ἢ Σύναξιν καλουμένην, ἀπαρτιζομένην δὲ ἐξ ἑνὸς Ἀντιπροσώπου ἑκάστης τῶν 20 Μονῶν. Ἡ κοινὴ αὕτη ἀρχὴ τῆς Μοναστηριακῆς ὁμοσπονδίας ἀποτελοῦσα διαρκὲς συνέδριον, ἑδρεύουσα δὲ ἐν τῇ Κοινῇ ἱερᾷ πόλει τῶν Καρυῶν, ἀσκεῖ τὴν Ἀνωτάτην ἐν Ἁγίῳ Ὄρει νομοθετικήν, Δικαστικὴν καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τὸν περιωρισμένον τύπον Μοναχικῆς Αὐτονόμου Ὁμοσπόνδου Πολιτείας ..... Διὰ τὴν τήρησιν τῆς Δημοσίας τάξεως τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαστικῆς φύσεως κατὰ ἀτόμων ἀποφάσεων καὶ τὴν φρούρησιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ὑπάρχει σῶμα χωροφυλακῆς ἐξ 24 ἀνδρῶν λαϊκῶν χριστιανῶν ὁπλιτῶν φουστανελλοφόρων, σεδραρίδων ὀνομαζομένων, διατελούντων δὲ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τῆς Ἐπιστασίας, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ 4 μελῶν, διοριζομένων ἐκ περιτροπῆς κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν 20 Μονῶν. Ἡ ἀνωτάτη πνευματικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀνήκει εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἕνεκα ὅμως τῆς προνομιακῆς ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ πολιτικῆς θέσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πατριαρχείου ἔχουσι κῦρος ἀπόλυτον μόνον ἐπὶ κανονικῶν ἢ δογματικῶν παραπτω-

μάτων. Αἱ ἄλλης φύσεως ἀποφάσεις τοῦ Πατριαρχείου εἴτε οἴκοθεν, εἴτε κα«' ἀναφορὰν τῶν ἐν 'Αγίῳ Ὄρει λαμβανόμεναι ἔχουσιν ἠθικὴν μόνον ὡς τὰ πολλὰ οὐχὶ δὲ καὶ Κυβερνητικῶς πραγματικὴν ἀξίαν..... Πολιτικῶς τὸ Ἅγ. Ὄρος ἀπετέλει ὑπὸ τὸ Τουρκικὸν καθεστὼς ὑποδιοίκησιν ἰδίου ρυθμοῦ, ὑπαγομένην εἰς τὸ Βιλαέτιον Θεσσαλονίκης. Ὁ Ὑποδιοικητὴς (Καϊμακάμης) μεθ' ἑνὸς Τελώνου καὶ ἑνὸς ὑγειονόμου καὶ ὀλίγων ζαπτιέδων ἀπετέλουν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ 'Αγ. Ὄρους. Ἡ ἐξουσία τοῦ Καϊμακάμη συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐπιτηρῇ τὸ Ἅγ. Ὄρος καὶ νὰ βοηθῇ τὴν Μοναστηριακὴν Ἀρχὴν ἐν τῇ διοικήσει ὁσάκις ὑπ' αὐτῆς θὰ ἐκρίνετο ἀναγκαία. Πρὸς ἐπίσκεψιν Μονῆς τινος ὑπὸ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἰδιότητα, ἔδει ἀπαραιτήτως νὰ ὑπάρχῃ ἄδεια τῆς Ἱ. Κοινότητος, νὰ συνοδεύηται δὲ ὑπὸ Ἐπιτρόπου αὐτῆς. Τῆς ἀστυνομικῆς διοικήσεως ἀνηκούσης τῇ Ἱ. Ἐπιστασίᾳ, ὁ Καϊμακάμης οὐδεμίαν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐνεργήσῃ ἀστυνομικὴν ἐπέμβασιν ἢ ἀνάκρισιν, εἰ μὴ τῇ συμπράξει τῆς Ἐπιστασίας..... Τὸ ὡς ἄνω βασίζεται ἐπὶ ἱστορικῶν ἐγγράφων καὶ τυπικῶν τῶν Μονῶν, ἐπὶ χρυσοβούλλων Αὐτοκρατορικῶν, ἐπὶ σιγγιλίων Πατριαρχικῶν καὶ Βερατίων Σουλτανικῶν, ἐπὶ μακροχρονίου συνηθείας.... Τὸ καθεστὼς τοῦτο τοῦ Ἁγ. Ὄρους διέπεται ὑπὸ διατάξεων τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου. Ἐκτὸς τῶν γενικοῦ χαρακτῆρος διατάξεων τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856 καὶ τῶν προγενεστέρων συνθηκῶν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσίας περὶ ἀσφαλείας τῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν χριστιανῶν, ὑπάρχει καὶ εἰδικὴ διάταξις τοῦ 62ου ἄρθρου τῆς Βερολινείου Συνθήκης.... Ὅτι τὸ Ἅγ. Ὄρος ἱστορικῶς, ἐθνολογικῶς, γεωγραφικῶς καὶ νόμῳ πολέμου ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν. Ἡ ἱστορία αὐτοῦ εἶναι μέρος ἀναπόσπαστον τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἡ ἐν τῷ παρόντι ἐθνολογική του ὑπόστασις ὡς ἔδαφος καὶ ὡς κυριότης εἶναι κατὰ τὰ 17/20 Ἑλληνική, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀτόμων οὐδεμίαν ἔχοντος ἐν τῷ Μοναστηριακῷ συστήματι σημασίαν, ὅπως καὶ ἐν τῷ Διεθνεῖ Δικαίῳ ὑπόστασις τοῦ Κράτους εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸν πληθυσμὸν αὐτοῦ. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν μεθ' ὁποίου ἁγίου ἐνθουσιασμοῦ, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶδε τὴν ὕψωσιν τῆς Ἑλλην. Σημαίας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τοῦ Ἁγ. Ὄρους, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν εἰς τὰ ἱερώτερα αὐτοῦ αἰσθήματα τρωθέντα ἐὰν τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ Κράτος τὸ Ἑλληνικὸν δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους διεθνοποιηθῇ . . . . Ἔπειτα ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε ὑπῆρχεν ἐν Ἁγ. Ὄρει εἷς πολιτικὸς Ὑπάλληλος, σύμβολον ἁπλοῦν τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους Τουρκικῆς Κυριαρχίας, μετὰ τυπικῆς ὅλως δικαιοδοσίας καὶ ταύτης εἰς στενώτατον κύκλον περιοριζομένης, νῦν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προτεινομένου ἐγκαθιδρύεται πολιτικὴ καὶ διεθνοῦς χαρακτῆρος ἀρχή, ἥτις ἐν αὐτῇ μὲν τῇ ὑποστάσει αὐτῆς θὰ εἶναι σύμβολον

πάσης θρησκευτικῆς ἢ ποινικῆς ἀρχῆς. Τὰ προνόμια ταῦτα τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐσεβάσθησαν καὶ οἱ κατακτηταὶ ἐξασφαλίσαντες αὐτὰ διὰ ἀλλεπαλήλων φιρμανίων. . . Ὥστε τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπάρχει, ἐκκλησιαστικῶς μὲν αὐτοκέφαλον, διοικητικῶς δὲ αὐτόνομον, ἀποτελεῖ δὲ πράγματι Θεοκρατικὴν Δημοκρατίαν . . . . . Φρονοῦμεν λοιπὸν ὅτι τ' ἀνωτέρω προνόμια σκοπεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἡ ἐνώπιον τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου Ρωσικὴ πρότασις. Ν' ἀποτρέψῃ τοὐτέστιν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀφομοίωσιν τοῦ Ἄθω μὲ τοὺς διέποντας τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν Νόμους καὶ τὴν κατὰ συνέπειαν ἀνάμειξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας εἰς τὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Καὶ τοῦτο βεβαίως εἶναι δίκαιον. Πολιτικῶς ὅμως ἡ ἱερὰ Χερσόνησος θὰ ὑπαχθῇ βεβαίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Τὸν ἐν Καρυαῖς δηλαδὴ Καϊμακάμην δέον ν' ἀντικαταστήσῃ ὁ Ἕλλην Ἔπαρχος. . . Διότι ἑτέρα λύσις ἡ βυσσοδομουμένη, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τοῦ περιβλέπτου Ὄρους, ἐγκυμονεῖ πολλοὺς κινδύνους διὰ τὴν διατήρησιν ἐν αὐτῷ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπεροχῆς».

Τὴν ἄφιξιν εἰς Ἀθήνας Ἁγιορειτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐχαιρέτησεν ἀσμένως ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος, ὅστις συνέβαλλεν ἀρκούντως καὶ ἐβοήθησεν τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Διεθνοποιήσεως τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Οὕτω πρῶτον τὸ «Ἐμπρὸς» ἀπὸ 14-2-1913 ἐδημοσίευσε τὰ κάτωθι: «Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ. ΑΦΙΞΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. Ἡ μελετωμένη ἀνακήρυξις τοῦ Ἁγ. Ὄρους εἰς Θρησκευτικὴν Δημοκρατίαν ἀνεξάρτητον, ἐτάραξεν ὡς εἰκὸς τοὺς ἐκεῖ μοναχούς, μὴ διαβλέποντας καλὸν ὑπὸ τὸ νέον πολίτευμα, ἀφ' οὗ ἄλλως τε ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐν τῇ διοικήσει ὑπῆρχε παραχωρηθεῖσα ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ διατηρηθεῖσα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Τουρκοκρατίας, σεβασθείσης τῆς Πύλης τὰ ὑπάρχοντα προνόμια. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνας κοπὸν ἔχει τὸ νέον πολίτευμα, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἄλλους σκοποὺς καὶ ὄχι νὰ φέρῃ ὁμαλότητα ἐν τῇ διοικήσει, ἀφ' οὗ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει τόσον μᾶλλον περισσότερον τώρα, ὁπότε ἡ μικρὰ Θρησκευτικὴ Δημοκρατία περιέρχεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως; Αὐτὰ λέγουν οἱ Μοναχοί. Καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ζητήματος τούτου συνέστησαν Ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ Ἰωακεὶμ Ἰβηρίτου, Χαρίτωνος Κουτλουμουσιανοῦ καὶ Βαρλαὰμ Γρηγοριάτου, ἥτις καὶ ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὅπως προβῇ εἰς διαμαρτυρίας, ἐν' ἡ περιπτώσει τὰ ἀναγραφόμενα ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν φύλλων, καὶ ἰδίως ὑπὸ τῶν Ρωσικῶν ἐφημερίδων Πετρουπόλεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει πολιτεύματος, ἔχονται ἀληθείας.....». Ἡ «Νέα Ἡμέρα» ἀπὸ 16-2-1913 ἐδημοσίευσε τὰ κάτωθι: «Οἱ

ΜΟΝΑΧΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ. Χθὲς τὸ ἀπόγευμα οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑλληνικῶν Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς μακρὰν ἀκρόασιν παρὰ τῷ κ. Πρωθυπουργῷ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ διερμηνεύουσα τὴν γνώμην τῶν 17 Ἑλληνικῶν Μονῶν ἐξέφρασε παράπονον διὰ τὴν μελετωμένην διεθνοποίησιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους ὑπὸ τῆς Πρεσβευτικῆς συνδιασκέψεως. Ἡμεῖς, εἶπον οἱ μοναχοί, δὲν θὰ δεχθῶμεν τοιαύτην λύσιν. Ὁ πόθος τῶν μοναχῶν, πόθος προαιώνιος, εἶναι ὅπως αὐτοδιοικηθῶμεν μὲ Ἑλληνικὰς Ἀρχάς. Ἄλλην λύσιν ἀποκρούομεν. Κατόπιν οἱ μοναχοὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ἕλληνος Πρωθυπουργοῦ συνδρομὴν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν αἰτημάτων των, ἀναπτύξαντες ὅλους τοὺς λόγους ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ζητοῦσι τὴν αὐτοδιοίκησιν. Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἔσπευσε νὰ καθησυχάσῃ τοὺς μοναχούς, διαβεβαιώσας ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καθὼς καὶ τὰ σύμμαχα Κράτη κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Δὲν παρέλειψεν ὅμως ὁ κ. Πρωθυπουργὸς νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς μοναχοὺς μετριοπάθειαν εἰς τὰς ἀποφάσεις των καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Πρεσβευτικῆς συνδιασκέψεως. Οἱ μοναχοὶ ἐδήλωσαν ὅτι αὐτοὶ θὰ ἐμμείνωσιν εἰς τὰς ἀποφάσεις των, θὰ ἀποκρούσωσι τὴν διεθνοποίησιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, οὐδὲ θὰ ἐπιτρέψωσι τὴν παρουσίαν διεθνῶν στρατευμάτων εἰς τὸ Ἅγ. Ὄρος. Ἡ Εὐρώπη ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἀπόφασίν της θὰ πληρώσῃ αὐτὴ τὰς συνεπείας ἑνὸς τοιούτου ἀτόπου. Μετὰ τὴν ἀκρόασιν διαρκέσασαν περὶ τὴν ὥραν, οἱ μοναχοὶ ἀπῆλθον. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ἡ Ἐπιτροπὴ παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν κ.κ. Θεοτόκη, Ράλλη, Μαυρομιχάλη, καὶ Δημητρακοπούλου. Εἰς πάντας τοὺς πολιτευτὰς ἡ ἐπιτροπὴ τῶν μοναχῶν ἐπανέλαβε τὰ αἰτήματά της ζητήσασα τὴν συνδρομήν των. Τόσον ὁ κ. Θεοτόκης ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ἐπιφανεῖς πολιτευταὶ ἐξέφρασαν τὴν λύπην των διότι δὲν ἠδύναντο νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι, εἰπόντες ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶναι εἰς θέσιν νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν μοναχῶν αὔριον θὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς ἐνταῦθα Πρεσβευτὰς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων διὰ νὰ ὑποβάλῃ τὸ γνωστὸν ὑπόμνημα αὐτῶν. Μετὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας ἡ ἐπιτροπὴ θὰ παραμείνῃ ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν Πρωτεύουσαν μέχρις ὅτου λάβῃ νέας ὁδηγίας ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγ. Ὄρους, μεθ' ὃ θὰ ἀπέλθῃ εἰς Λονδῖνον ἵνα ἐμφανισθῇ καὶ ἐνώπιον τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως». Καὶ αὖθις τὸ «Ἐμπρὸς» ἀπὸ 19-2-1913 δημοσιεύει τὰ κάτωθι: «Ο ΡΩΣΟΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ. Ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως κ. Μανσούρωφ, πρώην Σύμβουλος τῆς ἐν Κ)πόλει Ρωσικῆς Πρεσβείας, ἀναχωρεῖ ἐντεῦθεν διὰ Θεσσαλονίκην. Ὁ κ. Μανσούρωφ διερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως συνεννοήθη καὶ μετὰ τοῦ Πατριάρχου διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Κατὰ δὲ τὴν ἐνταῦθα διαμονήν του συνεννοήθη μετὰ τῶν ἐπισήμων

εἰς οὓς ἀνεκοίνωσε τὴν γνώμην καὶ τὰς βλέψεις τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸ Ἅγ. Ὄρος, καὶ ἐζήτησε νὰ γνωρίσῃ τὴν γνώμην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐπίσης συνεννοήθη καὶ μετὰ τῶν ἐνταῦθα παρεπιδημούντων Ἁγιορειτῶν Πατέρων. Μεταβαίνων δὲ ἤδη εἰς Ἅγιον Ὄρος θὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως».

Τὸ Περιοδικὸν «Ἑλλὰς» ἀπὸ 21-2-1913 δημοσιεύει τὰ κάτωθι: «ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ ΚΑΛΟΓΗΡΟΙ. Ἐνῷ ὁ ἀνελκυστὴρ τοῦ Ξενοδοχείου «Ἴλιον Πάλας» μὲ ἀνέβαζε πρὸς τὰ ὕψη τοῦ δευτέρου του πατώματος ἐσκεπτόμην. Τάχα σοβαρῶς ἐλήφθη ἀπόφασις τὸ Ἅγ. Ὄρος νὰ γίνῃ Δημοκρατία;... Ἀλλὰ ἂς ἰδοῦμεν ἂν ἀληθεύῃ τὸ πρᾶγμα. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχα φθάσει εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα. Ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ ἀσανσὲρ καὶ ἐπροχώρησα εἰς τὸν διάδρομον. Εἰς τὸ βάθος ἦτο ἀνοικτὴ ἡ πόρτα καὶ διεκρίνοντο τρία καλυμαύχια. Ἐκεῖ διαμένουν οἱ τρεῖς ἀπεσταλμένοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους, οἱ ὁποῖοι ἦλθον ἐδῶ διὰ νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ ζήτημα τῆς Δημοκρατίας των. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἤμην ἐνώπιόν των. Μὲ ἐχαιρέτησαν μὲ τρόπον κάθε ἄλλο ἢ καλογηρικόν. Καὶ οἱ τρεῖς εἶχον ὕφος ἀληθινὰ πολιτισμένου Εὐρωπαίου. ΤΡΕΙΣ ΧΩΡΙΣΤΟΙ ΤΥΠΟΙ. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ μοναχοὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἁγ. Ὄρους εἶναι τρεῖς ὅλως διάφοροι μορφαί. Καθένας εἶναι χωριστὸς τύπος. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐξελέγησαν καὶ ἐστάλησαν ὡς τρία δείγματα τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων μοναχῶν. Ὁ πρεσβύτερος ἐξ αὐτῶν ὁ Χαρίτων ὁ Κουτλουμουσιανός, εἶναι γέρων σεβάσμιος. . . . Ὁ Ἰωακεὶμ ὁ Ἰβηρίτης εἶναι ὅλως διόλου ἄλλος τύπος. . . . Ὁ Βαρλαὰμ τέλος ὅλως διόλου ἄλλος τύπος . . . . . Καὶ οἱ τρεῖς ἀπεσταλμένοι φαίνονται καὶ ἐκ πρώτης συναντήσεως εὐρυμαθέστατοι καὶ γεμᾶτοι προτερήματα θάρρους καὶ σκέψεως. Ὁ Ἰωακεὶμ μᾶς ἐξέθεσε τὰ πράγματα. Τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγ. Ὄρους τὸ γνωρίζετε . . . Τὸ ζήτημα εἶναι ἁπλούστατον. - Ὑμεῖς λοιπὸν τὶ θὰ ἐνεργήσητε ἐδῶ; - Θὰ ἀποτρέψωμεν μὲ κάθε τρόπον νὰ γίνῃ Δημοκρατία εἰς τὸ Ἅγ. Ὄρος ἢ ὅπως ἄλλως νὰ διεθνοποιηθῇ. Θὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἕνωσιν αὐτοῦ μὲ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ μόνον εἰς αὐτήν. . . . Ἔπειτα μᾶς εἶπαν καὶ οἱ τρεῖς ἀπεσταλμένοι καλόγηροι ὅτι παρουσιάσθησαν εἰς τὸν κ. Πρωθυπουργὸν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἐνήργησαν διὰ τὸ ζήτημα αὐτό. Ἀλλὰ ἀκόμη δὲν κατώρθωσαν τίποτα ὡρισμένον. Δι' αὐτὸ θὰ μείνουν ἐδῶ ἀκόμη ὀλίγας ἡμέρας..... Ἀλλὰ τὸ ζήτημα πρέπει νὰ μελετηθῇ σοβαρῶς, εἶπεν ὁ ξανθὸς Βαρλαάμ, διότι εἶναι σπουδαῖον καὶ πολύπλοκον. —Δηλαδὴ πρέπει νὰ μελετηθῇ καὶ ἱστορικῶς; ἠρωτήσαμεν. —Βεβαίως εἶπεν ὁ Βαρλαάμ. Καὶ πρὸ πάντων ἱστορικῶς. Οὕτω θὰ ἰδοῦν οἱ μελετῶντες ὅτι τὸ Ἅγ. Ὄρος ἦτο καὶ ἄλλοτε Δημοκρατία, ἡ ἀρχαιοτέρα Δημοκρατία. Ἀλλὰ πῶς ἐκυβερνᾶτο; Ποῦ ὑπῆρχεν; Ἐδῶ εἶναι τὸ ζήτημα. Τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ μελετηθῇ καλῶς διὰ νὰ ἴδωμεν πῶς τὸ Ἅγ. Ὄρος δύναται νὰ διατηρηθῇ Ἑλληνικόν. . . ». Ὁ «Ἀ-

στὴρ» ἀπὸ 26-2-1913 δημοσιεύει: «ΟΙ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ. ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ. Οἱ τρεῖς μοναχοὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἁγ. Ὄρους ὅπως ἐνεργήσωσιν ἐνταῦθα διὰ τὰ ἐκεῖ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἀφ' οὗ παρουσιάσθησαν εἰς τὸν κ. Πρωθυπουργὸν καὶ εἰς τοὺς κ.κ. Θεοτόκην, Ράλλην καὶ Μαυρομιχάλην, χθὲς τὸ ἀπόγευμα συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ πρώην Βουλευτοῦ κ. Θάνου Πετραλιᾶ ἐπεσκέφθησαν τὸν πρώην ἁρμοστὴν τῆς Κρήτης κ. Ἀλέξ. Ζαΐμην καὶ παρέμειναν ἐπ' ἀρκετὸν μετ' αὐτοῦ. Κατόπιν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐπεσκέφθησαν καὶ τὸν κ. Ἀθαν. Εὐταξίαν. Οἱ μοναχοὶ θ' ἀναχωρήσουν λίαν προσεχῶς διὰ Λονδῖνον ὅπως διαβιβάσουν τὰ αἰτήματά των, περὶ τῆς Ἑλληνικότητος τοῦ Ἁγ. Ὄρους, εἰς τὴν διάσκεψιν καὶ παρακαλέσουν ὅπως ἐπιτευχθῇ τὸ δίκαιον».

Οἱ «Καιροὶ» Ἀθηνῶν ἀπὸ 1-3-1913 δημοσιεύουν ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ τὰ κάτωθι: «ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΔΙΑ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ» Ὡς ἀνεμένετο, τὸ Ἅγ. Ὄρος ἐξηγέρθη κατὰ τῆς βυσσοδομουμένης διεθνοποιήσεως αὐτοῦ. Κατάπληκτοι καὶ ἀλγοῦντες οἱ Ἁγιορεῖται πρὸ τῆς τοιαύτης προτάσεως διακηρύττουσι πάσῃ δυνάμει, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται νὰ στέρξωσιν ἄλλην λύσιν πλὴν τῆς ἑνώσεως μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἐκθέτουσι δ' εὐγλωττότατα καὶ σθεναρώτατα ἐν τῷ πρὸς τὸν κ. Πρωθυπουργὸν ὑπόμνημά των τὰ ἀπαράγραπτα δίκαια, ἐφ' ὧν στηρίζεται ὁ πόθος αὐτῶν οὗτος. Διεξήγαγεν ὄντως τὸ Ἑλληνικώτατον Ἅγ. Ὄρος ἀγῶνας θαυμαστοὺς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὑπῆρξε δ' ἡ διαρκὴς πηγὴ πάσης ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους κινήσεως καὶ ἡ κιβωτός, ἔνθα ἀλώβητοι διετηρήθησαν αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις. Ὑπέστησαν οἱ ἐκεῖ λογάδες τοῦ Γένους τὰ πάνδεινα ὑπὸ τὸν ἄγριον διωγμὸν τοῦ τυράννου, ἀλλὰ σθεναροὶ πάντοτε καὶ στερεοὶ ἔμειναν εἰς τὴν ἐθνικὴν πίστιν των, ἥτις ἐπέτασσεν αὐτοῖς, ὅπως καὶ τὸν θάνατον ἔτι εὐγνωμόνως δέχωνται, ἀφ' οὗ οὗτος ἦν ἀπαραίτητος διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ μεγάλου καὶ ἐθνοσωτηρίου ἔργου των. Δεινότατον λοιπὸν θὰ ἦτο νῦν, ὁπότε ὁ θριαμβεύσας Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπέφερε τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μακραίωνος ἐθνικοῦ ὀνείρου, νὰ ἴδωσιν οἱ κληρονόμοι καὶ φύλακες τῶν μεγάλων πατριωτικῶν παραδόσεων οὐδετεροποιούμενα τὰ ἱερὰ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας. Καὶ ἔχουσι δίκαιον καὶ ἐπισύρουσι τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἔθνους, δηλοῦντες, ὡς ἐπανειλημμένως ἐδήλωσαν, ὅτι θέλουσιν ἀποκρούσει παντὶ τρόπῳ πᾶσαν ἑτέραν λύσιν πλὴν τῆς ἑνώσεως. Οὐδὲν ἄλλως ὑπάρχει ἐπιχείρημα δικαιολογοῦν τὴν οὐδετεροποίησιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Πρὸς τὶ νὰ δημιουργηθῇ διαρκὴς αἰτία προστριβῆς μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων Δυνάμεων, αἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς κοινὴν προστασίαν τῆς μικρᾶς ταύτης χώρας; Πρὸς τὶ νὰ προκύψῃ νέον ζήτημα διαρκῶν διενέξεων καὶ ἀντεγκλήσεων; Εἶναι νῦν

καιρός, καθ' ὅν εἰς πάντα τὰ ζητήματα τίθεται τέρμα ὁριστικὸν πρὸς ἀποτροπὴν ἐπικινδύνων διὰ τὸ μέλλον ἐρίδων. Τυγχάνει δὲ προφανές, ὅτι ἡ γωνία αὕτη τῆς γῆς, τὸ Ἅγ. Ὄρος, διὰ μυρίους λόγους θὰ ἀποτελέσῃ εὐρὺ πεδίον ἐπιρροῶν καὶ βλέψεων καὶ διενέξεων. Ἂς λυθῇ λοιπὸν ὁριστικῶς καὶ συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον καὶ ἡ ὑπόθεσις αὐτή. Ἡ Ἑλλὰς ἄλλως τε οὐδόλως θὰ ἀπέκρουε τὴν παροχὴν λογικῶν ἐγγυήσεων πρὸς ἐκείνους οἵτινες θὰ ἐζήτουν τοιαύτας λόγῳ ἰδιαιτέρων συμφερόντων. Ἀλλ' ἡ ὑποχωρητικότης της δὲν δύναται νὰ ἐξιχθῇ πλειότερον. Ἐὰν θελήσωσι νὰ τὴν πιέσωσιν, ὅπως δεχθῇ τὴν οὐδετεροποίησιν, θὰ περιέλθῃ βεβαίως εἰς τὴν θέσιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ περίφημον, ὅτι ἡ σημασία της καὶ ὁ στρατός της θὰ μείνουν ὅπου εὑρίσκονται».

Ἡ «Ἑστία» ἀπὸ 2-3-1913 δημοσιεύει τὰ ἑξῆς: «ΤΟ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΕΝ ΑΘΩ. Εἰς τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Κήρυκα» τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Παν. Μητροπολίτου Κιτίου, ἐδημοσιεύθη σοβαρωτάτη μελέτη περὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετάζεται κατὰ πόσον εἶναι δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ εἰς τὸν Ἄθω τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος, τοῦ ἀποφασισθέντος ὑπὸ τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου. Ὁ συγγραφεὺς τῆς μελέτης ἀντικρούει τὸ προτεινόμενον σχέδιον διὰ πειστικωτάτων ἐπιχειρημάτων ὡς ἑξῆς: «. . .Τὸ Ἅγ. Ὄρος κατοικεῖται ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ μοναχῶν, τῶν ἄλλων πάντων ὅσοι τυχὸν εὑρίσκονται ἐκεῖ θεωρουμένων παρεπιδήμων. Οὐδεὶς ἐν αὐτῷ εἶναι κύριος ἀκινήτου ἰδιοκτησίας κατὰ πλήρη κυριότητα. Ἡ γῆ εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου διανεμημένη εἰς τὰ εἴκοσι Κυρίαρχα Μοναστήρια καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐξαρτώμενα δευτεροβάθμια ἢ τριτοβάθμια μοναστικὰ ἱδρύματα τὰ ὁποῖα εἶναι αἱ Σκῆται, τὰ Κελλία καὶ αἱ Καλύβαι, κατὰ τοὺς κειμένους δὲ ἐκκλησιαστικοὺς καὶ πολιτικοὺς νόμους ἡ ἀκίνητος αὕτη τῶν Μονῶν ἰδιοκτησία εἶναι ἀναπαλλοτρίωτος. . . Ἑπομένως τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι ἤδη συγκεκροτημένον κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διοίκησιν, τὴν μοναστηριακήν, εἰς Αὐτόνομον Συμπολιτείαν . . . Ἀντὶ τούτου ὅμως προτείνεται ἡ δημιουργία ἑνὸς πολιτικοῦ κατασκεύασματος, τοῦ ὁποίου οὔτε ὑπῆρξέ ποτε ὅμοιον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀποκρούεται ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Ἐν πρώτοις ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δὲν δύναται νὰ δεχθῇ καὶ ἐνασκήσῃ πολιτικὴν διοικητικῆς ἢ δικαστικῆς φύσεως ἐξουσίαν. Τοῦτο ἀντίκειται εἰς τοὺς κανόνας, τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ πνεῦμα καθόλου τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Λατινικήν, ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἐπέμεινε πάντοτε φυλάττουσα τὴν ἀρχὴν τὴν θέσφατον «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶναι καὶ πρέπει νὰ μένῃ πάντοτε οὐχὶ ὁ Πρόεδρος, ἀλλ' ὁ Πνευματικὸς Πατὴρ

τῆς Μοναστηριακῆς Αὐτονόμου Συμπολιτείας τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Ζητητέος λοιπὸν ἀλλαχοῦ ὁ Πρόεδρος τῆς Πολιτικῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἄθω. . . Εὐχόμεθα πρὸς τιμὴν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἁγίου ἐκείνου τόπου, ὅστις πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι ἀντικείμενον σεβασμοῦ δι' ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους, νὰ ἀναθεωρηθῇ ἡ πρότασις τῆς ὁμοδόξου Μεγάλης Δυνάμεως».

Τὸ «Ἐμπρὸς» ἀπὸ 5-3-1913 δημοσιεύει στιχομυθίαν μεταξὺ τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ ἀειμνήστου Βενιζέλου καὶ τοῦ τότε Βουλευτοῦ ἀειμνήστου Ἀθαν. Εὐταξία ἔχουσαν οὕτως: «Εἰς ὑπαινιγμὸν τοῦ κ. Εὐταξίου ὅτι ὁ κ. Γκέσωφ δὲν ἔχει τὴν παντοδυναμίαν τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ ὅτι δυνατὸν οἱ Βούλγαροι ν' ἀθετήσουν τὰς ὑποσχέσεις των, δεδομένου ὅτι δὲν ὑπάρχουσι γνωστὰ σημεῖα, πέραν τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατος οἱαδήποτε ἐπέκτασις, ὁ κ. Πρωθυπουργὸς διακόπτων τὸν ρήτορα εἶπε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Οὔτε φαντάζομαι ὅτι ἔχω τοιαύτην θέσιν ἐν Ἑλλάδι, δύναμαι δὲ νὰ βεβαιώσω ὑμᾶς ὅτι ὅπου ἐχρειάζετο νὰ εἶναι γνωστόν, εἶναι γνωστὸν ποὺ ὑπάρχουν τὰ σημεῖα πέραν τῶν ὁποίων οὔτε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὔτε τὸ στέμμα τὸ Ἑλληνικὸν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ. ΑΘΑΝ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ. Ἀφ' οὗ ὅμως τώρα ἀπεφασίσαμεν λαμβάνοντες διαζύγιον ἀπὸ τὰς ὑπερχιλιετεῖς ἐθνικὰς μας παραδόσεις, νὰ ἐπιτρέψωμεν ὄχι μόνον τὴν κάθοδον τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατάληψιν μέρους τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Ἑλληνικῶν χωρῶν, βεβαίως θὰ δαπανῶμεν ὑπὲρ τῶν νέων ἡμῶν κτήσεων ὀλιγώτερα ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ εἰσπράττωμεν ἐξ αὐτῶν. Ἂς ἀναλογισθῶμεν ὁποίαν μόνιμον στρατιωτικὴν δύναμιν θὰ χρειασθῶμεν ἔχοντες ἐν τῷ μέλλοντι τόσον ἐκτεταμένην μεθόριον γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Ἀδρία μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου ἢ καὶ τοῦ Στρυμῶνος καὶ ἀπέναντι ἡμῶν τέσσαρα ὅμορα Κράτη τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Σερβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Τουρκίαν ἀντίπαλον κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Βουλγαρίαν μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἔχωμεν συχνάκις προστριβάς, ὡς τὰ πράγματα μαρτυροῦσι. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Λησμονῆτε κ. Βουλευτά, ὅτι ὁμιλῆτε περὶ συμμάχων, μετὰ τῶν ὁποίων διεξάγομεν δεινὸν ἀγῶνα κατὰ κοινοῦ ἐχθροῦ. Ἔχετε ὑποχρέωσίν τινα νὰ τὸ ἐνθυμῆσθε αὐτό. ΑΘ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ. Ἂς ἀναλογισθῶμεν νὰ μεριμνήσωμεν καὶ περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην μου θὰ εἶναι ἐν τῷ μέλλοντι τὸ κατ' ἐξοχὴν ζήτημα, ἂν θέλωμεν νὰ σώσωμεν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἅτινα ἐφεξῆς θὰ εἶναι οὐ μόνον τὰ προπύργια τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ κυριώτατος συνεκτικὸς δεσμὸς μετὰ τὴν διχοτόμησίν του διὰ τῆς νέας Βουλγαρίας. Ἐπὶ τέλους ἀναφωνεῖ ὁ κ. Εὐταξίας «εἶναι πλάνη Κύριοι καὶ πλάνη μεγάλη νὰ νομίζωμεν ὅτι μετὰ τὴν προσεχῆ συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἐπὶ μακρὸν δὲν θὰ ἔχωμεν πλέον νὰ σκεφθῶμεν περὶ πολέμου. Τὴν σήμερον ὅλα

τὰ Κράτη ἀκολουθοῦσιν ἀπαρεγκλίτως τὸ παλαιὸν γνωμικὸν τῶν Ρωμαίων, καθ' ἓ θέλων τὴν εἰρήνην πρέπει νὰ εἶναι ἕτοιμος πρὸς πόλεμον. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη πᾶσα νὰ διατηρήσωμεν ἀείποτε ἀκμαῖα τὰ οἰκονομικά μας, διότι πᾶσα οἰκονομικὴ καταστροφὴ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐσήμαινε καὶ τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν ὄλεθρον. Πρέπει τὰ οἰκονομικὰ ἡμῶν νὰ εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτὰ εἰς ἡμᾶς τὸν διπλασιασμὸν καὶ τὸν τριπλασιασμὸν εἰ δυνατόν, τῆς παρούσης πολεμικῆς ἡμῶν δυνάμεως. . .

Ἐν συνεχείᾳ ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς 5-3-1913 ἐδημοσίευσε διατριβὴν τοῦ διαπρεποῦς Ἐθνικιστοῦ Ἕλληνος καὶ Ἁγιολάτρου ἀειμνήστου δικηγόρου Σωτηρίου Κουτρούμπα, γνωστοῦ Μακεδονομάχου, ἔχουσαν οὕτως: ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ. Ἀνέγνωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ διὰ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων δημοσιευθὲν ὑπόμνημα τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἑλληνικῶν Μονῶν, τὸ ἐπιδοθὲν πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος κ. Ἐλευθέριον Βενιζέλον ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀποσταλείσης εἰδικῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἐκ διακεκριμένων Ἑλλήνων μοναχῶν. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, σαφὲς εἰς τὴν διατύπωσίν του, μὲ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα ἀποκρούει τὴν διεθνοποίησιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἀποδεικνύει τὴν Ἑλληνικότητα αὐτοῦ. Οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ ἦ διάφορον. Οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους διὰ μέσου τῶν αἰώνων διὰ μέσου τοσούτων τρικυμιῶν καὶ σάλου ἐθνικῶν σοβαρωτάτων καὶ ξενικῶν ἐπιδρομῶν ἀγριωτάτων, κατώρθωσαν νὰ περισώσωσι τὰς Ἱ. Μονὰς μετὰ τῶν Βιβλιοθηκῶν αὐτῶν καὶ τῶν θησαυροφυλακείων τῶν ἐγκλειόντων ἀμυθήτου σημασίας ἐθνικῆς καὶ ἐθνικοῦ πλούτου κειμήλια, κατώρθωσαν νὰ περισώσωσι τὰ ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα μετόχια αὐτῶν, κατώρθωσαν νὰ περισώσωσιν αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν καὶ ὅλα τὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων παραχωρηθέντα αὐτοῖς προνόμια δι' ἐπικυρώσεως τούτων ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς Σουλτάνων, οἵτινες καὶ ἄλλα προνόμια αὐτοῖς παρεχώσαν, κατώρθωσαν νὰ περισώσωσι μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν καὶ νὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκεραίαν τὴν ἐθνικὴν παρακαταθήκην. . . . Καὶ οἱ μὲν Ἁγιορεῖται Ἕλληνες μοναχοὶ κάλιστα τὰ κατ' αὐτοὺς γνωρίζοντες, ἄριστα ἐπίσης γνωρίζουσι τί ζητοῦσι, καίτοι ἐν τῷ ὑποβληθέντι ὑπομνήματι αὐτῶν δὲν ἐπεκτείνονται, διότι δὲν ἦτο τοῦτο δυνατόν. Ἀλλὰ πολλοὶ ἐκτὸς καὶ μακρὰν τοῦ Ἁγ. Ὄρους δὲν γνωρίζουσι τὰ κατ' αὐτό, δὲν γνωρίζουσι τὴν σημασίαν τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Χάριν τούτων καὶ χάριν τῶν παρακολουθούντων ἐξ ἐνδιαφέροντος τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ζητήματα ἡμετέρων ἢ ξένων καὶ χάριν ὅλων ἐκείνων οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ λάβωσι γνῶσιν τοῦ Ἁγιορειτικοῦ ζητήματος καὶ ἀφορμὴν ὅπως μελετήσωσι τοῦτο, ἐκρίναμεν ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς ὡς πολλά-

κις καὶ εἰδικῶς περὶ Ἁγ. Ὄρους ἀσχοληθέντες, νὰ γράψωμεν καὶ σήμερον σχετικὰ τινά. Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι Ἀκρόπολις θρησκευτικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας καὶ Ἐθνικὴ Ἀκρόπολις ἐν Μακεδονίᾳ. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκτεινομένης τρίτης μικρᾶς Χερσονήσου τῆς Μεγάλης Χαλκιδικῆς ὑψοῦται Οὐρανογείτων ὁ Ἄθως μὲ τὴν 1953 μέτρων ὕψους κορυφήν του, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐπισκοπεῖ τοῦ Αἰγαίου τὴν θάλασσαν καὶ τὰς νήσους καὶ τὸν Ὄλυμπον αὐτὸν καὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν Ἀθηνᾶν, ὁ Ὀλύμπιος Ζεύς, μέγα τοῦ ὁποίου ἄγαλμα λέγεται ὅτι εἶχον ἀνεγείρει ἐκεῖ οἱ πατέρες ἡμῶν. Τόσον ἀνέκαθεν ὁ Ἄθως ἦτο Ἑλληνι.κ.ό.ς, ὅ.σ.ο.ν ὁ Ὄλυμπος. Ἡ Χερσόνησος αὕτη ὠνομάσθη Χερσόνησος τοῦ Ἄθω ὡς ἐκ τοῦ Ὄρους, καὶ Χερσόνησος τοῦ Ἁγ. Ὄρους, εἴτε μόνον Ἅγιον Ὄρος, ὡς ἐκ τῶν Ἱ. Μονῶν αἵτινες κατὰ καιροὺς ἐπ' αὐτοῦ ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ἐπὶ τὸ πλεῖστον. . . . Τοιοῦτον λοιπὸν ὄγκον, τοιοῦτον φρούριον ἀπόρθητον, σεβαστῶν προνομίων, ὅπερ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κλονίσωσι τόσοι αἰῶνες, τόσαι ἐπιδρομαί, τόσοι Σουλτᾶνοι ἅγιοι καὶ χριστιανομάχοι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κατακρημνίσωμεν σήμερον; Εἶμαι καὶ ἐγὼ «Ἁγιολάτρης». Μετέβην πολλάκις εἰς Ἁγ. Ὄρος καὶ ἠδυνήθην νὰ εἰσδύσω εἰς τὸ Μυστήριον τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς γοητείας, ἣν ἐνασκεῖ τὸ Ἁγ. Ὄρος εἰς πᾶσαν ψυχήν. Καὶ τὸ Θεῖον μυστήριον τῆς γοητείας ταύτης ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὸ ἔκπαγλον κάλλος τῆς ἀειθαλοῦς φύσεως τοῦ Ἁγ. Ὄρους, οὔτε εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Οὐρανογείτονος Ἄθω, οὔτε εἰς τοὺς ἀρχαϊκοὺς ρυθμοὺς τῶν Μονῶν, οὔτε εἰς τὰ κειμήλια αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον εἰς τὸ «αὐτοδέσποτον αὐτῶν καὶ ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ ἀσύδοτον καὶ ἀνενόχλητον καὶ ἀκαταζήτητον παρὰ παντὸς προσώπου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ λαϊκοῦ». Εἰς τοῦτο καὶ μόνον ὀφείλεται ἡ παρθενία τοῦ Ἁγ. Ὄρους, αὐτὸ καὶ μόνον συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ πεισθῇ μέχρις ἡμῶν ὁ μοναχόκοσμος τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐτῶν, ἀκριβῶς ὅπως εἶχε τότε, νὰ περισωθῇ μέχρις ἡμῶν τὸ μόνον χριστιανικὸν Μουσεῖον, μὲ τὰς παναρχαίας εἰκόνας του, μὲ τὰς τοιχογραφίας του, μὲ τὰς ξυλογραφίας του, μὲ τὸ αὐτὸ ἔνδυμα, μὲ τὴν αὐτὴν δίαιταν, μὲ τὰς προσευχάς του, μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐξέλιξιν καὶ τάξιν. Εἶμαι καὶ ἐγὼ Ἁγιολάτρης. Καὶ ὅμως γνωρίσας τὸν Ἄθω διακηρύττω ὅτι τὸ Ἁγ. Ὄρος διὰ νὰ ἔχῃ οἵαν ἔχει ἀξίαν καὶ σημασίαν καὶ αἴγλην πρέπει νὰ μείνῃ ἐκεῖ ὅπου εἶναι καὶ νὰ μείνῃ ὅπως εὑρίσκεται. Ἂν ὑπάρχωσι δὲ λαοὶ εἰς τὸ κόσμον, οἵτινες ὀφείλουσι πάσῃ θυσίᾳ νὰ διαφυλάξωσι τὸ Ἁγ. Ὄρος ἀκριβῶς ὅπως εἶναι καὶ νὰ καταπολεμήσωσι πάσῃ θυσίᾳ τὴν διεθνοποίησιν αὐτοῦ, οἱ λαοὶ οὗτοι εἶναι μόνον ὁ Ἑλληνικὸς καὶ Ρωσικός. Αὐτοὶ οἱ Ρῶσοι οἵτινες δικαίως σεμνύνονται σήμερον διότι μεγαλο-

πρεπεῖς ἀνήγειραν εἰς Ἅγιον Ὄρος ναοὺς πρὸς δόξαν τοῦ Ὑψίστου, θὰ δοκιμάσωσι τὴν βαθυτάτην λύπην, ὅταν ἴδωσι τὸ Ἅγ. Ὄρος διεθνοποιούμενον. Τότε θὰ κλαύσουν τὰ ἑκατομμύριά των, τότε θὰ ἐννοήσουν ὅτι ἀνήγειραν ναοὺς ὁπουδήποτε γῆς, ἀλλ' οὐδέποτε εἰς Ἅγ. Ὄρος. Τὸ σεμνόν, τὸ αὐστηρόν, τὰ ἀποκλειστικῶς εἰς ἑαυτὸ ἀνῆκον Ἅγ. Ὄρος ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς διεθνοποιήσεως θὰ ὑπάρχῃ μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἡ ἁγία Χερσόνησος θὰ καταστῇ ὡς αἱ ἕτεραι δύο Χερσόνησοι τῆς Χαλκιδικῆς. Ἄλλως τε διὰ νὰ διεθνοποιηθῇ τὸ Ἅγ. Ὄρος πρέπει νὰ καταπατηθοῦν προνόμια πανάρχαια καὶ ἱερὰ καὶ ἡ κατάργησις τούτων θὰ ἐπιφέρῃ συγκλονισμὸν οὐ μόνον εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Ἡ διεθνοποίησις τοῦ Ἁγ. Ὄρους σημαίνει κατάργησιν τῶν προνομίων ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ ἔκπαλαι καὶ νῦν Ἀθωϊκὸν πολίτευμα, ἀλλὰ τὰ προνόμια ταῦτα οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους δύνανται νὰ καταργήσωσι, κατὰ συνέπειαν καὶ ἂν αὐτοὶ θέλωσιν ἡ διεθνοποίησις τοῦ Ἁγ. Ὄρους εἶναι ἀδύνατος. Πρέπει ἐπίσης νὰ κατανοηθῇ ὅτι τὸ Ἅγ. Ὄρος διὰ τοὺς Ἁγιορείτας δὲν εἶναι, ὅ,τι αἱ Ἀθῆναι διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἢ ἡ Μόσχα διὰ τοὺς Ρώσους. Ἀλλὰ τὸ Ἅγ. Ὄρος εἶναι διὰ τοὺς Ἁγιορείτας ὅ,τι αἱ οἰκίαι ὅ,τι αἱ ἰδιοκτησίαι διὰ τοὺς κατοίκους τῶν Ἀθηνῶν ἢ τῆς Μόσχας. Καὶ ὅπως μία ἰδιοκτησία διὰ ν' ἀλλάξῃ Κύριον ἢ ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου νομίμως καὶ διαρρυθμίσωμεν ταύτην κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν εἶναι ἀνάγκη νὰ τηρηθῶσιν ὅλοι οἱ τύποι πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Κυριάρχου, οὕτω καὶ ἐν Ἁγ. Ὄρει οὐδεὶς μὴ Ἁγιορείτης δύναται νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν Ἁγιορειτῶν, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν Κυριάρχων Μονῶν, τῶν ὁποίων κτῆμα ἀναφαίρετον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον εἶναι τὸ Ἅγ. Ὄρος. Κατὰ συνέπειαν ἡ Ἑλλὰς δικαιοῦται μόνον νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν Τουρκίαν εἰς Ἅγ. Ὄρος, ἀποστέλλουσα ἐκεῖ ὅσους καὶ οἵους δημοσίους ὑπαλλήλους εἶχεν ἡ Τουρκία, ἀλλ' οὐδέποτε δικαιοῦται νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Ἁγιορειτῶν Μοναχῶν, εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ Ἀθωϊκοῦ πολιτεύματος, συγκατατιθεμένη εἰς διεθνοποίησιν αὐτοῦ».

Τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην ἐνίσχυσε κατὰ πολὺ ὁ τότε Κοινὸς Ἐπίτροπος τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐν Θεσ)νίκῃ Κοσμᾶς Ἁγιοπαυλίτης καὶ ὁ ἐν Κ)πόλει τοιοῦτος Κυριακὸς Ζαχαριάδης ὁ Ξηροποταμηνός. Ἀλλὰ καὶ ἡ Μήτηρ ἡμῶν Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δὲν ἔμεινεν ἀσυγκίνητος εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, ἀλλὰ διὰ διαφόρων ἐνεργειῶν διηυκόλυνε κατὰ πολὺ τὸν Ἁγιώνυμον ἡμῶν Τόπον, ὥστε Οὗτος νὰ ἐξέλθῃ νικη-

φόρος κατὰ τῶν ὑποχθονίων σχεδίων πρὸς κατάλυσιν τῶν καθεστώτων του καὶ ἐξάλειξιν τῆς Ἑλληνικότητός του. Ἐκ τῆς κάτωθι ἀλληλογραφίας μεταξὺ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἁγιορειτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ ἐν Κ)πόλει Κοινοῦ Ἐπιτρόπου Γέροντος Κυριακοῦ Ζαχαριάδου τοῦ Ξηροπαταμηνοῦ, ἀποδείκνύεται τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κοινοῦ Ἐπιτρόπου Γέροντος Κυριακοῦ ἔχει οὕτως: «Ἐν Γαλατᾷ Κ)πόλεως τῇ 24ῃ Φεβρουαρίου 1913. Εἰς Ἀθήνας. Ἀριθ. 425. Τὰς φιλαδέλφους μοι ὑμῶν Πανοσιολογιότητας ὡς εἰκὸς ἐν Κῷ κατασπάζομαι. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Γερμανὸς ἐπιδοκιμάζων πληρέστατα τὴν στάσιν τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου ἐπικροτῶν πάσας τὰς αὐτόθι ἐνεργείας ὑμῶν, ἐνετείλατό μοι ἵνα γράψω ὑμῖν ὅτι μεγάλως ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίζῃ λεπτομερῶς κι' ἀξιωματικῶς ἁπάσας τὰς αὐτόθι ἐνεργείας ὑμῶν καὶ τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ ἂν τὰ ἐν τῷ Τύπῳ ἀναγινωσκόμενα ὅτι ἐλέχθησαν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τῶν ἄλλων πολιτικῶν, ἔχωνται ἀληθείας καὶ ἂν τὰ ἐν λόγῳ ἐλέχθησαν μετὰ πολιτικῶν σοβαρότητος ἢ ἕφερον καθαρῶς τὸ ἔμβλημα τῆς διπλωματίας, ὡς πολλάκις γίνεται δι' εὐνοήτους λόγους. Τούτων ὅθεν ἁπάντων ἔχων ἀνάγκην ἀπόλυτον, ἵνα διακανονίζῃ ἑκάστοτε τὴν τηρητέαν αὐτοῦ πορείαν τῶν ἀπαντήσεων καὶ προτάσεων αὐτοῦ σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεσιν εἰς ἣν εἶναι ἠναγκασμένος νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὴν εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀνέθηκέ μοι, ἐπαναλαμβάνω, νὰ γράψω ὑμῖν ὅπως διαβιβάσητε τὰς ἐν λόγῳ πληροφορίας ὡς οἷόν τε ἐγκαίρως καὶ εἰ δυνατὸν τηλεγραφικῶς, δι' ἧς ἂν δύνασθε ὁδοῦ, πρὸς διακανόνισιν τῶν ἐνεργειῶν Αὐτοῦ. Προσευχόμενος δ' ἀπρόσκοπτον καὶ ταχεῖαν τῆς ἀποστολῆς ὑμῶν ἐπιτυχίαν, διατελῶ μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως, ἐν Κῷ ἀδελφός. ὑπογρ. Γέρων Κυριακὸς Ξηροποταμηνός». Αἱ ἀπαντήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: «Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Μαρτίου 1913. Τὴν Ὑμετέραν Πανοσιολογιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κῷ κατασπαζόμεθα. Τὴν ἀπὸ 24 λήξαντος καὶ ὑπ' ἀριθ. 425 ἀδελφικὴν τῆς Ὑμετέρας Πανοσιολογιότητος μόλις χθὲς ἐλάβομεν καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἐπισταμένως ἀνέγνωμεν. Καὶ πρωτίστως ἐκφράζομεν τὴν εἰλικρινῆ ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ ὑποβάλλομεν τὰ ταπεινὰ ἡμῶν σέβη πρὸς τὴν ὑψηλὴν Κορυφὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, Ἥντινα ἡ Θεία Πρόνοια, ἡ τὰ πάντα καλῶς οἰκονομοῦσα, ἐφυλάττοι διὰ τὴν ὑπέρ ποτε καὶ ἄλλοτε κρίσιμον ταύτην στιγμὴν τῆς Μεγάλης Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, διὰ τὸ οὕτω Πατρικὸν ἐνδιαφέρον, ὅπερ Αὕτη ἐπιδείκνυται πρὸς διάσωσιν τῶν καθεστώτων τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου. Μεθ' ὃ παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς τὴν Ὑμετέραν Πανοσιολογιότητα ὅπως μεταβῇ παρὰ τῇ Α. Θ. Π. καὶ δηλώσῃ ταῦτα..... Ἤδη δὲ σκεπτόμεθα ὅπως καὶ ἡμεῖς μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἀναμενομένου Ὑπομνήματος εἰς τοὺς Κορυφαίους τῶν Πολιτικῶν καὶ τὴν τελευταίαν μετ'

αὐτῶν συνέντευξιν, ἥντινα ἀπὸ αὔριον θὰ ἀρχίσωμεν, ἀναχωρήσωμεν δι' Ἅγ. Ὄρος πρὸς σύσκεψιν καὶ λῆψιν τελικῆς ἀποφάσεως, ἂν δηλονότι πρέπει νὰ μεταβῶμεν καὶ εἰς Εὐρώπην ἢ οὔ, πρὶν ἢ ὅμως ἀναχωρήσωμεν θὰ γράψωμεν Ὑμῖν. Ἐπὶ τούτοις κ.λ.π. Χαρίτων Κουτλουμουσιανὸς καὶ Βαρλαὰμ Γρηγοριάτης». Ἑτέρα ἐπιστολή. «Ἐν Ἀθήναις τῇ 6ῃ Μαρτίου 1913. Τὴν Ὑμετέραν. . . Εἰς Κ)πολιν. Βεβαιοῦντες προηγουμένην ἡμῶν ὑπὸ ἡμερομ. 3 τρέχ. ἀπαντητικὴν εἰς τὴν ἀπὸ 24 παρελθ. τῆς Ὑμετέρας Πανοσιολογιότητος, δηλοῦμεν συνάμα ὅτι ἕνεκα τοῦ ἀδοκήτου μεγάλου Ἐθνικοῦ πλήγματος, ἐκ τῆς δολοφονίας τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου, μὴ δυνάμενοι νὰ συνεχίσωμεν τὰς ἐνταῦθα ἐνεργείας ἡμῶν, ἐκρίναμεν καλὸν καὶ ἀπεφασίσαμεν, ἵνα αὔριον ἀναχωρήσωμεν δι' Ἅγ. Ὄρος. Πρὸς τούτοις ἐκρίναμεν καλὸν ἵνα ἀποστείλωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Πανοσιολογιότητι 12 ἀντίτυπα τῶν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Πρωτευούσας καὶ τοὺς ἐν Λονδίνῳ Πρεσβευτὰς ἀποσταλέντων ὑπομνημάτων, ἐξ ὧν τὸ τελευταῖον, τὸ ἐν ἐκτάσει πραγματευόμενον τὸ ζήτημα, συνετάγη κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον ἐν Θ)νίκῃ διαμονήν μας ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου τῇ συνεργασίᾳ ἡμῶν καὶ μεταφρασθὲν εἰς τὴν Γαλλικὴν ἀπεστάλη ἐγκαίρως εἰς Εὐρώπην, διενεμήθη δ' ὡσαύτως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τοὺς ἐνταῦθα Πολιτικοὺς κύκλους καὶ κατ' αὐτὰς θ' ἀρχίσῃ καὶ ἡ δημοσίευσις αὐτοῦ. Ὡσαύτως ἀποστέλλομεν καὶ 12 ἀντίτυπα τῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποβληθείσης ἐκθέσεως, ὑπὸ τῆς πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος ὁρισθείσης ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν κατὰ τὰς μετ' αὐτῆς συνεντεύξεις ἡμῶν καὶ συζητήσεις, ἠδυνήθημεν νὰ προσανατολίσωμεν πρὸς ὅλους τοὺς βαθεῖς λόγους, οἵτινες ὑπαγορεύουσιν ἡμῖν τὴν πρὸς διεθνοποίησιν τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου ἐνεργουμένην ἀντενέργειαν. . . . Ἅπαντα τ' ἀνωτέρω ἀποστέλλομεν διὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ ταχυδρομείου εἰς δύο δέματα συστημένα καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως ἀμέσως ἐπιδώσητε ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῇ τε Α.Θ.Π. μὲ τὴν θερμὴν καὶ αὖθις παράκλησιν ὅπως συντρέξῃ ἡμᾶς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ὀλεθρίου Ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ Ἐθνικῶς διεθνοποιήσεως τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἁγίους Συνοδικούς, μὲ τὰς αὐτὰς καὶ πρὸς τὰς Α.Σ. θερμὰς παρακλήσεις καὶ ὅπου ἀλλοῦ ὑμεῖς ἐγκρίνητε. . . . Ἐπὶ τούτοις κ.λ.π. (ὑπογρ.) Χαρίτων καὶ Βαρλαάμ».

Μετὰ λοιπὸν δίμηνον σχεδὸν παραμονὴν εἰς Ἀθήνας τῆς Ἁγιορειτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ καρποφόρου ἐνεργείας αὐτῆς, ἐπέστρεψεν αὕτη ἐν Ἁγ. Ὄρει, ἵνα κατὰ τὴν τάξιν ὑποβάλῃ τὸν ἀπολογισμὸν αὐτῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, τὴν ἀνωτάτην Ἀρχὴν τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Ἡ Ἱ. Κοινότης συνελθοῦσα ἤκουσε τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ διὰ τοῦ κάτωθι ἀναφερομένου Πρακτικοῦ Αὐτῆς, συνεδρία ΚΘ΄)2-4-1913, ἀναφέρονται λεπτομερῶς αἱ ἐνέργειαι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης. «Ἐν Καρυαῖς σήμερον τῇ 2ᾳ Ἀπριλίου 1913 ἡμέρᾳ Παρασκευῇ καὶ ὥρᾳ 9ῃ πρωϊνῇ συνελθόντων τῶν Ἀντι-

προσώπων τῶν Ἰ. Μονῶν εἰς Ἔκτακτον Συνεδρίαν, οἱ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπανακάμψαντες πληρεξούσιοι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἰ. Κοινότητος ἐν τῷ Ἁγιορειτικῷ ζητήματι τῆς διεθνοποιήσεως Πανοσιολογιώτατοι Γέροντες κ.κ. Χαρίτων Κουτλουμουσιανὸς καὶ Βαρλαὰμ Γρηγοριάτης, ἀνακοινοῦσιν Αὐτῇ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἀθήναις ἀναφορικῶς τοῦ ζητήματος· λαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ Γέρων κ. Βαρλαὰμ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν ἐντεῦθεν, μετέβημεν εἰς Θεσσαλονίκην ἔνθα συνειργάσθημεν μετὰ τοῦ ἐκεῖ Ἐπιτρόπου εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ Ὑπομνήματος ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς καὶ Ὑπουργοὺς τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Μ. Δυνάμεων, ἐπειδὴ δὲ ἕνεκα τῆς ἐξασκουμένης αὐστηρᾶς λογοκρισίας ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνεργήσωμεν ἀποτελεσματικῶς, ἀνεχωρήσαμεν εἰς Ἀθήνας μετά τινων ἡμερῶν διαμονὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ μετά τινας μικροῦ λόγου ἐνεργείας ἀφικόμεθα εἰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ πρωτίστως ἐπεσκέφθημεν- τὸν κ. Πρωθυπουργὸν εἰς ὃν ἐπεδώκαμεν τὸ ὑπόμνημα καὶ ὅστις ἐπὶ τῇ παρακλήσει ἡμῶν ὅπως συνδράμῃ ἡμᾶς ἀπήντησε: «εἰς τί θὰ σᾶς βλάψῃ ἡ Διεθνοποίησις; τὰ προνόμιά σας θὰ διατηρηθῶσι καὶ θὰ αὐτοδιοικῆσθε». «Μᾶς βλάπτει, τῷ ἀπεκρίθημεν, διότι διὰ τῆς διεθνοποιήσεως ὁ Ἄθως ἀπόλλυσι τὸν Ἐθνικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ὅτι δὲν πρόκειται ἁπλῶς περὶ τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀλλὰ περὶ τῶν πλείστων ὅσων μεγάλων αὐτοῦ Ἐξαρτημάτων ἀνὰ τὴν Χαλκιδικήν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, ὅτι ἐν' ᾧ οἱ Πατέρες ἡμῶν διὰ παντοίων κακώσεων, περιστάσεων καὶ ἀγώνων ὑπερανθρώπων κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν Ἑλληνικότητα αὐτοῦ, θὰ ἦτο εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους ἐκείνων μεγάλη αἰσχύνη νὰ δεχθῶμεν τοιαύτην ἀλλοίωσιν τῶν καθεστώτων τοῦ Τόπου μας· διὸ θὰ προσπαθήσωμεν παντὶ σθένει νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν διεθνοποίησιν, πράττοντες τὸ καθῆκόν μας καὶ ἀντεχόμενοι τῶν δικαιωμάτων μας». Μεθ' ὅ ἀπήλθομεν λαβόντες συστάσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ἵνα ἔχωμεν μετριοπάθειαν εἰς τὰς ἀποφάσεις μας, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων μας. Ἐπισκεφθέντες μετὰ ταῦτα τοὺς κυριωτέρους ἐκ τῶν Πολιτευτῶν, συμπολιτευομένους τε καὶ ἀντιπολιτευομένους, ἀνεπτύξαμεν αὐτοῖς τὰ Ἐθνικὰ ἡμῶν δίκαια καὶ τοὺς μελετωμένους ἐκ τῆς διεθνοποιήσεως κινδύνους. Πολυγραφήσαντες δὲ καὶ τὸ ὑπόμνημα ἡμῶν, ἐπεδώκαμεν αὐτοῖς πρὸς μελέτην καὶ ἐκινήσαμεν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰ. ἡμῶν Τόπου, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βουλῇ διεπραγματεύθησαν τὸ ἡμέτερον ζήτημα, καταδείξαντες ὅτι τὸ Ἁγιορειτκὸν ζήτημα τυγχάνει κατ' ἐξοχὴν ζήτημα Ἐθνικὸν καὶ ὀφείλει ἡ Κυβέρνησις νὰ μεριμνήσῃ πρὸς διάσωσιν αὐτοῦ. Εἶτα ἐπεσκέφθημεν τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Μ. Δυνάμεων πρὸς οὓς ἐπεδώκαμεν, μεταφράσαντες εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ πολυγραφήσαντες τὸ ὑπόμνημα, οἵτινες εὐχαρίστως ἀνέλαβον νὰ συζητήσωσιν αὐτὸ καὶ μᾶς συνδράμωσιν. Ὁ δὲ τύπος διά τε τῆς

δημοσιεύσεως τοῦ ὑπομνήματος καὶ διὰ διαφόρων περὶ Ἁγ. Ὄρους δημοσιεύσεων, διήγειρε τὸ κοινὸν καὶ ἐθνικὸν ἐνδιαφέρον, ὥστε οἱ πλεῖστοι λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες ἐγκρατεῖς τῶν Ἁγιορειτικῶν πραγμάτων, ἤρξαντο δημοσιεύοντες πραγματείας περὶ Ἁγ. Ὄρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχει ὡς ὑπεραμυνομένη τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν ἡ τοῦ κ. Σωτ. Κουτρούμπα δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τῆς «Νέας Ἡμέρας» τῆς 5ης Μαρτίου, ἥτις ἐνεποίησε βαθεῖαν αἴσθησιν καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς ξένους φίλους τῆς Ἑλλάδος. Ἐκτὸς τοῦ Τύπου, μέγα ἐνδιαφέρον ἐπεδείξατο καὶ ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικὸς λαὸς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ὁποίου ἐξυψώθη τὸ Ἅγ. Ὄρος καὶ ὁ ὁποῖος κατενόησεν ὅτι διὰ τῆς διεθνοποιήσεως πρόκειται ν' ἀφαιρεθῇ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ μέγα ἐρυμνὸν προπύργιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ Ἀκρόπολις τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ ὁποίου ἠγωνίσθη ὁ ἱερὸς κλῆρος κατὰ τὰς ζοφερὰς ἡμέρας τῆς δουλείας, ὅπως σώσῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Ἐθνισμόν. Ἐκ τοῦ ἐξεγερθέντος μεγάλου πατάγου θορυβηθεὶς καὶ ὁ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας κ. Μανσούρωφ καὶ ἐκ τῶν ἀπειλῶν ἡμῶν ὅτι θὰ ἐναντιωθῶμεν καὶ θὰ ἀποκρούσωμεν παντὶ σθένει τὴν μελετωμένην διεθνοποίησιν μεταβαίνοντες καὶ εἰς Λονδῖνον ἐν ἀνάγκῃ, παρεκάλεσε τοὺς Κυβερνητικοὺς κύκλους ἵνα μᾶς καθησυχάσωσι καὶ ὅτι θὰ φροντίσῃ ἵνα ἡ Ρωσσικὴ Κυβέρνησις ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν αὐτῆς. Πληροφορηθέντες εἶτα ὅτι ὁ κ. Μανσούρωφ ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα καὶ ψυχολογήσῃ τὰ πνεύματα, ἐθεωρήσαμεν καλὸν ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Ἅγ. Ὄρος ὁ Γέρων κ. Ἰωακεὶμ καὶ προπαρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γέρ. Ἰωακεὶμ λαβόντες ἐκ Θεσσαλονίκης ἀντίγραφον τοῦ Μεγάλου ἐν Θεσσαλονίκῃ καταρτισθέντος ὑπομνήματος Γαλλιστί, ἐπεδώκαμεν πολυγραφήσαντες αὐτὸ εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς πρὸς μελέτην, λαβόντες δὲ καὶ 50 ἔντυπα ἀντίτυπα αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικήν, διενείμαμεν εἴς τε τοὺς πολιτευτὰς καὶ λοιποὺς ἐπιστήμονας πρὸς μελέτην καὶ συζήτησιν καὶ οὕτω προὐκαλέσαμεν τὴν ἐκλογὴν τετραμελοῦς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐμελέτησεν ἐπισταμένως τὸ ζήτημα καὶ δι' ἐκθέσεως αὐτῆς ἀπέδειξε τὸ ἀδύνατον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Δημοκρατίας, ἡ τῆς διεθνοποιήσεως λεγομένη, διϊδοῦσα μίαν μόνην ὁδὸν δικαίαν καὶ εἰς πάντας συμφέρουσαν λύσιν, νὰ μείνῃ δηλονοῦν τὸ αὐτόνομον Ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου, οἷον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τῆς Ἑλλάδος ἁπλῶς ἀντικαθισταμένης εἰς τὰ δικαιώματα τῆς Τουρκίας καὶ νὰ ἐξαρτᾶται πνευματικῶς παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Οἱ Μοναχοὶ πάντες νὰ θεωρῶνται Ἕλληνες ὑπήκοοι. . . . Μεθ' ὅ θεωρήσαντες ὡς λήξασαν τὴν ἀποστολὴν ἡμῶν ἐν Ἀθήναις, ἐπισυμβάσης δὲ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τῆς ἀπαισίας Βασιλοκτονίας, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἀνεστάλησαν αἱ ἐργασίαι τῶν Δημοσίων Γραφείων, κατὰ καθῆκον μεταβάντες εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ὑπεβάλαμεν τὰ συλλυπητήρια τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ συμφορᾷ καὶ

τὰ συγχαρητήρια αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ νέου Βασιλέως καὶ ἐπανεκάμψαμεν εἰς Θεσσαλονίκην. . . . . Μεθ' ὅ ἐπεβιβάσθημεν τοῦ ἀτμοπλοίου ἐρχόμενοι ἐνταῦθα. Τοῦ ἀτμοπλοίου μὴ προσεγγίσαντος εἰς Δάφνην, ἀπεβιβάσθημεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔνθα συνηντήθημεν μετὰ τοῦ ἡμετέρου Κοινοῦ Ἐπιτρόπου Γέροντος Κυριακοῦ. Ἐκεῖ ἐπληροφορήθημεν παρὰ τοῦ ἡμετέρου συναδέλφου ὅτι ἡ Μήτηρ ἡμῶν Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μέλλει ν' ἀποστείλῃ εἰς Ἀθήνας διὰ τὸ ἡμέτερον ζήτημα, διὰ τὸ ὁποῖον εἴπομεν αὐτοῖς ἵνα παρεμποδίσωσι μέχρις οὗ ἡ Ἱ. Κοινότης πέμψῃ αὐτοῖς ὁδηγίας καὶ τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς. . . . Ἐφ' ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων ἡ Ἱ. Κοινότης συζητήσασα, ἐνέκρινε παμψηφεὶ τὰς ἐνεργείας τῶν Πληρεξουσίων καὶ ἐξέφρασεν αὐτοῖς τὴν εὐαρέσκειαν καὶ τὰς εὐχαριστίας Αὐτῆς διὰ τὰ προκύψαντα εὐχάριστα ἀποτελέσματα . . . Μεθ' ὅ λύεται ἡ Συνεδρία. Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἀντιπροσώπων.

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων Μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους πρὸς διατήρησιν τῆς Ἑλληνικότητος αὐτοῦ, οἱ Ρῶσοι, μοναχοὶ δὲν ἔπαυσαν ἐνεργοῦντες τὸ ἀντίθετον, στηριζόμενοι εἰς τὴν ἀχανῆ Αὐτοκρατορίαν τῆς Πατρίδος των, ἧς τότε Πράκτορες ἐτάχθησαν ἐν τῷ Ἁγιωνύμῳ Τόπῳ. Οὕτως ἀπὸ 12 Μαΐου 1913 ἀπέστειλαν μακροσκελὲς Ὑπόμνημα πρὸς τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Μεγ. Δυνάμεων, ἔχον οὕτω: «Τοῖς Α. Ἐξοχότησι κ.κ. Πρεσβευταῖς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τοῖς ἀποτελοῦσι τὴν διεθνῆ ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψιν περὶ τῶν Βαλκανικῶν ζητημάτων. Ὅτε ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ὑπὸ μεγάλης τινὸς Δυνάμεως προὐτάθη ὅπως τὸ Ἅγ. Ὄρος μὴ ἑνωθῇ πρὸς οὐδὲν ἐκ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἀλλὰ δημιουργηθῇ ἐξ αὐτοῦ οὐδέτερον ἔδαφος παραχωρουμένης εἰς αὐτὸ αὐτοδιοικήσεως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὀρθοδόξου Ρωσίας καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, τὰ 17 Ἑλληνικὰ Μονστήρια τοῦ Ἄθωνος ἀπέστειλαν ἀπεσταλμένους αὐτῶν πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴν Κυβέρνησιν καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλὴν Συνέλευσιν, παρακαλοῦντες ὅπως παρακωλυθῇ ἡ σύστασις ἐκ τοῦ Ἁγ. Ὄρους οὐδετέρας διεθνοῦς χώρας, ἁπλῶς δὲ τὸ Ἅγ. Ὄρος προσαρτησθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο παρεκίνησεν ἡμᾶς τοὺς Ρώσους Μοναχούς, οἵτινες ἀριθμητικῶς ὑπερτεροῦμεν τῶν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς Μοναχῶν, ὅπως φέροντες εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας ὑψηλῆς Συνελεύσεως καὶ τὰς ἡμετέρας γνώμας ἐπὶ τοῦ κινηθέντος ζητήματος καὶ συγχρόνως ἐκφράσωμεν πόθους προσκληθέντας ὑπὸ τῶν ἀπολύτων ἀναγκῶν τοῦ ἡμετέρου ἁγίου Τόπου, πόθους περὶ ἄρσεως ἐκ τοῦ βίου τῶν μοναζόντων τῶν ὀξυτάτων ἐκείνων ἀνωμαλιῶν. . . . . Μετὰ τὴν ὑπόμνησιν ταύτην παρακαλοῦμεν νὰ ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ἐκθέσωμεν τοὺς ἡμετέρους πόθους ἀρκετὰ ἁπλούς:

1ον. Νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ Ἅγιον Ὄρος οὐδέτερον ἔδαφος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας καὶ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, Ρωμανίας, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ Μαυροβουνίου. 2ον. Νὰ χορηγηθῇ εἰς τὸ Ἅγ.

Ὄρος ἐσωτερικὴ αὐτοδιοίκησις ἴδιαι διοικητικαὶ καὶ δικαστικαὶ ἀρχαὶ ἐπὶ βάσεων τὰς ὁποίας ἐν ταῖς λεπτομερείαις θὰ καθορίσωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν. 3ον. Ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ Συνέλευσις τοῦ Ἁγ. Ὄρους νὰ συνίσταται ἐξ ἀντιπροσώπων, ἀλλ' οὐχὶ μόνον τῶν Μονῶν ὡς γίνεται νῦν, ἀλλὰ ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ μοναχικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ὄρους, οὕτως ὥστε 200 ἢ 150 μοναχοὶ νὰ ἀποστέλλωσιν ἀνὰ ἕνα ἀντιπρόσωπον. 4ον. Νὰ καταρτισθῇ συλλογὴ Νόμων, οὗς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἐφαρμόζωσι πάντα τὰ δικαστήρια καὶ τὰ κοινωνικὰ καὶ τὰ διοικητικὰ ἱδρύματα τοῦ Ἄθωνος. 5ον. Αἱ ἀστικαὶ καὶ ποινικαὶ ὑποθέσεις αὐστηρῶς νὰ διακριθῶσιν ἀπὸ τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων. 6ον. Νὰ ἀρθῶσιν αἱ νῦν ὑφιστάμεναι διατάξεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ δικαίωμα τῆς κτήσεως τῶν κτημάτων, τῆς γῆς τὰ ὁποῖα πωλοῦνται ὑπὸ τῶν Μονῶν διὰ πωλητηρίου καὶ νὰ ὁρισθῇ ὅπως τὰ κτήματα ταῦτα θεωρῶνται πλήρη ἰδιοκτησία τῶν ἀποκτώντων αὐτὰ προσώπων ἢ ἱδρυμάτων ἄνευ οἱουδήποτε περιορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀγοραστοῦ. 7ον. Ἐὰν τὸ Βακουφικὸν σύστημα τῆς Κυριότητος ὑπάρχῃ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει νὰ τροποποιηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ πᾶσαι αἱ ἀπορρέουσαι ἐξ αὐτοῦ συνέπειαι. Ἅγιον Ὄρος Ἄθως 12 Μαΐου 1913. Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Προϊσταμένων, μετὰ τῶν ἀδελφοτήτων 97 Ρωσικῶν Κελλίων τοῦ Ἄθωνος».

Ἡ Ἱερὰ ὅμως Κοινότης ἐπὶ ταῖς ψευδέσι ταύταις ραδιουργίαις τῶν Ρώσων μοναχῶν δὲν ἔμεινεν ἄπρακτος, ἀλλ' ἀπέστειλεν ἴδιον Αὐτῆς Ὑπόμνημα ἀπὸ 26-8-1913 πρὸς τοὺς ἰδίους κ.κ. Πρεσβευτὰς ἀναιροῦσα τὰς ψευδολογίας τῶν Ρώσσων μοναχῶν· τὸ ἐν λόγῳ ὑπόμνημα ἔχει οὕτω: «Ἐξοχώτατε, Φειδόμενοι τοῦ πολυτίμου χρόνου, ὃν ἔχετε διατεθειμένον πρὸς διευθέτησιν ζητημάτων εἰς τὴν παγκόσμιον εἰρήνην ἀφορώντων δὲν ἠθέλομεν πλέον ἀπασχολήσει τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα εἰς ζήτημα ὅπερ ἀναντιρρήτως θὰ λυθῇ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων Ἱ. Μονῶν τῶν πάντα τὰ δίκαια ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐχουσῶν, τὰ ἔκ τε τῆς κληρονομίας καὶ τῆς δορυκτησίας καὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ἀπορρέοντα, εἰ μὴ ἔναγχος ἐλαμβάνομεν γνῶσιν τοῦ ὑπομνήματος, ὅπερ συνταχθὲν ὑπ' ἀνδρὸς ἀγνοοῦντος παντελῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν, ὑφ' ἧς τὸ σύνολον διέπονται αἱ ἀπανταχοῦ ὀρθόδοξοι ἡμῶν ἐκκλησίαι ὑπεβλήθη ὑμῖν ἀπὸ τῆς 12 Μαΐου τρέχ. ἔτους ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα Ρώσων Κελλιωτῶν μοναχῶν ὑπὸ τῶν Ἱ. ἡμῶν Μονῶν ἐξαρτωμένων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τὸ ὀφθαλμοφανῶς παραχαράττον τὴν ἀληθῆ τοῦ Ἱ ἡμῶν Τόπου ἱστορίαν ἐν πλείστοις σημείοις καὶ τὸ αἰωνόβιον καὶ λίαν ἀξιοσέβαστον τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου καθεστὼς καταπροδιδὸν πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην ὑπὸ τῶν συντακτῶν αὐτοῦ ἐκλαΐκευσιν τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου δὲν θὰ ἐδίδομεν οὐδεμίαν προσοχήν, εἰ μὴ οἱ συντάκται αὐτοῦ προέβαινον καὶ μέχρι τοῦ νὰ ζητήσωσι τὴν τελείαν ἀπόρριψιν καὶ παντελῆ κατάργησιν τοῦ παναρχαίου τούτου καθεστῶτος τοῦ ἐπὶ 1000 ἔτη διέπον-

τος τὸν .Ι. ἡμῶν Τόπον καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ δι' ἄλλου καινοφανοῦς καὶ ὅλως ξένου πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν πολίτευμα. Ἐξαιτούμενοι δὲ τὴν ὑμετέραν συγγνώμην ἐπὶ τῇ παρεχομένῃ καὶ αὖθις ἐνοχλήσει παρακαλοῦμεν θερμῶς ὅπως εὐήκοον ἐντείνητε τὸ οὖς ὑμῶν καὶ εὐμενῶς προσατενίσητε εἰς τὰς ὧδε περιεχομένας ἀληθείας. Τμῆμα 1. Ἡ συγκυριαρχία. Κεφάλαιον Α! 1. Ἡ ὑποβολὴ τοῦ ὑπομνήματος ἐστὶν ἀντικανονική. Οὐδεὶς μοναχὸς ὡς ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ καὶ τῷ Θεῷ ἑκουσίως ἀφιερώσας ἑαυτὸν δικαιοῦται, ἵνα ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Ἡγουμένου αὐτοῦ, εἰς ὃν ὀφείλει ἀπόλυτον καὶ τυφλὴν ὑπακοὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μοναχικῆς πολιτείας, ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ πολιτικῶν ἀρχόντων κατά τε τὸ κανονικὸν δίκαιον (Συν. Θ! νομ. Γ. σελ. 386) καὶ τὸν Η! κανόνα τῆς Δ! Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλ' οὐδὲ καὶ νὰ ἐξέρχηται τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου καὶ μεταβαίνῃ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἄνευ ἀδείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς αὐτοῦ Ἀρχῆς ἐπιτρέπεται κατά τε τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ τοὺς Συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς Αὐτοκρατορικὰς νεαρὰς (Ἀποστ. κανὼν ιδ! ιε! τῆς Α! οἰκ. Συν. ιε! ις! τῆς Δ! ε! ι! ιγ! κ! κγ! κδ! τῆς ς! ιζ! ιη! τῆς Ζ! ι! ια' τῆς πρωτοδευτέρας α! τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ γ! ις! τῆς ἐν Σαρδικῇ α! β! ιε! ις! ψ! ιθ! τῆς ἐν Καρθαγένῃ νζ! ξγ! καὶ ἄλλοι καὶ Νεαρὰ Ἰουστ. ξζ! ξη! ρλη!)..... Ἑπομένως τὸ ὑπ' αὐτῶν ὡς καθῃρημένων καὶ ἀφορισμένων προκληθὲν ἀποτέλεσμα τῶν παρανόμων καὶ ἐκθέσμων αὐτῶν ἐνεργειῶν θεωροῦμεν ἀπαράδεκτον ὡς ἀντικανονικόν.

2. Ἡ εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς ἀναφορὰ τῶν Μοναχῶν. Οἱ ἐντὸς τῶν διαφόρων Ἱ. Μονῶν οἰκοῦντες μοναχοί, ὡς καὶ οἱ ἐκτὸς Κελλιῶται λεγόμενοι, ὅταν ἔχωσι παράπονόν τι κατὰ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς αὐτῶν ἢ καὶ ἄλλων ἢ τῶν Ἐπιτρόπων ἢ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀδικουμένους ὑπὸ τούτων, ἀναφέρονται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τὰ δικαστήρια ταῦτα ὑπὸ κληρικῶν καὶ οὐχὶ ὑπὸ λαϊκῶν συγκροτούμενα ἐκδικάζουσι πάσας τὰς ὑποθέσεις τῶν κληρικῶν τούτων. Οἱ ἄλλως ποιοῦντες ὑπόκεινται εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ἱ. κανόνων ὁριζόμενα ἐπιτίμια (καν. ἀποστ. οδ! τῆς Α! Οἰκ. Συν. ςι! τῆς Β! ς! τῆς Δ! θ! τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιδ!).

3. Ἡ οὐδετεροποίησις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶναι παράνομος κατὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον. Ἡ χερσόνησος τοῦ Ὄρους Ἄθω, ἥτις ἀποκλειστικῶς ἀνήκει εἰς τὰς 20 Ἱ. ἡμῶν Μονὰς καὶ μόνας, ἀποτελεῖ μέρος ἀναπόσπαστον τῆς ὅλης χώρας, ἣν ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ γενναίου αὐτῆς στρατοῦ κατέκτησεν ἀπὸ 2 Νοβρίου 1912 καὶ ἑπομένως δικαίῳ πολέμου, ἐξ' οὗ πᾶσαι αἱ Μεγ. Δυνάμεις ἐδήλωσαν ὅτι οὐδὲν ἴδιον ὄφελος θὰ καρπωθῶσιν, ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς ἥν, παρεχωρήθη αὕτη μετὰ καὶ τῆς ἄλλης ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος κατακτηθείσης τέως Τουρκικῆς χώρας ὑφ' ὅλων τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν καὶ τῆς Ρουμανίας μετὰ τὸν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τῶν τέως συμμάχων αὐτῆς

πόλεμον διὰ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ὑπογραφείσης ὑπὸ πάντων τῶν ἐμπολέμων Κρατῶν 13)26 ὁδεύοντος μηνὸς καὶ ἔτους συνθήκης. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν χώρα, ἥτις δι' ἐπισήμου συνθήκης παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις κατέκτησε ταύτην διὰ τοῦ αἵματος τῶν τέκνων αὐτῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν συγκυριαρχίαν τῶν αὐτῶν Κρατῶν ἢ καὶ ἄλλων ἄνευ τῆς ἀπωλείας τῶν κυριαρχικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων. Ἑπομένως ἡ πρότασις τῆς συγκυριαρχίας κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ διεθνοῦς Δικαίου ἐστὶ παράνομος καὶ συνεπῶς ἀπαράδεκτος ὡς παραβιάζουσα τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ προσβάλλουσα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς. . . . Κεφάλαιον Β! 4. Ἡ ἐκ τῆς συγκυριαρχίας τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν προσβολὴ τῶν δικαίων τῶν ἄλλων Μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ συγκυριαρχία προσβάλλει τὸ δίκαιον καὶ ἄλλων Μεγ. Δυνάμεων ὡς λ.χ. τῆς Αὐστρίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τουρκίας, αἵτινες ἐπίσης ἔχουσιν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει οὐκ ὀλίγους μοναχοὺς ὑπηκόους, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μοναχοὶ εἰσὶν ὑπήκοοι τῶν χωρῶν ἐξ' ὧν ὁρμῶνται καὶ οὐχὶ τῆς Τουρκίας εἰς ἣν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου παρεχωρήθησαν καὶ ἤδη ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ πᾶσα ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἄθω δι' οὓς ἀναφέρομεν λόγους, καθόσον οἱ ὑπήκοοι αὐτῶν μὴ ἔχοντες προστάτας ἐν Ἁγ. Ὄρει θέλουσιν ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν συγκυριάρχων Κρατῶν, οἱ ἀδικούμενοι δὲ ποῦ θὰ προστρέχωσιν ὅπως εὕρωσι τὸ δίκαιον αὐτῶν; Τμῆμα ΙΙ. Διοίκησις τῶν Ἱ. Μονῶν. Κεφάλαιον Γ!. Α! Ἱεραὶ Μοναί. . . Β! Μοναστηριακαὶ Ἀρχαί. 1. Ἡγούμενος. Πρὸς λύσιν πάσης ἀναφυείσης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν μοναχῶν καὶ διακυβέρνησιν αὐτῶν ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν μοναχῶν οἱ Ἡγούμενοι, οἵτινες δικάζουσι πρωτοδίκως τὰς μεταξὺ τῶν μοναχῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν διαφοράς, κατ' ἔφεσιν δὲ δικάζονται ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινότητος. 2. Ἱερὰ Κοινότης. Ἡ Ἱερὰ Κοινότης ἢ Ἱ. Σύναξις σύγκειται ἐξ 20 ἀντιπροσώπων τῶν 20 Κυριάρχων Ἱ. Μονῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἀνεξάρτητον ἀπ' ἀλλήλων διοίκησιν καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου Ἀρχήν. . . . . 3. Ἡ Δικαιοσύνη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Οἱ ἱεροδικασταὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν καθ' ἡμᾶς Ἱ. Κοινότητα τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω δικάζοντες στηριζόμεθα ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν κανόνων τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἀποδίδομεν εἰς πάντας ἐξ ἴσου τὴν δικαιοσύνην, οὕτως ὥστε ἐσχάτως ἡ Ρωσικὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 Ἰουλίου τρέχ. ἔτους, ἡ Βουλγαρικὴ τοῦ Ζωγράφου διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἡ Ρωσικὴ Σκήτη τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Ἰουλίου γράμματος αὐτῶν ἐξέφρασαν ἡμῖν τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν καὶ τὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποδόσει ἐν αὐταῖς ἀμερολήπτου δικαιοσύνης. 4. Ἱερὰ Ἐπιστασία. Ἡ Ἱ. Ἐπιστασία ἀποτελεῖται ἐκ 4 μελῶν ἀποστελλομένων ἐκ περιτροπῆς κατὰ πενταετίαν ὑπὸ τῶν Ἱ. ἡμῶν Μονῶν καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐκτελεστικὴν

καὶ διαχειριστικὴν Ἀρχὴν τῆς Ἱ. Κοινότητος, ἐπιτηρεῖ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἀστυνομικὴν τάξιν, ἔχουσα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς πρὸς τοῦτο 4 φουστανελλοφόρους Ἕλληνας ἀστυφύλακας. . . . 7. Ἡ θέσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς Ἄρειος Πάγος ἐδίκαζε τὰς ἐφεσίμως αὐτῷ ὑποβαλλομένας ὑποθέσεις ὑπὸ τῶν Ἱ. Μονῶν τῶν ἑαυτὰς θεωρουσῶν ὡς ἀδικουμένας ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινότητος. Τοιοῦτον δέον νὰ μείνῃ καὶ μετὰ τὴν τελείαν προσάρτησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Χερσονήσου ταύτης συνωδὰ τῷ καθιερωθέντι καθεστῶτι τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ δικαίοις καὶ προνομίοις τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἐκτὸς καὶ αὐτὸ ἑκουσίως θελήσῃ νὰ παραχωρήσῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἔπραξε καὶ ἄλλοτε ἐν παρομοίαις περιστάσεσι καὶ εἰς ἄλλας ἐκκλησίας ἄλλων χωρῶν. . . . Κεφάλαιον Ε!. Ἡ τελεία μετὰ τῆς Ἑλλάδος προσάρτησις ἐστὶν ἡ μόνη σωτήριος διὰ τὸν Ἱ. ἡμῶν Τόπον ὁδός. Τὸ μόνον σωτήριον διὰ τὸν Ἱ ἡμῶν Τόπον μέσον, ἂν ὄντως εἰλικρινῶς ἡ διπλωματία ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐξάσκησιν πράγματι ἐν αὐτῷ τῆς ὑφ' ὅλας τὰς ἀπόψεις γνησίας χριστιανικῆς ἀρετῆς, ἐστὶν ἡ μεταβίβασις εἰς τὴν δορυκτήτριαν Ἑλλάδα ὅλων τῶν δικαιωμάτων τῆς προκατόχου κατακτητρίας Τουρκίας, μετὰ τῆς παρακλήσεως μόνον ἢ τῆς συστάσεως ὅπως σεβασθῇ τὸ πανάρχαιον προνομιακὸν καθεστὼς τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου καὶ τηρήσῃ αὐτὸ ἀπαραχάρακτον πρὸς βίον τῶν μοναχῶν ὄντως ὅσιον. . . . . Κεφάλαιον ς! Ἄνευ διακρίσεως φυλῆς. Οἱ πάσης φυλῆς ὀρθόδοξοι ἐρχόμενοι ἐνταῦθα ἐγίνοντο καὶ ἔτι γίνονται δεκτοὶ πάνυ εὐχαρίστως καὶ λίαν φιλαδέλφως ἐν ταῖς Ἱ. ἡμῶν Μοναῖς ἢ ἐξεχωροῦντο αὐτοῖς ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος καλύβαι ἐν ταῖς σκήταις ἡμῶν ἢ Κελλία τοὐτέστιν οἰκίσκοι μετὰ ναϊδρίων, ὀλίγης καλλιεργησίμου γῆς, ὀλίγων ἀμπελώνων καὶ ὀλίγων ἐλαιῶν ὅπως ἐκ τῆς καλλιεργείας αὐτῶν προσπορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. . .. .

Κεφάλαιον ΙΒ!. Τὸ ἀναπαλλοτρίωτον τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων. Τὸ προνομιακὸν καθεστὼς τῆς ἀναπαλλοτριώσεως καὶ τοῦ ἀναφαιρέτου τῶν τε ἀκινήτων καὶ τῶν κινητῶν περιουσιῶν τῶν Ἱ. ἡμῶν Μονῶν ἐπερείδεται ἐπὶ τῶν Ἱ. κανόνων καὶ ὑπὸ Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν, αἵτινες χορηγοῦσι μὲ τοῖς ἐπισκόποις τὸ δικαίωμα τῆς δι' οἰκονόμων ἐπιβλέψεως καὶ προστασίας τῶν ἐπισκοπικῶν καὶ μοναστηριακῶν περιουσιῶν ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύουσι τὴν πρᾶξιν ἢ τὸν σφετερισμὸν ἢ τὴν εἰς τοὺς συγγενεῖς δωρεὰν καὶ ἐν γένει τὴν ἐκποίησιν καὶ μάλιστα ρητῶς λέγουσιν ὅτι, ἐὰν τοιαύτη πρᾶξις ἤθελε ποτὲ λάβῃ χώραν νὰ ἦ ἄκυρος καὶ τὰ πραχθέντα ἢ σφετερισθέντα ἢ ἄλλως πως παραχωρηθέντα νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον ἢ τὸ μοναστήριον, ὁ δὲ τοῦτο ποιήσας εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἐστὶ νὰ ἐκδιώκηται τοῦ ἐπισκοπείου εἰ δὲ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς (κανὼν Ἀποστ. λη! μα! τῆς Δ! Οἰκ. Συν. κδ! κς! τῆς ς! μθ! τῆς Γ! ιβ! ιγ! ιδ! τῆς Πρωτοδ. α! ζ! τῆς ἐν Καρθαγένῃ λδ! λδ! μα! Κυρύλ. Ἀλεξ. β! Νεαραὶ Ἀλεξ. Κομν. 1088 Μαν. Κομν. 1159 Ἀν-

δρονίκου 1366 Κωνστ. Δούκα 1065 καὶ ἄλλοι) οἱ δὲ καθ' οἱονδήποτε τρόπον φανερῶς ἢ ἀφανῶς δι' ἔργων ἢ διὰ λόγων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καὶ ὅπως ποτὲ τολμήσαντες ἀθετῆσαι ἢ παραβιᾶσαι ἢ ἀνατρέψαι τινὰ τῶν διατάξεων τούτων, ἀφορίζωνται καὶ ταῖς ἀραῖς πάντων τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπόκεινται. (Συγγ. Οἰκ. Πατρ. ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 4434 Ἰουν. 1909 Ἀθην. 1913 ὅρα καὶ Πατρ. Ἀντωνίου τοῦ Δ! 1392). Πλὴν δὲ τούτων οὐδεὶς δύναται νὰ καταλάβῃ ξένην περιουσίαν χωρὶς φανερὰ νὰ παραβιάσῃ τὰ δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας καὶ νὰ καταργήσῃ τὰ δωρητήρια ἔγγραφα τῶν ἱδρυτῶν καὶ δωρητῶν, ἅτινα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα δέον νὰ ὦσι σεβαστὰ καὶ τὰ Σουλτανικὰ Φιρμάνια ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ μέχρι τοῦ Ἀβδοὺλ Μετζήτ. Ὅθεν κατὰ ταῦτα αἱ Σκῆται, τὰ κελλία, αἱ καλύβαι, τὰ καθίσματα καὶ τὰ ἐρημητήρια ὡς ἐξαρτήματα τῶν 20 Ἱ. ἡμῶν Μονῶν εἰσὶν ἀναπαλλοτρίωτος αὐτῶν περιουσία. Κεφάλαιον ΙΓ!' Τὸ ὑφιστάμενον καθεστὼς τῆς ἀντιπροσωπείας ἐστὶν ἀκατάργητον. Τὸ καθεστὼς τοῦτο τῆς ἐν τῇ Ἱ Κοινότητι ἀντιπροσωπείας ἀποτελεῖ στοιχεῖον οὐσιῶδες τοῦ προαιωνίου ἡμῶν προνομιακοῦ καθεστῶτος καὶ ἑπομένως δὲν δύναται οὔτε νὰ μεταβληθῇ ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ καταργηθῇ χωρὶς νὰ παραβιασθῶσιν οἱ ἱεροὶ κανόνες τὰ Τυπικὰ καὶ οἱ Κανονισμοὶ καὶ τὰ δίκαια τῶν Ἱ. Μονῶν, αἵτινες ἐπέχουσι θέσιν Ἐπισκόπων καὶ ὡς ἐκεῖνοι κείρουσι μοναχούς, προχειρίζονται διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους, χειροθετοῦσιν Ἀρχιμανδρίτας καὶ ἀποστέλλουσιν ἀντιπροσώπους ὅπου ἤθελε παραστῇ ἀνάγκη χωρὶς νὰ λάβωσι τὴν ἄδειαν τοῦ Πατριάρχου οὕτω καὶ Αὗται. Καὶ ὡς οἱ ἐπίσκοποι ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν πᾶσαν ἀδιάφορον ἂν εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλη, οὕτω καὶ ἡ Μονὴ ἀντιπροσωπεύει τὸν τε ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν αὐτῆς πληθυσμὸν ὡς καὶ τοῖς ἐκτὸς τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐξαρτήμασιν αὐτῆς ὑπάρχοντα. . . .. . Κεφάλαιον ΙΔ!. Τὸ κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων ἐστὶν αἰώνιον. Οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ ἐν γένει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν νομοθεσία δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων οἵτινες εἰς πᾶσαν Βουλευτικὴν σύνοδον δύνανται νὰ τροποποιηθῶσιν ἢ παντελῶς νὰ καταργηθῶσι καὶ δι' ἄλλων νὰ ἀντικατασταθῶσι συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ὡς διατείνονται οἱ Ρῶσοι Κελλιῶται, πρὸς οὓς δὲν συμφωνοῦσι καὶ οἱ ὁμόφυλοι αὐτῶν μοναχοὶ τῶν Ἱ. Μονῶν Χιλιανδαρίου, Ζωγράφου καὶ Ρωσικοῦ, οἵτινες ἀπεκήρυξαν τὸ ὑπόμνημα αὐτῶν ἐν τῇ 56η συνεδρίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Κοινότητος . . . Κεφάλαιον ΙΖ!. Αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ τὰ Προνόμια τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Αἱ ἓξ Μεγάλαι Δυνάμεις θέλουσαι νὰ περιθριγκώσωσι καὶ τὰ προαιώνια τοῦ Ἁγ. Ὄρους προνόμια ὅτε κατὰ τὸ 1878 συνῆλθον ἐν Βερολίνῳ καὶ συνέταξαν τὴν γνωστὴν τοῦ Βερολίνου συνθήκην συμπεριέλαβον ἐν αὐτῇ καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους: «Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐξ οἱασδήποτε χώρας καὶ ἂν προέρχωνται θὰ διατηρηθῶσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν κτήσεσι καὶ τοῖς πρόσθεν προνομίοις καὶ θὰ ἀπολαύωσιν ἄνευ ἐξαιρέσεων πλήρους ἰσότητος δικαίων καὶ προνομίων

(ἄρθ. 62 & 8)». Ὥστε καὶ διεθνεῖς συνθῆκαι ἐπεβεβαίωσαν καὶ ἐπεκύρωσαν τὰ προαιώνια ἡμῶν δίκαια καὶ προνόμια. Τμῆμα 111. Ἡ διὰ παντὸς τρόπου διατήρησις τοῦ Ἁγιορειτικοῦ καθεστῶτος. Τὸ Ἁγιορειτικὸν καθεστώς, Ἐξοχώτατε, φέρει ἡλικίαν χιλίων ἐτῶν καὶ καθ' ὅλην τὴν μακραίωνα σειρὰν τῶν ἐτῶν τούτων οὐδείςποτε μοναχὸς διενοήθη κἂν τὴν μεταρρύθμισιν, πολὺ δὲ περισσότερον τὴν τελείαν ἀθέτησιν καὶ παντελῆ κατάργησιν τοῦ καθεστῶτος τούτου, ὅπερ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπίσημοι ἐπισκέπται τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου ἐρχόμενοι ἐνταῦθα καὶ μελετῶντες αὐτὸ καλῶς ἀποθαυμάζουσι καὶ τὰ συγχαρητήρια αὐτῶν τὰ θερμὰ ἡμῖν τοῖς Ἁγιορείταις πατράσιν ἐκφράζουσιν ἐπὶ τῇ διατηρήσει τοιούτου αἰωνοβίου καθεστῶτος, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχοντος. Τὴν ἀλώβητον λοιπὸν διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ καθεστῶτος ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπὸ βαρυτάτην δουλείαν διατελοῦντες ἐπὶ πέντε σχεδὸν αἰῶνας διετήρησαν ἀσινὲς μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ τοιοῦτον ἐκληροδότησαν ἡμῖν, εἴμεθα διατεθειμένοι ὅπως ἐκ παντὸς τρόπου καὶ πάσῃ θυσίᾳ ἀμυνθῶμεν καὶ τοσούτῳ μᾶλλον μετ' αὐτοθυσίας θέλομεν αὐτοαμυνθῇ καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν αὐτοῦ ἀνεχθῇ, καθόσον δὲν θέλομεν ἀθετοῦντες αὐτὸ ἢ παραβιάζοντες ἢ ἀνατρέποντες ἢ ὅλως καταργοῦντες, ἵνα ὦμεν ὑπὸ τὰς ἀρὰς τῆς ἐκκλησίας καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ ἀφωρισμένοι παρὰ τῆς Ὁμοουσίου καὶ Ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ ἡμῶν... Τμῆμα ΙΥ!. Συμπέρασμα. Ἔχοντες, Ἐξοχώτατε, ὑπὲρ ἡμῶν συνηγοροῦντας τούς τε θείους καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους Νόμους τὰ κεκτημένα δίκαια τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τὸ ἀπαραβίαστον ταύτης καὶ ἐπερειδόμενοι ἐπὶ τὴν εὐθυδικίαν καὶ τὴν ἀμεροληψίαν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ τῶν ἄλλων ἐξόχων μελῶν τῆς Πρεσβευτικῆς συνδιασκέψεως, ἀκραδάντως πεποίθαμεν, ὅτι ἡ εἰς τὸ μέσον ριφθεῖσα πρὸς ἐκλαΐκευσιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους πρότασις περὶ συγκυριαρχίας καὶ τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν Κρατῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω καὶ συντάξεως ἰδίου ὀργανικοῦ χάρτου τῆς Ἀθωϊκῆς χερσονήσου ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου δὲν θὰ γίνῃ ἀποδεκτή, ὡς ἀντικειμένη εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν τε Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Ἱ. Συνόδων καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πατέρων, εἰς τὰς ἐγκυκλίους καὶ τὰ σιγγίλια τῶν σεπτῶν Πατριαρχῶν, ἅτινα ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ ἄνευ αὐστηρᾶς τιμωρίας καὶ τῆς ἐσχάτης ποινῆς ἐνταῦθα τε καὶ τῇ μελλούσῃ ζωῇ δὲν δυνάμεθα νὰ παραβῶμεν, εἰς τὰ χρυσόβουλλα καὶ τὰς Νεαρὰς τῶν σεπτῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων τῶν ἱδρυτῶν τῶν Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους καὶ τὰ ὑψηλὰ φιρμάνια τῶν ἐνδόξων Σουλτάνων, εἰς τὰ Τυπικὰ καὶ τοὺς κανονισμοὺς τῶν Μονῶν, εἰς τὰ αἰωνόβια δίκαια καὶ τὸ προνομιακὸν καθεστὼς καὶ εἰς τὸν θεῖον καὶ ὑψηλὸν σκοπὸν εἰς ὃν ἀποβλέπουσιν οἱ ἐν τῷ ὁσίως βιοῦντες μοναχοὶ καὶ ὅτι θὰ διαφυλαχθῇ ἀπαραχάρακτον καὶ ἀλώβητον τὸ ἀπ' αἰώνων ἐν ἰσχύϊ ὑπάρχον προνομιακὸν τοῦ-

το καθεστὼς μεθ' ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ 'Αγ. Ὄρους κεκτημένων δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὰ προαιώνια δίκαια καὶ προνόμια τοῦ 'Ι. ἡμῶν Τόπου καὶ τὸν τελευταίως ἐκδοθέντα καὶ ἐν ἰσχύϊ ὑπάρχοντα κανονισμὸν ἐν τῷ 7 ἄρθρῳ τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι «οὐδέποτε καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὰ ἱερὰ τοῦ Ἄθω σκηνώματα δύνανται ἵνα ἐκτραπῶσιν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν προορισμοῦ, μὴ ὄντα δὲ μοναστήρια νὰ μετασχηματισθῶσι ταῖς κοσμικαῖς χρείαις»..... 'Η 'Υμετέρα Ἐξοχότης μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐξόχων Πρεσβευτῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν διὰ τῆς ἀμερολήπτου καὶ εὐθυδίκου ἀποφάσεως ἡμῶν θέλετε συντελέσει οὐ μόνον εἰς τὴν διατήρησιν τοσούτων ἱερῶν διατάξεων σεπτῶν προσώπων καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ διαφύλαξιν τοῦ αἰωνοβίου προνομιακοῦ ἡμῶν καθεστῶτος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τῆς διασαλευθείσης ἕνεκα τῆς περὶ ἐκλαϊκεύσεως τοῦ 'Αγ. Ὄρους ριφθείσης εἰς τὸ μέσον ταύτης προτάσεως τῆς Ρωσίας μεταξὺ τῶν μοναχῶν εἰρήνης καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης, μεθ' ἧς πρότερον ἔζων πάντες οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες μοναχοὶ ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ ἐθνικότητος. 'Η εὐθύδικος ὑμῶν ἀπόφασις ἡ τὸ καθεστὼς τοῦ 'Αγ. Ὄρους στηρίζουσα τὰ μὲν Μοναστήρια δὲν θὰ μεταβάλῃ εἰς κοσμικὰ καταγώγια καὶ κέντρα φυλετικῶν ταραχῶν, πολιτικῶν παθῶν καὶ κομματικῶν ἐρίδων, ἀλλὰ θὰ διατηρήσῃ τὴν ἱερότητα αὐτῶν καὶ θὰ ἐπαναφέρῃ ἐν αὐταῖς τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἥτις ἐφυγαδεύθη ἐντεῦθεν ἅμα τῇ εἰσηγήσει τοιαύτης προτάσεως καὶ θὰ προλάβῃ μελλούσας ἀνωμαλίας, φιλονικείας, ταραχάς, πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, τὸ δὲ Ἅγιον Ὄρος, ὅπερ καὶ δικαίως ἐκλήθη ὑπ' αὐτῶν τῶν Αὐτοκρατόρων «Βασιλικώτατον καὶ Θεῖον Ὄρος εἰς τὰ τῆς Οἰκουμένης ὅρη» θὰ καταστήσῃ αὖθις τόπον συχνῶν νηστειῶν καὶ νυχθημερῶν προσευχῶν καὶ δεήσεων. Ταῦτα εὐσεβάστως καὶ καθηκόντως ὑποβάλλοντες Ὑμῖν ἀπεκδεχόμεθα τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου καὶ διατελοῦμεν διάπυροι πρὸς Θεὸν εὐχέται καὶ παρακλήτορες καὶ εὐπειθεῖς Θεράποντες. Ἐν 'Αγίῳ Ὄρει τῇ 26ῃ Αὐγούστου 1913. Ἅπαντες οἱ Ἀντιπρόσωποι καὶ Πληρεξούσιοι τῶν Εἴκοσιν 'Ιερῶν καὶ Ἐλαγῶν Μονῶν τοῦ 'Αγ. Ὄρους Ἄθω. (ἕπονται ὑπογραφαί)».

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κοινὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐπίτροπος τοῦ 'Αγ. Ὄρους Γέρ. Κοσμᾶς 'Αγιοπαυλίτης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον κ. 'Υπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, περιληπτικὸν μέν, ἀλλὰ παραστατικώτατον ὑπόμνημα, ἐν προκειμένῳ, ὡς ἑξῆς: «..... Οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ εἶναι προσηλωμένοι ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὴν 'Ελλάδα. Τοῦτο εἶναι τόσον φυσικὸν ὥστε δὲν χρήζει ἀπαντήσεως. Πάντα τὰ σωζόμενα μνημεῖα μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ Ἅγ. Ὄρος καὶ ὅτε ἐκαλεῖτο «Ἄθως» καὶ ὅτε ἐκαλεῖτο «Ἀκτὴ» ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν μέχρι σήμερον εἶναι 'Ελληνικὸν καὶ ὁ 'Ελληνικὸς πληθυσμὸς καὶ ἡ 'Ελληνικὴ γλῶσσα κυριαρχοῦσι πάντοτε καὶ σήμερον ἔτι εἰς ὅλην τὴν χερσόνησον καὶ καθ' ὅλον τὸ Αἰγαῖον.... Οἱ Ἕλληνες

ἀποτελοῦσιν ἐν τῇ ὁλομελείᾳ τῆς ὁμοσπονδιακῆς τῶν 20 Μονῶν ἑνώσεως Ἱ. Κοινότητος τὰ 17/20 καὶ ἔχοντες πλειοψηφίαν ἀπόλυτον..... Οὐδεμία ἐπικράτεια σημερινὴ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ Ἅγ. Ὄρος ὡς ἔχουσα ἀρχαιοτέρους καὶ κρείσσονας Νόμους. Οἱ νόμοι τοῦ Ἁγ. Ὄρους εἶναι: Ἡ παλαιὰ Διαθήκη καὶ Νέα, οἱ ἱεροὶ κανόνες τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῆς τάξις καὶ οἱ ὅροι καὶ οἱ κανόνες τῶν ἀρχαίων ἁγίων καθηγητῶν τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ ἰδίᾳ οἱ ὑπερχιλιετεῖς θεσμοὶ καὶ ἡ τάξις καὶ τὰ τυπικὰ τοῦ Ἁγ. Ὄρους, αἱ Αὐτοκρ. Νεαραὶ καὶ τὰ Πατριαρχικὰ Σιγγίλια καὶ ἐν πᾶσιν ἡ χριστιανικὴ συνείδησις. Αἱ ἀδικίαι εἶναι ἀληθεῖς κατ' ἀντίστροφον τρόπον. Δηλαδὴ οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ ἀδικοῦνται σφόδρα καὶ πρὸς τοῦτο ἐπικαλούμεθα τὰ ἀρχεῖα τῶν Ἱ. Μονῶν καὶ τῆς Ἱ. Κοινότητος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἂν μὴ καὶ τῆς Ἱ. Ρωσικῆς Συνόδου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας. Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 14 Μαΐου 1913. Μετὰ πλείστης ὑπολήψεως καὶ τιμῆς, ταπεινὸς θεράπων. Ὁ Γενικὸς Ἐπίτροπος τῶν 17 Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω Κοσμᾶς Ἁγιοπαυλίτης»'

Ἡ ἐφημερὶς «Μακεδονία» ἀπὸ 1-10-1913 δημοσιεύει ὡς κάτωθι, περιεχόμενον ὑψίστης σημασίας: «ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ. Περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἁγ. Ὄρους ὁ «ἐλεύθερος ἄνθρωπος» τοῦ Κλεμανσὼ γράφει τὰ ἑξῆς: Ἐν ᾧ ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Αὐστρία προσπαθοῦν νὰ ἀνάψωσι νέαν πυρκαϊὰν Βαλκανικήν, διὰ τῆς ἀλβανοσερβικῆς συρράξεως τὴν ὁποίαν δυνατὸν ν' ἀκολουθήσῃ σύρραξις ἀλβανοελληνική, ἡ Ρωσία, ὑπομονητικὴ καὶ ἰσχυρογνώμων, δοκιμάζει νὰ ἀναστήσῃ τὸ ζήτημα τοῦ Ὄρους Ἄθω. Εἶναι γνωστὸν ὅτι αὕτη ὀνειροπολεῖ νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Νέας Ἑλλάδος εἶδός τι διεθνοῦς προτεκτοράτου, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ συμμετεῖχον πᾶσαι αἱ ὀρθόδοξοι Δυνάμεις ἤτοι ἡ Ρωσία, ἡ Ρουμανία, ἡ Βουλγαρία, ἡ Σερβία, καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἡ δημοκρατία αὕτη τῶν μοναχῶν ἤθελεν ὑποβληθῇ εἰς τὴν μοναστηριακὴν λαϊκὴν ἐξουσίαν ὑπὸ ὅρους, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη δὲν καθωρίσθησαν, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἄφηνον εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ πραγματικώτερον μέρος τῆς διοικήσεως τῆς Χερσονήσου..... Ἡ Ρωσία θὰ καθίστατο λοιπὸν κατὰ τὰ εἰρημένα, ἀπόλυτος κύριος τοῦ Ὄρους Ἄθω καὶ ὑπὸ πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἔποψιν.... Ἐπιθυμεῖ ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφὴν νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸ ὄρος Ἄθω, εἰς τὸν λιμένα τοῦτον τῶν Καρυῶν, τοῦ ὁποίου ὀρέγεται ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς γεωγραφικῆς θέσεώς του. Οἱ μοναχοὶ τῶν Ἑλληνικῶν Μονῶν κατήγγειλαν ἤδη τὴν Ρωσικὴν ταύτην φιλοδοξίαν δι' ὑπομνήματος πολυθρυλλήτου. Εἶναι ἀμφίβολον ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο θὰ τύχῃ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Δυνάμεων ἐξαιρέσει τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία θορυβωδῶς θὰ ἐπικρατήσῃ διότι ἡ ἐγκατάστασις τῆς Ρωσίας ἐν Καρυαῖς, θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἡ ἀρίστη πρόφασις, ὅπως παρατεί-

νῃ ἐπ' ἀόριστον τὴν ἐγκατάστασίν της ἐν Ρόδῳ καὶ ταῖς δωδεκανήσοις.... Ταὐτοχρόνως ἡ 'Ι. Κοινότης δι' ὑπομνημάτων καὶ διαμαρτυριῶν πρὸς τοὺς 'Υπουργοὺς τῶν 'Εξωτερικῶν καὶ Πρεσβευτὰς τῶν Μ. Δυνάμεων, ὑπογραφόμενα ὑπὸ τῶν Καθηγουμένων καὶ 'Επιτρόπων τῶν 17 'Ελληνικῶν Μονῶν, ὑπεραμύνετο παντὶ σθένει τῆς 'Ελληνικότητος τοῦ 'Αγίου Ὄρους, ἀποκρούουσα τὴν διεθνοποίησιν αὐτοῦ. Τὰ ἐν λόγῳ ὑπομνήματα καὶ διαμαρτυρίαι ἔχουσιν ὡς κάτωθι: Τηλεγράφημα σταλὲν Γαλλιστὶ. Τῇ 29/11 Φεβρουαρίου 1913 πρὸς τοὺς κ.κ. 'Υπουργοὺς τῶν 'Εξωτερικῶν 'Αγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Αὐστρίας, 'Ιταλίας καὶ Ρωσίας: «'Εξοχώτατε, Αὐθεντικῶς πληροφορούμεθα ὅτι μελετᾶται ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν μεταβολὴ οὐσιώδης, λαϊκὴ καὶ διεθνοῦς φύσεως διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἄθω καὶ ὅτι συνετάχθη ἤδη νέος ὀργανικὸς Χάρτης τῆς χώρας ταύτης. Τοιαύτη εἴδησις κατετρόμαξε καὶ ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν ἅπαντας τοὺς μοναχοὺς τῶν ἐν 'Αγ. Ὄρει Ἄθω δεκαεπτὰ 'Ελληνικῶν Μονῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ δεκαεπτὰ εἰκοστὰ τῶν 'Αθωϊκῆς χερσονήσου. Διότι, Πρῶτον τοῦτο ἀντίκειται εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς ὀρθοδοξίας, τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ τοὺς ἀρχαιοτάτους μοναχικοὺς θεσμοὺς τοῦ 'Αγίου Ὄρους Ἄθω, τοὺς ὁποίους ἐσεβάσθησαν ἅπαντες οἱ δορυκτήτορες, μηδὲ τῶν Τούρκων ἐξαιρουμένων. Δεύτερον, τοῦτο ἀναιρεῖ τὴν θεμελιώδη ἔννοιαν τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τὰς ἀεὶ ἰσχυούσας διαθήκας τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, οἵτινες ἀπηγόρευσαν καὶ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως πᾶσαν ἐπέμβασιν. Τρίτον, τοῦτο σφαγιάζει τὰ δίκαια τοῦ 'Ελληνισμοῦ κυριαρχοῦντος ἀπολύτως ἐπὶ τρισχίλια ἔτη ἐν τῷ 'Αγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθω, ἄνευ φυλετισμοῦ, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ οἰκειοθελοῦς παραχωρήσεως τριῶν 'Ι. Μονῶν εἰς Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Ρώσσους καὶ ἄλλων μικρῶν ἐξαρτημάτων εἰς διαφόρους ὀρθοδόξους. Τέταρτον, τοῦτο ἐξολοθρεύει τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ δικαιώματα τῶν δεκαεπτὰ 'Ελληνικῶν 'Ι. Μονῶν καὶ πάντων τῶν 'Ελλήνων μοναχῶν τοῦ 'Αγίου Ὄρους, οἵτινες διαφλέγονται, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν, ἀπὸ μίαν ἐλπίδα, πίστιν καὶ ἄσβεστον πόθον καὶ ἀήττητον φρόνημα, ὅπως τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἄθω ἑνωθῇ τελειωτικῶς μετὰ τῆς Μητρὸς 'Ελλάδος, κοιτίδος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ διδασκάλου τοῦ χριστιανισμοῦ, ἥτις ἕνεκα ἰσχυρῶν λόγων, σεβασθήσεται ἅπαντα τὰ προνόμια τοῦ 'Αγίου Ὄρους. Πιστεύομεν, 'Εξοχώτατε, ὅτι θεοσεβῶς καὶ φιλοδικαίως θὰ λάβητε ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὴν πανσθενῆ ταύτην διαμαρτυρίαν ἡμῶν καὶ θὰ ἀποσοβήσητε πρᾶξιν, ἥτις ἔσεται εἰς βάρος ἡμῶν τῶν μοναχῶν, τοῦ 'Ελληνισμοῦ καὶ τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ἥτις πρωτίστως αὐτὴ θὰ πληρώσῃ τοιοῦτον σοβαρὸν πολιτικὸν λάθος, ἐφ' ᾧ, βαθύτατα εὐγνωμονοῦντες, ἐξαιτούμεθα Θεόθεν τὰ ἔτη τῆς 'Υμετέρας 'Εξοχότητος πλεῖστα καὶ εὐτυχῆ. Ἅπαντες οἱ Καθηγούμενοι καὶ 'Επίτροποι τῶν δεκαεπτὰ 'Ελληνικῶν 'Ι. Μονῶν τοῦ 'Αγ. Ὄρους Ἄθω. (ἕπονται ὑπογραφαί)».

Τηλεγράφημα σταλὲν Γαλλιστὶ τῇ 29/11 Φεβρουαρίου 1913 πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας: «Ἐξοχώτατε, Πληροφορούμεθα ὅτι μελετᾶται ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ Συνδιασκέψεως μεταβολὴ οὐσιώδης, λαϊκὴ καὶ διεθνοῦς φύσεως διὰ τὸ Ἅγ. Ὄρος Ἄθω. Ἡ εἴδησις αὕτη κατετρόμαξε καὶ ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν ἅπαντας τοὺς μοναχοὺς τῶν δεκαεπτὰ Ἑλληνικῶν Ἱ. Μονῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι δεκαεπτὰ τμήματα τῆς Ἀθωϊτικῆς Χερσονήσου. Διότι, Πρῶτον, τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τοὺς Ἱ Κανόνας τῆς Ὀρθοδοξίας, τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, τὰ τυπικὰ καὶ τοὺς ἀρχαιοτάτους μοναχικοὺς θεσμοὺς τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω, τὰς ὁποίας ἐσεβάσθησαν ἀείποτε οἱ δορυκτήτορες Λατῖνοι, Σλαῦοι καὶ ὁ ἁγιώτατος Πάπας καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι. Δεύτερον, τοῦτο ἀναιρεῖ τὴν θεμελιώδη ἔννοιαν τοῦ μοναχικοῦ βίου τὰ Τυπικά, διαθήκας καὶ χρυσόβουλλα τῶν εὐσεβῶν Αὐτοκρατόρων, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν αἰώνιον τὸ κῦρος εἰς τοὺς ὀρθοδόξους. Τρίτον, τοῦτο ἀναιρεῖ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, διότι ψιλὴ πνευματικὴ κυριαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐγένετο οἰκονομικῶς μέχρι τοῦδε, ἐκλειψάντων τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, οἵτινες διετήρησαν τὸ Ἅγ. Ὄρος Ἄθω αὐτοδέσποτον καὶ αὐτοδιοίκητον ἐσωτερικῶς καὶ οὐδεμίαν ἐπέμβασιν ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Μητροπολίτας. Τέταρτον, ἡ τοιαύτη διεθνοποίησις τοῦ Ἁγ. Ὄρους σφαγιάζει τὰ πανάρχαια δίκαια τῶν δεκαεπτὰ Ἑλληνικῶν Ἱ. Μονῶν, οἵτινες ἐδέχθησαν πάντοτε ὡς ἀδελφοὺς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους, ἄνευ φυλετισμοῦ, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς διαμονῆς ἐνταῦθα Ρώσσων, Βουλγάρων καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων. Ἡ διεθνοποίησις θὰ καταστήσῃ τὸ Ἅγ. Ὄρος παλαίστραν λαϊκῶν συμφερόντων καὶ θέατρον ἐκκλησιαστικῶν καὶ φυλετικῶν ἐρίδων καὶ θὰ σκάψῃ χάσμα μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ θὰ ἐπιφέρῃ τραῦμα εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, Ἧς, προστάτις εἶναι ἡ Ρωσσικὴ Αὐτοκρατορία. Πέμπτον, ἡ τοιαύτη διεθνοποίησις θὰ ἐξολοθρεύσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ δικαιώματα πάντων τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω, οἵτινες διαφλέγονται ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν, ἀπὸ μίαν ἐλπίδα, πίστιν καὶ ἄσβεστον πόθον, ὅπως τὸ Ἅγ. Ὄρος Ἄθω ἑνωθῇ τελειωτικῶς μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος, διδασκάλου τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις θὰ τηρήσῃ ἀκέραια, ὡς ἰσχυρῶς πιστεύομεν, ἅπαντα τὰ προνόμια καὶ τὴν τάξιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους δι' ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους μοναχούς. Πιστεύομεν, Κύριε Ὑπουργέ, ὅτι ἐν τῷ καλῶς ἐννοουμένῳ συμφέροντι τῆς Ὀρθοδοξίας, θεοσεβῶς καὶ φιλοδικαίως θὰ ἐμποδίσητε τὴν πανορθόδοξον διεθνοποίησιν καὶ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ὀρθοδόξων λαϊκῶν, ἥτις ἔσεται καταστρεπτικωτάτη, ἐφ' ᾧ ἐξαιτούμεθα Θεόθεν τὰ ἔτη τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος πλεῖστα καὶ εὐτυχῆ. Ἅπαντες οἱ Καθηγούμενοι καὶ Ἐπίτροποι τῶν δεκαεπτὰ Ἑλληνικῶν Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω (ἕπονται ὑπογραφαί)».

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ, κατὰ τῆς ἐν τῇ Πρεσβευτικῇ συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου κ.λ.π. Ἐξοχώτατε, Μετὰ θλίψεως ἐπληροφορήθημεν ὅτι μελετᾶται παρὰ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῆς ἐν Λονδίνῳ Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως πρότασις, ὅπως ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω, μετὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ, Ἑλλησπόντῳ, Προποντίδι καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου ἀπεράντων κτημάτων τῶν Ἁγιορειτικῶν Μονῶν, τεθῇ πολιτικῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν, ἅτινα θὰ διορίζωσιν ἐπὶ τούτῳ ἀνὰ ἕνα ἀντιπρόσωπον αὐτῶν καὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἐθλίβημεν δ' ἔτι περισσότερον, αὐθεντικῶς πληροφορηθέντες, ὅτι συντάσσεται ἤδη παρὰ τῶν Ὀρθοδόξων Κρατῶν ὁ νέος ὀργανικὸς χάρτης τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς Ἱ. ἡμῶν Χερσονήσου. Ὡς εἴχομεν τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι ἐν ἐκτάσει τηλεγραφικῶς κατὰ τὴν 29ην παρελθόντος μηνός, ἡ τοιαύτη πανορθόδοξος διεθνοποίησις ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν ἅπαντας τοὺς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν ἡμῶν Ἕλληνας μοναχούς, οἵτινες ἐν τῷ τοιούτῳ διαβήματι βλέπουσιν, μεθ' ἡμῶν, τελείαν τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Καὶ δικαίως διότι τὸ Ἅγ. Ὄρος, ὡς μία Μονὴ ὁλόκληρον θεωρούμενον, διῳκήθη καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, ὑπὸ μόνον τῶν μοναχῶν, οὐδὲ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ἐπεμβάντων ποτὲ εἰς τὰ τοῦ Ἁγ. Ὄρους πράγματα, ἀπεναντίας δὲ ἀπαγορευσάντων τὴν ἀνάμιξιν παντὶ λαϊκῷ ἄρχοντι, καὶ ἐπισκόπῳ, καὶ Μητροπολίτῃ καὶ αὐτῷ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, συμφώνως τοῖς Ἱ. Κανόσι τῆς Ὀρθοδοξίας, τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει, ταῖς Αὐτοκρατορικαῖς Νεαραῖς καὶ τοῖς ἀρχαίοις θεσμοῖς τοῦ Ἁγ. Ὄρους, τοῖς ἰσχύουσι μέχρι σήμερον. Ἐπιτρεψάτω ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ν' ἀναλύσωμεν λεπτομερῶς τὸ παράνομον τῆς πανορθοδόξου προτάσεως. Α! Ἡ λαϊκὴ ἐπέμβασις εἰς τὰ τῶν Ἱ. Μονῶν ἀντιβαίνει εἰς τοὺς Ἱ. Κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ὀρθοδοξίας.... Β! Ἀντιβαίνει τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει καὶ τοῖς τῶν ἐνοριῶν καὶ ἐκκλησιῶν δικαίοις..... Γ! Ἀντιβαίνει εἰς τὰς Νεαρὰς τῶν Ὀρθοδόξων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, αἵτινες ἐξεδόθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἱ. Κανόνων.....Δ! Ἀντιβαίνει εἰς τοὺς ἀρχαίους θεσμοὺς τοῦ Ἁγ. Ὄρους διατηρηθέντας ἀσινεῖς καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ τὰς πολεμικὰς περιπετείας καὶ ἀναστατώσεις καὶ ἀντικείμενον σεβασμοῦ γενομένους καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἑτεροδόξων τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Ρώμης καὶ τῶν Σταυροφόρων καὶ αὐτῶν τῶν μισαλλοδόξων Τούρκων!.....

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ ΠΑΝΤΑ

Ἡμεῖς οἱ Ἡγούμενοι καὶ Προεστῶτες τῶν δεκαεπτὰ Ἑλληνικῶν Μονῶν καὶ πάντες οἱ ὑφ' ἡμᾶς Ἕλληνες μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω, διαμαρτυρόμεθα πανσθενῶς κατὰ τῆς μελετωμένης λαϊκῆς πανορθοδόξου πο-

λιτικῆς προστασίας καὶ τῆς παρασκευαζομένης ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν λαϊκῆς νομοθεσίας, ἥτις ἄρδην θ' ἀνατρέψῃ ὅ,τι καὶ αὐτοὶ οἱ σκότιοι αἰῶνες ἐσεβάσθησαν. Διαμαρτυρόμεθα ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, συμπάσης τῆς Εὐρώπης καὶ παντὸς Θεοσεβοῦς ἀνθρώπου ἐν ὀνόματι τῆς γεραρᾶς ὀρθοδοξίας, ἐν ὀνόματι τῶν παναρχαίων δικαίων ἡμῶν καὶ ἐν ὀνόματι τῆς κρατούσης ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων, καὶ διακηρύσσομεν τὴν πιστότητα καὶ τὸν ἄσβεστον ἡμῶν πόθον ὅπως ἐν τῇ Ἱ. Ταύτῃ Ἀκροπόλει ἡμῶν διατηρηθῇ ἀπαραμείωτον τὸ ἐπὶ Ἱ. Κανόνων νόμων καὶ θεσμῶν δημιουργηθὲν ἀρχαῖον καθεστὼς καὶ ἀποκρουσθῇ ἡ ἀσύγγνωστος λαϊκὴ ἐπέμβασις, ἀναγνωριζομένης ὑπὸ τῶν Μ. Δυνάμεων τῆς ἑνώσεως ἡμῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἥτις καὶ στρατιωτικῶς ἤδη ἀνεκτήσατο τὴν ἡμετέραν Χερσόνησον καὶ ἥτις, ὡς οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν, σεβασθήσεται τελείως τὴν ἀρχαίαν αὐτοδιοίκησιν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν ἡμῶν. Ἐπ' ἐλπίσι χρηστοῖς ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, διά τε τὰ ἐκτεθέντα ὧδε καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς συμφέρον ἁπάσης τῆς Εὐρώπης, θὰ παράσχῃ ἡμῖν τὴν ὑψηλὴν Αὐτῆς προστασίαν, εὐχαριστοῦμεν Αὐτὴν ἐκ τῶν προτέρων καὶ εὐγνω μονοῦμεν εἰς τὸ διηνεκὲς καὶ τὰ ἔτη Αὐτῆς αἰτούμεθα παρὰ Θεοῦ, πλεῖστα καὶ οἰκογενειακῶς εὐδαίμονα. Ἐν Ἁγ. Ὄρει Ἄθω 18/3 Μαρτίου 1913. Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταπεινοὶ θεράποντες καὶ εὐχέται πρὸς Κύριον. Ἅπαντες οἱ Ἡγούμενοι καὶ Προϊστάμενοι τῶν δεκαεπτὰ Ἑλληνικῶν Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω. (ἕπονται αἱ ὑπογραφαί)».

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἱ. Κοινότης οὐκ ἐπαύσατο μεριμνῶσα καὶ συνεχίζουσα τοὺς ἐπαινετοὺς ἀγῶνας Αὐτῆς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου, ἐπιστέγασμα τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ σύνταξις τοῦ ἱεροῦ Ψηφίσματος ἀπὸ 3-10-1913, ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ «Ἄξιόν Ἐστὶν», ὅπερ θὰ μείνῃ μνημειῶδες εἰς τὴν ὅλην Ἁγιορειτικὴν ἱστορίαν, δεικνύον ὅτι οἱ Ἁγιορεῖται Πατέρες δὲν ἀφίστανται ποσῶς τῶν παραδόσεων καὶ τῶν παρακαταθηκῶν, ἃς ἐκληρονόμησαν αὐτοῖς οἱ ἀείμνηστοι Προκάτοχοί των. Κατωτέρω παραθέτομεν πάντα τὰ προηγηθέντα τῆς συντάξεως τοῦ Ἱ. τούτου Ψηφίσματος, ὡς καὶ τοῦτο τὸ ἴδιον, καθὼς καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ Ι. ΜΟΝΑΣ. Ἀριθ. 9. Πρὸς τὰς Εἴκοσιν Ἱ. καὶ Σεβασμίας Μονὰς τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἄθω. Ὁ Ἱ. ἡμῶν Τόπος, σεβάσμιοι Πατέρες, διέρχεται περίοδον δοκιμασίας τοιαύτην, οἵαν οὐδέποτε ἄλλοτε ἐδοκίμασεν οὐδ' ἐπὶ τῶν σκοτεινῶν τῆς σκληρᾶς καὶ ἀνυποφορήτου δουλείας αἰώνων, καθ' οὓς οἱ βάρβαροι κατεδούλωσαν μὲν τὸ πολυπαθὲς ἡμῶν Ἔθνος, ἀλλὰ τὴν γωνίαν ταύτην τῆς ἡσυχίας καὶ προσευχῆς οὐ μόνον ἐσεβάσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπροστάτευσαν καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων χορηγηθέντα αὐτῇ προνόμια διὰ σεπτῶν Σουλτανικῶν Βερατίων περιεθρίγκωσαν, ἐν ᾧ ἤδη πολιτικοὶ ὀρθόδοξοι

καὶ μοναχοὶ ἐκ τῶν ἀπαρνησαμένων τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐκ τῆς τάξεως τῶν Κελλιωτῶν, ἐπιμόνως καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιζητοῦσι τὴν κατάργησιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐκλαΐκευσιν τοῦ 'Ι. ἡμῶν Τόπου ἐπιδιώκουσιν, ἵνα τοὺς πολιτικοὺς αὐτῶν σκοποὺς οἱ μέν, καὶ τὰς ἀκορέστους αὐτῶν ὀρέξεις, οἱ δέ, θεραπεύωσιν. Τὸν κίνδυνον λοιπὸν τοῦτον, ἡ καθ' ἡμᾶς 'Ι Κοινότης ὁρῶσα ἐπικρεμάμενον, ἔγνω, ὅπως καταστήσῃ τοῦτον γνωστὸν καὶ ταῖς 'Ι. ἡμῶν Μοναῖς. Δι' ὅ καὶ κατὰ τὴν ΞΖ! συνεδρίαν αὐτῆς, τὴν χθὲς ληφθεῖσαν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν, ἀπεφάσισεν ὅπως ἀπολύσῃ τόδε τὸ ἐγκύκλιον, εἰς τετραπλοῦν, διὰ τὸ κατ' ἐπεῖγον, δι' οὗ προτρέπεται ἀδελφικῶς καὶ παρακαλεῖ ἁπάσας τὰς 'Ι. ἡμῶν Μονάς,, ὅπως λαβοῦσαι σπουδαίως ὑπ' ὄψει τοὺς κινδύνους τούτους, ἀποστείλωσιν ἐνταῦθα, πρὸς καταρτισμὸν ἐκτάκτου 'Ι. Συνάξεως, τοὺς ἐμπειρωτέρους καὶ μᾶλλον πεπειραμένους 'Ηγουμένους αὐτῶν καὶ Προϊσταμένους ὅτι τάχιον, ἵνα, ἀπὸ κοινοῦ ἀναμετροῦντες τὸν ἀγῶνα, λάβωμεν τὰς δεούσας καὶ ἀποτελεσματικὰς ἡμῶν ἀποφάσεις κατὰ παντὸς ὅστις ἤθελεν ἀποπειραθῇ νὰ ἀποβιβασθῇ ἐν τῷ 'Ι. ἡμῶν Τόπῳ μὲ σκοπὸν διεθνοποιήσεως αὐτοῦ, ρίπτοντες κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον τὸν περὶ ὅλων κύβον καὶ τιμωροῦντες ἀμειλίκτως, συνωδὰ τοῖς 'Ι. Κανόσι καὶ τοῖς καθεστῶσι τοῦ 'Ι. ἡμῶν Τόπου, πάντας τοὺς ἀποπειρωμένους τὴν ἀνατροπὴν τοῦ προαιωνίου ἡμῶν καθεστῶτος τούτου μοναχούς. Ἔχομεν ὅμως ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν, ὅτι τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τῆς Προστάτιδος τοῦ 'Ι. τούτου περιβόλου Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου, θὰ διεξαγάγωμεν νικηφόρον τὸν ἀγῶνα, ὡς ἔχοντες ὑπὲρ ἡμῶν πάντα τὰ δίκαια καὶ τὴν μέχρις αὐτοθυσίας αὐταπάρνησιν ἁπάντων τῶν γνησίων 'Αγιορειτῶν Μοναχῶν, οἵτινες μέχρις ἐσχάτων εἰσὶ διατεθειμένοι ὅπως ἀμυνθῶσι τὰ δίκαια ἡμῶν καὶ τὸ πατροπαράδοτον καὶ 'Ι. τοῦτο καθεστώς. 'Επὶ δὲ τούτοις διατελοῦμεν λίαν φιλαδέλφως. 'Εν Καρυαῖς τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1913. Ἅπαντες οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει 'Αντιπρόσωποι καὶ Προϊστάμενοι τῶν Εἴκοσιν 'Ι. καὶ Εὐαγῶν Μονῶν τοῦ 'Αγ. Ὄρους Ἄθω».

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Α! ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ. 'Εν Καρυαῖς σήμερον τῇ 2 'Οκτωβρίου 1913 ἡμέρᾳ Τετάρτῃ καὶ ὥρᾳ 3 μ.μ. συνελθόντες συνεπείᾳ τῆς ὑπ' ἀριθ. 9 καὶ ἡμερομηνίᾳ 24 παρελθόντος μηνὸς ἐγκυκλίου τῆς καθ' ἡμᾶς 'Ι. Κοινότητος, καλούσης ἔκτακτον 'Ι. Σύναξιν τῶν Καθηγουμένων καὶ Προϊσταμένων, οἱ Καθηγούμενοι καὶ Προϊστάμενοι τῶν 'Ι. Μονῶν εἰς πρώτην τακτικὴν συνεδρίαν, λαβόντες ὑπ' ὄψει τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχει ὁ 'Ι. ἡμῶν Τόπος ἐκ τῆς εἰς τὸ μέσον ριφθείσης προτάσεως τῆς διεθνοποιήσεως, ἢ οὐδετεροποιήσεως, ἢ συμπροστασίας, συζητήσαντες καὶ συσκεφθέντες ἐπὶ τοῦ λίαν σπουδαίου τούτου ζητήματος, ἀποφαινόμεθα καὶ ἀποφασίζομεν ὅπως συνταχθῇ ἱερὸν Ψήφισμα καὶ ὑπογραφῇ ἐν τῷ 'Ι. Ναῷ τοῦ Πρωτάτου, ἐνώπιον τῆς 'Ι. Εἰκόνος τῆς 'Υπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου «τὸ Ἄξιὸν ἐστιν» ὑπό τε τῆς ἐκτάκτου καὶ τῆς τακτικῆς 'Ι. Συνάξεως καὶ ἀποσταλῇ εἰς οὓς

ἂν αὐτὸ τὸ Ψήφισμα ἀναφέρῃ' Ἀναγνωσθέν, ὑπεγράφη αὐθημερὸν τὸ παρόν. (ἕπονται ὑπογραφαὶ τῶν ἐκτάκτων καὶ τακτικῶν Ἀντιπροσώπων)».

ΙΕΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ

Εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «Ἡ Ἔκτακτος τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἱ. Σύναξις συγκροτουμένη ἐκ τῶν Καθηγουμένων καὶ Προϊσταμένων τῶν Εἴκοσι Κυριάρχων Βασιλικῶν καὶ Πατριαρχικῶν καὶ Σταυροπηγιακῶν Ἱ. Μονῶν, κανονικῶς καὶ νομίμως ἐκπροσωποῦσα τὴν ὅλην αὐτοδιοίκησιν μοναχικὴν πολιτείαν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, συνελθοῦσα σήμερον τὴν 3 Ὀκτωβρίου ἡμέραν Πέμπτην τοῦ σωτηρίου ἔτους 1913, ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Πρωτάτου ἐν Καρυαῖς, ἐνώπιον τῆς ἐφεστίου καὶ Θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ «Ἄξιόν ἐστιν», ψηφίζει ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι: Α! Εὐλογεῖ τὸ εὐλογητὸν ὄνομα τοῦ Πανοικτίρμονος Θεοῦ ὅτι ηὐδόκησεν ἐν τῷ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἐλέει νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ ἅγιος οὗτος Τόπος ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῆς ἡμισελήνου καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ὑπὸ τὴν φωτοβόλον προστασίαν τῆς σημαίας τοῦ Σταυροῦ. Β! Ἐκφράζει ἀΐδιον εὐγνωμοσύνην τῷ Μεγαλειοτάτῳ Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνῳ ΙΒ! τῷ ἐλευθερωτῇ, ὅστις ὡς ἐκτελεστὴς τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ ἔδωκε τῷ ἁγίῳ τούτῳ Τόπῳ τὴν ἐλευθερίαν. Γ! Διατάσσει ἵνα ἡ δότειρα τῆς Ἐλευθερίας τοῦ Ἁγ. Ὄρους Ἑλληνικὴ σημαία ἐξακολουθῇ κυματίζουσα εἰς τὸ διηνεκὲς ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ Ἱ. Μονῶν καὶ τῶν Ἐξαρτημάτων αὐτῶν ὡς σύμβολον κυριότητος καὶ προστασίας. Δ! Κηρύττει ἀναλλοιώτους τὰς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ αὐτοδιοικήτου μοναστηριακοῦ πολιτεύματος τοῦ Ἁγ. Ὄρους ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε ὑφισταμένας σχέσεις, τὰς διαγραφομένας ἐν τοῖς γενικοῖς κανονισμοῖς τοῦ Ἁγ. Ὄρους, πᾶν δὲ τέως ὑφιστάμενον νόμιμον δικαίωμα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀναγνωρίζει ὡς μεταβιβασθὲν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Ε! Ἀποκρούει ἐντόνως ὡς ὀλεθρίαν διὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Ἁγ. Ὄρει τὴν ἰδέαν τῆς διεθνοποιήσεως, ἢ οὐδετεροποιήσεως, ἢ συγκυριαρχίας, ἢ συμπροστασίας, ἢ ὅπως ἄλλως ἤθελέ τις ὀνομάσει τὴν τάσιν τῆς πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου, θεωρεῖ δὲ τὸ ἱερὸν ἔδαφος τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀναποσπάστως ἡνωμένον μετὰ τοῦ ὅλου ἐδάφους τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. ΣΤ! Εὐχαριστεῖ τὰς ὑψηλὰς Κυβερνήσεις πάντων τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν διὰ τὸ διατρανούμενον ὑπ' αὐτῶν εὐσεβὲς ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἀλλὰ καὶ ἱκετεύει αὐτά, ἐν ὀνόματι τῆς ὀρθοδοξίας, νὰ μὴ θελήσωσιν, ἐνστερνιζόμενα τὴν ἰδέαν τῆς συμπροστασίας, νὰ γίνωσιν ἔνοχοι ὀλέθρου τοῦ σεμνείου τούτου τῆς ὅλης ὀρθοδοξίας, ἔνθα, ἐν ἀγαστῇ ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ, συζῶσι τὸν βίον τῆς μοναχικῆς ἀρετῆς δοῦλοι Χριστοῦ πάσης Ἐθνικότητος, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐν ἀγάπῃ χριστιανικῇ, τὸ φιλοδίκαιον αὐτῶν

καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην ἐπιδεικνύμεναι, νὰ ἀναγνωρίσωσι ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς πολιτικῆς προστασίας τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἀνήκει εἰς μόνον τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον τοῦ ὁποίου πανταχόθεν περιβάλλεται. Ζ! Παρακαλεῖ τοὺς ἐξοχωτάτους λειτουργοὺς τῶν Μ. Δυνάμεων τοὺς συγκροτοῦντας τὴν ἐν Λονδίνῳ Συνδιάσκεψιν νὰ μὴ θελήσωσι διὰ παρακεκινδυνευμένης ἀποφάσεως αὐτῶν νὰ δημιουργήσωσι ζήτημα θρησκευτικοπολιτικοῦ χαρακτῆρος, ἐπικινδύνου ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ, διὰ τὴν εἰρήνην τῆς Ἀνατολῆς. Η! Ἱκετεύει τὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅπως διὰ τῆς ἐγκύρου ἐπεμβάσεως αὐτοῦ σώσῃ τὸν ἅγιον Τόπον τοῦτον ἀπὸ παντὸς κινδύνου τείνοντος εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ Ἁγιορειτικοῦ καθεστῶτος. Θ! Διακηρύττει ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὅτι πᾶσα περὶ Ἁγ. Ὄρους διεθνὴς ἢ ἄλλου χαρακτῆρος πρᾶξις, ἢ ἀπόφασις, ἀντιβαίνουσα πρὸς τὰ ἐν τῷ παρόντι Ψηφίσματι διατυπούμενα, θέλει συναντήσει, ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῆς, ἐνασκούμενον τὸ δικαίωμα τῆς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων ἀμύνης, προσκαλεῖ δὲ ἀπὸ τοῦδε, ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ πάντας τοὺς γνησίους Ἁγιορείτας πατέρας καὶ ἀδελφούς, τοὺς ζηλωτὰς τῆς δόξης τῶν ὁμολογητῶν καὶ μαρτύρων τοῦ ἁγίου Τόπου τούτου, νὰ ἑτοιμασθῶσι διὰ τὸν ἀμαράντινον τοῦ μαρτυρίου στέφανον. Ι! Ἐντέλλεται τῇ Ἱ. Ἐπιστασίᾳ, ὅπως διαβιβάσῃ τὸ μὲν πρωτότυπον τοῦ παρόντος Ψηφίσματος εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν σεπτὸν Βασιλέα ἡμῶν Κωνσταντῖνον ΙΒ! τὸν ἐλευθερωτήν, τὸν ἐπὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους διάδοχον τῶν ἀοιδίμων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, τῶν ἱδρυτῶν τῶν Ἱ. Μονῶν ἡμῶν, ἀντίγραφον δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, εἰς πάσας τὰς σεπτὰς Κυβερνήσεις τῶν Ὀρθοδόξων Κρατῶν καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς ἐν Λονδίνῳ Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως. Ἐγένετο, ἀνεγνώσθη καὶ ὑπεγράφη ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ «Πρωτάτου» ἐν Καρυαῖς, ἐνώπιον τῆς σεπτῆς εἰκόνος τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ, Ἧς ταῖς προσβείαις σώζοι ὁ Δεσπότης τῶν ἁπάντων τὸν ἅγιον Τόπον τοῦτον. (ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐκτάκτου Ἱ. Συνάξεως)».

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Δ! ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ. Ἐν Καρυαῖς σήμερον τῇ 4 Ὀκτωβρίου ἡμέρᾳ Παρασκευῇ καὶ ὥρᾳ 9 πρωϊνῇ συνῆλθον ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ αἰθούσῃ τῶν Συνεδριῶν εἰς τακτικὴν συνεδρίαν οἱ Ἔκτακτοι τῶν Ἱ. ἡμῶν Μονῶν Ἀντιπρόσωποι, καθ' ἣν ὁ Ἀρχιγραμματεὺς ἐξέθηκε τὰ τῆς χθεσινῆς ἱερᾶς τελετῆς ἔχοντα οὕτως: Ἡ Ἔκτακτος καὶ ἡ τακτικὴ Ἱ. Σύναξις συνελθοῦσα ἀπὸ πρωΐας ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Συνεδριῶν ἀνέμενον μετ' ἀγωνίας τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν τῆς εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν καθόδου, ἧς ἐπιστάσης, πάντες ἐν ἱερᾷ συγκινήσει κατῆλθον εἰς αὐτόν, κρουομένων τῶν κωδώνων αὐτοῦ, φέροντες τὴν ἐπίσημον αὐτῶν περιβολὴν καὶ τὰς ράβδους αὐτῶν, ὅ,τε Πρωτεπιστάτης καὶ οἱ Καθηγούμενοι τῶν Ἱ. Κοινοβίων, προπορευομένων τῶν φουστανελλοφόρων ἀστυφυλάκων ἡμῶν, χάριν τῆς τάξεως καὶ ὅπως μεθιστᾶσι τὸ δυσαρίθμητον πλῆθος τῶν Μοναχῶν, τὸ κατακλύσαν ἀπὸ βαθείας

νυκτὸς τὸν Ἱ. ναὸν καὶ τὸ προαύλιον αὐτοῦ ἐκ πάντων τῶν σημείων τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἐνταῦθα συνελθόντων καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἄθω κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην ἡμέραν, συγκινητικωτέραν τῆς ὁποίας οἱ ὅσιοι τοῦ Ἄθω Πατέρες δὲν εἶδον, πλὴν τῆς ἡμέρας τῆς καταλήψεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καθόσον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐπρόκειτο περὶ συντελέσεως μεγάλου γεγονότος, τῆς δι' ἱεροῦ Ψηφίσματος ἁπασῶν τῶν Ἱ. ἡμῶν Μονῶν κηρύξεως τῆς ἑνώσεως τοῦ Ἁγ. Ὄρους μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀποκρούσεως τῆς διεθνοποιήσεως, ἢ οὐδετεροποιήσεως αὐτοῦ. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοσούτων ἁγίων Καθηγουμένων καὶ ὁσίων Προϊσταμένων οὐ μόνον λίαν συγκινητικὴ ἦν, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἐπιβλητική, καθόσον ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην πάντων τὰς Ἱ. ἐκείνας Συνόδους, αἵτινες ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐθέσπιζον τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦ Ἱ. αὐτῶν κύρους ἐπεσφράγιζον αὐτά. Εἰσελθόντων δὲ εἰς τὸν Ἱ. Ναόν, κατάφωτον ὄντα, μετὰ κόπου πολλοῦ, ἐκ τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν μοναχῶν, τῶν Σεβασμιωτάτων Καθηγουμένων καὶ Προϊσταμένων τῶν Ἱ. ἡμῶν Μονῶν τῶν ἀποτελούντων τήν τε ἔκτακτον καὶ τὴν τακτικὴν Ἱ. Σύναξιν, τὰς οἰκείας θέσεις καταλαβόντων ἐν ἑκατέροις τοῖς χοροῖς, ἤρξατο ἡ ἱερὰ τελετὴ διὰ τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.....» καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ προγράμματι ἀναφερομένων ἱερῶν λογίων. Ὅτε δὲ ἐψάλλοντο οἱ κατανυκτικοὶ καὶ λίαν ἐπίκαιροι τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου στίχοι «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, γνῶστε ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε....» κ.λ.π. δάκρυα συγκινήσεως ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν Ἱερομονάχων. Μετὰ δὲ τὰ εἰρηνικὰ ὁ ἔκτακτος Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱ. Μ. Μεγ. Λαύρας Πανοσιολογιώτατος κ. Κορνήλιος, ὡς πρῶτος τῇ τάξει, ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Κοινότητος ἐξεφώνησε λογίδριον, δι' οὗ ἐν ὀλίγοις, ἀλλὰ βαρυσημάντοις λόγοις, ἐξῆρε τὸ μέγα γεγονός, τῆς ἀπὸ τοῦ ἀπαισίας μνήμης τυράννου ἀπελευθερώσεως ἡμῶν, ἥν ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐναγωνίως ἀναμένομεν καὶ τὴν ὁποίαν, μόλις ἀνατείλασαν, νέα ἀμαυρὰ καὶ σκοτεινὰ καὶ ζοφερά, ἐκ Βορρᾶ κατερχόμενα, ἀπειλοῦσιν ἵνα καλύψωσι καὶ κινδυνεύουσιν ἵνα μεταβάλλωσιν εἰς βαρυτέραν τῆς προτέρας δουλείαν καὶ τὸ ἐπίσης μέγα τῆς ἡμέρας γεγονός, καθ' ὃ σύμπαν τὸ Ἅγ. Ὄρος, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς καὶ ἐθνικότητος, ἐπιζητεῖ τὴν μετὰ τῆς φιλελευθέρας Ἑλλάδος ἕνωσιν ἐν πᾶσι, πλὴν τῆς Ρωσικῆς Μονῆς, ἥτις φαίνεται ἐπιθυμεῖ τὴν ἐκλαϊκευσιν τοῦ Ἱ. ἡμῶν τούτου Τόπου, ἀλλ' ἔχομεν πεποίθησιν εἰς τὸν Θεὸν ἡμῶν ἀκράδαντον ὅτι δὲν θὰ συγχωρήσῃ ἵνα ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ὑποδουλωθῇ καὶ αὖθις ὁ Ἱ. ἡμῶν οὗτος Τόπος, ἀλλὰ θὰ διατηρηθῇ ἀπὸ τοῦδε μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων ἀδούλωτος. Ἡ ἱερὰ δὲ συγκίνησις ἐκορυφώθη ἀφ' ὅτου οἱ Σεβασμιώτατοι Προϊστάμενοι καὶ Καθηγούμενοι ἤρξαντο βάλλοντες μετανοίας ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, ἥν καὶ ἠσπάζοντο ἐξαιτούμενοι τὴν συναντίληψιν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς εὐωδόσεως τοῦ Θείου αὐτῶν

ἔργου, τῆς ἀπελευθερώσεως δηλονοῦν τοῦ 'Ι. αὐτῆς περιβόλου ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν ἀλλοφύλων καὶ εἶτα ὑπέγραφον τὸ ἱερὸν Ψήφισμα ποιοῦντες ἔτι ἅπαξ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ πρὶν ἢ λάβωσιν ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον πρὸς ὑπογραφήν. Μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ 'Ιεροῦ Ψηφίσματος καὶ τὴν αἴτησιν τοῦ Διακόνου, ἐψάλη ἐμμελέστατα ὁ Πολυχρονισμὸς τοῦ Μεγαλειοτάτου Βασιλέως ἡμῶν καὶ ἀκαταβλήτου στρατηλάτου Κωνσταντίνου τοῦ ΙΒ!, τοῦ ἐλευθερωτοῦ, μεθ' ὅν οἱ θόλοι τοῦ 'Ι. Ναοῦ ἐδονήθησαν ἐκ τῶν μυριοστόμων «Ζήτω» ὑπὲρ τοῦ Λατρευτοῦ καὶ Σεπτοῦ Βασιλέως ἡμῶν, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ ἐνδόξου Στρατοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρουσία τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐνταῦθα Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἁγίου Κιτίου κ. Μελετίου (τοῦ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου), ἐν τῷ 'Ι. ἡμῶν Ναῷ, κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν, ἐκφωνήσαντος ἐν τέλει καλλιεπέστατον καὶ γλαφυρώτατον καὶ προσφορώτατον καὶ μέχρι δακρύων συγκινητικώτατον λόγον, ἐπέδωκεν εἰς τὴν ὅλην ἱερὰν τελετὴν μείζω σημασίαν, διότι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐξάραντος τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἱεροῦ τούτου γεγονότος, τοῦ συντελεσθέντος χθὲς ἐν μέσῳ ἱεροῦ χώρου, ἐνώπιον τῆς Εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, ὑπὸ ἱερῶν καὶ σεβασμίων ἀνδρῶν, ἐνατενίζοντες, διεβλέπομεν τὴν ὅλην ἱεραρχίαν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἥτις θέλει συναγωνισθῇ ἡμῖν, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν, κατὰ τὰς πονηρὰς ταύτας ἡμέρας, ἃς διέρχεται ὁ 'Ι. ἡμῶν οὗτος Τόπος, καὶ τὰς ὁποίας ἀκραδάντως πεποίθαμεν, ὅτι θὰ διέλθωμεν νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι, ὡς ἔχοντες ὑπὲρ ἡμῶν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τὰ δίκαια πάντα, τά τε Θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, τά τε κληρονομικὰ καὶ Νόμῳ πολέμου καὶ ὡς ὄντες διατεταγμένοι, ἵνα καὶ τὸν ἀμαράντινον τῶν μαρτύρων στέφανον λάβωμεν. Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην διωρίσθη, καὶ ἡ πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ 'Ι. Ψηφίσματος τῷ Βασιλεῖ ἡμῶν Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Πανοσιολογιωτάτων Ἀντιπροσώπων καὶ Καθηγουμένων κ.κ. Προηγουμένου Κλήμεντος Χιλιανδαρινοῦ, τοῦ καὶ Πρωτεπιστάτου, μετὰ τῆς Πρωτεπιστατικῆς ράβδου, συμβολιζούσης τὴν Ἀρχὴν τοῦ 'Ι. ἡμῶν Τόπου, τοῦ Προηγουμένου Εὐγενίου Ξηροποταμηνοῦ, τοῦ Καθηγουμένου τοῦ 'Ι. Κοινοβίου τοῦ Καρακάλλου Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀθανασίου, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Θεοδοσίου Φιλοθέου, καὶ τοῦ Καθηγουμένου τοῦ 'Ι. Κοινοβίου Σίμωνος Πέτρας Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰωαννικίου. Μετὰ τὴν ἱερὰν καὶ ἐπίσημον ταύτην πρᾶξιν, ἥτις ἐν τῷ ἱστορικῷ 'Ι. Ναῷ τοῦ Πρωτάτου ἐγένετο, θεωρεῖ ἡ Ἔκτακτος 'Ι. Σύναξις τὴν ἑαυτῆς ἀποστολὴν τὸ γε νῦν λήξασαν καὶ ὑπογράψασα τὸ παρὸν πρακτικὸν αὐθημερὸν διαλύεται, ἐπευχομένη καὶ αὖθις τὴν τελείαν ἐκπλήρωσιν τῶν προαιωνίων αὐτῆς καὶ πάντων τῶν γνησίων Ἁγιορειτῶν Πατέρων πόθων (ἕπονται ὑπογραφαί)».

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Μ. ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΜΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΙΒ!

Πέντε ὁλοκλήρους αἰῶνας αἱ Βασιλικαὶ καὶ Αὐτοκρατορικαὶ Μοναὶ τοῦ 'Αγιωνύμου Ὄρους, τὰ αἰώνια ταῦτα μνημεῖα τῆς εὐσεβείας τῶν ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου περιέμενον τὴν Μεγαλειότητά Σου νὰ φέρῃ εἰς αὐτὰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν εὔκλειαν. Καὶ ἦλθες, Βασιλεῦ Ἔνδοξε, ὅπως ὁ ἅγιος Τόπος Σὲ ὠνειρεύετο, ὅπως αἱ δεήσεις τῶν μοναζόντων Σὲ ἐζήτουν παρὰ τοῦ Θεοῦ. 'Αλλ' ἰδοὺ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐπιχειρεῖ νὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. 'Ο Μέγας Θεὸς ὥρισε Σέ, τὸν γνήσιον Διάδοχον τῶν εὐσεβῶν 'Ιδρυτῶν τῶν 'Ι. Μονῶν τοῦ 'Αγ. Ὄρους, 'Ελευθερωτὴν αὐτῶν, ἄρα καὶ Κυβερνήτην καὶ Προστάτην, ἀλλὰ ἡ ἀνθρωπίνη ματαιότης ζητεῖ ν' ἀποσπάσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς Πατρικῆς Σου ἐξουσίας καὶ παραδώσῃ εἰς προστάτας πολλούς, ἵνα μὴ ἔχωμεν οὐδένα. Ὄχι Βασιλεῦ Εὐσεβέστατε, δὲν ἀνεχόμεθα τὴν ἀδικίαν ταύτην, διότι ἀντιβαίνει εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπεφασίσαμεν, πρὸ τῆς Σεπτῆς Εἰκόνος τῆς 'Αειπαρθένου Μαρίας, ὅτι οὔτε ζωή, οὔτε θάνατος δύναται νὰ χωρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ Σοῦ, τοῦ ἀπεσταλμένου πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην καταθέτομεν γραπτὴν εἰς τὰς βασιλικὰς Σου χεῖρας. 'Εν 'Αθήναις τῇ 17 'Οκτωβρίου 1913. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν 'Επιτροπὴν τοῦ 'Αγιωνύμου Ὄρους Ἄθω. 'Ο Πρωτεπιστάτης Προηγούμενος Κλήμης τῆς Μονῆς Χιλιανδαρίου. † 'Ο Προηγούμενος Εὐγένιος τῆς Μονῆς Ξηροποτάμου. 'Ο Καθηγούμενος τοῦ 'Ι. Κοινοβίου Καρακάλλου 'Αρχιμ. 'Αθανάσιος. † 'Ο τῆς Μονῆς Φιλοθέου 'Αρχιμ. Θεοδόσιος. † 'Ο Καθηγούμενος τῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας 'Αρχιμ. 'Ιωαννίκιος».

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΣΤ!

'Εν Καρυαῖς σήμερον τῇ 28 'Οκτωβρίου μηνὸς τοῦ χιλιοστοῦ ἐννεακοσιοστοῦ δεκάτου τρίτου (1913) ἔτους, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ καὶ ὥρᾳ 9ῃ πρωϊνῇ συνελθόντων τῶν 'Αντιπροσώπων τῶν 'Ι. ἡμῶν Μονῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν εἰς Τακτικὴν συνεδρίαν καὶ ἐν νομίμῳ ἀπαρτίᾳ εὑρισκομένων μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ προηγουμένου Πρακτικοῦ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἔγκρισιν τοῦ ἐν σχεδίῳ ἀναγινώσκεται..... Μετὰ ταῦτα ἡ ἀφιχθεῖσα τὴν πρωΐαν τῆς σήμερον ἐρίτιμος 'Επιτροπή, ἡ ἀποσταλεῖσα εἰς 'Αθήνας, ὅπως ἐπιδώσῃ τὸ Ψήφισμα τοῦ 'Ι. ἡμῶν Τόπου εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν Σεπτὸν ἡμῶν Βασιλέα, τὸν 'Ελευθερωτὴν καὶ Κυριάρχην Κωνσταντῖνον τὸν ΙΒ! ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς 'Ι. Κοινότητος καὶ ἐξέθηκε τὰ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ἀποστολῆς διὰ τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Προηγουμένου κ. Εὐγενίου Ξηροποταμηνοῦ, ἔχοντα οὕτως: 'Η 'Επιτροπὴ φθάσασα εἰς 'Αθήνας, τῇ πρωΐᾳ τῆς Τρίτης, 15ῃ τοῦ πρὸς λῆξιν ἤδη βαίνοντος μηνός, μετέβη ὡς εἰκὸς εἰς

τὴν 'Ι. Μητρόπολιν, ἥτις μαθοῦσα τὴν ἐξ 'Αγ. Ὄρους ἀναχώρησιν αὐτῆς τηλεγραφηθεῖσαν Αὐτῇ ὑπὸ τῆς 'Ι. Κοινότητος, εἶχεν ἀποστείλει εἰς Πειραιᾷ πρὸς ὑποδοχήν, τὸν διευθυντὴν τῶν Γραφείων Αὐτῆς καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ὑπὸ τῆς ΑΣ. τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου, ὅστις ἔσπευσε καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἀρχιδιάκονον τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολήν, ὅπως μεταβῇ εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἀναγγείλῃ τὴν ἄφιξιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 'Ι. Κοινότητος τοῦ 'Αγ. Ὄρους Ἄθω, ἐχούσης ἐντολὴν ὅπως ἐπιδώσῃ εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα 'Ι. Ψήφισμα, δι' οὗ τὸ Ἅγ. Ὄρος κηρύσσει ἀναλλοιώτους τὰς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ ἐν ἰσχύϊ αὐτοδιοικήτου Μοναστηριακοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τὴν πολιτικὴν προστασίαν τοῦ 'Ελληνικοῦ Βασιλείου καὶ μόνου, τοῦ ὁποίου ὁ στρατὸς ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν. 'Η Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς μαθὼν ἁρμοδίως τὴν ἄφιξιν τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς καὶ τοὺς λόγους τῆς ἐνώπιον Αὐτοῦ παρουσιάσεως, ηὐδόκησεν ἵνα ὁρίσῃ ὥραν παρουσιάσεως τὴν 9ην τῆς 17 τοῦ μηνός, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Πέμπτην, ἧς ἐπιστάσης ἐπέβησαν ἁμαξῶν φέροντες τὰ ἐπανωκαλύμμαυχα αὐτῶν καὶ τοὺς σταυροὺς καὶ τὴν πρωτεπιστατικὴν ράβδον ὁ Πρωτεπιστάτης, ὡς σύμβολον τῆς 'Αγιορειτικῆς ἐξουσίας καὶ διηυθύνθησαν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἐν τοῖς προπυλαίοις τῶν ὁποίων ἐπεδέξατο εἷς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Μεγαλειοτάτου Βασιλέως, ὅστις ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀναμονῆς ἀφ' ἧς ἕτερος ὑπασπιστής μόλις μετὰ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ἐπαρουσιάσθη, ἐχαιρέτησε καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς ἑτέραν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐπαρουσιάσθη ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς καὶ διὰ χειραψίας ἠσπάσθησαν τὴν Βασιλικὴν ἐκείνην χεῖρα, ἥτις ὡδήγησε τὰ 'Ελληνικὰ στρατεύματα ἀπὸ νίκης εἰς νίκην κατὰ τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν τῆς ἱ. ἡμῶν πίστεως καὶ τῆς φιλτάτης πατρίδος καὶ ἀπέδωκαν αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν. Μετὰ τὸν ἐγκάρδιον τοῦτον χειρασπασμὸν ἀνέγνω ὁ Προηγούμενος κ. Εὐγένιος Ξηροποταμηνὸς τὴν γνωστὴν προσφώνησιν, μεθ' ἣν ἐπέδωκεν ὁ Πρωτεπιστάτης τὸ 'Ι. Ψήφισμα, ἀσπασθεὶς ἐν αὐτῷ καὶ τὴν χεῖρα Αὐτοῦ, ὅπερ ἀναπτύξας ἔρριψε βλέμμα ἐπὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ καὶ ἀμέσως ἠρώτησε: ἐν ὀνόματι τίνων ἐγχειρήσατέ μοι τὸ ψήφισμα τοῦτο; Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθησαν, ἐν ὀνόματι σύμπαντος τοῦ 'Αγ. Ὄρους, πλὴν τῆς 'Ι. Μονῆς τοῦ Ρωσικοῦ, οἱ Ἀντιπρόσωποι τῆς ὁποίας καίτοι ὑπογράφουσι πάντα τὰ σχετικὰ πρακτικὰ καὶ ἐκεῖνο ἔτι ὅπερ ἀναφέρει τὰ τοῦ Ψηφίσματος, ἐν τούτοις, ὅταν προὔκειτο νὰ ὑπογραφῇ αὐτὸ ἐπεφυλάχθησαν ἵνα ζητήσωσι τὴν γνώμην τῆς Μονῆς αὐτῶν. Εἶτα ἠρώτησεν ἕνα ἑκαστον ἰδιαιτέρως εἰς τίνα Μονὴν ἀνήκει καί τινα γενικῶς περὶ ὅλων τῶν Μονῶν, τὰς ὁποίας ἐδήλωσεν ὅτι γρήγορα θὰ ἐπισκεφθῇ. Αἱ λεπτομέρειαι τὰς ὁποίας ἠρώτησε περὶ τῶν .Ι. Μονῶν ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, διότι εἶδεν ὅτι μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος παρακολουθεῖ τὰ τοῦ 'Αγ. Ὄρους,

ἀφ' οὗ καὶ τὰς λεπτομερείας τῶν Ἁγιορειτικῶν πραγμάτων γνωρίζει. Μετὰ ταῦτα τείνας τὴν χεῖρα, ἣν καὶ πάλιν μετὰ μεγάλης συγκινήσεως ἠσπάσθησαν, ἀπεχαιρέτησεν αὐτοὺς εἰπὼν ὅτι «ὡς Βασιλεύς Σας θὰ πράξω ὅτι εἶναι δυνατὸν περὶ τοῦ ζητήματός σας, περὶ τοῦ δικαίου σας. Περὶ τούτου ἔσται βέβαιοι». Μετὰ τοὺς βαρυσημάντους τούτους λόγους τοῦ Βασιλέως καὶ πάλιν ὁ Προηγούμενος Εὐγένιος εἶπεν· «Εὐσεβέστατε Βασιλεῦ, ζῆθι ἐπὶ μήκιστον, ἴσχυε, ἀνδρίζου καὶ κραταιοῦ ἐν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ τοῦ ὑπολειφθέντος ἐν τῇ δουλείᾳ Ἑλληνισμοῦ. Αὕτη ἦτο ἡ εὐχὴ ἡμῶν τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους, εἶναι καὶ θὰ εἶναι». Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ἐπεσκέφθησαν τὸν κ. Πρωθυπουργὸν καὶ Πρόεδρον τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως κ. Ἐλευθέριον Βενιζέλον, εἰς ὃν ἐνεχείρησαν φωτογράφημα τοῦ ψηφίσματος..... Εἶτα ἐπεσκέφθησαν τοὺς κ.κ. Ὑπουργοὺς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν..... Τὴν ἑπομένην ἀντεπεσκέφθησαν αὐτοὺς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ὁ κ. Πρωθυπουργὸς καὶ οἱ προδηλωθέντες δύο Ὑπουργοί..... ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἀντιπροσώπων καὶ τῶν εἴκοσιν Ἱ. Μονῶν)».

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ σκληροὶ καὶ ἄνισοι ἀγῶνες τῶν Πατέρων τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ὅπως διατηρήσωσι τὴν Ἑλληνικότητα αὐτοῦ, οἵτινες σχεδὸν διήρκεσαν ἐπὶ 10ετίαν, ἕως ὅτου ἐτακτοποιήθη ὁριστικῶς τὸ ζήτημα ὑπὸ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης.

Ἔγραφον ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον τοῦ σωτηρίου ἔτους 1954.

† Ὁ Καθηγούμενος Αὐτῆς
Ἀρχιμ. Βησσαρίων

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ Δ. ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΤΟ 1854

Γι' αὐτὸ ἔστειλεν ἕνα ἀπόσπασμα πρὸς τὴν Λιαριγκόβη ('Αρναία), τὸ Παλιχώρι καὶ τὸ Νεοχώρι, ὥστε νὰ συγκεντρώσουν ἀπὸ ἐκεῖ, ὅσους μπορέσουν καὶ ἐνισχύσουν ἔτσι τὶς δυνάμεις τους[1]. Καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Περσούδ μὲ τὸ σερασκέρη, ἀναγκάζεται νὰ στραφῇ πάλιν πρὸς τοὺς 'Αγιορεῖτες. Γράφει λοιπὸν στὶς 13 Μαΐου:[2] «Πρὸς τὴν Σεβασμίαν καὶ 'Ιερὰν Σύναξιν τοῦ 'Αγίου 'Ορους. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Φρουρᾶς παρακαλῶ νὰ διατάξητε νὰ ὁπλισθῶσιν ἀμέσως μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ παρόντος μου ἐγγράφου πεντήκοντα ἐκ τῶν Μοναχῶν πατέρων, οἵτινες νὰ διατελῶσιν ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ καπετὰν Μαρίνου 'Αναγνώστην, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ ἀποστέλλω αὐτοῦ. Πιστεύω νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀνάγκη καὶ ἐσπευσμένως νὰ ἐνεργηθῇ ὅ,τι ἀνωτέρω ἐξέθεσα. Περὶ τούτου ἔγραψα καὶ εἰς τὸν Φρούραρχον πρὸς γνῶσιν καὶ ὁδηγίαν του».

Γιὰ τὸ τὶ ἔγινεν, ἀφοῦ ἐπῆραν στὴν 'Ιερὰν Κοινότητα τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Καρατάσου, γράφουν οἱ ἐν Καραῖς Βατοπαιδινοὶ τὰ ἀκόλουθα:[3] «... Σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι σήμερον ἀπὸ πρωΐας ἐστάλη παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ διαταγή, διατάττουσα νὰ ἀποστείλωμεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοὺς ὁποίους πρὸ πρὸ ἡμερῶν ἐνωπλίσαμεν, ἵνα τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγάς του. 'Ημεῖς δέ, παρατηρήσαντες τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅτι εἶναι ἄτοπον καὶ ἐναντίον τῶν καθεστώτων τοῦ Τόπου μας, ἀπηντήσαμεν διὰ τοῦ φρουράρχου, ὅτι ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ προσταττόμενον. 'Οθεν μετὰ μίαν ὥραν μᾶς ἐπαρουσίασεν ὁ ἴδιος φρούραρχος ἑτέραν διαταγήν, δι' ἧς μᾶς διατάττει καὶ ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ ἀποστείλωμεν ἀφεύκτως καὶ ἀνυπερθέτως τὰ ὅπλα αὐτῶν τοὐλάχιστον, ἐὰν δὲν ἐγκρίνωμεν τὴν ἀποστολὴν τῶν καλογήρων. Συνεσκέφθημεν λοιπὸν ἅπαντες ἑπομένως καὶ ἰδόντες ὅτι ἀδυνατοῦμεν εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τοῦτο, συναπεφασίσαμεν νὰ προσφέρῃ ἕκαστον Μοναστήριον ἐπίσης τρία τουφέκια, τὰ ὁποῖα ἕως ἑσπέρας ἢ αὔριον πρωί νὰ συναχθῶσιν ἐνταῦθα. 'Οφείλεται οὖν καὶ ἡ πανοσιότης σας νὰ ἀποστείλητε τρία τουφέκια τὸ ταχύτερον... Προσέτι ζητοῦνται μὲ ἄλλην διαταγὴν καὶ ὅσοι κοσμικοὶ ἐμβῆκαν εἰς τὰ Μοναστήρια καὶ ἐκρύβησαν καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ ἐδικόν μας οἱ ἑξῆς: Κωνσταντῆς Σαμαρᾶς, Δημητράκης

---

1 'Ο Γάλλος πρόξενος (ἔ. ἀ. σελ. 90) νομίζει ὅτι ὁ Καρατάσος εἶχεν ἀφήσει τὴν Κουμίτζα καὶ εἶχε σκοπό, παίρνοντας τὶς βουνοκορφὲς καὶ περνώντας τὸν 'Αξιό, νὰ ἑνωθῇ μὲ τοὺς ἄλλους 'Ελληνες, ποὺ βρίσκονταν στὰ Σέρβια καὶ στὴν 'Ελασσόνα, ἀλλὰ δὲν ἐπρόκειτο γι' αὐτό· τὸ πολὺ-πολὺ θὰ ἤθελε μ' αὐτὸ νὰ προσελκύσῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν προσοχὴ τῶν Τούρκων. Μᾶλλον ὅμως γιὰ νὰ στρατολογήσῃ πολεμιστές.

2 'Ιδ. Γ. 'Αλεξάνδρου ἔ. ἀ. σελ. 150 - 1.

3 Α. Β. 12/341.

Χουρμούζη, Χαριστὸς παιδί, Γιάννης Βάσιος, Ἀβράμης Ζαφείρης καὶ Γιάννης Ποζικοῦ, οἵτινες διατάττονται αὐστηρῶς ἢ νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἢ νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα των...».

Τὴν ἴδια μέρα γράφει καὶ ὁ ζωγραφίτης ἱεροδιάκονος Ἀνατόλιος[1] «Τῷ Πανοσιολογιωτάτῳ ἁγίῳ Διδασκάλῳ κυρίῳ Ναθαναὴλ ἐν Ζωγράφῳ». «Σημερινή μας Σύναξις ἦτον αὕτη. Ὁ καπετὰν Χαρίσης ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τρία ζητήματα. Τὸ πρῶτον, οἱ τρεῖς καλόγηροι, ὅπου ἦτον ἔνοπλοι, δηλαδὴ ὁ Νίκανδρος καὶ Ναζάριος καὶ Θεοφάνης, νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ ἀντ' αὐτῶν ἄλλοι κοσμικοὶ ἢ εἰς ἔλλειψιν αὐτῶν νὰ σταλῶσιν ἀφεύκτως τρία τουφέκια χωρὶς ἄλλο ὅσον τάχιστα· ἂν δὲν ἀπόψι, αὔριον ὅμως νὰ εἶναι ἐδῶ ἐκεῖνος τὸ πρωί ὅπου θὰ τὰ φέρῃ, διότι ἄλλα Μοναστήρα θὰ στείλουν καὶ τουφέκια καὶ ἀνθρώπους. Ὑμεῖς δέ, ὅπως φωτισθῆτε παρὰ Θεοῦ, ἔτζι κάμετε»

Ὅτι δὲ ὅλα τὰ Μοναστήρια ἔσπευσαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν παράκλησιν τοῦ Καρατάσσου, ἢ τοὐλάχιστον στὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Κοινότητος, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα γράφει ὁ Ἀνατόλιος, καὶ οἱ ἐν Καραῖς Βατοπαιδινοί, τὸ ἐπιβεβαιοῦσι μὲ τὰ ἀκόλουθα, ποὺ γράφουν τὴν ἑπομένη 14 Μαΐου ἰ.ἔ.[2]. «Ἐλάβαμεν τὰ δύο ὅπλα καὶ ἓν ὡς εἴχομεν καὶ ἐγένοντο τρία, τὰ ὁποῖα ἐδώσαμεν καὶ ἐλάβαμεν τὴν ἔνδειξιν. Ἐλάβαμεν καὶ τὰ ὀψάρια καὶ ἐπροσφέραμεν μέρος ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν καπετὰν Χαρίσην».

Ὅλα ὅμως αὐτὰ δὲν ἦταν ἀρκετά, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ κρατηθοῦν οἱ Ἕλληνες στὴν Κουμίτσαν, ὅταν οἱ Τοῦρκοι, - ἀρκετὲς χιλιάδες, ὅπως θὰ δοῦμεν - ὑπὸ τὸν σερασκέρη Χὴ Ταΐρ βέη τοὺς ἐπετέθησαν στὶς 16 Μαΐου ἰ.ἔ.

Ὡς ἑξῆς περιγράφεται ἡ μάχη αὐτὴ στὴν Κουμίτσα σ' ἕνα γράμμα ἀπὸ τὴ Θεσ)νίκη τῆς 24 ἰ.μ.:[3] Εἰς τὰς 16 τοῦ παρόντος μηνὸς συνεπλάκη ὁ Καρατάσος μετὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ ἐπίπεδον μέρος τῆς Ἱερισσοῦ. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ πρέπει νὰ ἔλαβον μεγίστην ζημίαν. Μετὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην οἱ ἐπαναστάται ἀπεσύρθησαν εἰς Ἅγιον Ὄρος. Χθὲς γράμματα ἐλθόντα ἀπὸ τὸν ἐκεῖ Ἀρχιερέα βεβαιώνουσιν ὅτι οἱ ἐκεῖ ἐπαναστάται, ἀπὸ ἀνδρείαν πολεμικὴν ἐνθουσιασθέντες, ἄφησαν τὰ ὑψηλὰ χαρακώματά των καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐφονεύθησαν 7 ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐν οἷς οἱ δυὸ σημαιοφόροι. Ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν δὲ ἐφονεύθησαν πάμπολλοι. Ἡ συσσωμάτωσις τῶν ἐπαναστατῶν ἔφθασε μέχρι τῶν 1500 θετικῶς. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἔχουσι τακτικὸν στρατὸν 2.600 καὶ ἀτάκτους 1200».

Ὁ Γάλλος πρόξενος ὅμως, ποὺ εἶχε σχετικὲς πληροφορίες κατὰ κύ-

1 Ἀρχεῖον Ἱ. Μ. Ζωγράφου, φάκελλος 1854 ἀρ. 171.
2 Ἴδ. παραρτ. ἀρ. 43.
3 Ἴδ. Αἰῶνα 1464/29 Μαΐου 1854.

ριο λόγο ἀπὸ τοὺς Τούρκους, γράφει γιὰ τὴ μάχη αὐτὴ στὶς 19/31 Μαΐου ἰ.ἔ.[1] «Ὁ πασὰς τῆς Θεσ)νίκης εἶχε χθὲς τὴν εἴδηση, ὅτι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα προσέβαλαν τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Κουμίτσας καὶ ὅτι ἐπῆραν αὐτὴ τὴ θέση ὕστερα ἀπὸ μάχη ἀρκετῶν ὡρῶν. Ἡ ἀποθήκη τροφίμων καὶ πολεμοφοδίων καὶ ἄλλων εἰδῶν ἐφοδιασμοῦ τοῦ Καρατάσου, μεταξὺ ἄλλων καὶ 700 καπότες ἢ μανδύες, ὅπλα καὶ δύο σημαῖες, περιῆλθαν στὴν ἐξουσία τῶν Τούρκων. Ἐδῶ ἔστειλαν μερικὰ τουφέκια, τὶς δυὸ σημαῖες, τὴ σφραγίδα τοῦ Ἕλληνα ἀρχηγοῦ καὶ ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του. Ἐνενήντα Ἕλληνες ἢ ἐπαναστάτες ἐσκοτώθηκαν στὴν μάχη τῆς Κουμίτσας καὶ διακόσιοι, ἐνῶ ἔφευγαν σκορπισμένοι στὰ βουνά. Σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες, ποὺ ἔστειλαν στὸν πασὰ τῆς Θεσ)νίκης, ὁ Τσάμης Καρατάσος καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς φυγάδες κατέφυγαν στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους». Σχετικὰ δὲ μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν δύο ἀντιπάλων, ὁ ἴδιος πρόξενος πρῶτα στὶς 12/24[2] Μαΐου, τοὺς ἄνδρες τοῦ Καρατάσου τοὺς ὑπολογίζει σὲ 900· καὶ τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸν θεωρεῖ ὑπερβολικό. Κατόπιν στὴν ἄλλη ἔκθεσή του τῆς 19/31 Μαΐου, γράφει ὅτι ὁ Καρατάσος εἶχε ξαναγυρίσει στὴν πρώτη του θέση στὴν Κουμίτσα μὲ 600 ἢ 700 ἄνδρες, ἐνῶ ἕνα ἄλλο σῶμα ἀπὸ 200 πολεμιστὲς βρισκόταν στὰ χωριὰ τῆς Ἀρναίας, Παλαιοχωρίου καὶ Νεοχώρι[3].

Γιὰ τὶς δυνάμεις δὲ τῶν Τούρκων στὶς 6/18 Μαΐου εἶχε γράψει ὁ ἴδιος Πρόξενος ὅτι εἶχαν ἐπιβιβασθῆ δύο τάγματα τακτικοῦ στρατοῦ σ' ἕνα τουρκικὸ ἀτμοκίνητο γιὰ τὰ μέρη τῆς Ἱερισσοῦ[4] καὶ στὶς 12/24 γράφει ὅτι καὶ τὸ τρίτο τάγμα, ποὺ εἶχε μείνει στὴ Θεσ)νίκη, εἶχεν ἀναχωρήσει μαζὶ μὲ τὸν σερασκέρη ἐπάνω σ' ἕνα ἀτμοκίνητο γιὰ τὰ μέρη τῆς Κουμίτσας[5].

Ἔτσι, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν πολεμιστῶν τοῦ Καρατάσου, ὁ Γάλλος Πρόξενος, κατὰ τὴ γνώμη μου, πλησιάζει περισσότερο στὴν πραγματικότητα, δηλαδὴ στὴν Κουμίτσα θὰ βρίσκονταν στὶς 16 Μαΐου περὶ τοὺς 600-700 ἄνδρες. Γιὰ τὶς δυνάμεις δὲ τῶν Τούρκων δὲν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν, ποὺ βρίσκομεν στὴν ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴ Θεσ)νίκη—2600 τακτικὸς στρατὸς καὶ 1200 ρέμπελοι—καὶ τῶν τριῶν ταγμάτων, ποὺ μᾶς δίδει ὁ Γάλλος Πρόξενος. Ὥστε οἱ Τοῦρκοι, ποὺ ἐχτύπησαν τὸν Καρατάσο στὴν Κουμίτσα θὰ ἦσαν κατά τι λιγώτεροι ἀπὸ τέσ-

---

1 ἔ.ἀ. σελ. 91. σὲ κάπως ἐλεύθερη μετάφραση.
2 Ἔ.ἀ. σελ. 90.
3 Ἔ.ἀ. σελ. 91.
4 Ἔ.ἀ. σελ. 89 σημ. 1. ἴδ. ἀν. τεῦχος 5, σελ. 56 σημ. 1.
5 Ἔ.ἀ. σελ. 90.

σαρες χιλιάδες. Ἔτσι μὲ τόση δυσαναλογία δυνάμεων καὶ καθὼς ἡ θέση δὲν ἦταν φυσικὰ ὀχυρὴ καὶ τὰ ἔργα, ποὺ εἶχαν κάμει γύρω, ἦταν πρόχειρα, ἦταν ἐπόμενο, ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ Καρατάσου δὲν μποροῦσαν νὰ κρατηθοῦν ἐκεῖ γιὰ πολύ. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Καρατάσος εἶχε προσέξει ἰδίως τὸ μέρος ἀπὸ τὴν Κουμίτσα ὡς τὴ θάλασσα, ποὺ εἶναι χαμηλό, γιὰ νὰ μὴν μπορέσουν νὰ προχωρήσουν ἀπὸ ἐκεῖ οἱ Τοῦρκοι καὶ τοῦ ἀποκόψουν τὴν ὑποχώρηση πρὸς τὴ Μεγάλη Βίγλα. Γι' αὐτὸ εἶχε κάμει ἐκεῖ μικρὸ πρόχωμα μὲ κάποια τάφρο. Εἶναι πιθανὸν λοιπόν, ὅτι ἐκεῖ ἐσκοτώθηκαν καὶ οἱ δυὸ σημαιοφόροι, κάνοντας ἔξοδο ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἄλλων γενναίων παλικαριῶν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν Κουμίτσα κατὰ τῶν Τούρκων, ποὺ ζητοῦσαν νὰ περάσουν τὸ ὀχύρωμα, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ θάλασσα[1].

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄνδρες τοῦ Καρατάσου κατώρθωσαν νὰ περάσουν τὸ ρεῦμα, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ σύνορο τοῦ Ἁγ. Ὄρους, καὶ νὰ πιάσουν τὴ Μεγάλη Βίγλα, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι δὲν προχώρησαν πέρα ἀπὸ τὸ ρεῦμα.

Ὅπως μᾶς διηγεῖται ὅμως ὁ Γάλλος Πρόξενος, οἱ Ἕλληνες, ὑποχωρώντας ἐσπευσμένα, ἀφῆκαν τὰ περισσότερα ἐφόδιά τους στὴν Κουμίτσα, ἀκόμη καὶ μέρος ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ ἀρχηγοῦ.

Μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ποὺ πολέμησαν στὴν Κουμίτσα, ἦταν καὶ μοναχοὶ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἕνας δὲ ἀπὸ αὐτοὺς βρέθηκε μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ πάρουν μαζί τους γιὰ νὰ τοὺς θάψουν οἱ ὑποχωροῦντες Ἕλληνες.

Πόσοι ὅμως ἦσαν οἱ μοναχοὶ αὐτοί, δὲν ξέρομεν ἀκριβῶς. Γιατί, ὅταν ἀργότερα κατηγορήθηκαν γι' αὐτὸ οἱ Ἁγιορεῖτες, ἀπάντησαν «ὅτι καλόγηροι μὲν ὀκτὼ ὄντες τὸν ἀριθμὸν συνενωθέντες μετὰ τῶν ἀνταρτῶν ἀπεπλανήθησαν παρ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἠκολούθησαν, καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ εἰς τὸν ἐν Κουμίτσῃ πόλεμον εὑρεθέντες, ἐξ ὧν καὶ ὁ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης εὑρεθεὶς πεφονευμένος Στέφανος τοὔνομα ρέμπελος»[2], ἀλλὰ ὑπὸ τοὺς ὅρους, ποὺ τὰ ἔγραφαν αὐτά, φυσικὸ ἦταν νὰ ἐλαττώνουν ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ποὺ καὶ οἱ ἴδιοι θὰ παρουσιάζονταν ἔνοχοι ἀπέναντι τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος θὰ ἐξέθεταν σ' αὐτή.

Ἐπίσης βέβαιο εἶναι ὅτι καὶ ὁ Χάϊτας μὲ τοὺς σερδαρέους ἔλαβε μέρος στὴ μάχη, ὅπως καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς κοσμικούς, ποὺ ἐργάζονταν στὸ Ἅγιον Ὄρος.

---

1 Πρβλ. Γ. Ἀλεξάνδρου ἔ. ἀ. σελ. 165, ὅπου οἱ Ἁγιορεῖτες γράφουν στὸ σερασκέρη: «Θέλομεν ἀποστείλῃ ἐκεῖσε (=εἰς Κουμίτσαν) ἀνθρώπους πρὸς καταστροφὴν καὶ παράχωσιν τῶν ἀνεγερθέντων ὑπ' αὐτῶν ταμπουρίων καὶ ἄλλων κτιρίων ἀπὸ τὸν αἰγιαλὸν ἕως ὅπου τοιαῦτα φαίνονται χαντάκια καὶ λοιπά».

2 Γ. Ἀλεξάνδρου, ἔ. ἀ. σελ. 182.

Σχετικὰ τώρα μὲ τὶς ἀπώλειες μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεκρῶν, ποὺ ἀναφέρει ὁ Γάλλος Πρόξενος—90 στὴν Κουμίτσα καὶ 200 φεύγοντας—καὶ τῶν ἑπτὰ τῆς ἑλληνικῆς πηγῆς, ἡ διαφορὰ εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε οἱ ἀριθμοὶ τοῦ Γάλλου Προξένου νὰ μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὄχι μονάχα ὑπερβολικοί, ἀλλὰ καὶ τελείως φανταστικοί. Ἴσως ὅμως καὶ οἱ Ἕλληνες, ὅπως οἱ Τοῦρκοι γιὰ νὰ ἐξάρουν τὴν ἐπιτυχία τους τοὺς ἐπαραφούσκωσαν τόσο, καὶ ἐκεῖνοι νὰ μὴν ἔδωκαν τὸν ἀκριβὴ ἀριθμό τους.

Ἀλλά, ἂν σκεφθοῦμεν ὅτι ὁ Σερασκέρης ἐζήτησεν ἀργότερα δέκα πέντε τραυματίες τῆς μάχης αὐτῆς καὶ οἱ Ἁγιορεῖτες ἰσχυρίσθηκαν, πὼς μόνον ἓξ ἦταν αὐτοὶ [1] καὶ ἐφ' ὅσον τοὺς τραυματίες τοὺς πῆραν ὑποχωρώντας στὸ Ἅγ. Ὄρος οἱ Ἕλληνες, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶχαν ἔστω καὶ δέκα ἢ καὶ δεκαπέντε τραυματίες οἱ Ἕλληνες καὶ τὰ ἀνέβαιναν σὲ 290 ἢ ἔστω καὶ μόνον σὲ ἐνενήντα οἱ νεκροὶ τῆς ἴδιας μάχης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ

Τὰ ὅσα ἔγιναν στὴν Κουμίτσα καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ ὑποχώρηση τοῦ σώματος τοῦ Καρατάσου στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, σὲ λίγες ὧρες μεταδόθηκαν στὶς πλησιέστερες πρὸς τὴν Κουμίτσα Μονὲς καὶ μάλιστα, ὅπως συμβαίνει σὲ παρόμοιες περιστάσεις, πιὸ τραγικά, ἀπὸ ὅ,τι πραγματικὰ ἦσαν. Ἔτσι κατέλαβε τοὺς Ἁγιορεῖτες φόβος καὶ τρόμος μὲ τὴν ἰδέα, ὅτι μέσα σὲ λίγες ὧρες θὰ ἔφθαναν οἱ Τοῦρκοι ἔξω ἀπὸ τὶς Μονές τους. Τὶ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ κάμουν στὴν περίπτωση αὐτή;

Χαρακτηριστικὴ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως, ποὺ ἐδημιουργήθη, εἶναι ἡ ἐπιστολή, ποὺ γράφει ὁ καθηγούμενος τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου τοῦ Ἐσφιγμένου Ἀγαθάγγελος πρὸς τοὺς γείτονες του Χιλανδαρινοὺς τὴν ἴδια μέρα τῆς μάχης τῆς Κουμίτσας, δηλ. στὶς 16 Μαΐου 1854. Σ' αὐτὴν διαβάζομε [2]: «Πατέρες ἅγιοι. Ἰδοὺ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας (μᾶς) περιεκύκλωσαν θλίψεις καὶ ἀνάγκαι. Λοιπόν, ἂν ὀθωμανικὸς στρατὸς ἔλθῃ εἰς τὰ Μοναστήριά μας, τὶ πρέπει νὰ κάμωμεν; Πῶς πρέπει νὰ φερθῶμεν; Νὰ ἀνοίξωμεν τὰ Μοναστήρια ἢ ὄχι; Πῶς τὸ στοχάζεσθε ἡ Πανοσιότης σας τοῦτο; ἢ ἂν στοχάζεσθε καλὸν νὰ πηγαίνωμεν ἀπὸ τὰ δύο Μοναστήρια εἰς τὸν ἀγᾶν, τὶ συμβουλὰς μᾶς δίδει. Ἐπειδὴ ἡμεῖς εὑρισκόμεθα ἐδῶ εἰς τὴν ἄκραν. | Ταῦτα μὲν ἀδελφικῶς, περιμένοντες τὴν ἀπάντησίν σας μετὰ τοῦ ἰδίου κομιστοῦ».

---

1 Γ. Ἀλεξάνδρου, ἔ. ἀ. σελ. 183.

2 Ἀρχεῖον Χιλανδαρίου, φάκελλος 1854.

Καὶ οἱ Χιλανδαρινοὶ ὅμως δὲν ξέρουν τί νὰ κάμουν σὲ ἕνα τέτοιο ἐνδεχόμενο καὶ γράφουν πρωὶ-πρωὶ τὴν ἑπομένη στὶς Καρυὲς γιὰ νὰ ζητήσουν ὁδηγίες ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Κοινότητα[1].

Στὴν ἴδια θέση βρίσκονται καὶ οἱ Ζωγραφίτες, ὅπου μάλιστα τὴν ἴδια μέρα εἶχεν ἔλθει καὶ ὁ ἐπιστάτης Ναθαναὴλ Ἁγιοπαυλίτης γιὰ νὰ παραλάβῃ τὰ πεντακόσια ὁλλανδικὰ φλωριά, ποὺ εἶχαν προθυμοποιηθῆ οἱ Ζωγραφίτες νὰ δανείσουν στὴν Ἱ. Κοινότητα[2]. Καὶ ἀκριβῶς γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ξέρουν τί νὰ κάμουν τόσον αὐτὸς ὁ Ναθαναήλ, ὅσο καὶ οἱ Ζωγραφίτες. Νὰ πάρῃ τόσα χρήματα καὶ στὸ δρόμο οἱ σκορπισμένοι ἔνοπλοι ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Καρατάσου νὰ τοῦ τὰ ἁρπάξουν; Ὕστερα ἀπὸ τέτοια συμβάντα, οὔτε τάξη οὔτε ἀσφάλεια μποροῦσε κανεὶς νὰ περιμένῃ. Τότε καὶ γιὰ τὴν Κοινότητα καὶ γιὰ τοὺς Ζωγραφίτες θὰ χανόταν ἕνα τόσο μεγάλο ποσόν. Γι' αὐτὸ ἀποφασίζουν οἱ Ζωγραφίτες νὰ ἀναβάλουν τὴν καταβολὴ αὐτοῦ καὶ γράφουν τὴν ἴδια μέρα στὴν Ἱ. Κοινότητα:[3] «Ἐνῶ τὸ ἀδελφικόν σας ἀνεγνώσαμεν, ἐλάβομεν τὴν εἴδησιν τῶν προσφάτως ἐν Κομίτσῃ διατρεξάντων, ἰδόντες δὲ τὸν ἀπεσταλμένον ὑμῶν ὡς ἐκ τούτου πεφοβισμένοι, ἠναγκάσθημεν ἵνα μὴ αὐτὸς μετὰ τοῦ δανείου διακινδυνεύσῃ, νὰ ἀναβάλωμεν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ἡμῶν, ἕως νὰ ἴδωμεν τὸ ἀποβησόμενον τῆς τραγικῆς σκηνῆς. | Ἐν τοσούτοις διατελοῦμεν | τῇ 16ῃ Μαΐου 1854».

Ἔτσι δὲν ἄργησαν νὰ μάθουν τὰ τρέχοντα στὶς Καρυές. Καὶ δημιουργεῖται καὶ ἐκεῖ ἡ ἴδια κατάπληξη, ὁ αὐτὸς φόβος καὶ ἡ ἴδια ἀπορία γιὰ τὸ τί νὰ κάμουν καὶ τί νὰ συμβουλεύσουν καὶ τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ κάμουν. Καὶ ἀπαντοῦν κατ' ἀνάγκην στοὺς Χιλανδαρινοὺς τὴν ἴδια μέρα, ὅπου τοὺς ἔγραψαν καὶ οἱ Χιλανδαρινοί[4]. «Ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινότης τῷ ὄντι ἀπέλυσε προλαβόντως ἐγκύκλιον αὐτῆς, διαδηλώσασα διαρρήδην νὰ μὴ δεχθῶσι τὰ Ἱερὰ Μοναστήρια ἐντὸς μήτε Ἕλληνας μήτε Ὀθωμανούς, ἂν τυχὸν εἰσβάλωσιν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, διότι οὕτω τὸ ἐκάλει ἡ τότε περίστασις. Ἤδη δὲ ἐπειδὴ τὸ κρίσιμον τῶν περιστάσεων ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ὡς ὁρᾶται λαμβάνει ἄλλην μεταβολήν, μένει εἰς τὴν ὥριμον σκέψιν καὶ φρόνησιν τῆς ὑμετέρας Πανοσιότητος νὰ προσενεχθῆτε εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν, ὡς ἐκ Θεοῦ ἠθέλατε φωτισθῆ».

Μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα περιέρχονται σὲ ἰδιαίτερα δύσκολη θέση ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους, ποὺ, ἀνήκοντας στὴ μυστικὴ ἐ-

---

1 Ἴδ. παραρτ. ἀρ. 52 τὴν ἀπάντηση τῆς Ἱ. Κοινότητος.
2 Ἴδ. παραρτ. ἀρ. 48.
3 Ἀρχεῖον Ἱ. Μονῆς Ζωγράφου, φάκελλος 1854.
4 Ἴδ. παράρτ. ἀρ. 52.

θνικὴ ὀργάνωση, ὑπεστήριζαν μέσα στὴ Σύναξη τὸν Καρατάσο καὶ τὰ αἰτήματά του. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου τοῦ Ἐσφιγμένου μοναχὸς Γρηγόριος, ποὺ διὰ τοῦ ἡγουμένου του Ἀγαθαγγέλου βρισκόταν σὲ ἐπικοινωνία καὶ μὲ τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε πεῖ, ὡς φαίνεται, στὴν Ἱερὰ Σύναξη, ὅτι ὁ ἡγούμενός του εἶχε γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα σχετικὰ μὲ τὸν Καρατάσο, οἱ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι τοῦ εἶπαν νὰ ζητήση ἀπὸ τὸν ἡγούμενό του νὰ στείλη τὸ γράμμα αὐτὸ νὰ τὸ δοῦν καὶ αὐτοί. Καὶ ὁ ἡγούμενός του τὸ εἶχε στείλει, ἀλλὰ μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Κουμίτσας ἐδυσκολεύθηκε νὰ τὸ παρουσιάση δημοσία σ' ὅλη τὴ Σύναξη. Σχετικὰ γράφει στὸν ἡγούμενό του στὶς 17 Μαΐου ἰ.ἔ.[1] «Τὸ γράμμα, τὸ ἀπὸ Ἀθήνας διαβιβασθὲν πρὸς ὑμᾶς μέσον τοῦ παπᾶ Ἰωάννη, δὲν ἐνέκρινα νὰ παρρησιασθῇ ἐπισήμως εἰς τὴν Ἱερὰν Σύναξιν τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους, τὸ ὁποῖον φυλάττει τὸν Ἁγᾶ καὶ ὑγειονόμον ὀθωμανούς, διὰ τὸ τὸ καλὸν τοῦ τόπου. Ἀλλὰ δὲν ἔλειψα πάλιν τοῦ νὰ μὴν τὴ δείξω εἰς τοὺς πλέον μεγαλητέρους καὶ προκριτωτέρους. Διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι δὲν ὑπακούσατε εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως. Δείξας δὲ αὐτὸ εἶπον ὅτι δὲν φέρει ἐπισημότητα, δὲν φέρει ὑπογραφάς, καὶ ὅτι εἶναι ἐπίπλαστα ἀνταρτικὰ σχέδια, ἀφορῶντα τὸν σκοπὸν τῶν Αὐτουργῶν τῶν Ἀνταρτῶν καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἐν ἐκείνῃ μου τῇ ἐκθέσει. Τῷ παρέδωκα λοιπὸν πρὸς τὸν πανοσιώτατον κ. Παππᾶ Νεόφυτον, παρὰ τοῦ ὁποίου θέλετε τὸ λάβῃ». Καὶ συνεχίζει: «Ἐξακολουθήσατε ὅθεν τὴν Φωνὴν τοῦ Συμφέροντος τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κοινοβίου καὶ πράξατε ὅ,τι φωτισθῆτε παρὰ Θεοῦ καὶ οἰκονομήσατε τὴν ὀργὴν μὲ τὴν ὑποχώρησιν». Ἀπὸ τὰ τελευταῖα φαίνεται, ὅτι ὁ καθηγούμενος Ἀγαθάγγελος εἶχε γράψει στὸν ἀντιπρόσωπό του στὶς Καρυές, ἀφοῦ ἔμαθε τὰ κατὰ τὴν Κουμίτσα, καὶ ὅτι σ' αὐτὸ τὸ γράμμα ἐφανέρωνε τόσο τὴ λύπη καὶ τὸ θυμό του, γιὰ ὅσα εἶχαν γίνει, ὅσο καὶ τὴν ἀπορία του γιὰ τὴ στάση, ποὺ ἔπρεπε νὰ κρατήση ὕστερα ἀπὸ αὐτά. Καὶ ὁ Γρηγόριος τὸν συμβουλεύει νὰ κοιτάξη τὸ συμφέρον τοῦ Κοινοβίου τους, οἰκονομώντας «τὴν ὀργὴν μὲ τὴν ὑποχώρησιν».' | Ἀμέσως ὅμως ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάπληξη, ποὺ τοὺς ἔφεραν οἱ εἰδήσεις γιὰ τὰ γεγονότα τῆς Κουμίτσας, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εἴκοσι ἱερῶν Μονῶν στὴν Ἱερὰ Κοινότητα, ἀλλὰ καὶ οἱ διευθύνοντες στὶς διάφορες Μονὲς καὶ ἰδίως στὶς πλησιέστερες πρὸς τὰ σύνορα τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἄρχισαν νὰ ἐξετάζουν ψυχραιμότερα, πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴ νέα κατάσταση. Πρῶτα-πρῶτα λοιπὸν εἶδαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀνακουφίσουν καὶ νὰ βοηθήσουν τὸν Καρατάσο μὲ τοὺς ἄνδρες του, ποὺ βρίσκονταν σὲ ἄμεση ἀνάγκη. Σπεύδουν λοιπὸν νὰ τοῦ στείλουν τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα στὴ Μεγάλη Βίγλα, ὅπου εἶχε σταματήσει μὲ τὸ σῶμά του. Δη-

1 Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 51.

λαδὴ μὲ τοὺς ἄνδρες, ποὺ εἶχε φέρει μαζί του ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καὶ μερικοὺς ντόπιους, γιατὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς τελευταίους εἶχαν ὑποχωρήσει μέσα στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Βατοπαιδίου στὶς Καρυὲς γράφουν στὶς 19 Μαΐου 1854 στοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μονῆς τους[1]. «Ὁ δὲ ἡμέτερος σήμερον μᾶς ἔγραψεν... καὶ προσφέρει ἀπείρους εὐγνωμοσύνας εἰς τὰς περιθάλψεις τοῦ ἁγίου Ὄρους».

Συγχρόνως ἡ Ἱερὰ Κοινότης ἐξετάζει τὸ τὶ πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ τὴ φρουρά, ποὺ ἦταν στὶς Καρυές· καὶ κατὰ τοὺς ἴδιους τοὺς Βατοπαιδινούς:[2] «Περὶ τῶν Ἑλλήνων ἐλήφθη κοινὸν μέτρον, ὥστε νὰ σταθμεύουν εἰς τὰ πέντε ἓξ Μοναστήρια ἀνὰ ἕξ ἐκ τῆς φρουρᾶς καὶ μάλιστα εἰς τὴν Δάφνην ἐδιωρίσθησαν δεκαπέντε, οἵτινες θὰ ψωμίζωνται ἀπὸ τὸ Ξηροποτάμη οἱ δὲ λοιποὶ θὰ περιφέρωνται εἰς τὰ λοιπὰ Μοναστήρια, ὁμοίως καὶ εἰς ταῖς Καραῖς. Περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν ἐδιορίσθη εἰς τὰ εὑρισκόμενα βρώματα νὰ μένουν εὐχάριστοι ἄνευ κρέατος καὶ κρασὶ καὶ ἂν κάμνουν τινὰ κατάχρησιν νὰ μᾶς δώσετε τὴν εἴδησιν...».

Ἀλλὰ καὶ τοὺς μεμυημένους πατριῶτες μοναχοὺς ἀπασχολεῖ πολὺ τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ὑποστηρίξεως, ἀλλὰ καὶ καθόλου περιθάλψεως τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Καρατάσου. Ἔτσι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰ. Κ. τοῦ Ἐσφιγμένου μοναχὸς Γρηγόριος στὸ γράμμα του τῆς 17 Μαΐου ἰ.ἔ. πρὸς τὸν ἡγούμενόν του προσθέτει: «... Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν αἴτησιν τὴν ὁποίαν Σᾶς ἔκαμα μὲ τὴν σημερινήν μου ἐπιστολήν, θέλω καὶ ζητῶ ἀπάντησιν θετικὴν καὶ βεβαίαν, ἀλλέως βιάζομαι νὰ παύσω τῆς Ἀντιπροσωπείας καὶ φρόντισον διὰ τὴν ἀντικατάστασιν ἄλλου Νέου ἀντιπροσώπου, διὰ νὰ μὲ διαδεχθῇ. Τὸ ποσὸν ἐκεῖνο δὲν θέλει χρησιμεύση μόνον διὰ τὰς ἰδίας μου ἀνάγκας καὶ σωτηρίαν ψυχῆς καὶ ζωῆς, ἀλλ' εἰσέτι θέλει ὠφελήσει καὶ τὸ Μοναστήριον μίαν ἡμέραν καὶ ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ ὄνομά σας θέλει μεγαλυνθῆ.» Καὶ στὸ τέλος προσθέτει: «Ἂν θέλετε νὰ εἶμαι ἀντιπρόσωπος εἰς τοιαύτην τρομερὰν περίστασιν πρέπει νὰ μὲ οἰκονομήσῃς χρήματα κατὰ τὴν ἔννοιαν ὅπου σᾶς γράφω καὶ νὰ διορίσητε ἄλλον Κονακτζή, διαττάτοντες αὐτὸν νὰ ὑπακούῃ καὶ τὰ κλειδιὰ τῆς πόρτας τοῦ κονακίου νὰ εἶναι εἰς χεῖράς μου».

Ἐνῶ ὅμως φροντίζουν ὅλοι γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν πολεμιστῶν τοῦ Καρατάσου, τοὺς ἀπασχολεῖ ἐξαιρετικὰ καὶ τὸ πῶς νὰ ἀποφύγουν, ἂν μπορέσουν, καὶ τὴν εἴσοδο τῶν Τούρκων στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Γιατὶ ὁ Σερασκέρης Χ'Ταΐρ βέης, μετὰ τὴν ὑποχώρηση τοῦ Καρατάσου καὶ τῶν ἀνδρῶν του ἀπὸ τὴν Κουμίτσα στὴ Μεγάλη Βίγλα, δὲν πέρασε τὰ

1 Ἴδ παράρτημα ἀρ. 53.
2 Ἴδ παράρτημα ἀρ. 53.

σύνορα τῆς ἁγιωνύμου Πολιτείας. Πρῶτα, γιατὶ δὲν ἦταν καὶ τόσο εὔκολο νὰ ἀνέβῃ τὸν ὀρεινὸ ὄγκο τῆς Μεγάλης Βίγλας, ποὺ ἐκρατοῦσεν ὁ Καρατάσος. Δεύτερον, γιατὶ εἶχεν ὑπ' ὄψει του τὴ δυσαρέσκεια, ποὺ εἶχε δημιουργηθῆ στοὺς Προξένους τῶν συμμάχων τους Ἄγγλων καὶ Γάλλων ἀπὸ τὴ σφαγὴ τῶν Πολυγυρινῶν καὶ φεύγοντας ἀπὸ τὴ Θεσ)νίκη θὰ τοὺς εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι δὲν θὰ μποῦν στὴν Χερσόνησο τοῦ Ἄθω, ἂν δὲν τὸν καλέσουν οἱ Ἁγιορεῖτες,—δηλαδὴ ἡ Ἱερὰ Κοινότης, ποὺ ἦταν ἡ ἐπίσημη ἀρχή τους,—γιὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἡ εἴσοδος τῶν Τούρκων ὡς παραβίαση τῶν δικαιωμάτων ἀσυλίας τῆς Ἁγιωνύμου Πολιτείας. Τρίτον, ἐφοβόταν γιὰ τὶς συνέπειες ποὺ θὰ εἶχε μιὰ σύρραξη τῶν ἀνδρῶν του μὲ τοὺς πολεμιστὲς τοῦ Καρατάσου ἀνάμεσα στὰ Μοναστήρια, τὶς Σκῆτες καὶ τὰ Κελλιὰ τῶν Ἁγιορειτῶν καὶ μάλιστα ἂν θὰ πήγαιναν μαζί του καὶ ρέμπελοι, ὅπως καὶ τὴν ἐντύπωση, ποὺ θὰ ἔκαναν αὐτὰ σ' ὅλο τὸν Χριστιανικὸ κόσμο. Καὶ τελευταῖα, δὲν ἤθελε καὶ νὰ δυσαρεστήσῃ τοὺς Ἁγιορεῖτες, ποὺ στὸ κάτω-κάτω δὲν θὰ τὸν ἄφηναν ἔτσι «γιὰ τὴν μεγάλη του καλοσύνη» (!)

Γι' αὐτὸ τὴν ἴδια μέρα τῆς μάχης τῆς Κουμίτσας, ἀφοῦ ἐσταμάτησε τὴν καταδίωξη τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Καρατάσου, γράφει ἕνα μακροσκελὲς γράμμα πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα. Γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ γράμματος αὐτοῦ πληροφορούμεθα μερικὰ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἱ. Κοινότητα, πού, ἀπαντώντας σ' αὐτὸ γράφει [1]: «Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 16 τοῦ ἤδη ὑπερμεσοῦντος Μαΐου σεσημειωμένον πανένδοξον γράμμα της τὰς ἀπὸ κεντρικῆς κινουμένη κηδεμονίας γενομένας ἡμῖν ἐπὶ τῇ δηλώσει αὐτοῦ σωτηρίους ὁδηγίας καὶ συμβουλάς. Καὶ εὐχαριστήθημεν ὑπερβαλλόντως ἐπὶ ταῖς πατρικαῖς γλυκείαις προσρήσεσι τῆς ἐνδοξότητός της δόξαν δόντες τῷ Παναγάθῳ Θεῷ ὁποῦ ἔνευσεν εἰς τὰς καρδίας ὑψηλοτάτων αὐθεντῶν μας καὶ τοῦ Πασιᾶ ἐφένδη μας νὰ μᾶς ἐξαποστείλῃ τοιοῦτον εὐεργέτην, οἷος ἡ Ὑμετέρα ἐνδοξότης, καὶ μᾶς ἀπαλλάξῃ, ἐξ ὧν ὑποφέρομεν δεινῶν». Ἀπὸ αὐτὰ νομίζω φαίνεται, ὅτι ὁ σερασκέρης στὸ γράμμα του ἐτόνιζεν, ὅτι τόσον ὁ πασάς, ὅσον καὶ ἐκεῖνος εἶχαν τὶς καλύτερες διαθέσεις γιὰ τὸ Ἅγ. Ὄρος καὶ ὅτι αὐτὸς ἐρχόταν μὲ τὸ στρατό του γιὰ νὰ τοὺς «ἀπαλλάξῃ ἐξ ὧν ὑπέφερον δεινῶν», δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες. Δὲν παρέλειψεν ὅμως καὶ νὰ τοὺς τονίσῃ τὸ τὶ πραγματικὰ ἐπίστευεν αὐτὸς γιὰ τὴ στάση τους ἀπέναντι τοῦ Καρατάσου, γιατὶ στὴν ἴδια τους ἀπάντηση συνεχίζουν: «Εἴδομεν ἐπὶ τούτοις μὲ λύπην καὶ ἀπορίαν καὶ νὰ ἐνοχοποιούμεθα ὅτι ἐδέχθημεν τοὺς ἀντάρτας εἰς τὰ ἱερά μας Μοναστήρια ὅτι τοὺς ἐχορηγήσαμεν πολεμοφόδια καὶ τροφὰς καὶ ἐπικουρίαν». Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ τοὺς

1 Ἴδ. Γέροντος Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου παράρτ. ἀρ. 64 (σελ. 153 - 4).

ἐζητοῦσε νὰ τὸν πληροφορήσουν, ποῦ βρισκόταν ὁ Καρατάσος καὶ νὰ τοῦ γράψουν καλώντας τον νὰ στείλῃ στρατὸν γιὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Μαζὶ μὲ τὸ γράμμα αὐτὸ ἦρθε στοὺς Ἁγιορεῖτες καὶ ἕνα γράμμα τοῦ Χρίστου Ξανθίδη, ποὺ σὰν ἐνδιαφερόμενος γιὰ τοὺς Ἁγιορεῖτες, ἐπειδὴ ἀρκετῶν Μονῶν ἦταν μεσίτης, θὰ τοὺς ἔδιδε σχετικὲς συμβουλές[1].

Ἀφοῦ ἐπῆραν τὰ γράμματα αὐτὰ τοῦ σερασκέρη καὶ τοῦ Χρίστου στὴν Ἱερὰν Κοινότητα, ἐσκέφθηκαν, πὼς τὸ μόνο, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἀποτρέψῃ τὴν εἴσοδο τῶν Τούρκων στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἦταν τὸ νὰ βγῇ πάλιν ὁ Καρατάσος μὲ τοὺς ἄνδρες του ἀπὸ αὐτό, ὅπως εἶχε γίνει καὶ τὴν πρώτη φορά, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑποχώρησή του ἀπὸ τὴν Ὁρμύλια (20 Ἀπριλίου) εἶχεν ἔρθει στὸ Ἅγ. Ὄρος. Τότε, γράφοντας στὸν σερασκέρη καὶ στὸν ἀντιπρόσωπό τους στὴ Θεσ)νίκη, ὅτι εἶχε βγῇ ὁ Καρατάσος ἀπὸ τὴν περιοχή τους, ἐπέτυχαν, ὥστε νὰ μὴ μπῇ στρατὸς στὸ Ἅγ. Ὄρος.

Γι' αὐτὸ ἔστειλαν ἀντιπροσώπους των στὸν Καρατάσο καὶ τοῦ εἶπαν, τὸ τὶ τοὺς ἔγραφεν ὁ σερασκέρης, καὶ ὁ Καρατάσος τότε συνεφώνησεν, ὅτι μόνο ἂν ἔγραφαν στὸν σερασκέρη οἱ Ἁγιορεῖτες, πὼς ὁ Καρατάσος εἶχε βγῇ ἀπὸ τὸ Ἅγ. Ὄρος, θὰ μποροῦσε νὰ συντελέσῃ, ὥστε νὰ μὴ μπῇ ὁ τουρκικὸς στρατὸς στὸ Ἅγ. Ὄρος. Καὶ τοὺς ὑποσχέθηκεν, ὅτι θὰ ἄφηνε τὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγ. Ὄρους μὲ τοὺς ἄνδρες του πολὺ γρήγορα χτυπώντας τοὺς Τούρκους, ποὺ βρίσκονταν στὰ σύνορα. Στὶς 19 Μαΐου ἤ.ἔ. οἱ Βατοπαιδινοὶ ἀντιπρόσωποι γράφουν[2]. «Ὁ δὲ ἡμέτερος σήμερον μᾶς ἔγραψεν ὅτι ἐξ ἀποφάσεως θέλει προσβάλει τὸν ἐχθρόν». Ἡ Ἱερὰ Κοινότης ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ ἀνέβαλε νὰ ἀπαντήσῃ στὸν Χ''Ταΐρ βέη, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἔκαμε νὰ ὀργισθῇ πολὺ κατὰ τῶν Ἁγιορειτῶν, καὶ κάθε μέρα ἔβαζε τὸν Χρίστο Ξανθίδη νὰ τοὺς γράφῃ καὶ νέον γράμμα, συνιστώντας νὰ στείλουν γρήγορα τὴν ἀπάντηση στὸν σερασκέρη.

Στὶς 19 Μαΐου ἤ.ἔ. ὁ Χρίστος γράφει στοὺς Χιλανδαρινοὺς καὶ Ἐσφιγμενίτες[3], «εἶναι τρία γράμματά μου, ὅπου στέλνω εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα συνοδευόμενα μὲ ἕτερα τοῦ σερασκέρη... καὶ ἀπάντησίν της δὲν ἠξιώθημεν... Νὰ τρέξωσι δύο ἀντιπρόσωποι ἢ τρεῖς διὰ νὰ τοὺς ὁμιλήσωμεν καὶ ἂς μὴ φοβηθοῦν διόλου, διατὶ εἶμαι ἐγὼ ἐδῶ. Τοῦτο τὸ γράμμα εἶναι τὸ ἔσχατον καὶ ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ σιωπή· καὶ ὁ θυμὸς γεννᾷ κακὰ ἀποτελέσματα. Χωρὶς ἀναβολὴν ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσετε εἰς τὴν Ἱε-

---

1 Πρβλ. Παράρτ. ἀρ. 50 ἕνα γράμμα τοῦ ἴδιου τοῦ Χρίστου πρὸς τοὺς Χιλανδαρινούς, ποὺ θὰ γράφηκεν στὶς 16 ἢ 17 Μαΐου.

2 Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 53.

3 Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 54. Γιὰ τὸ εὐκολώτερο διορθώνω ἐδῶ τὴν ὀρθογραφία καὶ στίξη.

ρὰν Κοινότητα καὶ νὰ γίνῃ ἕνας τρόπος νὰ ἔλθωσι δύο-τρεῖς ἄνθρωποι καλόγηροι νὰ γνωρίζουν τὰ τρέχοντα καὶ νὰ ἐξηγηθῇ τὰ παράπονά σας μὲ ὅλην τὴν ἀνήκουσαν προφοράν. Πατέρες μου ἅγιοι συγχωρεῖτέ μας καὶ ἂν πλατύνω, ἀλλὰ κακῶς θεωρῶ τὴν περίστασιν... μένω εἰς δύο στίχους ἀπάντησιν ὅτι τὸ παρὸν ἦλθεν εἰς χεῖράς σας».

Οἱ Ἁγιορεῖτες ὅμως καὶ πάλιν δὲν ἀπαντοῦν, περιμένοντας τὴν ἀπομάκρυνση τῶν Ἑλλήνων. Γιατὶ εἶχαν συνεννοηθῆ φαίνεται μὲ τὸν Καρατάσο, ὅπως τοὺς διευκολύνουν νὰ φύγουν καὶ μὲ πλοιάρια διὰ θαλάσσης. Στὶς 17 ἀκόμη τοῦ Μαΐου ἰ.ἔ. ὁ Ἐσφιγμενίτης ἀντιπρόσωπος γράφει στὸν ἡγούμενό του[1]. «Νὰ στείλετε χωρὶς ἄλλο τρία φορτία ἀλεύρι εἰς τὸ Βατοπαίδι». Ἀσφαλῶς αὐτὸ δὲν θὰ ἦταν γιὰ τοὺς Βατοπαιδινούς, ἀλλὰ γιὰ τοὺς Ἕλληνας ποὺ θὰ πήγαιναν ἐκεῖ. Καὶ στὶς 23 Μαΐου ἰ.ἔ. οἱ Βατοπαιδινοὶ ἀντιπρόσωποι γράφουν[2]. «Ἐλάβαμεν καὶ τὸ διὰ τοῦ Μελετίου σταλὲν ἀδελφικόν σας, ἐξ οὗ ἐπληροφορήθημεν τὴν ἀπὸ πρωίας αὐτόθι ἔλευσιν τῶν τριάκοντα Ἑλλήνων καὶ τὴν εἰς δύο τράτας ἐπιβίβασίν των, ὅπερ ἐστίν, ἐπαλήθευσαν αἱ προφητεῖαι μου. Μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐλπιζομεν νὰ ἐπισυμβῇ ἀπευκταῖόν τι, καθότι ἡ μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων πρέσβεων συμφωνία τοῦ Καρατάσου θέλει ἐκπληρωθῆ ἀφεύκτως σήμερον ἢ αὔριον, δηλαδὴ τὸ νὰ ἐξέλθωσιν ἅπαντες ἐντεῦθεν, πλὴν τῶν πληγωμένων, οἵτινες θέλουν διατηρηθῆ εἰς μέρη ἀπόκρυφα· καὶ μὴν ἀπορῆτε εἰς τὴν ἀργοπορίαν τῆς ἐξελεύσεώς των, διότι δὲν ἀρκοῦν τὰ πλοῖα νὰ τοὺς μετακομίζουν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου».

Καὶ σὲ ἄλλο γράμμα τοῦ Χρίστου Ξανθίδη τῆς 24 Μαΐου ἰ.ἔ. πρὸς τοὺς Χιλανδαρινοὺς διηγεῖται, ὅτι ὅταν στὶς 21 Μαΐου ἰ.ἔ. εἶχε πάει μὲ κότερο στὸ Βατοπαίδι[3], «ἀπέρασε καὶ μία λέμβος ἰδική σας, ὅπου τὴν εἶχαν συλλάβει οἱ ἀντάρται ἕως εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας»[4]. Ἀπὸ αὐτὰ φαίνεται, νομίζω, ὅτι μὲ πλοιάρια εἶχαν προωθηθῆ ἄνδρες τοῦ Καρατάσου ὡς τὴν Λαύρα.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ντόπιους, ποὺ εἶχαν πολεμήσει μαζὶ μὲ τὸν Καρατάσο στὴν Κουμίτσα, καὶ πού, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑποχώρηση στὸ Ἅγιον Ὄρος, μόνοι τους εἶχαν ἔλθει στὰ Μοναστήρια τοῦ Νοτίου μέρους, μερικοὶ εἶχαν προσπαθήσει νὰ φύγουν καὶ αὐτοὶ μὲ πλοιάρια. Στὶς 22 Μαΐου ἰ.ἔ. οἱ Βατοπαιδινοὶ ἀντιπρόσωποι γράφουν[5]: «... Τὰ εἰς τὸ νότιον μέρος Μοναστήρια ἅπαντα εἰσὶ πολιορκημένα ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν, οἵτινες ἔθραυ-

---

1 Ἴδ. παράρτημα ἀρ. 51.
2 Ἴδ. παράρτημα ἀρ. 57.
3 Γι' αὐτὸ θὰ μιλήσωμε πιὸ κάτω.
4 Ἴδ. παράρτ. ἀρ. 59.
5 Ἴδ. παράρτ. ἀρ. 56.

σαν τὰς πόρτας τῶν ἀρσανάδων καὶ ἐπῆραν ὅσα πλοιάρια καὶ βάρκες εὗρον, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ ἀνεχώρησαν χθὲς πολλὰ ὀλίγοι, οἱ δὲ περισσότεροι περιμένουν τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλοιαρίων διὰ νὰ φύγουν καὶ αὐτοί...».

Περιμένοντας λοιπὸν οἱ Ἁγιορεῖτες τὴν ἀναχώρηση τῶν ἐπαναστατῶν, δὲν ἀπαντοῦν παρ' ὅλα, ὅσα καὶ ἄν ἔγραφε καὶ ὁ Χρίστος καὶ ὁ σερασκέρης. Τότε ὁ τελευταῖος στέλνει μὲ ἕνα κότερο τὸν Χρίστο στὰ βόρεια Μοναστήρια, γιὰ νὰ πληροφορηθῇ, τὶ γίνεται στὸ Ἅγ. Ὄρος καὶ νὰ μιλήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ μοναχοὺς καὶ νὰ φέρῃ καὶ γράμμα του πρὸς τὸν καϊμακάμη. Ἐκεῖνος θὰ μποροῦσε νὰ τοῦ γνωρίσῃ τὴν πραγματικὴ κατάσταση στὸ Ἅγ. Ὄρος καὶ γιατὶ οἱ Ἁγιορεῖτες δὲν τοῦ ἀπαντοῦσαν.

Ὁ Χρίστος Ξανθίδης ἔρχεται πραγματικὰ καὶ στὸ Βατοπαίδι καὶ τοὺς τονίζει ἀκόμη μιὰ φορά, ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ στείλῃ ἡ Ἱ. Κοινότης δυὸ ἀντιπροσώπους γιὰ νὰ ἐκθέσουν τὴν ὅλη κατάσταση στὸν σερασκέρη καὶ νὰ συνεννοηθοῦν μαζί του γιὰ τὸ τὶ πρέπει νὰ γίνῃ. Τότε ἐπῆρε καὶ μερικοὺς βοηθοὺς γιὰ τὸ στρατὸ τοῦ Χ''Ταΐρ βέη. Ἀλλὰ ἄς ἀφήσωμε τὸν ἴδιο τὸν Χρίστο νὰ μᾶς τὰ διηγηθῇ ὁ ἴδιος, ὅπως τὰ βρήκαμε σ' ἕνα γράμμα του πρὸς τοὺς Χιλανδαρινοὺς τῆς 24 ἰ.μ.[1]: «Τὴν παρασκευὴν τὸ ἑσπέρας[2] ἐμβῆκα εἰς τὸ βασιλικὸν κότερον καὶ ἐστάλην κατὰ προσταγὴν εἰς τὰ μέρη τῶν Ἰβήρων καὶ Βατοπαίδι διὰ νὰ ἐρευνήσω διὰ τοὺς ἀντάρτας. Ἅμα λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Βατοπαίδι ἐκάμαμεν σινιάλο καὶ ἦλθε μία λέμβος τοῦ Μοναστηρίου εἰς τὸ κότερον... ἐζήτησα καὶ ἀπὸ τὸ Βατοπαίδι τρεῖς καλόγηροι διὰ νὰ τοὺς συστήσου εἰς τὸν ὑψηλότατον σερασκέρη οἰκονόμοι διὰ τὸν Πρόβλακα καὶ μοὶ ἐδόθησαν καθὼς ὁμοίως ἔγραψα καὶ εἰς τὸ Ἰβήρων διὰ τὸ Ἰβηριτικὸν παραγάδια διὰ νὰ στείλωσιν οἰκονόμοι τὸ ὀγληγορώτερον...».

Ἡ εἴδηση αὐτή, ὅτι δηλαδὴ εἶχε προσεγγίσει τὸ τουρκικὸ κότερο στὸ Βατοπαίδι καὶ ὅτι εἶχαν πάει Βατοπαιδινοὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ καὶ εἶχαν ἀνταλλάξει γνῶμες μὲ τοὺς Τούρκους, δὲν ἄργησε νὰ φθάσῃ ὡς τὶς Καρυές, ὡς καὶ τὸ γράμμα τοῦ σερασκέρη πρὸς τὸν καϊμακάμη. Καθὼς ὅμως δὲν ἤξερε κανείς, τὶ εἶχε λεχθῆ στὸ κότερο, ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν διάφορες φῆμες—καὶ ὅπως συνήθως ὑπερβολικές,—εἰς βάρος τῶν Βατοπαιδινῶν, πρᾶγμα ποὺ ἀνησύχησε πολὺ τοὺς Βατοπαιδινοὺς ἀντιπροσώπους στὴν Ἱ. Κοινότητα. Καὶ τὴν ἑπομένην γράφουν στοὺς Ἐπιτρόπους τῆς Μονῆς των[3]: «...Ἐλάβομεν τὸ διὰ τοῦ Δανιὴλ σταλὲν ραβάσιόν σας, ἐξ οὗ πληροφορηθέντες τὰ μετὰ τῶν ἐν τῷ κοντέρῳ συνέντευξίν σας ἐχάρημεν ὁπωσοῦν... Ἀποροῦμεν ὅμως, ἀδελφοί, πῶς δὲν μᾶς σημειοῖτε λεπτομε-

---

1 Ἴδ. παράρτημα ἀρ. 59.
2 Δηλαδὴ στὶς 21 Μαΐου.
3 Ἴδ. παράρτημα ἀρ. 56.

ρῶς, ὅσα σᾶς ἐπρότειναν καὶ τὶ ἀπεκρίθητε, διὰ νὰ γνωρίσωμεν καὶ ἡμεῖς πῶς νὰ προσενεχθῶμεν. Δὲν ἔπρεπε νὰ βιασθῆτε νὰ πράξητε, ὅσα ἐπράξατε, διότι οἱ προδόται, προτοῦ νὰ φθάση ὁ Δανιὴλ μὲ τὸ ραβάσι σας, τὰ ἐσπερμολόγησαν εἰς τὸ παζάρι ..[1] καὶ ὑποπτευόμεθα πολύ, μήπως ἔφθασαν εἰς τὰ αὐτιὰ τοῦ Τσάμη, τοῦ παραμένοντος εἰσέτι εἰς τὴν Μεγάλην Βίγλαν μὲ τριακοσίους καὶ πολιορκήση αἴφνης τὸ Μοναστήριόν μας· καὶ γίνῃ ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Ἄχ ἀδελφοί, δὲν ἠξεύρομεν τὶ νὰ σᾶς γράψωμεν... Ἔχομεν πολλὰ νὰ σᾶς γράψωμεν, ἀλλὰ γινώσκετε ὅτι ἀδυνατοῦμεν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπάναγκες αὔριον πολλὰ πρωὶ νὰ φθάση ὁ προηγ. Κ. Εὐθύμιος ἐνταῦθα, διὰ νὰ μᾶς εἴπῃ προφορικῶς, ὅσα ἐλαλήθησαν ἐντὸς τοῦ Κοντέρου καὶ νὰ σᾶς γνωστοποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς πανοσιότητός του τὰ ἐδῶ ἅπαντα. Ἐν τούτοις μένομεν ἀνυπομόνως περιμένοντες τὸν κ. Εὐθύμιον, διότι κινδυνεύομεν, Σεβαστοί, ἂν δὲν μάθωμεν ἀκριβῶς τὰ καθέκαστα τῆς συνδιαλέξεώς σας».

Καὶ τὴν ἑπομένη οἱ ἴδιοι, ἀφοῦ ἐπῆραν ἀπάντηση γραπτὴ στὰ ἐρωτήματά τους ἀπαντοῦν[2]: «Ἐλάβαμεν καὶ τὸ διὰ τοῦ Μελετίου σταλὲν ἀδελφικόν σας... Εἴδομεν... νὰ μᾶς σημειώνετε ὅσα σᾶς εἶπε προφορικῶς ὁ μεσίτης Χρῆστος καὶ σᾶς ἀπαντῶμεν ὅτι τὰ αὐτὰ γράφει καὶ ὁ Ταήπ μπέης πρὸς τὸν ἀγά μας εἰς τὸ χθεσινὸν γράμμα του, ὅπου μᾶς ἐστείλατε». Ἀπὸ τὸ πιὸ πάνω γράμμα τῶν Βατοπαιδινῶν ἀντιπροσώπων τῆς 22 Μαΐου ἰ.ἔ. μποροῦμε νομίζω νὰ συμπεράνωμεν τὸ τὶ ἔγινεν στὴν Ἱ. Κοινότητα ὕστερα ἀπὸ ὅσα ἐπληροφορήθησαν μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ κότερου στὸ Βατοπαίδι. Οἱ μεμυημένοι στὴν ἐθνικὴ ὀργάνωση καὶ ἑπομένως καὶ ἔνθερμοι ὑποστηρικταὶ τοῦ Καρατάσου, ὕστερα ἀπὸ τὶς διαδόσεις, ποὺ ἐκυκλοφόρησαν γιὰ τὶς συνεννοήσεις τῶν Βατοπαιδινῶν ἐπάνω στὸ κότερο, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς φαίνεται, εἶχεν ἀνεβῆ σ' αὐτὸ ὁ προηγ. Εὐθύμιος, πού, ὅπως ξέρομεν, εἶχε ταχθῆ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τοῦ Καρατάσου[3], θὰ μίλησαν πολὺ ἄσχημα γιὰ τοὺς Βατοπαιδινούς. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποί τους εἶχαν ζητήσει νὰ πάῃ ὁ ἴδιος ὁ προηγ. Εὐθύμιος νὰ τοὺς πῇ, τὶ εἶχε συζητηθῆ στὸ κότερο. Τὴν ἑπομένη ὅμως εἶχαν ὅλοι καθησυχάσει, γιατὶ εἶχαν μάθει, ὅτι ὁ Χρίστος τοὺς εἶπεν, ὅ,τι εἶχε γράψει καὶ ὁ σερασκέρης στὸν καϊμακάμη. Καὶ αὐτὰ δὲν ἦταν διαφορετικά, ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ εἶχε γράψει ὁ Χρίστος στὶς 19 ἰ.μ. στοὺς Χιλανδαρινούς.

Γι' αὐτό, ἀφοῦ εἶχαν ζοριστῆ πιὰ τόσο πολὺ οἱ ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει, ἀποφασίζουν νὰ στείλουν γράμμα πρὸς τὸν σερασκέρη μὲ δυὸ ἀντι-

---

1 Ἴσως τὸ ὅτι ἔδωκαν τοὺς τρεῖς «οἰκονόμους», ποὺ γράφει ὁ Χρίστος, νὰ ἔγινεν ἀφορμὴ γιὰ νὰ διαδοθοῦν πολλὰ εἰς βάρος τῶν Βατοπαιδινῶν.

2 Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 57.

3 Ἰδ. ἀνωτ. κεφ. Γ'.

προσώπους τους στὶς 22 ἰ.μ.· δηλαδὴ τὴν ἑπομένη τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ κότερου στὸ Βατοπαίδι.

Οἱ Βατοπαιδινοὶ ἀντιπρόσωποι γράφουν σχετικὰ τὴν ἴδια μέρα[1]. «ὥρα εἰς τὰς δύο τῆς ἡμέρας ἐξαποστείλαμεν δυὸ ἀδελφοὺς τὸν ἀρχιμ. Ἀθανάσιον Κουτλουμουσιανὸν καὶ Ἀρσένιον ρῶσον πρὸς τὸν ὑψηλότατον Χ'Ταὴπ μπέην καὶ ἐφωδιάσαμεν αὐτοὺς μετὰ τῶν ἀνηκόντων γραμμάτων καὶ ἁρμόδια πεσκέσια... Ἂς γένῃ ἐπίτηδες παράκλησις διὰ τοὺς ἀδελφούς, ὅπως, Θεοῦ θέλοντος, εὐκολυνθοῦν τὰ συμφέροντα τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου».

Καὶ τὴν ἴδια μέρα ξαναγράφουν πάλιν οἱ ἴδιοι.[2] «Ἐλάβομεν τὸ διὰ τοῦ Δανιὴλ σταλὲν ραβάσιόν σας, ἐξ οὗ πληροφορηθέντες τὴν ἐν τῷ κοντέρῳ συνέντευξίν σας ἐχάρημεν ὁπωσοῦν· διότι σήμερον ἐξεκίνησαν καὶ οἱ διορισθέντες παρὰ τῆς Συνάξεως δύο ἀντιπρόσωποι μὲ τὰ ἀνήκοντα γράμματα καὶ μὲ πεσχισλίκια πρὸς τὸν Ταΐτ βέην καὶ ἴσως τοὺς ἀπαντήσῃ τὸ αὐτὸ κόντερον, διότι περὶ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἐμφαρκαρίσθησαν εἰς μίαν Ἱερισσιώτικην βάρκαν, εὑρεθεῖσαν εἰς τὸν Ἰβηριτικὸν ἀρσανᾶν».

Τὸ ἴδιο τὸ γράμμα τῆς Ἱ. Συνάξεως τὸ δημοσιεύει ὁ Γέρων Ἀλέξανδρος Λαυριώτης[3], ἀλλὰ ἂς δοῦμε τὶ γράφουν καὶ οἱ Βατοπαιδινοὶ σχετικὰ μ' αὐτὸ τὴν ἑπομένη 23 Μαΐου στοὺς δικούς τους τῆς Ἱ. Μονῆς[4] «...ὅσα σᾶς εἶπε ὁ μεσίτης Χρῆστος... τὰ αὐτὰ γράφει καὶ ὁ Ταὴπ μπέης πρὸς τὸν ἀγᾶν μας εἰς τὸ χθεσινὸν γράμμα του, ὅπου μᾶς ἐστείλατε καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας θέλομεν σκεφθῆ μετὰ τῆς ἐνδοξότητός του, ἐπειδὴ φυλάττει ραμαζάνι, περὶ τῆς πρὸς τὸν σερασκέρη ἀπαντήσεως, τὴν ὁποίαν θέλομεν ἀναβάλει ἕως οὗ νὰ μᾶς γράψωσιν οἱ σταλέντες εἰς Ἱερισσὸν δυὸ ἀντιπρόσωποι. Ἀλλά, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὀφείλετε καὶ ἡ Πανοσιότης σας νὰ ἀποκριθῆτε εἰς τὸ κότερον, ἂν φανῇ πάλιν, ἢ εἰς ἄλλον, ὅστις σᾶς ἐρωτήσῃ, ὅτι δὲν ἐκαθαρίσθη ὁ τόπος τελείως ἀπὸ τοὺς κλέπτας, ἀλλὰ ἀποσπάσματά τινα ὅλο ἐνπεριέρχονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ εἶναι φόβος μὴ πάθωσι τὰ βασιλικὰ στρατεύματα. ***Ταῦτα νὰ λέγετε πρὸς τὸ παρὸν ἕως νὰ ἀποστρεφθῶσιν ὅλοι καὶ ἀκολούθω***; ἔχομεν σκοπὸν νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν σερασκέρην τιμίους καὶ καλοὺς στρατιώτας, τόσους ὅσοι εἶναι ἀρκετοὶ νὰ φυλάξωσι τὸν Τόπον».

Αὐτὰ νομίζω μᾶς μαρτυροῦν, χωρὶς νὰ ἀφήνουν καμιὰν ἀμφιβολία,

---

1 Ἴδ. παράρτ. ἀρ. 55.
2 Ἴδ. παράρτ. ἀρ. 56.
3 Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 152/3.
4 Ἴδ. παράρτ. ἀρ. 57

τὶς προθέσεις καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει. Ἀλλὰ ἂς δοῦμε καὶ τὸ γράμμα, ποὺ ἔστειλαν στὸ σερασκέρη, ὕστερα ἀπὸ τόσα γράμματα καὶ τόσες ἔντονες παραγγελίες καὶ ἀπειλές: «Ἅμα ἡ αἴσιος ἄφιξίς της ἠκούσθη εἰς τὰ μέρη ταῦτα εἴχομεν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔλθωμεν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς προσκύνησίν της καὶ ὑποδοχήν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου μέρη καθὼς αἱ ὁδοὶ ἅπασαι τὸ κέντρον καὶ λοιποὶ Ἀρσανάδες μας παραθαλάσσια μέρη κατείχοντο ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν περαίωσιν τῆς ἐπιθυμίας μας». Ὥστε ἔτσι δικαιολογοῦν τὸ γιατὶ δὲν πῆγαν νὰ τὸν προσκυνήσουν. Καὶ γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν, γιατὶ δὲν τοῦ ἔγραφαν, συνεχίζουν: «Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῦτο δὲν ἐλείψαμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπευθύνωμεν ἀλληλοδιαδόχως ταπεινὰ γράμματά μας πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα, δι' ὧν ἐξεθέτομεν περιστατωμένως τὰ διατρέχοντα, τὰ ὁποῖα ἀποροῦμεν, πῶς ἄχρι τῆσδε δὲν περιῆλθον εἰς χεῖράς της. Εὐελπιζόμεθα δὲ ὅτι νὰ μὴ παρέπεσον ἐκεῖνα μας καὶ ὅτι νὰ ἔλαβεν αὐτὰ ἄχρι τοῦδε». Ἐδῶ ὑπονοοῦν τὸ ἕνα γράμμα, ποὺ ἐπῆγε στὴ Θεσ)νίκη[1], καὶ τὸ ἄλλο ποὺ τοῦ ἔστειλαν μὲ τὴ Δοχειαριτικὴ βάρκα στὸν Ἅγ. Νικόλαο[2], ἀποσιωποῦν ὅμως τὰ γράμματα, ποὺ τοὺς εἶχαν στείλει μετὰ τὴ μάχη τῆς Κουμίτσας. Καὶ ἀφοῦ ψάλλουν ὄχι λίγα κατὰ τῶν ἀνταρτῶν συνεχίζουν: «ἀφοῦ... ἔπραξαν διάφορα κακὰ καὶ βιαιοπραγίας... δραπετεύουσι λειποτακτοῦντες ὅσημέραι διὰ νυκτὸς ἀπερχόμενοι ἐκ τοῦ τόπου μας μὲ πλοιάρια, ὅσα τυχὸν εὕρωσιν ἐντὸς τῶν Ἀρσανάδων τῶν ὁποίων τὰς θύρας διὰ πολλῆς βίας τζακίζουσιν». Ὥστε τοὔγραφαν πὼς φεύγουν οἱ Ἕλληνες, καμμιὰ λέξη ὅμως γιὰ νἀρθῇ ἐκεῖνος μὲ τὸ στρατό του. Ἀμέσως κατόπιν ἔρχονται στὸ ζήτημα τῆς ἀποστολῆς τῶν δυὸ ἀντιπροσώπων, «οἵτινες καὶ προφορικῶς θέλουσι τῷ παραστήσει τὰ ἅπαντα ὡς διέτρεξαν». Κανένας λόγος καὶ ἐδῶ γιὰ ἀποστολὴ στρατοῦ στὸ Ἅγ. Ὄρος. Μόνον τὸν παρακαλοῦν θερμῶς, «ὅπως ὑποδεχθῇ αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ ἀνεξικάκως, καὶ οἰκτείρει διὰ τὴν καλοκαγαθίαν της τὸν Ἱερὸν ἡμῶν Τόπον διὰ τὴν ἀθωότητά του, τὴν ὁποίαν αὐτὰ τὰ πράγματα καθ' ἑαυτὰ θέλουσι τὴν ἀποδείξει, χωρὶς νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς σκευωρίας καὶ μηχανορραφίας, ἀπονενοημένων τινῶν, οἵτινες ἐπὶ τοιοῦτον πρόσχημα ἐπιθυμοῦσιν ἐθελοκάκως τὴν ζημίαν καὶ βλάβην τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου». Καὶ τελειώνουν μὲ τὰ ἑξῆς: «Εὐέλπιδες ὄντες ὅτι τύχωσιν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς καὶ δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὰς δεινοπαθείας ἡμῶν, ἃς οἱ ἀπεσταλμένοι θέλουσι τῷ ἐξηγηθῇ μένομεν βαθυσεβάστως».

Τὸ ὅτι δὲν ἱκανοποίησε τὸν σερασκέρη τὸ γράμμα αὐτὸ καὶ δὲν τὸν

---

1 Ἰδ. ἀνωτ. κεφ. Δ'.

2 Ἰδ. ἀνωτ. κεφ. ΣΤ'.

εὐχαρίστησαν, ὅσα καὶ ἄν τοῦ εἶπαν οἱ ἀπεσταλμένοι, ἦταν ἑπόμενο, γιατὶ καὶ ἤξερεν, πῶς δὲν τοῦ ἔλεγαν τὴν ἀλήθεια,—εἶχεν ἀποδείξεις γιὰ τὶς πραγματικὲς διαθέσεις καὶ ἐπιδιώξεις τῶν Ἁγιορειτῶν,—καὶ γιατὶ δὲν εἶχε πετύχει καὶ τώρα αὐτό, ποὺ ζητοῦσεν ἀπὸ αὐτούς, δηλαδὴ νὰ τὸν καλέσουν νὰ πάῃ μὲ τὸ στρατό του στὸ Ἅγιον Ὄρος. Αὐτὰ τὰ εἶπε καθαρὰ στοὺς ἀπεσταλμένους καὶ στέλνοντάς τους πίσω, παράγγελνε στοὺς Ἁγιορεῖτες, μέσα σὲ 24 ὧρες νὰ τοῦ γράψουν, ὅπως αὐτὸς ἤθελε. Ἀλλὰ ἂς δοῦμε αὐτὰ τὰ ἴδια, ποὺ γράφουν σχετικὰ οἱ Βατοπαιδινοὶ ἀντιπρόσωποι τὴν ἑπομένη τοῦ γυρισμοῦ τῶν δυὸ ἀπεσταλμένων[1]. «Περιττὸν κρίνομεν ἤδη νὰ σᾶς ἐκθέσωμεν τὰ ὅσα μᾶς ἐξεφράσθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι, διότι διαβάντες αὐτόθεν σᾶς τὰ ἐγνωστοποίησαν. Τοῦτο μόνον σᾶς λέγομεν, ὅτι καθὼς τοὺς ἐπληροφόρησεν ὁ Χρῆστος, ὑπάρχουν εἰς χεῖρας τοῦ Ταὴπ μπέη, ἐνσφράγιστον γράμμα τινῶν μοναστηρίων ἀποτεινόμενα πρὸς τὸν Καρατάσο, ἐν οἷς ὑπάρχει καὶ ἓν Βατοπαιδινόν. Τοῦτο ἡμεῖς ἀκούσαντες, κατελήφθημεν ὑπὸ φόβου καὶ τρόμου, ἀγνοοῦντες ὅτι ἐστάλη ἓν τοιοῦτον γράμμα πρὸς αὐτὸν καὶ παρακαλοῦμεν ταχύτερον νὰ μᾶς ἀπαντήσετε περὶ τούτου, διότι ἡμεῖς δὲν ἐνεχειρίσαμεν, ὡς εἶναι γνωστόν σας, τὰ δύο γράμματα, ὁποῦ μᾶς προεστείλατε, καλῶς προμαντεύσαντες ὅτι ἔμελλον νὰ περιπέσουν εἰς χεῖρας, εἰς τὰς ὁποίας ἤδη περιέπεσον». Καὶ πιὸ κάτω προσθέτουν: «μᾶς γράφει ὁ Ταὴπ μπέης εἰς τὴν πρὸς ἡμᾶς κομισθεῖσαν διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου ἀπάντησίν του, νὰ τὸν ἀποκριθῶμεν ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν σαφῶς καὶ ἀληθῶς, τὶ ἀπέγιναν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἂν μὲν ἔφυγον ὅλοι, μέλλει νὰ μᾶς ἀποστείλῃ τετρακοσίους τακτικοὺς στρατιώτας, διὰ νὰ προφυλάξωσι τὸν Τόπον· ἐξ ἐναντίας δὲ καὶ τὸν γράψομεν ὅτι ὑπάρχουν οἱ Ἕλληνες, καθὼς καὶ εἶναι, θέλει ἀναγκασθῇ νὰ στείλῃ τριπλασίους τακτικοὺς καὶ πολλοὺς ἀτάκτους, διὰ νὰ τοὺς καταδιώξουν καὶ καθαρίσωσι τὸν Τόπον». Καὶ συνεχίζουν: «Ἀλλὰ ἄραγε θὰ καθαρισθῇ ὁ ἱερὸς ἡμῶν τόπος, ἀδελφοί, ἢ θὰ μολυνθῇ περισσότερον καὶ θέλομεν ἔλθει εἰς μέγιστον ὄλεθρον; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς ἀσυμβίβαστα ἐξήντλησαν τὰς διανοητικάς μας δυνάμεις καὶ δὲν ἠξεύρομεν πῶς νὰ προσενεχθῶμεν εἰς τοιαύτην περίστασιν καὶ βραχεῖαν προθεσμίαν τοῦ Ταὴπ μπέη. Οἱ ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει ἅπαντες καὶ μάλιστα οἱ ἔνοχοι ἀλλοιώθησαν καὶ κατεμαράνθησαν ἀποβλέποντες πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνικάνους. Εὔχεσθε λοιπόν, ἀδελφοί, καὶ γνωμοδοτήσατέ μας ταχύτερον, ὡς ἠθέλετε φωτισθῇ παρὰ Θεοῦ καὶ ἡ Πανοσιότης σας περὶ τοῦ πρακτέου. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μένομεν ἐκδεχόμενοι τὴν ἀπάντησίν σας».

---

1 Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 58.
2 Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 57.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΓΚΟΥΝΙΩΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΡΝΑΙΑΣ

Ἐν πρώτοις θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν ὀνομασίαν τῆς γενέτειράς μου Ἀρναίας. Θἄθελα κατὰ πρῶτον νὰ μάθω ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ πρώην ὀνομασία της ΛΙΑΡΙΓΚΟΒΗ, ἀλλὰ οὐδὲν τὸ θετικὸν ἠμπόρεσα νὰ μάθω.

Χρόνια τώρα, κάποιος γέρος μοῦ εἶπεν, ὅτι ἡ λέξις αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν τουρκική, δηλ. «Γιαρίγκοβη» ποὺ σημαίνει «Σχισμένη πεδιάδα ἀπὸ χείμαρρο» ποὺ διέσχιζε τὰ λειβάδια μας, χείμαρρος μεγάλος ποὺ βρίσκεται τώρα πρὸς δυσμὰς τῆς κωμοπόλεώς μας, πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἀμφιβάλλω. Μιὰ ἄλλη διάδοσις μᾶς λέγει ὅτι στὴν θέσι ὅπου εἶναι ἡ σημερινὴ Ἀρναία ὑπῆρξε πρὸ αἰώνων μετόχι τῆς Μονῆς Κωνσταμονίτου καὶ ὅτι στὴν τοποθεσία αὐτὴ ὑπῆρχαν οἱ μάνδρες τῶν πολλῶν ζώων τῆς Μονῆς καὶ ἕνεκα τούτου γίνονταν γκοῦβες, δηλ. σωροὶ ἀπὸ λέρες, κοπριές, ἐξ οὗ καὶ «Λιαρίγκοβη»· Ἀμφιβάλλω ἐπίσης, γιατὶ στὸ κτηματολόγιον τῆς Μονῆς δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχε ἐκεῖ μετόχι τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς. Καί, ἐν συνεχείᾳ, ἄκουσα ἀπὸ ἄλλον νὰ λέγῃ, ὅτι εἶναι λέξις σλαβική, πρᾶγμα ποὺ μοῦ φαίνεται καὶ αὐτὸ ἀπίστευτον. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, γεγονὸς ἀναμφισβήτητο εἶναι, ὅτι ἡ σημερινὴ τοποθεσία τῆς Ἀρναίας δὲν φαίνεται νὰ εἶναι οὔτε καὶ ὑπῆρξεν ἀρχαία. Δὲν ὑπάρχουν δείγματα νὰ τὸ διαπιστώνουν, ὅπως ὑπάρχουν εἰς τὸν ἀπέναντι λόφον, πρὸς τὰ βορειανατολικὰ τῆς Ἀρναίας, τοῦ Προφητηλία, μὲ τὸ κατάλευκο ἐκκλησάκι, μὲ περιοχὴν ὅλως μεσημβρινήν, μὲ ἐνδείξεις καὶ τεκμήρια ποὺ μαρτυροῦν, ὅτι ἡ περιοχὴ αὐτὴ κατοικήθηκε πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, δεδομένου ὅτι κατὰ καιροὺς βρέθηκαν τάφοι καὶ νομίσματα πολὺ ἀρχαίας ἐποχῆς, καθὼς καὶ κομμάτια ἀπὸ σπασμένα πήλινα ἀγγεῖα, ὡσαύτως παλαιᾶς ἐποχῆς.

Ὁ λόφος δὲ αὐτὸς ποὺ εἶναι κατάφυτος ἀπὸ γέρικα δένδρα δρυός, ἔχει ὁλόγυρά του τεῖχος ποὺ εἶναι ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς. Ἄκουσα δὲ ὁ ἴδιος ἀπὸ ἀρχαιολόγον ὅτι εἶναι Πελασγικῆς ἐποχῆς καὶ τὰ ὁποῖα ἐν μέρει ἔχουν φθαρῇ λόγῳ τῆς παλαιότητος. Τέλος δὲν χωράει ἀμφισβήτησις ὅτι κατοικοῦνταν ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ παλαιᾶς ἐποχῆς δείγματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἡλιόλουστο τοῦ τόπου, δεδομένου ὅτι ὅταν χιονίσῃ στὴν περιφέρειά μας ἐκεῖ πρῶτα θὰ σηκωθῇ τὸ χιόνι.

Ἀλλὰ τώρα γεννᾶται τὸ ἄλλο ἐρώτημα: Ποιὰ ἀρχαία πόλις ὑπῆρξε αὐτοῦ;

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, ἐδημιουργήθη ζήτημα μετονομασίας χωρίων, συνοικισμῶν, κωμοπόλεων καὶ πόλεων. Τοῦτο, ὅπως εἶναι φυσικόν, παρεκίνησε τοὺς ἐπιστήμονας καὶ μορφωμένους τῆς κωμοπόλεώς μας, ὅπως ἀντικαταστήσουν τὸ «Λιαρίγκο-

βη» μὲ ἄλλο ὄνομα τῆς ἀρχαίας Χαλκιδικῆς. Πρῶτος ὁ ἀείμνηστος Γρηγόριος Σαραφιανός, βουλευτὴς τότε καὶ πατὴρ τοῦ κ. Λυσιμάχου Σαραφιανοῦ, ἰατροῦ καὶ νῦν βουλευτοῦ μας, ἄνθρωπος προοδευτικός, μὲ ὀρθὰς καὶ σαφεῖς ἀντιλήψεις ἐπιστήμων καὶ μελετημένος εἰς τὰ τῆς Χαλκιδικῆς, ὑπεστήριξεν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ἐδῶ ὑπῆρχον αἱ ἀρχαῖαι Ἄρναι. Καὶ τοῦτο διότι, ὅταν ὁ Βρασίδας ἐξεστράτευσεν ἀπὸ τὴν Ἄκανθον πρὸς τὴν Ἀμφίπολιν, διενυκτέρευσεν εἰς τὰς Ἄρνας. Πάντως εἶχεν ὑπολογίσει μὲ πιστὴν ἀκρίβειαν, ὅτι στὴν περιοχή μας ἦταν αἱ Ἄρναι. Ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε μία τοιαύτη ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ πιθανότης, ἔγινεν εὐπροόσδεκτη ἡ ἄποψις τοῦ Γρηγ. Σαραφιανοῦ καὶ κατ' ἀρχὴν τὸ νεοσυσταθὲν τότε Εἰρηνοδικεῖον, ὠνομάσθηκεν: Εἰρηνοδικεῖον Ἄρνης. Ἀλλ' ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἠκούσθη μία ἄλλη ἄποψις:

Ὁ ἔγκριτος συμπολίτης μας Ἰωάννης Κοτσιάνης καὶ ἐξάδελφος τοῦ Γρηγ. Σαραφιανοῦ εἶχεν ἰδῆ κάποτε στὴν Μονὴν Βατοπεδίου κάποιον Χάρτη Γεωγραφικὸν πολὺ ἀρχαῖον, τοῦ ὁποίου τὴν προέλευσι δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἂν καὶ τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὸν ἴδιον. (Ση μ. Ἐκδ.: τοῦ Πτολεμαίου).

Στὸν Χάρτην λοιπὸν αὐτὸν ὑπάρχει ἡ ἀρχαία πόλις Αὐγαία. Καὶ ὁ Ἰωάν. Κοτσιάνης τὴν τοποθετοῦσεν ἐδῶ, ὅπου αἱ Ἄρναι, μετὰ πεποιθήσεως καὶ ἐπιμονῆς. Καὶ ἕνεκα τῆς διχογνωμίας αὐτῆς μεταξὺ τῶν δύο διακεκριμένων ἀνδρῶν τὸ ζήτημα διὰ τὴν μετονομασίαν τῆς Λιαριγκόβης περιεπλέχθη. Κατὰ μίαν δὲ ἐποχήν, τὴν ὁποίαν ἀκριβῶς δὲν ἐνθυμοῦμαι,ποὺ ὁ Ἰωάν. Κοτσιάνης διετέλεσε γιὰ λίγον καιρὸν δήμαρχος, ἡ Κοινότης μας εἶχε σφραγίδα: «Αὐγαίας», τὸ Εἰρηνοδικεῖον μας «Ἄρνης» καὶ κατὰ περίεργη σύμπτωσι, ὑπῆρχε καὶ σφραγίς: «Κοινότης Λιαριγκόβης». Τέλος, ὕστερα ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς περιπετείας ἔληξε τὸ ζήτημα τῆς μετονομασίας διὰ τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς καὶ διὰ διατάγματος ποὺ ἐδημοσιεύθηκε στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὸ ἔτος 1928, ἡ Λιαρίγκοβη, μετωνομάσθη: Ἀρναία, πλὴν τοῦ Εἰρηνοδικείου ποὺ ἔμεινεν: Ἄρνης.

Καὶ τώρα θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ συνεχίσω τὸ αὐτὸ θέμα, δηλ. διὰ τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀρναίας καὶ πρώην Λιαριγκόβης. Θὰ προσπαθήσω νὰ γράψω μίαν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἀπὸ προσωπικήν μου γνώμην καὶ ἀπὸ πληροφορίας τῶν προγόνων μου. Καὶ πρῶτα νὰ μάθουμε, ἂν μπορέσουμε, ἀπὸ πότε ὑπάρχει σ' αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν ἡ Λιαρίγκοβη, ἡ σημερινὴ Ἀρναία, καὶ γιατὶ δὲν ἐκτίσθηκε στὸ ἀπέναντι αὐτῆς μέρος μὲ τὰ τόσα πλεονεκτήματα. Κατὰ τὴν γνώμη μου δύο εἶναι αἱ ἐκδοχαὶ καὶ οἱ λόγοι διὰ νὰ κατοικηθῆ ἐδῶ ἡ Ἀρναία. Πάντως δὲν γνωρίζομεν ἀπὸ πότε κατῳκήθη. Δὲν φαίνεται ὅμως νὰ εἶναι παλαιᾶς ἐποχῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ πολὺ νέας.

Καὶ πρῶτον, ἡ μία ἐκδοχὴ εἶναι, ὅτι ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ διήρχετο ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν Θεσ)νίκην διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ μεταλλεῖα καὶ ἄλλα χωρία. Ἡ ἄλλη καὶ ἡ πιὸ πιθανὴ κατὰ τὴν γνώμη μου, ὑπῆρξε τὸ νερὸ τῆς πλατείας μας, ἢ τὸ «παζαρίσιο», ὅπως λέγονταν ἐπὶ τουρκοκρατίας, δεδομένου ὅτι τὸ νερὸ αὐ-

τὸ ἦταν τότε ἀφθονώτερο καὶ μὲ μοναδικὸ πλεονέκτημα νὰ εἶναι τὸν χειμῶνα ζεστόν, τὸ δὲ καλοκαίρι πολὺ κρύο, ὅπως εἶναι καὶ τώρα. Ἡ πηγὴ τοῦ νεροῦ εὑρίσκεται στὴν ἄκρη τῆς πλατείας, ἡ δὲ βρύση εὑρίσκετο πρὸ ἐτῶν στὸ κέντρον τῆς πλατείας καὶ τὸ τοίχωμά της ἦταν ἀρκετὰ στερεὸ καὶ ἐκτεταμένο καὶ ἀσβεστόκτιστο. Εἶχε δὲ δύο κρουνοὺς (σιουλνάρια) καὶ ἄνωθεν ἐντοιχισμένην μαρμάρινην πλάκα μὲ χαραγμένα βαθιὰ τὰ στοιχεῖα, ΑΩ, ἀρχαῖον ἀριθμητικὸν σύμβολον ποὺ σημαίνει 1800, ἔτος κατασκευῆς ἢ μᾶλλον ἀνακαινίσεως. Δέον νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι ὠνομάζετο τὸ νερὸ «παζαρίσιο», γιατὶ σ' αὐτὴν τὴν πλατεῖαν ἐγίνετο τότε ἀγορὰ (παζάρι) κάθε Σάββατον. Ἐρχόταν ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ μὲ διάφορα ἐμπορεύματα, ὡς καὶ ἀπὸ τὰ τουρκοχώρια, μὲ διάφορα εἴδη τροφίμων καὶ πραγματοποιοῦνταν ἀρκετὴ κίνησις. Ἡ ἀγορὰ (τὸ παζάρι) αὐτὴ ὑφίστατο μέχρι τῆς κατοχῆς. Καὶ ὁ πάππος μου μοῦ ἔλεγεν ὅτι γινόταν καὶ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Λόγῳ ὅμως τῶν σημερινῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν κατοίκων ἔπαυσε νὰ γίνεται. Ἡ ἴδια ἀγορὰ γινόταν καὶ στὸ Ζαγκλιβέρι, ὅπου καὶ συνεχίζεται ὅπως καὶ πρίν.

Ἐπίσης πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ, ὅτι αὐτὸ τὸ νερό, τὸ ὁποῖον ἴσως νὰ ἦταν καὶ ἡ αἰτία νὰ κατοικηθῇ αὐτὸς ὁ τόπος, ἔγινε θρυλικό, μὲ τὸ ὄνομα «τὸ γαλανὸ νερὸ τῆς Λιαρίγκοβης». Τὸ τραγούδησαν καὶ τὸ ὕμνησαν στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, παλληκάρια καὶ κοπέλλες καὶ ἄφησε ἐποχὴν μὲ τὸ κλέφτικο τραγοῦδι μὲ τοὺς ἑπομένους στίχους:

Παντοῦ παιδιὰ μ' νὰ πᾶτι νὰ πατήσητι
Στ' Λιαρίγκουβ' νὰ μὴν πᾶτι, μὴν πατήσητι,
Γιατ' ἔχ' ὄμορφα κουρίτσια, γ α λ α ν ὸ ν ι ρ ό,
Ἔχει κὶ παλληκάργια π' θὰ σᾶς ἀντρουπιάσν'.

Θὰ σημειώσω, ὅτι τὸ νερὸ αὐτὸ ἀποκλίνει πρὸς τὸ γαλανὸ πάντοτε, ἀλ'' ὅταν συνεχίζωνται οἱ βροχὲς τότε διακρίνεται περισσότερο ἡ γαλαζάδα του.

Καὶ τώρα θὰ συνεχίσω τὴν ἱστορικὴν σταδιοδρομίαν τῆς πρώην Λιαρίγκοβης. Εἶναι γνωστόν, ὅτι κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν ἐποχὴν ἡ Χαλκιδικὴ διοικοῦνταν ὁμοσπονδιακῶς, δηλ. αὐτοδιοικοῦνταν. Αὐτὸ δὲ ὠφείλετο εἰς τὰ ἀργυροῦχα μεταλλεύματά της. Γιὰ νὰ ἔχουν ὅμως αὐτὸ τὸ προνόμιον εἶχαν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παραδίδουν γιὰ τὸν Σουλτάνο 220 ὀκάδες ἀσήμι, τὸ ὁποῖον ἐπεξεργάζονταν οἱ ἴδιοι. Αὐτὸ τὸ γνωρίζομεν ἐκ παραδόσεων καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Παπαρηγοπούλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν διακεκριμένον καὶ πολυμαθῆ κ. Στέφανον Κότσιανον, δικηγόρον καὶ πρώην βουλευτὴν Χαλκιδικῆς, διὰ τὰς δημοσιεύσεις ποὺ ἔκανε στὸν τύπον, ἀλλὰ καὶ τὰς διαλέξεις ποὺ ἐπίσης ἔκανε στὴν Ἀρναίαν. Αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τὴν προεπαναστατικήν, ὅπως ἱστορικῶς φαίνεται, ἡ Ἀρναία εὑρίσκετο εἰς ἀνθηρὰν καὶ εὐημεροῦσαν κατάστασιν, καὶ μὲ πρόοδον καταφανῆ. Ἦταν ἡ μεγαλυ-

τέρα κωμόπολις τῶν Μαδεμοχωρίων, ἴσως καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Χαλκιδικῆς. Αὐτὸ δὲ τὸ μαρτυροῦν ἐκ παραδόσεως ἐκεῖνοι ποὺ τὴν ἔζησαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀληθοφανῆ καὶ ἀναμφισβήτητα τεκμήρια ποὺ ὑπάρχουν σήμερα καὶ τὸ πιστοποιοῦν. Καὶ πρῶτον δεῖγμα εἶναι ἡ μεγάλων διαστάσεων ἐκκλησία, ἡ ὁποία κτίσθηκε ἐννέα ἔτη πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ εἶναι σημεῖον αὐτό, ὅτι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἶχε πολλοὺς κατοίκους. Τὸν χρόνον τῆς κτίσεώς της πιστοποιεῖ ἡ ἄνωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου ἐντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα μὲ σκαλισμένον τὸν δικέφαλον ἀετόν καὶ χρονολογίαν 1812. Οἱ παπποῦδες μοῦ ἔλεγαν, ὅπως ἄκουγαν καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς πατεράδες των, ὅτι μόλις πέρασαν ὀλίγα χρόνια ἀπὸ τὸ σκέπασμα καὶ τὸ στρώσιμο μὲ μαρμάρινες πλάκες τῆς ἐκκλησίας, ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὅπως ἔκαψαν ὅλα τὰ σπίτια, ἔκαψαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Ὅλη ἡ σκεπὴ καὶ ὅ,τι καίγεται ἔπεσαν μέσα στὸ δάπεδο. Οἱ τοῖχοι ὅμως μὲ τὸ μεγάλο πάχος καὶ στερεότητα τῆς κατασκευῆς των ἔμειναν ὄρθιοι καὶ ἀνέπαφοι καὶ μόνον μὲ τὸ πέσιμο τῆς σκεπῆς ραγίσθηκαν τὰ στρωμένα μάρμαρα τοῦ δαπέδου ποὺ διατηροῦνταν καλὰ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὰ ἀντικατέστησαν μὲ πλακάκια μωσαϊκά, ἐκεῖνα δὲ χρησιμοποιήθηκαν ἀλλοῦ.

Οἱ προπάτορές μας ἔλεγαν, ὅτι σὰν τὴν ἐκκλησία μας δὲν εἶχε μεγαλύτερην στὴν Χαλκιδική, ὄχι μόνο πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλὰ χρόνια μετέπειτα. Καὶ αὐτό, ὅπως εἶπα, δείχνει ὅτι ἡ Λιαρίγκοβη, κατοικοῦνταν ἀπὸ πολλοὺς κατοίκους καὶ ἕνεκα τούτου ἔκτισε καὶ ἀνάλογην ἐκκλησία.

Τὸ φιλοπρόοδον τῶν κατοίκων της τὸ βλέπομεν καὶ σὲ ἄλλα ἐπίσης σημαντικὰ καὶ ἐκπολιτιστικά, ἀλλὰ καὶ κοινωφελῆ ἔργα. Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ ἦταν καὶ τὸ μεγάλο καὶ ἐπιβλητικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ὡρολόγι τῆς Κοινότητος. Τὸ χαλύβδινον τοῦτο μηχάνημα ἦταν τοποθετημένον ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ ὡραίου κωδωνοστασίου καὶ ἡ καλλίφωνη καμπάνα του, ὅταν ἐκτυποῦσε τὶς ὧρες, ἀκούονταν ὄχι μόνον στὴν κωμόπολιν, ἀλλὰ καὶ πολὺ πέραν αὐτῆς. Εἶχε δὲ καὶ χρονολογίαν ἡ καμπάνα 1809. Τὸ ὡρολόγι ὅμως ἐκεῖνο μᾶς τὸ πῆραν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸ μετέφεραν σὲ κάποιο τουρκοχώρι. Καὶ ἰδοὺ πῶς:

Ὅταν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις καὶ διετάχθησαν οἱ ὀρδὲς καὶ τὰ ἄγρια στίφη τῶν Τούρκων νὰ μὴν ἀφήσουν στὴν Χαλκιδικὴ τίποτε τὸ ὄρθιο οὔτε ψυχὴν ζῶσαν, σὲ ἕνα μπουλοῦκι, μέσα στὸν συρφετὸν ἐκεῖνον ποὺ λέγονταν «στρατός», ἦταν καὶ μερικοὶ τοῦρκοι ἀπὸ ἕνα τουρκοχώρι ὀνομαζόμενο Τεπαλῆδες, ἔξω τῆς Χαλκιδικῆς ἀλλ' ὄχι καὶ μακριά. Αὐτοὶ λοιπὸν μετὰ τὴν φρικιαστικὴν ἐκείνην ἐρήμωσιν, εἶδαν τὸ ὡρολόγι. Καὶ θεώρησαν καλὸν νὰ τὸ ξεκρεμάσουν ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ καμπαναριοῦ καὶ νὰ τὸ μεταφέρουν στὸν μαχαλᾶ - χωριό τους.

Ὅταν πέρασεν ἡ θεομηνία, οἱ ὀλίγοι κάτοικοι ποὺ ἐπέστρεψαν ἔμαθαν μετὰ καιρὸν ὅτι τὸ ὡρολόγι εὑρίσκετο στὸ ἀναφερόμενο τουρκοχώρι, πού, ἄλλωστε, καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν τὸ ἀπέκρυπταν. Περνοῦσαν οἱ Λιαριγκοβινοὶ ἀπὸ τὸ τουρκοχώρι, τὸ ἔβλεπαν καὶ ἄκουγαν τὴν γλυκιὰ φωνὴ τῆς καμπάνας του καὶ λυποῦνταν. Ἀλλὰ τί τοὺς περνοῦσε νὰ κάνουν;

Δὲν ἔλειπε ὅμως ἡ ἐλπίδα, ὅτι μιὰ μέρα θὰ πήγαινε τὸ δίκαιον στὸν τόπο του. Καὶ ἡ μέρα αὐτή, ἡ εὐτυχισμένη καὶ σημαντικώτερη γιὰ τὸ γένος μας, ἀλλὰ ἰδίως γιὰ τὴν Μακεδονία καὶ τὴν Χαλκιδική μας, ἀνέτειλε. Ἀνέτειλε καὶ ἦταν ἡ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1912.

Μέσα στὴν μέθη τῆς λευτεριᾶς μας, θυμηθήκαμε τὰ δεινὰ ποὺ ὑπέφεραν οἱ πρόγονοί μας καὶ ἡ πατρίδα μας. Ἦλθαν στὸ νοῦ μας ὅλες ἐκεῖνες οἱ δραματικὲς σκηνὲς ποὺ δοκίμασαν οἱ παπποῦδες μας καὶ κλάψαμε πικρὰ ἀπὸ πόνον καὶ συγκίνησιν, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν ψυχήν μας.... Θυμηθήκαμε καὶ τὴν ληστρικὴ ἁρπαγὴ τοῦ ὡρολογιοῦ. Καὶ ὕστερα ἀπὸ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ μας μὲ λαχτάρα πῆγαν καὶ ἔφεραν ὀπίσω τὸ ὡρολόγι μας καὶ τὸ ἐτοποθέτησαν πάλι στὸ ὑπερήφανο σημερινὸ καμπαναριό μας, χωρίς, φυσικά, οἱ παράνομοι Τοῦρκοι τότε κάτοχοί του νὰ προβάλουν ἀντίρρησιν. Καὶ ἔτσι ἀκούσαμε πάλι καὶ ἡμεῖς τὴν καλλίφωνη καμπάνα του νὰ κτυπᾶ τὶς ὧρες στὴν Λιαρίγκοβη, ὅπως τὴν ἄκουγαν καὶ οἱ ἀείμνηστοι πρόγονοί μας πρὶν ἀπὸ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα. . . .

Ἀλλά, καθὼς εἶναι φυσικόν, ὁ «πανδαμάτωρ» χρόνος, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα καταστρέφει, ἔχει καταστρέψει ἀπὸ καιρὸ καὶ τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο ὡρολόγι μας

Θὰ παραθέσω ἐν συνεχείᾳ καὶ ἕνα ἄλλο ἔργον τῶν προγόνων μας, πολὺ σημαντικὸν καὶ κοινωφελές, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐξυπηρετοῦσε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας: Ὅταν πρωτοκατοικήθηκεν ἡ Λιαρίγκοβη, λόγῳ, ὅπως εἶπα, προσελκύσεως τοῦ νεροῦ, τοῦτο βεβαίως θὰ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ ἕνα συνοικισμόν. Ὅσον ὅμως ἐμεγάλωνεν ἡ κοινότης, ἂν καὶ τὸ νερὸ ἦταν ἀρκετό, φαίνεται ὅτι δὲν ἐπαρκοῦσε γιὰ ὅλες τὶς ἀνάγκες τῶν κατοίκων. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ τότε κάτοικοί της ἐσκέφθησαν καὶ ἐπεχείρησαν αὐτὸ τὸ μεγάλο ἔργον, τὸ ὁποῖον γιὰ τὴν ἐποχή τους πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἄθλος μεγάλος. Προϋπῆρχε καὶ ὑπάρχει μία πηγή, ἡ ὁποία εὑρίσκεται σὲ κάποιον λάκκον - μεγάλον χείμαρον - περὶ τὰ δύο χιλιόμετρα πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀρναίας. Ἡ θέσις αὐτὴ λέγεται: «Νερομάνα». Αὐτῆς τῆς πηγῆς λοιπὸν τὸ νερὸ ἀπεφάσισαν οἱ προεπαναστατικοὶ πρόγονοί μας νὰ τὸ φέρουν στὴν τότε Λιαρίγκοβην. Καὶ τὸ ἔφεραν! Ἐπίτευγμα μεγάλο! Διότι τότε οὔτε οἱ σημερινὲς προϋποθέσεις, οὔτε τὰ μέσα ποὺ διαθέτει ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ὑπῆρχαν. Οἱ σιδηροσωλῆνες καὶ τὰ τσιμέντα ἦσαν ἀνύπαρκτα καὶ ἄγνωστα. Τὸ μέρος ἀπὸ ὅπου θὰ περνοῦσε τὸ νερὸ ἦταν ἀνώμαλον καὶ δύσβατον. Χείμαρροι καὶ λάκκοι ὄχι ὀλίγοι . . . Οἱ σιδηροσωλῆνες ἀνεβαίνουν καὶ κατε-

βαίνουν τοὺς χειμάρρους καὶ τοὺς λάκκους, τότε ὅμως διὰ παρόμοια ἔργα διέθεταν μόνον πηλοσωλῆνες ποὺ μόνον σὲ ὁμαλὰ καὶ ἐπίπεδα ἐδάφη εἶχαν ἐφαρμογήν. Ἡ μεταφορὰ τοῦ νεροῦ μὲ τέτοιους σωλῆνες ἦταν πρόβλημα δυσκολώτατο καὶ πολυδάπανο, διότι ἔπρεπε νὰ κτισθοῦν γέφυρες καὶ τοιχώματα καὶ νὰ ἰσοπεδωθῇ ἡ θέσις ὅπου θὰ περνοῦσαν οἱ πηλοσωλῆνες. Καὶ πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψι μας, ὅτι οἱ πηλοσωλῆνες ἐκεῖνοι ἦσαν μικρῶν διαστάσεων καὶ ὄχι ὅπως οἱ σημερινοὶ τῶν ἐργοστασίων. Γι' αὐτὸ καὶ χρειάσθηκαν χιλιάδες τέτοιοι ποὺ κατασκευάσθηκαν τότε μὲ πρωτόγονα μέσα καὶ καμίνια.

Ἡ θέλησις ὅμως τῶν τότε Λιαριγκοβινῶν ὑπερνίκησε ὅλες τὶς δυσκολίες.

Τὸ νερὸ αὐτὸ ποὺ ἔφεραν τότε στὴν κωμόπολί μας, τὸ τοποθέτησαν σὲ δυὸ κατάλληλα σημεῖά της, ὅπου κατασκεύασαν δυὸ βρύσεις μὲ δυὸ κρουνοὺς (σιουλνάρια) στὴν κάθε μία, ἔβαλαν δὲ καὶ ἀπὸ μίαν «κοπάναν», δηλ. ἐσκαμένον κορμὸν μεγάλου δένδρου δρυός, μὲ δυὸ θέσεις. Μίαν γιὰ νὰ πίνουν νερὸ τὰ ζῶα καὶ τὴν ἄλλην διὰ νὰ πλένουν οἱ γυναῖκες, οἱ ὁποῖες, ἂς σημειωθῇ, ὅπως καὶ σήμερα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νοικοκυριό, ἀσχολοῦνταν καὶ περισσότερο μάλιστα τότε, μὲ τὴν οἰκοτεχνίαν καὶ χειροτεχνίαν, ἰδίως στὰ μάλλινα («τσέργες», «βελέντζες», κιλίμια κλπ.).

Μὲ τὸ νερὸ τοῦ ὑδραγωγείου ἐκείνου, ποὺ ἦταν διπλάσιο ἀπὸ τὸ «παζαρίσιο», μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἡ κωμόπολις εἶχεν ὑπεραφθονία. Ἐγίνετο ὅμως μεγάλη σπατάλη, καθότι τὸ νερὸ ἦταν ἀδέσμευτο καὶ ἔτρεχε πρὸς τὰ κάτω μέρα - νύχτα χωρὶς νὰ χρησιμοποιῆται, ἐφόσον οἱ σημερινὲς βρύσες μὲ κάνουλες κλπ. ἦταν τότε πρᾶγμα ἄγνωστο.

Μὲ αὐτὸ τὸ σύστημα ὑδρεύονταν ἡ κοινότης ἕως τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1932. Ὁ σεισμὸς ὅμως ἐκεῖνος, μαζὶ μὲ τὴν καταστροφή, («οὐδὲν κακὸν ἀμιγὲς καλοῦ») μᾶς ἔφερε καὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ μπορῶ νὰ εἰπῶ, τὴν εὐτυχίαν στὸν τομέα αὐτόν.

Τὸ Κράτος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σπίτια ποὺ μᾶς ἔκτισε, μᾶς ἔκανε καὶ συγχρονισμένο ὑδραγωγεῖο. Μὲ τὸ ἴδιο νερὸ τῶν δυὸ βρύσεων τῆς «Νερομάνας», ποὺ ἔκανα λόγο πιὸ πάνω, τώρα ἡ Ἀρναία, ἐκτὸς τῆς «παζαρίσιας» ἔχει καὶ πολλὲς ἄλλες βρύσεις εἰς ὅλα τὰ σημεῖα καὶ τοὺς δρόμους της καὶ ἐπὶ πλέον ὅλα σχεδὸν τὰ σπίτια ἔχουν τὸ δικό τους νερό.

Νομίζω πὼς τὰ παραπάνω εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ κατανοηθῇ πόσον ἐργατικοὶ καὶ φιλοπρόοδοι ἦσαν ἀνέκαθεν οἱ κάτοικοι τῆς Λιαρίγκοβης.

Θὰ ἐπανέλθω νὰ συνεχίσω τώρα ὀλίγα γιὰ τὴν προεπαναστατικὴ ἐποχή, ἢ μᾶλλον γιὰ τὶς παραμονὲς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὰ ἐπακόλουθα.

Ἡ θέσις καὶ ἡ φύσις τῆς Χερσονήσου μας καὶ τὸ ἰδιόρυθμο διοικητικὸ σύστημα τῶν Μαδεμοχωρίων ἰδίως, ἔδιναν εἰς τὸν ἀμιγῆ καὶ ἀκραιφνῆ

'Ελληνικόν της πληθυσμὸν τὴν εὐχέρειαν νὰ διοργανώνεται καὶ νὰ ἐξοπλίζεται ἀνενόχλητος καὶ ἀπαρατήρητος.

Τούρκικα χωριὰ δὲν ὑπῆρχαν στὰ Μαδεμοχώρια, οὔτε καὶ στρατὸς τούρκικος. Οἱ 20 στρατιῶτες τοῦρκοι ποὺ εἶχαν τὴν ἕδρα τους στὰ σημερινὰ Στάγειρα κάθονταν καὶ ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν στὸν στρατῶνα τους καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς των Μαντὲμ - ἀγᾶ ἦταν οἱ 220 ὀκάδες ἀσῆμι γιὰ τὸ Σουλτάνο. Κατὰ τὰ ἄλλα δὲν ἀνακατεύονταν καὶ δὲν ἐνδιαφέρονταν. Καὶ ὅταν δόθηκε τὸ σύνθημα τοῦ ξεσηκωμοῦ - ἴσως μάλιστα καὶ λίγο πρὶν δοθῇ τὸ ἐπίσημο σύνθημα, ὅπως συμπεραίνω ἀπὸ ὅσα ἔλεγε ὁ πάππος μου - οἱ δικοί μας ἐξωπλισμένοι κατέβηκαν στὰ τουρκοχώρια ποὺ εὑρίσκονταν γύρω στὶς λίμνες καὶ στὸ 'Εγρὶ - Μπουτζάκι καὶ ἄρχισαν νὰ τοὺς κακοποιοῦν, διότι τόσο στὴ βόρειο, ὅσο καὶ στὴ νότιο Χαλκιδικὴ οἱ λίγοι τοῦρκοι κατοικοῦσαν στὰ χαμηλὰ καὶ εὔφορα ἐδάφη.

Καὶ αὐτὸ ποὺ ἔκαναν τότε οἱ πρόγονοί μας ἐκεῖνοι φανερώνει τὴν φλογερὴ ἐθνική τους συνείδησι ποὺ εἶχαν, τὸν ἀπαράμιλλο πατριωτισμό τους καὶ τὸν πόθο τους γιὰ τὴν πλήρη ἀποκατάστασι ὁλοκλήρου τοῦ γένους μας, δεδομένου ὅτι αὐτοὶ ἐν μέρει τὴν εἶχαν τὴν λευτεριὰ μὲ τὰ προνόμια καὶ τὸ σύστημα τῆς διοικήσεώς τους. 'Αλλ' ὅμως ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνας σήκωσαν καὶ τότε τὴν σημαία τῆς λευτεριᾶς.

Ὅταν οἱ κάτοικοι τῶν Μαδεμοχωρίων ἔμαθαν ὅτι βγῆκε ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη χιλιάδες καὶ χιλιάδες τουρκικὸς στρατὸς καὶ ὅτι καταστρέφει τὰ πάντα μὲ φωτιὰ καὶ σφαγή, ἔκαναν γοῦβες καὶ ἔκρυφαν στὴ γῆ, ὅ,τι πρόφθασαν. Πιθάρια, καζάνια, σεντούκια, εἴδη οἰκιακά, κυρίως ρουχισμὸ καὶ ἔφευγαν γιὰ νὰ γλυτώσουν τὴν ζωή τους. 'Απ' αὐτοὺς ποὺ ἔφυγαν πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ πῆγαν στὴν 'Αμμουλιανὴ καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος. 'Αρκετοὶ ὅμως ἔφυγαν καὶ στὸ Παγγαῖο, δεδομένου ὅτι ἐκεῖ οἱ κάτοικοι δὲν ἐπαναστάτησαν. 'Ανάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ πάππος μου ἀπὸ τὴν μητέρα μου ποὺ ἦταν τότε 2 ἐτῶν καὶ τὸν πῆραν οἱ γονεῖς του στὸ Παγγαῖο. Τὸν ἄλλον δὲ παποῦ μου, ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ποὺ ἦταν τότε 4 ἐτῶν καὶ θυμοῦνταν καλὰ τὰ γεγονότα, τὸν πῆραν οἱ γονεῖς του στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὶς Σποράδες νήσους, ἀπὸ ὅπου γύρισαν ὕστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνια. . . . 'Αλλὰ καὶ ἡ τραγωδία τῆς ἐπιστροφῆς στὰ χωριά των ἐκείνων ποὺ γλύτωσαν ἀπὸ τὴν σφαγὴ δὲν ἦταν μικρότερη! Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ δραματικὲς περιπέτειες τοὺς ἐδόθηκε ἡ ἄδεια, ἢ ὅπως θὰ λέγαμε, ἀμνηστεία, νὰ ἐπιστρέψουν στὰ κατερειπωμένα χωριά των περὶ τὸ τέλος σχεδὸν τοῦ καλοκαιριοῦ, ἀντίκρυσαν σωροὺς ἀπὸ καμμένα σπίτια καὶ ἐρήμωσι. Τίποτε ἄκαγο, τίτοπε ὄρθιο. . . . Καὶ ἐδῶ στὴν 'Αρναία μόνο τὰ ντουβάρια τῆς ἐκκλησίας μας ὄρθια. Πρόθυρα χειμῶνα, χειμῶνας ὕστερα! Ποῦ νὰ στεγασθοῦν, μὲ τὶ σκεπάσματα νὰ κοιμηθοῦν, μὲ τὶ ρουχισμό! 'Απ' τὴν μιὰ μεριὰ εὐτυχεῖς ποὺ γλύτωσαν ἀπὸ τὴν σφαγὴ καὶ ἀξιώθηκαν νὰ ξανάρθουν στὸν τό-

πο ποὺ γεννήθηκαν καὶ ἔζησαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπελπισία. Αὐτὸ δὲ δὲν ἦταν μόνο στὴ Λιαρίγκοβη. Ἦταν γενικὸ σ' ὅλη τὴν Χαλκιδική, μὰ στὰ Μαντεμοχώρια πιὸ ἀπελπιστικὴ ἡ κατάστασις καὶ ἀπὸ τρόφιμα. Ἀλλ' ὅμως ὅπως κάποτε οἱ Ἰσραηλίτες μὲ τὸ μάννα, ἔτσι καὶ οἱ Μαντεμοχωρίτες μὲ τοὺς καρπούς. Ὑπῆρχαν τὰ πολλὰ ἐκεῖ δάση μὲ τὰ βαλανοφόρα ἰδίως, ὅπως εἶναι ἡ δρῦς, ἡ ὀξυὰ καὶ πρὸ παντὸς ἡ καστανιά. Μὲ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων αὐτῶν ἔζησαν ἐπ' ἀρκετὸν ἕως ὅτου τακτοποιήθηκαν κάπως τὰ πράγματα. Νεαρὸς δὲ ἐγὼ ἄκουσα μὲ τὰ αὐτιά μου κάποιον πολὺ γέρον νὰ λέγῃ, ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν τεσσάρων χρονῶν καὶ θυμοῦνταν ὅτι μὲ τοὺς γονεῖς του πήγαιναν στὰ ἀμπέλια καὶ μάζευαν κάτω ἀπὸ τὰ χιονισμένα κλήματα σταφύλια καὶ αὐτὸς ἔβαζε σταφύλια στὴν ποδιά του, διότι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ Μαδεμοχώρια εἶχαν πολλὰ ἀμπέλια.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔζησαν καὶ τὰ ἄλλα χωριὰ ἕως ὅτου ἄρχισε νὰ βελτιώνεται ἡ κατάστασις, καθότι πέρασαν ὁ χειμῶνας, ἦλθε ἡ ἄνοιξις, συγκεντρώθηκαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἄρχισε ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ μάλιστα μὲ ταχὺ ρυθμό. Ἄρχισαν νὰ κτίζωνται πάνω στὰ ἐρείπια καινούργια σπίτια. Νὰ κτίζωνται ἐκκλησίες, σχολεῖα καὶ ἄλλα ἔργα κοινωφελῆ καὶ χρήσιμα. Καὶ τοῦτο, ποὺ οἱ πρόγονοί μας ἐκεῖνοι κατώρθωσαν σὲ τόσο σύντομο χρονικὸ διάστημα, δίχως καμμιὰ βοήθεια ἀπὸ πουθενά, οὔτε ἐξωτερική, οὔτε ἀπὸ τὸ κράτος, ποὺ τοὐναντίον τοὺς ρήμαζε μὲ τοὺς φόρους, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς θαῦμα.

Καὶ ἔτσι ἡ Χαλκιδικὴ σὲ διάστημα ὀλίγων ἐτῶν κατώρθωσε μόνη της νὰ ἐπανορθώσῃ τὶς καταστροφὲς τῶν κατακτητῶν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ στὴν πρώτη, ἴσως καὶ καλύτερη κατάστασι. Ἐδῶ στὴν Λιαρίγκοβη βλέπουμε νὰ αὐξάνῃ ὁ πληθυσμός, νὰ κτίζωνται σπίτια. Ἡ ἐκκλησία, ποὺ ἦταν τέσσερα ντουβάρια μόνον, ἀναστηλώνεται γρήγορα καὶ ἀνακαινίζεται καὶ μὲ ὑπερανθρώπινους κόπους καὶ τεράστια σχετικῶς ἔξοδα καθημερικῶς τελειοποιεῖται. Τὸ τέμπλο, τὰ ταβάνι, ὁ ἄμβωνας, ὁ θρόνος, τὰ ἱερὰ εἰκονοστάσια καὶ ἐν γένει ὅλα, εἶναι πολυδάπανα, δεδομένου ὅτι ὁ ναὸς εἶναι μεγάλων διαστάσεων, καὶ θαῦμα τέχνης. Ἐξέχουσαν ὅμως θέσιν ἔχει τὸ ταβάνι. Ἡ καλαισθητικὴ καὶ ἡ γεωμετρική του σύνθεσι μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀριστούργημα. Σημειώνω ὅμως, ὅτι ἕνεκα τῆς παλαιότητος, τὸ ἐπισφαλὲς τῆς σκεπῆς καὶ ἡ μακροχρόνιος διάβρωσις θὰ φέρουν τὴν τελικὴν φθορὰν καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Περιέγραψα πιὸ πάνω τὴν τραγωδία ἐκείνων ποὺ ἐπέστρεψαν στὸν τόπο μας μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἀμνηστείαν. Αὐτοί, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα δεινά των, ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑποστοῦν καὶ μίαν μεγάλην καὶ θλιβερὴν ταπείνωσιν.

Σὲ τοποθεσίαν τῆς κωμοπόλεως Ἱερισσοῦ, γνωστὴν γιὰ τὸν καγκελλευτό της χορὸ ποὺ γίνεται κατ' ἔτος τὴν τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα εἰς ἀνά-

μνησιν τοῦ θλιβεροῦ γεγονότος, εἰς τὸ σημεῖον, λέγω, αὐτὸ τὸ ἱστορικό, οἱ πρόγονοί μας ἐδοκίμασαν τὴν πλέον σπαρακτικὴν στιγμὴν τῆς ζωῆς των. Ὁ πάππος μου μοῦ ἔλεγεν ὅτι αὐτὴ ἡ σκηνὴ ποὺ θὰ περιγράψω ἔγινε πρὸς τὰ ἐκεῖ τῆς Ἱερισσοῦ, μᾶλλον πρὸς τὴν Κουμίτσαν καὶ ὄχι ἐκεῖ ποὺ γίνεται ὁ καγκελλευτός. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως ἔγινε.

Ὅσοι ἐπέστρεψαν μετὰ τὴν ἀμνηστεία ὑποχρεώθηκαν νὰ περάσουν κάτω ἀπὸ δυὸ σταυρωμένα σπαθιὰ ποὺ κρατοῦσαν δυὸ τύραννοι, ἕνας ἀπ' ἐδῶ καὶ ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ, ὥστε νὰ σχηματίζεται ἡμικύκλιο χαμηλὸ γιὰ νὰ περνοῦν κάτω ἀπ' αὐτὸ σκυμμένοι, εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς στὸν ζυγὸν καὶ ραγιαδισμόν.

Καὶ ὄχι μόνον αὐτά! Ἀπ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ καταργοῦνταν τὰ προνόμια τῆς Χαλκιδικῆς. Ἡ ἐπαρχία μας ἀφομοιώνεται μὲ τὸ διοικητικὸ σύστημα τῆς τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Βεβαίως δὲν ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δίνουν τὶν 220 ὀκάδες τὸ ἀσῆμι ὅπως προτήτερα, ἀλλὰ τώρα μὲ τὶς ποικιλόμορφες καὶ δυσβάστακτες φορολογίες δίνουν πολὺ περισσότερες ὀκάδες ἀσῆμι.

Αὐτὰ γιὰ ὅσους γύρισαν στὸν τόπο μας ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ νησιὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς νότιας Ἑλλάδος.

Πολλοὶ ὅμως ἦταν καὶ οἱ Χαλκιδικιῶτες ἐκεῖνοι ποὺ δὲν γύρισαν, ἀλλὰ κάθησαν καὶ πολέμησαν μαζὶ μὲ τοὺς ἀγωνιζομένους στὴν Κάτω Ἑλλάδα καὶ τελικῶς ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ, ἀνάμεσα δὲ σ' αὐτοὺς καὶ ἀρκετοὶ Λιαριγκοβινοί. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ καὶ ὁ πάππος τοῦ θρυλικοῦ καὶ γενναίου στρατηγοῦ Ἰωάννου, ποὺ πολέμησεν ἐκεῖ κάτω γιὰ τὴν λευτεριὰ καὶ τελικὰ ἔμεινεν ἐκεῖ.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ὁ ἔγγονος τοῦ πατριώτου ἐκείνου στρατηγὸς Ἰωάννου ποὺ ἦλθε στὴν Θεσ)νίκη ὡς διοικητὴς τῆς μεραρχίας Ἀρχιπελάγους, θυμήθηκε τὴν πατρίδα τοῦ πάππου του καὶ ὅσα εἶχεν ἀκούσει ἀπ' αὐτὸν γιὰ τὴν περιπετειώδη σταδιοδρομίαν του. Ἦλθε στὴν γενέτειρα τοῦ προγόνου του, τὴν Λιαρίγκοβη, γιὰ νὰ τὴν ἰδῇ καὶ νὰ γνωρίσῃ τοὺς συγγενεῖς του. Φυσικὰ οἱ κάτοικοι τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ θερμὴν ὑποδοχὴν καὶ ἐγκαρδιότητα. Συγκινημένος ἐγνώρισε τοὺς συγγενεῖς του καὶ ἀπ' ἐκεῖ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἔνδοξη ἐπίθεσι καὶ μάχη τοῦ Σκρᾶ.

Ἀλλὰ δὲν ἦταν μόνον ὁ Ἰωάννου ἀπὸ τοὺς Λιαριγκοβινοὺς ποὺ κατέβηκαν, ἔμειναν καὶ πολέμησαν στὴν Κάτω Ἑλλάδα. Ἦταν καὶ ἄλλοι πολλοί.

Θὰ ἦταν ὅμως μεγάλη παράλειψις ἂν δὲν ἀνέφερα ἐδῶ μιὰ ἄλλη μεγάλη ἀρχοντικὴ καὶ ἱστορικὴ οἰκογένεια τῆς Λιαρίγκοβης. Τὴν οἰκογένεια τῶν Γερογιάννηδων, ποὺ κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν στὴν προεπαναστατική, τὴν ἐπαναστατικὴ καὶ κατόπιν ἐποχή.

Ὅπως μοῦ ἔλεγεν ἡ μάνα μου, ὁ Γερογιάννης στὴν προεπαναστατι-

κὴ ἐποχὴ «ἦταν πασιᾶς» καὶ ὅτι «στὴν ἐπανάστασι τὸν παλούκοσαν», δηλαδὴ τὸν θανάτωσαν ὅπως θανάτωσαν τὸν ,Αθαν. Διάκο στὴν Ἀλαμάνα, ὡς ὑποκινητὴ τῆς ἐξεγέρσεως. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Γερογιάννης ἐκεῖνος, ὅπως ἄκουγα ἀπὸ τοὺς προγόνους μου, ὑπῆρξε στὴν ἐποχὴ ἐκείνη «βεκίλης», δηλ. πρόεδρος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Μαντεμοχωρίων, προφανῶς Κυβερνήτης - δὲν γνωρίζω λεπτομερῶς - μὲ ἰσχὺ μεγάλη. Αὐτὸς «ἔλυνε καὶ ἔδενε», ὅπως μοῦ ἔλεγεν ἡ μάνα μου.

Καὶ οἱ ἀπόγονοί του ὑπῆρξαν ἔνθερμοι πατριῶτες. Δύο ἀδελφοὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν αὐτήν, προφανῶς ἔγγονοι τοῦ «βεκίλη» ἔζησαν καὶ ἀπέθαναν στὰς Ἀθήνας. Ἦταν δὲ ὑποδείγματα φιλοπατρίας. Ὁ ἕνας γιατρὸς καὶ πολιτικὸς συνάμα. Ὁ ἄλλος στρατιωτικός, συνταγματάρχης. Ὁ πρῶτος, ὀνομαζόμενος Θεοχάρης, ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς καὶ πρόεδρος τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου στὴν ἐποχὴ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, διοργανώνοντας ἀνταρτικὰ σώματα κατὰ τῶν βουλγάρων κομητατζήδων. Τόσος δὲ ἦταν ὁ πόθος του νὰ ἰδῇ τὴν Μακεδονίαν ἐλευθέραν, ὥστε ἕνας ἀνεψιός του μοῦ ἔλεγεν, ὅτι «ὁ θεῖός μου πέθανε ἀπὸ Μακεδονίτιδα καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλη ἀρρώστεια». Ἀδικήθηκεν ὅμως ἀπὸ τὴν μοῖρά του διότι πέθανε κάπου δυὸ χρόνια πρὶν ἐλευθερωθῇ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ γενέτειρά του Λιαρίγκοβη.

Ὁ δὲ ἄλλος ἀδελφὸς Μαυρουδῆς Χρ. Γερογιάννης, ὁ δημοφιλὴς ἐκεῖνος συνταγματάρχης κατὰ τὸν ἀτυχῆ πόλεμο τοῦ 1897, πρῶτος αὐτὸς εἰσέβαλε στὴν Ἤπειρο διὰ τοῦ κάτω Μπάνι καὶ ἐνέσπειρε τὸν πανικὸν στοὺς Τούρκους. Καὶ αὐτὸς ὅμως δὲν ἀξιώθηκε νὰ ἰδῇ τὴν παρτίδα του ἐλευθέραν ποὺ τὸ ποθοῦσε τόσο.

Ἀπόγονος ἐπίσης τῆς οἰκογενείας τῶν Γερογιάννηδων εἶναι καὶ ὁ ἀνεψιὸς τῶν δύο προαναφερθέντων ἀνδρῶν Χριστόδ. Γερογιάννης, στρατηγὸς ἐν ἀποστρατείᾳ καὶ τώρα διευθυντὴς τῶν Μεταλλείων Κασσάνδρας.

Πιστεύω ὅτι ὅσα ἐξέθεσα γιὰ τὴν γενέτειρά μου Ἀρναίαν (πρώην Λιαρίγκοβη) εἶναι μία εἰλικρινὴς καὶ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Προσπάθησα, ὅσο μοῦ ἦταν δυνατὸν νὰ παρουσιάσω μιὰ πραγματικότητα καὶ νὰ μὴν ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ αὐτήν.

Μὲ τὸ νὰ ἐγκωμιάζω τοὺς κατοίκους τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς τῆς Λιαρίγκοβης, μὲ αὐτὸ δὲν θέλω νὰ ὑποτιμήσω τοὺς κατοίκους τῶν ἄλλων, ὅλους τοὺς Χαλκιδικιῶτες. Πρέπει ὅμως ὅλοι νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴν ἱστορίαν τῶν χωριῶν των, δεδομένου ὅτι ὅλα τὰ χωριὰ καὶ κωμοπόλεις ἔχουν τὴν ἱστορίαν των. Ἄλλωστε, ὅπως νομίζω, αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἱδρυθείσης Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας μας. Πρέπει νὰ μάθουν καὶ νὰ πεισθοῦν οἱ ἔξω τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἰδίως οἱ Νοτιοέλληνες, ὅτι ἡ Χαλκιδικὴ προσέφερε αἷμα πολὺ καὶ ἔγινεν ὁλοκαύτωμα γιὰ τὴν μεγάλη ἰδέα.

Θάθελα καὶ κάτι ἄλλο νὰ προσθέσω ἀκόμα: Οἱ παλαιοί, ἀλλὰ καὶ στὶς ἡμέρες μας, ὅταν ἤθελαν νὰ ἀναφερθοῦν σὲ γεγονότα περασμένης ἐ-

ποχῆς, χρησιμοποιοῦσαν ἐδῶ στὰ χωριά μας σὰν εἶδος χρονολογίας τρεῖς σημαντικὲς ἐποχές: «Τοῦ Γερογιάννη» ἡ μία, προεπαναστατική. «Τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21» ἡ ἄλλη. Καὶ ἡ ἄλλη ἐπίσης: Τοῦ 1854 - «Τοῦ Τσιὰμ' ὁ καιρός».

Ἄκουγα τὸν παποῦ μου, π.χ. νὰ λέγῃ ὅταν τῶφερνεν ἡ συζήτησις: «Ἰγὼ στ' Μπανάσταση' ἤμαν τρία χρουνοῦ, κι' ὅταν ἤρταμι π' τὴ Σύρου ἤμαν ἕξ' χρουνοῦ» (Σημειωτέον ὅτι τὸ π τὸ πρόφερναν σὰν τὸ γαλλικὸ B. Δηλ. στ' Μπανάσταση'). Ὡσαύτως καὶ ὁ πατέρας μου, ὅταν τὸν ἐρώτησα πότε γεννήθηκε: «Ἰγὼ γινίθκα τοὺ Χ,μῶνα κὶ τν' ἄνοιξ' βγῆκι ἡ Τσιάμ'ς». Τὸ ἴδιο καὶ ἡ μάννα μου καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

Ἀρναία τῇ 20 Ἀπριλίου 1961

Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Δημοδιδασκάλου

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΑΓΛΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1912

(Ὅπως τὴν ἀφηγήθη ὁ τότε συμπολεμιστής του Ἀργύριος Οἰκονόμου ἀπὸ τὸν Στανὸ τῆς Χαλκιδικῆς).

Τὸ 1912 μόλις συγκεντρώθηκαν οἱ ὁπλαρχηγοὶ στὴν Χαλκιδική, ὁ καθένας τους τράβηξε γιὰ τὸ μέρος ποὺ εἶχε διαταχθῆ. Ὁ Γιαγλῆς ξεκίνησε μὲ 13 ἄνδρες καὶ ἀρκετὰ ὅπλα καὶ πολεμοφόδια γιὰ τὰ Κερδύλια. Στὴν Ἀρναία τὸν ἀκολούθησαν οἱ Χρῆστος καὶ Κων)τῖνος Νερατζιᾶς, Δημήτριος Κοσμαρᾶς καὶ ἄλλοι καὶ ἔτσι τὸ σῶμα αὐξήθηκε σὲ 20 ἄνδρες. Μόλις ἔφθασε τὸ σῶμα μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν καπετὰν Γιαγλῆ στὰ Κερδύλια, λημέριασε στὴν θέσι «Λιάσκα». Ἐπικοινώνησε μὲ τὴν Νιγρίτα καὶ ἄρχισαν νὰ φτάνουν ἐκεῖ γιὰ νὰ καταταγοῦν στὸ Σῶμα του ἄνδρες ἀπὸ τὴν Νιγρίτα, ἄλλα ἐκεῖ γύρω χωριὰ καὶ τὴν Χαλκιδικήν, νὰ παίρνουν ὅπλα. Μία βραδυὰ ὁ γιατρὸς Νικ. Σέρπης ἀπὸ τὸ Γομάτι καὶ ὁ Τούσης ἀπὸ τὴν Νιγρίτα, μαζὶ μὲ τοὺς Τσαντσούλη, ἀπὸ τὴν Νιγρίτα, τὸν Μαλλιαρίδη ἀπὸ τὸ Μασλάρι, καὶ ἕνα ἄλλο πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Γιαγλῆ, κατέβηκαν στὴν Νιγρίτα καὶ συνεργάστηκαν μὲ τοὺς προύχοντες τῆς κωμόπολης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔγιναν δεκτοὶ μὲ πολλὴ χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμό.

Ὁ καπετὰν Γιαγλῆς τακτοποίησε τὸ σῶμα μὲ τοὺς καπετάνιους Γεώργην Ρουσόπουλον ἀπὸ τὸ Ἀσβεστοχῶρι, Ζαχαρίαν Τσαντσούλη, Μακρῆν, Γιάννην Ρέτσιον, Τάσιον Τόλτσιον, Σέρπην καὶ Χριστόδ. Τσόχαν, ἀπὸ τὴν

Ἱερισσό, τὸν δὲ ἐξάδελφόν του Ἀστέρ. Ψέμμαν ἀπὸ τὴν Ἱερισσὸ καὶ τὸν μεγαλύτερο γυιό του, τοὺς εἶχε μαζί του σὰν ἐπιτελεῖς. Στὴν Λιάσκα τὸ σῶμα, συμπληρωμένο τώρα μὲ 98 ἄνδρες, κάθησε ἀρκετὰ καὶ ἄρχισε ὕστερα νὰ προχωρῆ πρὸς τὴν Νιγρίτα. Κατέβηκε πιὸ κάτω καὶ λημέριασε γιὰ λίγες ἡμέρες, ἀλλὰ ὁ καιρὸς ἦταν συνεχῶς βροχερός. Προχωρήσαμε παρακάτω καὶ ὅλοι μας ξενυχτήσαμε μέσα σὲ ἕνα μύλο.

Τ' ἀπόγευμα τῆς ἄλλης ἡμέρας φθάσαμε κοντὰ στὴν Νιγρίτα, στὴν θέση «λαγάτρη νειᾶτα» καὶ καθὼς ἤμασταν μουσκευμένοι ἀπὸ τὴν βροχὴ χαρήκαμε ὅταν εἴδαμε κάτι κεραμιδαριὰ καὶ καλύβες, ἐλπίζοντας ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ στεγασθοῦμε γιὰ λίγο καὶ νὰ στεγνώσουμε. Δυστυχῶς ὅμως οἱ καλύβες ἦταν γεμᾶτες κεραμίδια καὶ ἔτσι ξενυχτήσαμε ὄρθιοι κάτω ἀπὸ κάτι πλατάνια. Ὅταν ξημέρωσε, κάναμε συσσίτιο καὶ λιασθήκαμε γιὰ νὰ στεγνώσουμε, ἐνῶ στὰ γύρω ὑψώματα τοποθετήθηκαν καραούλια.

Κατὰ τὶς 9 τὸ πρωῒ ἦρθε στὸ λιμέρι μας ἕνας παπᾶς ἀπὸ τὴν Νιγρίτα - νομίζω Παπαγιώργης λέγονταν - εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸν ἀρχηγό μας Γιαγλῆ, καὶ ἀφοῦ μᾶς μάζεψε ὅλους σὲ ἕνα μέρος, ὤρκισε ὅλα τὰ παλληκάρια, γιατὶ τὸ βράδυ θὰ κτυπούσαμε τὴν Νιγρίτα. Μόλις ἐτελείωσε ἡ ὁρκωμοσία ὁ παπᾶς ἔφυγε γιὰ τὴν Νιγρίτα. Ὅπως μάθαμε, στὴ Νιγρίτα βρίσκονταν ἀρκετὴ τουρκικὴ δύναμις καὶ ἐμεῖς εἴχαμε ἐπισημάνει ὅλα τὰ καταλύματά τους. - Τὸ βράδυ λοιπὸν θὰ χτυπιόνταν ἡ Νιγρίτα, ἀλλὰ ἀτυχῶς οἱ Τοῦρκοι ἔμαθαν τὰ σχέδια τῶν ἀνταρτῶν καὶ βγῆκε μιὰ δύναμις ἔξω τῆς Νιγρίτας, ἔστειλαν δὲ μὲ προφύλαξη μεγάλη καὶ μιὰ περίπολο νὰ ἀνιχνεύσῃ τὸ μέρος ποὺ πλησίασε τόσο κοντὰ ὥστε κόντεψαν νὰ πέσουν ἐπάνω στὰ φυλάκιά μας. Μόλις τοὺς πῆραν εἴδησι οἱ σκοποὶ τοῦ Σώματος, εἰδοποίησαν τὸν Ἀρχηγὸν καὶ ἀμέσως ἔτρεξαν νὰ τοὺς συλλάβουν, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐξαφανίσθηκαν. Ὁ Γιαγλῆς εἶπε: «Ἴσως νὰ ἔρθουν γρήγορα κατὰ πάνω, ἀλλὰ ἀφοῦ δὲν εἶδαν τίποτε δὲν εἶναι σοβαρὸ τὸ πρᾶγμα. Τώρα στὰ φυλάκια θὰ εἶσθε διπλοὶ ἄνδρες καὶ ἂν δῆτε τίποτε, ὁ ἕνας θὰ ἔρθῃ ἐδῶ καὶ οἱ ἄλλοι θὰ παρακολουθοῦν».

Οἱ Τοῦρκοι τοῦ ἀπέναντι ὑψώματος ἦταν ἀρκετοὶ - ὅλη ἡ δύναμις τῆς Νιγρίτας περίπου ἕνα τάγμα - καὶ φαίνεται πῶς εἶδαν τὶς κινήσεις τῶν ἀνταρτῶν. Τότε μὲ προφύλαξι μεγάλη ποὺ βοηθοῦσε καὶ ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους (χαράδρες - νεροφαγώματα) ἔφτασαν μπροστὰ στὰ φυλάκια τῶν ἀνταρτῶν. Κάποτε φάνηκε ἕνας σκοπὸς νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ ἀρχηγεῖο καὶ νὰ λέγῃ στὸν Γιαγλῆ ὅτι σκυφτοὶ Τοῦρκοι προχωροῦν πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τὸ ἀπέναντι ὕψωμα, τρέχοντας καὶ στέκοντας καὶ ἕρποντας μὲ τὴν κοιλιά.

Ὁ Ἀρχηγὸς φώναξε ἀμέσως τοὺς καπεταναίους καὶ 10 νέους ποὺ εἶχαν ἔρθει ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τοὺς διέταξε νὰ φυλάξουν μιὰ χαράδρα, ἐνῶ ὁ ἴδιος μὲ μερικὰ παλληκάρια ἔπιασε τὸ ἀπέναντι ὕψωμα.

Οἱ Τοῦρκοι πλησίασαν μὲ πολλὴ προφύλαξη στὰ 200 μέτρα καὶ ἄρχι-

μπῆ ὁ Διάδοχος στὴν Θεσσαλονίκη. Μόλις ἐπέστρεψαν οἱ δικοί μας στὴν Νιγρίτα πῆγαν στὴν ἐκκλησία κι' ἔκαναν δοξολογία. Ψάλθηκε τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ τὸ «Πολυχρόνιον» ἀπὸ τὸν καλλίφωνον ψάλτην ἐκ Στανοῦ 'Αθανάσιον Κάκκαν. Ἕνας ρασοφόρος κήρυκας ὡμίλησε μὲ ἕνα συγκινητικὸ λόγο ποὺ ἔκανε τοὺς πάντας νὰ δακρύσουν. 'Ο ἴδιος ἀνέβηκε στὸν ἄμβωνα καὶ ἔτριβε τὰ μάτια του ἀπὸ τὴν χαρά του ποὺ ἔβλεπε ἑλληνικὸ στρατὸ στὴν Νιγρίτα.

Ὅλοι οἱ Νιγριτιανοὶ ζητωκραύγαζαν γιὰ τὸν 'Ελληνικὸ στρατὸ καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ συγκρατήσουν τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς τους.

Τὴν ἑπομένην ἡμέρα ξαναπῆγε ὁ 'Ελληνικὸς στρατὸς (ἀντάρτες) στὰ Τουρκοχώρια νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν καὶ μάζεψε καὶ τὰ ὑπόλοιπα ὅπλα ποὺ εἶχαν οἱ Τοῦρκοι. Ἔτσι συγκεντρώθηκαν πολλὲς χιλιάδες ὅπλα μέσ' τὶς ἀποθῆκες, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξωπλίσθηκε καλὰ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ὅλοι οἱ Νιγριτιανοί.

Ἔτσι εἶχαν τὰ πράγματα καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ Σώματος ἄρχισαν πλέον νὰ ξεκουράζονται, ὅταν ἀπὸ τὴν Τσελπίστα εἰδοποιοῦν ὅτι βουλγαρικὸς στρατὸς ἔρχεται ἀπὸ τὰς Σέρρας. Καὶ σὲ λίγη ὥρα ἔφθασε ἕνας Βούλγαρος ἱππέας νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἄφιξη τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

Οἱ δικοί μας βγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν Νιγρίτα καὶ παρατάχθηκαν γιὰ νὰ προϋπαντήσουν τὸν βουλγαρικὸ στρατὸ ποὺ ἔφθασε πλέον μὲ σύνταξι εἰς φάλαγγες κατὰ τετράδες, φορῶντας στὰ πόδια «γρουνουτσάρουχα» καὶ κάτι ἄσπρα ποδοπάνια σὰν «ἀρκουδαραῖοι». Τοὺς καλωσώρισαν, τοὺς φώναξαν «Ζήτω ὁ συμμαχικὸς στρατὸς» καὶ ὅλοι μαζὶ μπῆκαν στὴν Νιγρίτα. Οἱ δικοί μας τοὺς ἔκαμαν κάθε εἴδους εὐκολία καὶ ἐξυπηρέτησι. Σὰν σύμμαχοι γύριζαν μαζὶ περιπολία, φωνάζαν οἱ δικοί μας «Ζήτω ἡ 'Ελλὰς - Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος», φώναζαν καὶ αὐτοὶ «Οὔρα Βουλγκάρια - Οὔρα Φερδινάνδος». Οἱ Βούλγαροι σκέπτονταν σατανικὰ καὶ ἤθελαν νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τοὺς δικούς μας τὴν διοίκησι, γι' αὐτὸ καθημερινῶς εἴχαμε γκρίνιες καὶ κάθε μέρα τὰ πράγματα χειροτέρευαν.

'Ο καπετὰν Γιαγλῆς ζήτησε δύναμι ἀπὸ τὸ Στρατηγεῖο, ἐπειδὴ οἱ Βούλγαροι ἔλεγαν ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ νὰ εἶναι οἱ ἀρχὲς στὸν μὴ τακτικὸ στρατό, στοὺς «κομιτατζῆδες». Σὲ λίγες ἡμέρες ἦλθε μιὰ μικρὴ δύναμις 100 ἀνδρῶν μὲ ἐπικεφαλῆς ἕνα λοχία.

Μὲ τὰ κόλπα τῶν Βουλγάρων ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἄρχισε νὰ παίρνῃ τὰ μέτρα του. Σύμφωνα μὲ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ Γιαγλῆ ὁπλοφορούσαμε, πηγαίναμε συγκεντρωμένοι καὶ σὲ περίπτωσι συναγερμοῦ θὰ χτυπούσαμε ἀμέσως τοὺς Βουλγάρους βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ τοὺς ὡπλισμένους κατοίκους πού, ὅπως ἀναφέραμε, εἶχαν ὅπλα στὰ σπίτια τους.

Μιὰ μέρα οἱ Βούλγαροι θέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ καταλάβουν τὴν ἀρχή. Δόθηκε τὸ σύνθημα νὰ τρέξουν οἱ δικοί μας σ' ἕνα κτίριο ποὺ λεγόταν «Μπεζιστένι» καὶ ποὺ εἶχε διάφορες ἀποθῆκες καὶ ἕνα μεγάλο αὐλόγυρο μὲ πλιν-

θοδομή. Στὴν κάτω πύλη εἶχε τοποθετήσει σκοπὸ ὁ Γιαγλῆς τὸν Ἀργ. Οἰκονόμου (τὸν ἀφηγητὴ) καὶ τὴν ἄλλη πύλη τὴν φύλαγε ὁ λοχίας μὲ τοὺς 10 ἄνδρες.

Ἡ διαταγὴ τοῦ Γιαγλῆ ἦταν: μόλις θὰ ἔβλεπαν οἱ δικοί μας τοὺς Βουλγάρους νὰ ἔρχωνται νὰ τοὺς φωνάξουν ἄλτ γιὰ νὰ δοῦν τὶς διαθέσεις τους καὶ τὸ πῦρ θὰ τὸ διέταζεν ὁ ἀρχηγός. Ἐκεῖ ποὺ φύλαγα σκοπός, βλέπω κάποτε ἀπὸ τὸ ἀπέναντι μέρος νὰ βαδίζουν Βούλγαροι κατὰ τετράδες πρὸς τὴν ἀπάνω πύλη. Ἀκούγω ἕνα ἄλτ!, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι προχωροῦν. Βλέπω τὸν λοχία νὰ τρέχῃ μπροστά τους καὶ νὰ τοὺς λέγῃ. Ποῦ πᾶτε ρέ; δὲν ἀκοῦτε ἄλτ; ξεστομίζοντας συγχρόνως καὶ μιὰ ἄσχημη βρισιά. Αὐτοὶ ἀμέσως σταμάτησαν καὶ ἔβαλαν ἐφ' ὅπλου λόγχη. Κάποτε μπουκάρησαν καὶ μπροστὰ σὲ μένα καὶ μὲ τὸ πρῶτο ἄλτ στάθηκαν, ἀλλὰ ὁ καπετὰν Γιαγλῆς στεκόταν στὴ μέση τῆς πύλης μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι. Τότε τοὺς λέγει τί θέλουν καὶ αὐτοὶ ἀπάντησαν ὅτι ἔχουν διαταγὴ ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους νὰ πάρουν τὶς ἀρχὲς ἔστω καὶ μὲ τὴ βία. Κι' ἐγὼ λέγει ὁ Γιαγλῆς ἔχω διαταγὴ νὰ μὴν τὰ παραδώσω σὲ κανένα, ἀλλὰ νὰ τὰ κρατήσω ὅπως τὰ παράλαβα διότι κι' ἐμεῖς εἴμαστε ἑλληνικὸς στρατὸς κι' ἀνήκουμε σὲ κάποια ἀρχή. Καὶ ἡ συζήτησις πῆρε ἔκτασι. Τότε βλέπω τὸν καπετὰν Γιαγλῆ μ' ἕνα σάλτο ν' ἄρχεται σὲ μένα καὶ μοῦ λέγει: «Ἔλα κι' ἐσὺ μέσα»· πηγαίνω κι' ἐγὼ μέσ' στὸ προαύλιο καὶ βλέπω τοὺς ἄνδρες νὰ τρυποῦν τὸν μανδρότοιχο καὶ νὰ κάνουν πολεμίστρες. Βλέπω ἀκόμη καὶ τὸν καπετὰν Μακρῆ νὰ στέκεται μὲ τὶς χειροβομβίδες στὸ χέρι καὶ νὰ λέγῃ: Ἀρχηγὲ δὲν βαστῶ! Θὰ ἀμολήσω τὴν χειροβομβίδα. Ὁ Γιαγλῆς τὴν στιγμὴ ἐκείνη συνομιλεῖ μὲ τὸν ἐπικεφαλῆς τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικό, ὀνόματι νομίζω Κάλτσεφ, θέλει ὅμως νὰ ἡσυχάσῃ καὶ τὸν Μακρῆ λέγοντάς τον: στάσου, ὀρὲ Μακρῆ, ἀκόμα δὲν εἶναι ἡ ὥρα. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς συνομιλίας νευριάστηκε ὁ Γιαγλῆς καὶ λέγει στοὺς Βουλγάρους: «Τὰ παζάρια τέλειωσαν, φεύγητι ἢ δὲν φεύγητι, τοῦ δάχτυλου εἶναι στὴν σκανδάλη».

Ἀμέσως ἀκοῦμε μιὰ διαταγὴ Βουλγαρική: «μεταβολὴ καὶ πίσω». Ἔτσι μᾶς ἄδειασαν τὴν γωνιὰ οἱ Βούλγαροι καὶ γύρισαν στὰ καταλύματά τους.

Οἱ δικοί μας τὸ κόλπο αὐτὸ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ καταλάβουν καὶ τὸ πέρασαν γιὰ «μπαμπεσιά». Ὁ στρατὸς πῆρε ὅλα τὰ μέτρα του καὶ τὴ νύχτα ἄκουγε φασαρίες καὶ κακὸ στὰ καταλύματα τῶν Βουλγάρων. Τί συνέβαινε; Ἀπλούστατα οἱ Βούλγαροι ἔμασαν τὰ μπαγάζια τους καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὰς Σέρρας. Οἱ δικοί μας ἀνάπνευσαν ἐλεύθερα ποὺ ἀπολλάχθηκαν ἀπὸ τὸ βάσανο αὐτό. Ἀφοῦ ἔμειναν μόνοι οἱ δικοί μας στὴν Νιγρίτα, ἀνέφεραν στὸ Στρατηγεῖο τὰ συμβάντα. Σὲ λίγο καιρὸ ὅμως παρουσιάσθηκαν ἄλλοι Βούλγαροι καὶ μετέπειτα ἄλλοι. Κατέφθασε καὶ ἕνας λόχος ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὅμως καὶ ἄνδρες ἀπὸ ἀνταρτικὰ σώματα τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπως ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Παπακώστα καὶ ὁ καπετὰν Μινόπουλος ἀπὸ τὴν Βαρβόρα τῆς Χαλκιδικῆς. Τώρα ὁπωσδήποτε ὑπῆρχαν ἐνισχύσεις στὴν Νιγρίτα, ἀλλὰ ὅλο καὶ

κατέφθαναν Βούλγαροι γιὰ νὰ εἶναι περισσότεροι. Τότε οἱ δικοί μας ἄρχισαν νὰ τοὺς παρατηροῦν νὰ μὴν ἔρχωνται στὴν Νιγρίτα καὶ αὐτοὶ ἐφάρμοσαν ἄλλο κόλπο. Συγκεντρώνονταν κάτω ἀπὸ τὴν Τσελπίστα, ἔκαναν ὀχυρώματα, ἔφεραν κανόνια καὶ ἄλλα ὅπλα, ὅλα αὐτὰ τὰ μαθαίναμε καὶ πάντοτε ἀγρυπνούσαμε.

Μιὰ μέρα τμῆμα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ξεκίνησε νὰ ρθῆ ἀπὸ τὴν Τσελπίστα στὴν Νιγρίτα. Τὰ φυλάκια ἀπὸ τὴν Τσελπίστα δὲν τοὺς ἄφησαν καὶ ἄρχισαν τοὺς πυροβολισμούς. Ἐμεῖς πιάσαμε τὶς θέσεις ποὺ ἦταν προσδιωρισμένες καὶ ἄρχισε καὶ τὸ τουφεκίδι μέσα στὴν Νιγρίτα. Ἕναν δικό μας ἀνθ)γό, μόλις καβαλίκεψε στ' ἄλογό του νὰ πάῃ νὰ δῇ τὶ γίνεται στὴν Τσελπίστα, τὸν πυροβόλησαν οἱ Βούλγαροι ποὺ ἦταν καταυλισμένοι στοῦ Κοκκίνη τὸ χάνι καὶ τὸν σκότωσαν.

Τότε ἄναψε τὸ πελεκούδι γιὰ καλά. Μάλιστα ἐγὼ ἤμουν μαζὶ μὲ ἄλλους στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ εἴχαμε ἀποκλεισμένους τοὺς Βουλγάρους ποὺ ἔμειναν ἐκεῖ κάτω στὰ δύο Σχολεῖα, στὸ μονώροφο παρθεναγωγεῖο καὶ στὸ διώροφο Σχολεῖο καὶ ἦταν ὀχυρωμένοι καλά, φέρνοντας μεγάλη ἀντίστασι.

Κάποτε βλέπομε τὸν καπετὰν Μακρῆ ν' ἄρχεται ἀπὸ κάτι στενὰ καὶ νὰ μπαίνῃ στὸν νάρθηκα. Ἀνάβει τὴν πίπα του καὶ μᾶς λέγει: Τὶ κάνουν ὀρὲ αὐτοὶ οἱ γρουνομύτηδες;

—Τοὺς βαροῦμε, καπετάνιε, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς βγάλουμε.

—Μὴν στενοχωριέστε, θὰ βγοῦν, μᾶς λέγει. Σ' αὐτὰ τὰ παράθυρα θὰ στρέψετε τὰ τουφέκια σας νὰ μὴν μποροῦν νὰ ξεμυτήσουν οἱ Βούλγαροι κι' ἐγὼ θὰ πάω νὰ τοὺς βγάλω. Μ' ἕνα σάλτο βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ Παρθεναγωγείου καὶ ρίχνει μιὰ βόμβα καὶ δεύτερη. Ἀμέσως οἱ Βούλγαροι ἄρχισαν νὰ ρίχνουν τὰ ὅπλα τους ἔξω καὶ νὰ σηκώνουν ἄσπρα μαντήλια. Αὐτὸ ἔκαναν καὶ οἱ Βούλγαροι τοῦ ἄλλου Σχολείου καθὼς καὶ τῶν διαφόρων ξενοδοχείων ὅπου ἔμεναν. Οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὴν Τελπίστα, οἱ δικοί μας, τοὺς ἔβαλαν μπροστὰ καὶ ὅλους τοὺς αἰχμαλώτησαν. Τοὺς μαζέψαμε σὲ διάφορα μέρη κλειστούς, τοὺς φτύσαμε, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ κάμποσες ἡμέρες τὰ συμβίβασαν οἱ μεγάλοι. Εἶπαν: «μιὰ μικρὴ παρεξήγησι ἔγινε, ἕνα λάθος. Πέρασε! Πάλι σύμμαχοι εἴμαστε».

Τέτοια λάθη γενόταν πάλι συχνά. Τώρα μᾶς βρῆκε τὸ 1913. Κηρύσσεται ὁ πόλεμος Ἑλλάδος - Βουλγαρίας καὶ φθάνει μιὰ διαταγὴ ὅλα τὰ στρατεύματα ν' ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὴν Νιγρίτα καὶ οἱ κάτοικοι νὰ τὴν ἐκκενώσουν καὶ νὰ τραβήξουν γιὰ τὴν Χαλκιδική. Ὁ στρατός μας ἀπὸ τὴν Νιγρίτα θὰ καταυλισθῇ μόνο στὴν Ρεντίνα καὶ στὴν λίμνη Βόλβη, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος δικός μας στρατὸς ποὺ ἔκανε καὶ πρόχειρα ὀχυρὰ καὶ εἶχε καὶ κανόνια. Τὸ πλῆθος λοιπὸν ξεχύθηκε γιὰ τὸ Μασλάρι καὶ τραβοῦσε γιὰ τὴν Χαλκιδική. Οἱ Βούλγαροι ἔφτασαν μέχρι τὸ ὕψωμα τοῦ Τὰσ - ὀλοὺκ ἀ

πάνω ἀπὸ τὴν Λάντσια καὶ Σούλβα. Ἀνταρτικὰ σώματα βρίσκονταν στὰ Στεφανινὰ καὶ στὸ Μασλάρι, ὅπως καὶ στρατὸς μέσα στὸν κάμπο τῆς Βρωμολίμνης.

Ὁ στρατός μας ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη τοὺς ἔμασε μπροστά, τοὺς πέρασε ἀπὸ τὸ Κιλκίς. Τότε ἦρθε ἄλλη διαταγὴ νὰ βαρέση ὁ στρατός μας καὶ ἀπὸ τὸ μέτωπο τῆς Ρεντίνας τοὺς Βουλγάρους. Ἀμέσως διατάχθηκαν τὰ ἀνταρτικὰ σώματα νὰ πᾶνε τὴν νύχτα μὲ πολλὴ προφύλαξη ἀπὸ τὸ βουνὸ τῶν Στεφανινῶν καὶ ἂν μπορέσουν νὰ πλησιάσουν τὰ βουλγαρικὰ φυλάκια καὶ νὰ μὴν ἀνοίξουν τουφέκι, ἀλλὰ μόνο τὰ χαράματα μόλις θ' ἀκούσουν τὸ πεζικὸ ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Λάντσιας, τότε κι' αὐτοὶ νὰ τοὺς αἰφνιδιάσουν. Ἔτσι κι' ἔγινε. Τὰ χαράματα ἄρχισαν πυκνοὶ πυροβολισμοὶ καὶ κανονιὲς ἀπὸ κάτω καὶ οἱ ἀντάρτες ἄρχισαν ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ στὶς 10 ἡ ὥρα τὸ πρωῒ ἔφτασαν οἱ φαντάροι στὸ ὕψωμα τοῦ Τὰσ - Ὀλούκ, ἀφοῦ κατέλαβαν τὰ Βουλγαρικὰ γραφεῖα ποὺ εἶχαν οἱ Βούλγαροι σ' ἕνα παλιὸ κτήριο.

Οἱ Βούλγαροι τὸ ἔβαλαν πανικόβλητοι στὰ πόδια καὶ ἀφοῦ πέρασαν ἀπὸ τὴν Νιγρίτα καὶ θυμήθηκαν τὴν περιποίηση ποὺ τοὺς ἔκαναν οἱ Νιγριτιανοί, ἔβαλαν φωτιὰ στὴν Νιγρίτα καὶ δὲν ἄφησαν τίποτε ὄρθιο.

Ὁ στρατός μας ὅμως τοὺς κυνήγησε μέχρι τὴν Σόφια. . . Καὶ τελειώνοντας ὁ ἀφηγητής μας Ἀργύριος Οἰκονόμου λέγει: «Ἀπὸ ὅλον τὸν ἀγῶνα ἐγὼ κέρδισα ἕνα ὅπλο καὶ μιὰ κάππα - δῶρα τοῦ Γιαγλῆ - ἀλλὰ τὸ ὅπλο μοῦ τὸ ζήτησε ἡ ἀστυνομία τῆς Ἀρναίας τὸ 1916 καὶ τὸ παρέδωσα δι' ἀποδείξεως».

Ἐπιστολή

Πρὸς τὰ «Χρονικὰ τῆς Χαλκιδικῆς»

Κατόπιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, ποὺ ἐδημοσιεύσατε στὸ 5ο τεῦχος Σας (σελ. 64) θεωρῶ ὑποχρέωσή μου νὰ δώσω τὶς ἀκόλουθες ἐξηγήσεις στοὺς ἀναγνῶστες Σας.

Ἡ ὑποσημείωσή μου ἀπὸ μιὰ σειρὰ κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα Héron τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ (ΤΔ΄ σελ. 165), ἔγινε, γιατὶ λίγο πιὸ μπροστὰ (σελ. 162) εἶχε καταχωρισθῆ ἕνα ἀπόσπασμα τῆς ἐφημερίδος «Ἐλπίδος», ὅπου δυὸ φορὲς βρίσκεται ὡς ὄνομα τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ «Ἱέρων», τὴ δεύτερη φορὰ μάλιστα σὲ ἀποδεικτικὸ τοῦ ἴδιου τοῦ πλοιάρχου του. Καὶ ἔκανα τὴ νύξη αὐτή, πρῶτα γιὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς, ὅτι δὲν ἐπρόσεξα τὴ διαφορὰ μεταξύ, τοῦ Héron, ὅπου ἔγινεν ἡ ὑποσημείωση καὶ τοῦ Ἱέρων τοῦ ἀποσπάσματος τῆς «Ἐλπίδος», καὶ δεύτερον γιὰ νὰ ξανακοιτάξη ὁ κ. Βακαλόπουλος, τὶς φωτογραφίες του, ὅπως ἔκαμε καὶ ἔλυσε τὴ διαφορά.

Ὡς πρὸς τὴν παρατήρησή του, δέ, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ μπῆ, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἀναφέρθηκε τὸ «Héron», θὰ στεκόταν, ἂν ἔκανα διόρθωση, ἐνῷ, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος παρατηρεῖ, δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ὑπόθεση.

Μ' αὐτὰ δὲν ἐννοῶ, ὅτι δὲν γίνεται κριτικὴ στὶς ἐργασίες μου. Ἀπ' ἐναντίας νομίζω ὅτι οὐσιαστικὲς καὶ ἀντικειμενικὲς παρατηρήσεις καὶ τὸν ἴδιο τὸν συγγραφέα ὠφελοῦν, ἀλλά, τὸ καὶ σπουδαιότερο, καὶ τὴν ἱστορικὴν ἔρευνα προάγουν.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν ποὺ διαθέτετε τόσες στῆλες Σας γιὰ τὶς μελέτες μου, ποὺ ἐλπίζω, ὅτι ὑποβοηθοῦν πολὺ γιὰ νὰ διαφωτισθοῦν δυὸ τόσο σπουδαῖα κεφάλαια τῆς ἱστορίας τῆς Χαλκιδικῆς.

Μὲ ἐξαιρετικὴ ἐκτίμηση

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΜΑΛΑΚΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΤΣΑΚΝΑΚΗ

ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΕΠΑΝΟΜΗΣ

Ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα Λαογραφικὰ Ἐπανομῆς, μὲ παραβολὴ καὶ σύγκριση ἀρχαίων ὁμοίων ἐθίμων

ΣΑΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θὰ προσπαθήσουμε στὸ σημείωμά μας αὐτὸ νὰ περιγράψουμε λίγα ἀπὸ τὰ ἀγροτικὰ ἔθιμα τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδος Ἐπανομῆς, ὅπως τὰ ζήσαμε καὶ ὅπως τὰ παραλάβαμε ἀπὸ ἀξιοπίστους καὶ αὐστηροὺς τηρητὲς τούτων συγχωριανούς μας, προσπαθώντας ὅπου μᾶς ἦταν δυνατὸν νὰ τὰ παραβάλουμε καὶ τὰ συγκρίνουμε μὲ τὰ ἀγροτικὰ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, γιὰ ν' ἀποδειχθῇ ἡ ἑνότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἕως σήμερα.

ΜΕΡΟΣ Α'

α) Η ΓΗ Η ΜΑΝΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΘΕΩΝ, ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ ΤΩΝ ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ ΤΑΦΟΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ

Ἀπὸ τὴν ἐποχή, ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἀναγκάσθηκε ἀπ' αὐτὴ τὴ φύση, τὸ περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς Γῆς, τὴν ὁποία ἀπὸ τὰ ὁμηρικὰ χρόνια οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεοποίησαν καὶ στὴν ὁποία καὶ οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ καὶ οἱ Ὁμηρικοὶ ἥρωες δίνουν τὸν ἐπίσημο ὅρκο τους, ἡ Γῆ συνταυτίζεται μὲ τὴν Πανδώρα ἢ Ἀνησιδώρα, τὴ θεὰ δηλ. ἐκείνη ποὺ κάνει καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῶν ἐγκάτων τῆς Γῆς, στὸ φῶς, ἡ βλαστάνουσα ζωή. Ἀπὸ τὴ μυθολογία πληροφορούμεθα, ὅτι ἡ Γῆ θεωρήθηκε ἡ μητέρα ὄχι μόνον τῶν θεῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν Ὄντων καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἐριχθόνιος, ὁ Ὕλλος, ὁ Φλῦος, ὁ Τριπτόλεμος, ὁ Κέκροψ καὶ πολλοὶ ἄλλοι θεωροῦνται ὡς παιδιὰ τῆς Γῆς. Ἐπίσης ἡ Γῆ θεωροῦνταν ὡς προστάτις τῶν γάμων καὶ τῆς τεκνοποιίας, ἀλλὰ καὶ ὁ τάφος ὅλων τῶν Ὄντων. Διότι στ' ἀνεξερεύνητα βάθη αὐτῆς ἐπιστρέφουν ὅλα τὰ Ὄντα καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος.

β) Η ΣΠΟΡΑ

1) Ἔθιμα τῆς σπορᾶς - ἔναρξη.
2) Εὐλόγηση τοῦ σπόρου στὴν ἀρχαία ἐποχὴ καὶ σήμερα.
3) Διάφορες συνήθειες.

Μιὰ προσεκτικὴ μελέτη τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι οἱ πρόγονοί μας εἶχαν καθιερώσει ὡς περίοδον σπορᾶς τῶν δημητριακῶν τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου ἕως τὶς 23 Δεκεμβρίου, πρώιμης μέν, τοῦ κριθαριοῦ, στὰ ξηρὰ χωράφια, ὄψιμης δὲ στὰ «νεροκρατούμενα» νωπά, τοῦ σιταριοῦ, ὕστερα ἀπὸ τὴ τέλεση τῆς γιορτῆς τοῦ «Διὸς Γεωργοῦ», πάντοτε δὲ μὲ τὸ χέρι «στὰ πεταχτὰ» γιὰ «νὰ μπορῇ τὸ χέρι νὰ ὑπηρετῇ τὴ γνώμη» δηλ. ν' ἀσκῆται τὸ χέρι.

Γιὰ νὰ προεξασφαλίσουν τὴν εὐφορία τῆς γῆς γιόρταζαν τὶς τρεῖς γιορτὲς τοῦ ἀλετριοῦ. Τὴν Ἀνοιξιάτικη «τοὺς Ἀρότρους Ἱερούς», τὴν καλοκαιρινὴ «Τὰ Προηρόσια» καὶ τὴ χινοπωριάτικη «τὸν Γαμήλιον».

Καὶ σήμερα οἱ ἀγρότες τῆς Ἐπανομῆς τὴν ἴδια περίοδο ἔχουν «γιὰ σπαρμό». Πολλὰ δὲ ἀπομεινάρια ἀρχαίων προλήψεων καὶ ἐθίμων τῆς προχριστιανικῆς ἐποχῆς τὴν συνοδεύουν. Νὰ μερικά: Ὅλα ἔχουν ἑτοιμασθῆ γιὰ τὴ σπορά. Ὁ ζευγᾶς κάνει τὸ σταυρό του στὴν ἐξώπορτα καὶ καλοβραδυάζει τὴ γυναῖκα του. Ἐκείνη τὸν ξαποστέλνει, ρίχνοντας λίγο νερὸ ἀπὸ πίσω του. Φροντίζει, ὅταν μεταβαίνῃ στὸ χωράφι γιὰ νὰ σπείρῃ νὰ ξεκινᾷ πολὺ πρωΐ, γιὰ νὰ μὴ συναντήσῃ στὸ δρόμο «κακὸ συναπάντημα». Ἀπὸ τὰ βράδυ ἢ πολὺ πρωὶ ἡ νοικοκυρὰ τὸν «τρουβαδιάζει», βάζει δηλ. στὸν ἀγροτικὸ τρουβᾶ: ψωμ, τυρί, ἐλῆές, σκόρδα, κρομμύδια, παστὰ ψάρια κ. ἄ., θέτοντας τὸ τυρὶ καὶ τὶς ἐλῆὲς στὰ «π(ι)νάκια» ξύλινα ἡμισφαιρικὰ μικρὰ κουτιά.

Στὰ παληότερα χρόνια ἔβαζε καὶ ἕνα «ρόϊδο» σὰν σημάδι εὐφορίας.

Ἔζευε τὰ βόδια στὸν ἀραμπᾶ ἢ τὸ ἄλογο στὸ κάρρο, δένοντας τὸ δεύτερο ἄλογο ἀπὸ τὸ καπίστρι πίσω ἀπὸ τὸ κάρρο, ἐφόρτωνε τὸ ἀλέτρι, τὴν ξυὰλ(η) καὶ τὰ ἄλλα γεωργικὰ ἐργαλεῖα, τὰ σακκιὰ μὲ τὸ σπόρο καὶ ξεκινοῦσε γιὰ τὸ χωράφι. Ἔπαιρνε μαζύ του καὶ κομμάτια ἀπὸ ἀτσάλι, στάχτη κρατημένη ἀπὸ τὸ μεγάλο κούτσουρο, ποὺ ἔκαιε στὸ «πυριμάχο» καθ' ὅλο τὸ διάστημα τοῦ δωδεκαήμερου, ρόϊδα (ρόδια) σκ(ε)λίδες σκόρδα καὶ σπειριὰ σπόρου ἀπὸ τὸ τελευταῖο δρομὶ (δράγμα - χερόβολο) τοῦ προηγούμενου θερισμοῦ, ποὺ εἶχαν διαβασθῆ στὴν ἐκκλησία κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου).

Ὅταν ἔφτανε στὸ χωράφι «ξέζευε» καὶ ἄφηνε τὰ ζῶα ἐλεύθερα νὰ βοσκήσουν γιὰ λίγη ὥρα στὸ διπλανὸ χέρσο χωράφι «μπριάλογο». Ἔπειτα σὰν ἄλλος ἀρχαῖος Βουζύγης, ποὺ ἔζεψε πρῶτος βόδια στὸ ἀλέτρι ἢ σὰν ἄλλος Τριπτόλεμος, στὸν ὁποῖο ἡ θεὰ Δήμητρα ἐμπιστεύθηκε τὴ διάδοση τῆς τέχνης τῆς γεωργίας καὶ τοῦ σιταρόσπορου στὸν κόσμο ἔζευε τὰ βόδια στὸ ἀλέτρι.

Γύριζε πρὸς τὴν Ἀνατολή, ἔκαμνε τὴν προσευχή του, σταυροκοπούμενος τρεῖς φορὲς καὶ ψελλίζοντας τὶς εὐχές: «Καλὴ χρονιά, καλὴ γειὰ καὶ καλὰ μπιρικέτι.α» καὶ κρεμνοῦσε στὸν ἀριστερό του ὦμο τὸν «τρουβᾶ τοῦ σπαρμοῦ».

Ἔσπανε πάνω στὸ γυνὶ τοῦ ἀλετριοῦ τὸ ρόϊδο (ρόδι), μετροῦσε ἀρκετοὺς κόκκους πάντοτε σὲ περιττὸ ἀριθμό, τοὺς σταύρωνε τρεῖς φορὲς καὶ τοὺς ἀνακάτωνε στὰ σακκιὰ τοῦ σπόρου γιὰ νὰ βγῇ «πουλλὴ κι' καλὴ σουδειά», ἀνακάτωνε καὶ τὰ κομμάτια τὸ ἀτσάλι «γιὰ νὰ μείν' γιρὸς οὔ σπόρους σὰν τοὺ ἀτσὰλ κι' νὰ μὴ χαλάσ», τὸ ἴδιο ἔκαμνε καὶ μὲ τὶς σκ(ε)λίδες τοῦ σκόρδου «γιὰ νὰ μὴ ματιαστῆ τοὺ στὰρ ἢ τοὺ κθάρ». Ἀνακάτωνε καὶ τὴ στάχτη «γιὰ νὰ μὴ τὸν πχιὰς' δαυλός». Ὁ σπόρος τοῦ σταριοῦ ἢ τοῦ κριθαριοῦ εὐλογοῦνταν στὴν ἐκκλησία ἀπὸ τὸν παπᾶ κατὰ τὴ γιορτὴ τοῦ Σταυροῦ, στὶς 14 Σεπτεμβρίου, γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εὐφορία. Κάτι παρόμοιο ἔκαμναν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὅταν «ἀφιέρωναν καρποὺς εἰς τὴν θεὰν τῆς εὐφορίας, τὴν Δήμητραν, γιὰ νὰ δείξουν, ὅτι αὐτὴ ἦταν ὁ δοτήρας τῶν καρπῶν καὶ κατ' ἀνάγκην σ' αὐτὴν ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψουν πάλι. Εἶχαν τὰ λεγόμενα «Θαργήλια», προσφορὰ δηλ. τοῦ θαργήλου (τοῦ πρώτου ψωμιοῦ ἀπὸ τὴν ἐτήσια συγκομιδὴ) ἢ χύτρας μὲ ξηροὺς καρποὺς (ἀπαρχὲς) στοὺς θεούς. Ἐπίστευαν ἐπίσης, πώς, ὅπως τὸ φυτό, ποὺ φύεται ἀπὸ τὸ σπέρμα εἶναι συνέχεια τοῦ ξηροῦ φαινομενικὰ καρποῦ, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, θαπτόμενος, μετὰ τὸν θάνατόν του, φαινομενικὰ μόνο χάνεται, πραγματικὰ ὅμως μεταβαίνει (ἡ ψυχή του) σ' ἄλλη ζωή, πνευματική, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς ἐπίγειας. Ἄρχιζε τὴ σπορὰ στὰ πεταχτά. Ξέζευε τὰ ζῶα του γιὰ νὰ ξεκουρασθοῦν καὶ τὰ ἔδινε νὰ φᾶνε. Κάθεται κι' αὐτὸς νὰ ξεκουρασθῇ. Ἀπὸ μακρυὰ ἀκούονται στὸ δρόμο τραγούδια ἀπὸ νεαρὲς κοπέλλες. Εἶναι ἡ κόρη τοῦ ζευγᾶ μὲ δυὸ φιληνάδες της, ποὺ φέρνουν στὸν ποτέρα τὸ «πρώϊμα» μεσημεριάτικο φαγητό. Ἡ μιὰ κρατάει πάνω στὸ κεφάλι της ἕνα ταψὶ ποὺ ἔχει μέσα μιὰ ροδοψημένη τυρόπιττα, ἡ δεύτερη ἕνα μπουκέτο χρυσάνθεμα καὶ ἡ τρίτη ἕνα μπουκάλι κρασί. Ὅπως οἱ κοπέλλες τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς ἔφεραν στεφάνια λουλουδένια στὸ κεφάλι τους εἰς ἀνάμνηση τῶν λουλουδιῶν, ποὺ εἶχε στὸ κεφάλι της ἡ Περσεφόνη (κόρη), ὅταν τὴν ἀπήγαγε ὁ Πλούτων. «Ἀνθεσφόρια». Μόλις φθάσουν καλημερίζουν τὸν ζευγᾶ καὶ τοῦ εὔχονται «καλὴ σουδειά».

Μετὰ στρώνουν κατὰ γῆς στὸ χῶμα ἕνα κάτασπρο τραπεζομάντηλο, κόβουν τὴν πίττα, κομμάτια καὶ ἀρχίζουν τὸ φαγητό. Οἱ γείτονες ποὺ ξέρουν τὸ ἔθιμο τῆς πίττας, ἕνας ἕνας μαζεύονται κοντά τους γιὰ νὰ πάρουν κανένα κομμάτι πίττα καὶ νὰ πιοῦν καὶ κανένα κρασάκι. Ἴσως τὸ ἔθιμο τοῦτο νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχή του στὰ «Δημήτρια», τὰ ὁποῖα τελοῦνταν κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς σπορᾶς καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν προσέφεραν στοὺς θεοὺς μυλλοὺς (γλυκίσματα) ἀπὸ σουσάμι καὶ μέλι, διότι παραδέχονται πὼς ἡ Δήμητρα διὰ τοῦ Τριπτοπολέμου ἔδωσε στὸ γεωργικὸ κόσμο τὴν ἐντολή: «Τίμα τοὺς γονεῖς σου». Ἔρχεται ἡ σειρὰ γιὰ τὸ ρόδι. Οἱ κοπέλλες καλοπιάνουν τὸ ζευγᾶ γιὰ νὰ τὶς δώσῃ τὸ ρόδι. Αὐτὸς τὸ δίνει στὴν κόρη του, ἐκείνη τὸ κόβει καὶ τὸ μοιράζει

σ' ὅλους χωρὶς νὰ δώσῃ στὸν πατέρα της οὔτε παίρνει καὶ ἡ ἴδια, γιατὶ δὲν κάνει νὰ φᾶνε οἱ «δικοί». Μετὰ ὁ καθένας συνεχίζει τὴ δουλειά του καὶ οἱ κοπέλλες παίρνουν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ τραγουδώντας καὶ φορῶντας λουλούδια στὰ μαλλιά τους.

Ἡ νοικοκυρὰ πάλι ἔχει «τὰ μάτια της τέσσιρα» τὴν ἡμέρα, ποὺ ἀρχίζει ὁ σπαρμὸς νὰ μὴ δανείσῃ στὴ γειτόνισσα ἢ σ' ὁποιονδήποτε ἄλλον οὔτε ψωμὶ οὔτε τίποτε ἄλλο «γιὰ νὰ μὴ χαθῇ ἡ σουδειὰ» οὔτε καὶ φωτιὰ δίνει «γιὰ νὰ μὴ πάθ' τοὺ στὰρ ἀπὸ δαυλίτ». Ἐπιδιώκει ὅμως «νὰ πατὴσ στοὺ σπὶτ καλὸ πουδαρικὸ» «γιὰ νὰ εἶναι μπιρικιτλίδκ' ἡ χρουνιά». Τὴν ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (21 Νοεμβρίου) ὀνομάζουν Μισοσπορίστρα, διότι τότε οἱ γεωργοὶ βρίσκονται στὰ μισὰ ἢ στὴ μέση τῆς χειμωνιάτικης σπορᾶς.

Ἐπιστροφὴ ἀπὸ τὴ σπορὰ

Τὸ βράδυ μόλις ἀρχίζει νὰ σουρουπώνῃ μαζεύει ὁ ζευγᾶς τὰ γεωργικά του ἐργαλεῖα, (ἐὰν ἔμεινε χωράφι γιὰ σπορὰ τὰ βάζει σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ) καὶ ξεκινάει γιὰ τὸ σπίτι του. Ἐκεῖ τὸν περιμένει ἡ νοικοκυρὰ μὲ χαρὰ καὶ χαμόγελο ἀφοῦ ἔχει ἑτοιμάσει γιὰ τὸ δεῖπνο μιὰ γεμιστὴ κόττα, ποὺ συμβολίζει «ὅπως ἡ κόττα εἶναι γεμάτη ἔτσι νὰ γεμίσουν καὶ τὰ χωράφια τους ἀπὸ (εἰ)σουδήματα».

Ὁ ἐπανομίτης γεωργὸς φροντίζει νὰ τοῦ μείνῃ λίγος σπόρος στὸ σακκί του. Ὅταν δὲ γυρίσῃ στὸ σπτι του, τὸ βράδυ, σκορπζει τὸ σπόρο στὶς ἀποθῆκες του μὲ τὴν εὐχή: Ὅσα σπειριά, τόσα κ(ι)λὰ τοῦ χρόν..».

Σημείωσι: 1 κιλὸ ζύγιζε 50 ὀκάδες σιτάρι. (4 γκαζοντενεκέδες).

Τὸ δεῖπνο μετὰ τὴ λήξη τῆς σπορᾶς

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ τελειώνει πλέον ἡ σπορά, ὁ ζευγᾶς γυρίζει στὸ σπίτι του νωρὶς (ἔτσι τὰ ἔχει κανονίσει) καὶ στρώνεται τὸ τραπέζι. Πρῶτα ἀρχίζουν ἀπὸ τσίπουρο ποὺ τὸ ἔχουν βράσει οἱ ἴδιοι, γιὰ μεζὲ λουκάνικα ἐπίσης δική τους παρασκευή. Γιὰ φαγητὸ πάλι πίττα, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ σπανάκι, ποὺ συμβολίζει «ὅπως εἶναι ἡ πίττα πράσ(ι)νη ἔτσι νὰ πρασ(ι)νίσουν καὶ τὰ χωράφια τους γλήγορα». Εἶναι δὲ ὅλοι οἱ συγγενεῖς τους μαζεμένοι καὶ ἀφοῦ φᾶνε καὶ πιοῦνε ἀρχίζουν τὰ τραγούδια καὶ τὶς παροιμίες.

Πρῶτος ὁ νοικοκύρης θὰ πῇ ἕνα τραγούδι γιὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ γλέντι.

Ρίχνουν πιστόλια, ρίχνουν ριβόλια (δὶς)
Λιόπη συδένιτι ἀμάν, ἀμὰν
Λιόπι συδένιτι.

Κὶ παίρνει τοὺ Θανάση τοὺ Λιάμτσιου (δὶς)
μὶ τοὺ φαρδὺ μουστὰκ ἀμάν, ἀμὰν
μὶ τοῦ φορδὺ μουσκάκ.

Ἀνάμσ τριχούδα εἶχι οὺ Λιάμτσιους
κι' ἡ Λιόπη χαίρνταν ἀμάν, ἀμάν
κι' ἡ Λιόπη χαίρνταν.

Στοὺ τοίχου νταγιαντζμένους οὺ Λιάμτσιους
κι' ἡ μύξατ κρέμνταν ἀμάν, ἀμὰν
κι' ἡ Λιόπη χαίρνταν.

Ἄλλος πάλι κωμικὸς λέει κανένα χωριάτικο ἀνέκδοτο σὰν αὐτό:

Πήγι ἡ Μήτρου προυξινιὰ
κι' τ' κέρασαν στὴ κούπα
κι' αὐτὴ νόμ(ι)σι ἦταν μπουρανὶ
κι' ἔχουσι τὴ χούφτα.

Κι' ἔτσι τελειώνει ἡ σπορά. Καλονυκτίζουν ὅλοι τὸν νοικοκύρη καὶ τὴ νοικοκυρὰ καὶ τοὺς εὔχονται καλὸ χειμῶνα γιὰ νὰ μὴ παγώσουν τὰ σπαρτά τους καὶ φεύγουν γιὰ τὰ σπίτια τους.

ΜΕΡΟΣ Β'
Ο ΘΕΡΙΣΜΟΣ

α) Ἔθίμα τοῦ θερισμοῦ

1) Τὰ σπαρτὰ ἔχουν τὸ δαίμονά τους.

Πέρασε πιὰ ὁ σποριᾶς καὶ ὁ χειμώνας. Ἦλθε ἡ ἄνοιξη καὶ τὸ χρυσαφένιο καλοκαῖρι. Εἶναι ἀρχὲς τοῦ θερισμοῦ. Ὅλοι οἱ γεωργοὶ σὲ συναγερμό. Ἀκουνίζουν τὰ δρεπάνια τους, ἑτοιμάζουν τὶς παλαμαριές τους (ποὺ βάζουν στὸ ἀριστερό τους χέρι θερίζοντας) καὶ ὅλα τὰ σύνεργα τοῦ θερισμοῦ. Ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τοῦ θερισμοῦ ἔχει ὁρισθῆ ἐπίσημα μὲ τὸ ντελάλη ἀπὸ τὶς κοινοτικὲς ἀρχές.

Ξυπνᾶνε πολὺ πρωΐ. Ζεύουν τ' ἄλογά τους στὰ κάρρα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ρίχνουν τὸ κάτασπρο τσαντίρι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ ἐνδεχομένη βροχὴ στὸ χωράφι καὶ γιὰ ἴσκιο. Ἔπειτα ρίχνουν τὰ δρεπάνια τους, τὸν τρουβᾶ μὲ τὸ ψωμογάφι τους καὶ κουβέρτες, γιατὶ θὰ μείνουν στὸ χωράφι δυὸ καὶ τρεῖς ἢ καὶ περισσότερες βραδειές. Φθάνουν στὸ χωράφι, ποὺ εἶναι

γεμᾶτο ἀπὸ μεστωμένα στάχυα. Τὰ βλέπουν μὲ χαρὰ καὶ βάζουν τὶς φωνὲς καὶ τὰ χοροπηδήματα. Ξεσηκώνουν τὸν κόσμο ἀπὸ τὰ τραγούδια, ἄλλος σφυρίζει, ἄλλος πετάει τὸ καπέλλο του ψηλὰ καὶ ἄλλοι γελᾶνε. Τέλος παίρνουν ὕφος σοβαρό, κάνουν ὅλοι μαζὺ τὸ σταυρό τους καὶ ἀρχίζουν. Πρῶτα ὁ μεγαλύτερος καὶ ὕστερα οἱ ἄλλοι. Θερίζουν δὲ μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα τραγουδῶντας. Πρῶτος βγαίνει στὸ τέρμα ὁ πιὸ σβέλτος καὶ φωνάζει τοὺς ἄλλους γελῶντας περιπαίζοντάς τους καὶ λέγοντας: «Μ ε ί ν α τ ε π ο υ λ ὺ π ί σ ο υ θ ὰ σ ᾶ ς φ ᾶ ν (ε) οἱ κ α ρ α κ ά ξ ε ς». Βγαίνουν μετὰ καὶ οἱ ἄλλοι καὶ βλέποντας πίσω τους τὰ δρομιὰ στρωμένα ὄμορφα, τραγουδοῦν καὶ χοροπηδοῦν.

2) Τ ὰ δ ι μ α τ (ι) κ ὰ — τ ὰ δ ι μ ά τ ι α.

3) Τ ὰ π ρ ῶ τ α δ ρ ο μ ι ὰ — τ ὸ π ρ ῶ τ ο δ ι μ ά τ (ι).

4) Οἱ γ κ (ου) β ά ρ ι ς — οἱ θ η μ ω ν ι έ ς.

Μόλις φθάσουν στὸ χωράφι ἕνας ἀπὸ τοὺς θεριστὲς διαλέγει τὰ μεγαλύτερα καὶ μὲ ὄχι πολὺ ξερὲς καλαμιὲς φυτά, τὰ ξερριζώνει καὶ τὰ σκεπάζει μὲ τσούλι βρέχοντάς τα μὲ λίγο νερὸ γιὰ νὰ μείνουν τρυφερά. Αὐτὰ χρησιμεύουν γιὰ «διματ(ι)κὰ) μὲ τὰ ὁποῖα δένονται τὰ διμάτια.

Μόλις τελειώνει ὁ «ὄργος» ἢ τὸ βράδυ, κατὰ βασίλεμμα ἡλιοῦ, ὅλοι οἱ ἄλλοι κουβαλοῦν δρομιὰ καὶ ἕνας ἢ δυὸ δένουν τὰ διμάτια μὲ τὸ «ζαγκότς», ξύλινο γεωργικὸ ἐργαλεῖο ἕως 40 πόντους μάκρους μὲ ἐγκοπὴ στὴ μιά του ἄκρη.

Τὸ πρῶτο διμάτι τὸ στήνουν ὄρθιο καὶ ὁ μεγαλύτερος κρύβεται πίσω καὶ φωνάζει: «π ι δ ι ὰ φ α ί ν ο υ μ ι»; Οἱ ἄλλοι τοῦ ἀπαντοῦν: «Φ έ τ ο υ φ α ί ν ι σ ι, τ ο ῦ χ ρ ὸ ν ν ὰ μ ὴ φ α ί ν ι σ η κ α ὶ ν ὰ εἶ ν ι μ ι γ α λ ύ τ ε ρ ο υ τ ο ὺ δ ι μ ά τ ι». Ἀπὸ τὸ διμάτι αὐτὸ ὅλοι οἱ θεριστὲς ἀποσποῦν ἀπὸ ἕνα στάχυ καὶ τὸ βάζουν στὴ ράχι τους «γ ι ὰ ν ὰ μ ὴ τ ο ὺ ς π ο υ ν ῇ ἡ μ έ σ».

Ὅταν φτάσῃ τὸ μεσημέρι στέλνουν πρῶτα τὸν μικρότερο νὰ τοὺς ἑτοιμάσῃ τὸ τραπέζι. Στήνει πρῶτα στὸ τσαντίρι (ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἐκεῖ κανένα δένδρο γιὰ ἴσκιο). Ἑτοιμάζει τὴ «σκορδὰρ» μὲ νερό, ξύδι σκόρδο καὶ ἁλάτι, ποὺ θὰ τὴ ρουφήξουν ὅλοι μὲ τὰ κουτάλια τους ἀπὸ τὴν κοινὴ σουπιέρα γιὰ νὰ δροσισθοῦν ἀπὸ τὴν πολλὴ ζέστη. Μετὰ θὰ φᾶνε τὸ φαγητό τους, τὸ γιαούρτι τους καὶ θὰ ξαπλώσουν νὰ ξεκουρασθοῦν. Περνάει ἡ ζέστη τοῦ μεσημεριοῦ καὶ σηκώνονται πάλι γιὰ θερισμό.

Ὅταν κοντεύῃ νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, φαίνεται ἀπὸ μακρυὰ ὁ νοικοκύρης τοῦ χωραφιοῦ, ποὺ τοὺς φέρνει τὸ δεῖπνο τους. Ὅλοι ἑτοιμάζονται γιὰ τὴ «φ ο ύ ν τ α μ ὲ τ ὰ σ τ ά χ υ α». Μόλις φθάσῃ τὸν καλωσορίζουν ὅλοι μαζύ, τὸν κατεβάζουν ἀπὸ τὸ ζῷο του καὶ στὰ χέρια τὸν πηγαίνουν μπροστὰ στὸ μεγαλύτερο ποὺ κρατάει τὴ φούντα καὶ τοῦ τὴν κρεμάει μὲ πολλὲς εὐχές. Πετοῦν τὰ δρεπάνια ψηλὰ δίνοντας τὶς εὐχές. «Κ α ὶ τ ο ῦ χ ρ ό ν ο υ . . . κ α λ ο α λ ω ν ι σ μ έ ν α, κ α λ ο φ α γ ω μ έ ν α κ α ὶ κ α λ ο ξ ο δ ε μ έ ν.α». Ὁ νοι-

κοκύρης τὸν εὐχαριστεῖ ὅπως καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους, βγάζει δὲ καὶ δίνει τὸ μπαξίσι του, ποὺ εἶναι γιὰ ὅλους καὶ ποὺ θὰ τὸ γλεντήσουν στὸ χωριό. Κι' αὐτοὶ τὸν εὐχαριστοῦν μὲ τὴ σειρά τους καὶ τοῦ εὔχονται «μὲ τὸ καλὸ νὰ μαζέψ(η) τὰ σπαρτά του».

5) Τὰ τελευταῖα στάχυα — κατασκεὴ ψάθας, χτενιοῦ ἢ σταυροῦ.

Ἐκείνη τὴ φούντα μὲ τὰ τελευταῖα χρυσᾶ, μεστωμένα «δαιμονομόρα» στάχυα τὴν πηγαίνει ὁ νοικοκύρης στὸ σπίτι του καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἡ νοικοκυρὰ κάθεται μὲ ὑπομονὴ καὶ τέχνη καὶ κάμνει μιὰ ὡραία ψάθα, ἢ χτένι ἢ ἕνα σταυρὸ καὶ τὴν τοποθετεῖ στὸ κεντρικὸ δοκάρι τῆς σιταποθήκης, γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ κατοχὴ καὶ ἡ χρησιμοποίηση τούτου γιὰ τὴν εὐδοκίμηση τῶν σπαρτῶν τῆς ἄλλης χρονιᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ εὐλογοῦνταν στὴν ἐκκλησιὰ κατὰ τὴν λειτουργία τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου) καὶ ἀνακατώνονταν μὲ τὸν σπόρο.

Διαγωνισμὸς θεριστῶν — τὸ κυνήγημα τοῦ λαγοῦ

Ὁ ἄνθρωπος ἐπίστεψεν, ὅτι, ὅπως αὐτὸς ἔχῃ τὴν ψυχή του, ἔτσι καὶ τὰ σπαρτὰ ἔχουν τὸ πνεῦμα τους, τὸ δαίμονά τους. Γεννῶνται, αὐξάνουν, ἀποδίδουν τοὺς ἀπογόνους των, μαραίνονται, σαπίζουν, θάπτονται στὴ Γῆ, κυοφοροῦνται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά της καὶ πάλι ξαναγεννῶνται, ξαναζοῦν, ξαναπεθαίνουν καὶ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ὁ δαίμονας αὐτὸς εὕρισκε τὸν θάνατό του κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ. Γιατὶ πίστευαν πὼς ὅταν τὸ δρεπάνι τοῦ θεριστοῦ, θέριζε τὰ στάχυα, ὁ δαίμονας γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὰ στάχυα, ἔφευγε ἀπὸ στάχυ σὲ στάχυ ὥσπου στὸ τέλος ὀχυρώνονταν στὰ τελευταῖα στάχυα (δρομιὰ - δράγματα) ὅπου συλλαμβάνονταν ἀπὸ τὸν θεριστή. Γι' αὐτὸ ὅταν θερίζονταν τὰ τελευταῖα στάχυα ἀναφωνοῦσαν οἱ θεριστάδες. «...Πιάστε τον ...πιάστε τον...».

Ὅταν τὴν ἄλλη μέρα ξυπνήσουν πολὺ πρωῖ οἱ θεριστάδες, ὁ μεγαλύτερος ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὁμιλεῖ γιὰ τὸ διαγωνισμὸ ποὺ θὰ κάμουν:

Μετὰ τὸ πρωϊνό τους, τοὺς χωρίζει τὸν καθένα ἀπὸ ἕνα «ὄργο», ἕνα κομμάτι τοῦ χωραφιοῦ ποὺ θὰ θερίσουν. Οἱ ὄργοι εἶναι ἴσης ἐκτάσεως. Κάμνουν τὸ σταυρό τους καὶ ἀφοῦ δοθῇ τὸ σύνθημα ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο ἀρχίζει «ὁ θέρος». Δὲν μιλᾶνε οὔτε τραγουδοῦν γιὰ νὰ μὴ χασομερίσουν. Παρὰ προσπαθεῖ πὼς ὁ καθένας νὰ περάσῃ τοὺς ἄλλους. Καὶ ὅποιος φθάσει πρῶτος στὸ τέρμα, τὸν παίρνουν οἱ ἄλλοι στὰ χέρια, τὸν σηκώνουν ψηλὰ καὶ μὲ τραγούδια καὶ ἀλαλαγμοὺς τὸν μεταφέρουν στὸ τσαντήρι ὅπου ξεκουράζονται. Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα διορίζεται ἀρχηγὸς τῶν θεριστῶν τῆς περιόδου καὶ ὁ λόγος του εἶναι νόμος. «Ἀρχιθεριστὴς — δραγουμᾶνος».

Οἱ θεριστάδες δύο γειτονικῶν χωραφιῶν συναγωνίζονται ποιοὶ θὰ τε-

λειώσουν πρῶτοι τὸ θερισμὸ τοῦ χωραφιοῦ των «γιὰ νὰ κυνηγήσουν τὸ λαγὸ στὸ ἄλλο χωράφι». Στὴν πραγματικότητα ὅμως «γιὰ νὰ πιάσουν τὸ δαίμονα τοῦ γεννήματός των», νὰ γελάσουν καὶ νὰ ξεχάσουν τὴν κούρασή τους.

6) Τὰ διμάτια, οἱ γκ(ου)βάρες, οἱ θημωνιές.

Ἀφοῦ τελειώσει πλέον ὁ θερισμὸς τοῦ χωραφιοῦ ἐκείνου, δένουν τὰ διμάτια καὶ ἀρχίζουν νὰ κάμνουν τὶς θημωνιές. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ νοικοκύρης γιὰ νὰ δώση καὶ πάλι τὸ μπαξίσι σ' ἐκεῖνον ποὺ θὰ πάη πρῶτος τὸ διμάτι γιὰ ν' ἀρχίση ἡ κατασκευὴ τῆς γκ(ου)βάρας. Τελείωσε καὶ τὸ γκ(ου)βάριασμα, φεύγουν καὶ πᾶνε σ' ἄλλο χωράφι. Αὐτὸ γίνεται ἕως ὅτου φθάση ἡ τελευταία μέρα τοῦ θερισμοῦ. Εἶναι πρωΐ, σηκώνονται ὅλοι μὲ κέφι καὶ ἀρχίζουν τὸ χορό, διότι ἐκείνη τὴ μέρα ἔχουν πολὺ λίγη δουλειά, εἶναι ἡ τελευταία. Μετά, μὲ γέλοια καὶ χαρὲς καὶ πειράγματα ἀρχίζουν νὰ θερίζουν, λέγοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον κατὰ ποῦ θὰ πάη τὸ δρεπάνι του. Ὅταν φθάσουν, στὸ τέρμα, ποὺ εἶναι τὸ τέρμα τῆς χρονιᾶς ἐκείνης τοῦ θερισμοῦ, σηκώνονται ὄρθιοι ὅλοι, κάμνουν τρεῖς φορὲς τὸ στουρό τους καὶ ρίχνουν τὰ δρεπάνια τους πρὸς τὰ πίσω. Μετὰ πηγαίνουν καὶ βλέπουν πῶς ἀκριβῶς εἶναι τὰ δρεπάνια τους πεσμένα, ἰδίως τὰ προσέχουν οἱ θερίστριες. Λένε: «Ὅπου πέσει τὸ δρεπάνι κατ' ἐκείνη τὴ μεριὰ θὰ παντρευτοῦν» (θὰ κατοικῆ δηλ. ὁ γαμπρὸς ἢ ἡ νύφη). Ὅποιου ὅμως τὸ δρεπάνι του στηριχθῆ στὴ γῆ λένε «ὅτι θὰ πεθάνη ἐκεῖνο τὸ χρόνο». Καὶ δός του τὰ γέλοια καὶ τὰ πειράγματα ἀναμεταξύ τους.

Τὸ δεῖπνο μετὰ τὴ λήξη τοῦ θερισμοῦ

Τελείωσε πλέον ὁ θερισμὸς καὶ γυρίζουν στὸ σπίτι. Ἡ νοικοκυρὰ ἔχει ἑτοιμάσει τὰ φαγητὰ γιὰ τὸ δεῖπνο τῆς τελευταίας βραδυᾶς ποὺ λέγεται «κριτσμᾶς». Ψητὸ ἀρνάκι στὸ φοῦρνο ἢ πετεινό, ψάρια καὶ ἡ πίττα ἀπαραίτητη μὲ κολοκύθια γλυκά. Στρώνουν τὸ τραπέζι ἔξω στὴν αὐλὴ καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ τραγούδι καὶ χορό. Οἱ γείτονες τοὺς βλέπουν καὶ λένε «Μπράβο τοῦ τάδε .... γρήγορα ἔφερε τὸ «κριτσμᾶ» δηλ. τελείωσε τὸ «θέρο».

Νὰ κ' ἕνα τραγούδι πολὺ ἀστεῖο:

Ποιὸς εἶδι - μ - ψά - μπρὲ μπρὲ μπρὲ
ποιὸς εἶδιν - μ - ψάριν στοὺ βουνὸ
κι' γρούνι μὲ σαμάρι (δὶς)

Κι' πουντικὸ μπρὲ μπρὲ μπρὲ
κι' πουντικὸ μὶ κέρατα
κὶ ψύλλου μὶ μουστάκια (δὶς)

Τοὺ ψύλλου μπρὲ μπρὲ μπρὲ
τοὺ ψύλλου τοὺν καλίγουναν
στὴ μέσ' ἀπ' τοὺ παζάρι (δὶς)

Ἡφτὰ ναλμπὰν μπρὲ μπρὲ μπρὲ
Ἡφτὰ ναλμπάντις τοὺν κρατοῦν
κὶ τρεῖς τοὺν καλιγώνουν (δὶς)

Σὰν ἔδουσι μπρὲ μπρὲ μπρὲ
σὰν ἔδουσι κὶ κλότσισι
ταράχκι τοὺ παζὰρ (δὶς)

Κὶ μὲς τὰ μὲ μπρὲ μπρὲ μπρὲ
κὶ μὲς τὰ μεσουσάμαρα
σαράντα κουλουκύθια.

ΜΕΡΟΣ Γ'
Ο ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

α) Ἔδιμα ἀλωνίσμοῦ

1) Τρόποι ἀλωνισμοῦ ἀπὸ τὴν παλὴὰ ἐποχὴ ὡς τὰ σήμερα.

Οἱ ἀγρότες Ἐπανομῆς σὰν βέροι γεωργοί, μεταχειρίσθηκαν, ἐξελικτικὰ ἕως σήμερα, γιὰ τὸν ἀλωνισμὸ τῶν δημητριακῶν τους ὅλους τοὺς τρόπους, ἀπὸ τὸν πρωτόγονο ἕως τὸν πλέον σύγχρονο.

— Τὸ τίναγμα τῶν δεματιῶν πάνω σὲ μιὰ πλάγια ξύλινη ἐπιφάνεια, ἰδίως γιὰ τὰ βρίζα.

— Τὸ κοπάνισμα τῶν σταχυῶν μὲ εἰδικὰ κόπανα. «Τὰ προφταστήρια». Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ γενικὸς ἀλωνισμὸς γιὰ τὴ πρόληψη τῶν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ γεωργοῦ.

— Τὴν (ἀ)δουκάνη (δοκάνη ἢ τρίβολο ἀπὸ τὸ ρ. τρίβω). Σανίδα μήκους 1,20 ὡς 1,30 μ. πλάτους 0,50 ἕως 0,80 μ. μὲ κοφτερὲς σὰν μαχαίρια τσακμακόπετρες στὴν κάτω ἐπιφάνεια. Σύρεται ἀπὸ ἕνα ἢ δύο ζῶα, ἄλογα ἢ βόδια.

— Ἀλωνιστικὴ μηχανή.

— Θεριζοαλωνιστικὴ μηχανή.

— Θεριζοαλωνιστικὴ μηχανὴ καὶ ἀχυροδετική.

2) Ἡ μεταφορὰ τῶν δεματιῶν.

Τ' ἀλώνια μέχρι πρὸ 30ετίας εὑρίσκονταν μέσα στὸ χωριὸ κοντὰ στὰ σπίτια τους, στὶς αὐλές τους. Τώρα ὅμως μεταφέρθηκαν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Στὸ κάρρο μὲ τὸ ὁποῖο μεταφέρονταν τὰ τελευταῖα δεμάτια στήνονταν ὄρθιος ὁ «ἀνηδότης» δίκρανο ἢ τρίκρανο σιδερένιο γεωργικὸ ἐργαλεῖο ὅπου προσδένονταν ὁ σταυρὸς ἀπὸ τὰ τελευταῖα δαιμονομόρα στάχυα, σημάδι τελειωμοῦ τῆς μεταφορᾶς τῶν δεματιῶν.

Ἑτοιμάζουν τὸ ἁλώνι. Τὸ ξύνουν μὲ τὶς τσάπες καὶ τὸ καθαρίζουν, γιατὶ εἶναι χορταριασμένο ἀπὸ τὸ χειμῶνα. Μετὰ τὸ καθάρισμα τὸ καταβρέχουν μὲ μπόλικο νερό, ποὺ τὸ κουβαλοῦν μέσα στὰ βαρέλια μὲ τὰ κάρρα τους. Σκορποῦν καὶ ἄχυρα, τὸ πατοῦν μὲ τὰ ζῶα ὥσπου νὰ γίνῃ τὸ ἁλώνι σὰν μπετὸν γιὰ νὰ μὴ βγάζῃ χῶμα καὶ πετραδάκια. Εἶναι ἕτοιμο γιὰ ἁλώνισμα.

3) Ἔθιμα τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ἁλωνισμοῦ.

Σηκώνονται πρωὶ πρωὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ τραβᾶνε στὸ ἁλώνι τόσα δεμάτια ὅσα χωροῦνε σ' αὐτό. Τὰ σκορποῦνε ὅλα μὲ τὸ δικράνι ἀφήνουν στὴ μέση ἕνα ὄρθιο ἄλυτο.

Γιὰ νὰ στρώσουν τὰ στάχυα, δένουν τρία ἢ τέσσαρα ἢ καὶ περισσότερα ζῷα τὸ ἕνα δίπλα στ' ἄλλο (τσατμᾶ) ἀπὸ τὸ περιλαίμιό τους. Στὸ περιλαίμιο τοῦ πρώτου δένεται ἡ ἄκρη ἑνὸς σχοινιοῦ 6—8 μέτρων, ἡ ἄλλη δὲ κρατιέται ἀπὸ τὸν ἁλωνιστή. Τὰ ζῷα γυρίζουν τρέχοντας μιὰ ἢ δυὸ ὧρες καὶ μὲ τὰ ποδοπατήματά τους τὸ στρώνουν.

Σταματάει ὁ «τσατμᾶς». Μεταφέρουν μιὰ ἢ δυὸ (ἀ)δουκάνες στ' ἁλώνι. Ζεύουν τὰ ζῷα στὶς (ἀ)δουκάνες καὶ ἀνεβαίνουν ἐπάνω οἱ ἁλωνιστές. Ἀρχίζει τὸ γυροβολητὸ ἐπάνω στὰ στάχυα.

Ὅταν κοποῦνε ὅλα τὰ στάχυα ἀπὸ τὶς καλαμιὲς λένε ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ τὸ πρῶτο γύρισμα. Σταματᾶνε σὲ μιὰ ἄκρη τὰ ζῷα μὲ τὶς (ἀ)δουκάνες καὶ μὲ τὰ «καρπολόγια», ξύλινα τρίκρανα ἢ τετράκρανα, γυρίζουν τὰ στάχυα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Γίνονται τρία ἢ τέσσαρα τέτοια γυρίσματα, τὸ τελευταῖο ὅμως γίνεται μὲ τὸ ξύλινο φτυάρι.

4) Τὸ λαμνὶ — τὸ λίχνισμα — τὸ διρμόνισμα.

Ὅταν τὸ ἁλώνι «γένῃ» δηλ. ξεχωρίσῃ τελείως τὸ γέννημα ἀπὸ τὶς καλαμιές, ποὺ ἔχουν γίνει ἄχυρο, τὸ μαζεύουν μὲ σβάρνα σωρὸ μακρουλὸ «λαμνί». Ἕνα παιδάκι ἀνεβαίνει στὴν ἀρχή τοῦ λαμνιοῦ καὶ σκύβοντας στὰ «τέσσερα» κρατῶντας μὲ τὰ χέρια του ἕνα ξύλινο καρπολόϊ τὸ τρέχει ὡς τὸ τέλος του. Ἔπειτα οἱ λιχνιστές, μιὰ ὁμάδα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὴν ἀντίθετη ἀφοῦ κάμουν τὸ σταυρό τους ἀρχίζουν τὸ λίχνισμα, βιαζόμενοι νὰ βγάλουν τὸ «λαμνί», πρὶν σταματήσῃ ὁ ἀέρας.

— Ἂν σταματήσῃ ὁ ἀέρας σταματάει καὶ τὸ λίχνισμα καὶ ξαναρχίζει, ὅταν ξαναφυσήσῃ ὁ ἀέρας. Ἅμα τελειώσει τὸ λίχνισμα παίρνουν τὸ «διρμόνι», μεγάλο κόσκινο μὲ δερμάτινη τρυπωτὴ βάση καὶ τὸ στηρίζουν τὴ μιά του ἄκρη σ' ἕνα καρπολόϊ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ κρατάει ἕνας ἄνδρας. Ἕνας ἄλλος ρίχνει μέσα στὸ «διρμόνι» τὸ γέννημα καὶ ἀρχίζει τὸ «διρμόνισμα»

δηλαδὴ τὸ κοσκίνισμα. Γιὰ νὰ «εἶνι γιρὸ τοὺ στὰρ σὰν τοὺ σίδηρου» «κὶ νὰ μὴ ματιάζιτι» βάζουν πάνω στὴ κόπα (σωρὸ) κλαδιὰ ἀπὸ παληούρια καὶ μιὰ σιδηρένια ζεύλα.

Τ' ἀπομεινάρια κοσκινίζονται μὲ τὰ μικρὰ κόσκινα καὶ τὰ τελευταῖα μὲ τὴ σήτα.

5) Τὸ μέτρημα καὶ τὸ σήκωμα τοῦ σωροῦ (στὰ παληότερα χρόνια).

Ὅταν τελείωνε τὸ διρμόνισμα καὶ γίνονταν ὁ σωρὸς ἄρχιζε τὸ μέτρημα καὶ τὸ σάκκιασμα. Μὲ ἕνα ξύλινο δοχεῖο ποὺ χωροῦσε 12,5 ὀκάδες σιτάρι, «τὸ ταγάρι», ἔβαζαν σὲ κάθε σακκὶ (6) ταγάρια, ἕνα κιλὸ ἔτσι τῶλεγαν. Καὶ ἔτσι τὸ σιτάρι μετρημένο στὰ σακκιὰ μεταφέρονταν στὴν ἀποθήκη. Ἐκεῖ τοὺς περίμεναν οἱ γυναῖκες στὴν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ μόλις ἔφθαναν οἱ ἄνδρες μὲ τὰ σακκιά, ὁ πρῶτος ποὺ θὰ ἔμπαινε μέσα ἔπρεπε νὰ μπῇ μὲ τὸ δεξὶ πόδι (καλὸ σημάδι» καὶ νὰ εὐχηθῇ, θὰ ἔπαιρνε δὲ τὸ «μπαξίσι» του.

6) Δεισιδαίμονες συνήθειες.

Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δρασκελίσῃ κανεὶς τὸ λαμνὶ κατὰ τὸ λίχνισμα ἢ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ ἀλώνι, πρὶν τελειώσῃ τὸ μέτρημα.

7) Ἡ πρώτη ἀπὸ τὴ συγκομιδὴ κουλλούρα.

Τὴν ἐπαύριο τὸ πρῶτο σακκὶ μὲ τὸ σιτάρι τὸ πήγαιναν στὸ μῦλο ὅπου ἀλέθονταν. Ἀπ' αὐτὸ ζύμωνε ἡ νοικοκυρὰ τὰ καινούργια ψωμιά. Ζύμωνε καὶ μιὰ κουλλούρα. Μετὰ τὸ ψήσιμό της καὶ ἔτσι πὼς ἦταν ζεστὴ τὴν ἔπαιρνε ἡ κόρη τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν πήγαινε στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἀπὸ κανένα. Ἐκεῖ τὴν ἔβρεχε ἀπὸ τὴ βρύση καὶ ἔλεγε κρυφὰ μέσα της «Ὅπως τρέχῃ ἡ βρύση ἔτσι νὰ τρέχῃ κι' ἡ σοδειὰ στὸ σπίτι μας», τὴν ἄφηνε καὶ ἔφευγε. Ὅποια γυναίκα πήγαινε νὰ γεμίσῃ τὸ σταμνί της νερό, τὸ ἔβρεχε κι' αὐτὴ στὴ βρύση καὶ μὲ εὐχὲς τὸ μοίραζε στὴ γειτονιὰ γελῶντας καὶ λέγοντας: «πάρτε μαρή, μπιρικιτλίδκου νὰ εἶνι». Ἄλλη φορὰ πάλι, τὸ βράδυ τὴν ἔρριχναν τὴν κουλλούρα στὸ πηγάδι. Ἴσως τὸ ἔθιμο τοῦτο νὰ εἶναι κατάλοιπο τῆς ἀρχαίας γεωργικῆς, ἀπο-,κλειστικὰ γυναικείας γιορτῆς «τῶν Μεγαλαρτίων» κατὰ τὴν ὁποία προσέφεραν κατὰ τὸν θερινὸ μῆνα «Μεταγειτνιῶνα» «Ἀχαΐνην» δηλ. ἄρτον στὸ θεὸ Ἀπόλλωνα, καθὼς καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡλίου καὶ τῶν «Ὡρῶν» γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὶς εὐχαριστίες τους, ποὺ τοὺς ἐβοήθησαν στὴν πολλὴ παραγωγὴ τῆς χρονιᾶς καὶ νὰ τοὺς παρακαλέσουν νὰ τοὺς «δώσουν καλὴ (ἐ)σοδειὰ» καὶ τοῦ χρόνου ἢ τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τῆς Ἀρτέμιδος γιὰ ὡρίμανση τῶν σπαρτῶν ἢ νὰ παρακαλέσουν νὰ μὴ καταστραφῇ ἡ παραγωγή τους ἢ νὰ ξεπεράσουν σύντομα τὴν πεῖνα ἢ τὴν ἐπιδημία, ποὺ ἔπεφτε στὸν τόπο τους. Ἢ μὲ τὰ «θαργήλεια».

Ἔτσι τελείωνε καὶ ὁ ἀλωνισμὸς καὶ τὴν τελευταία μέρα τὸ ἔστρωναν

πάλι στὸ γλέντι, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ σταφύλια, καρπούζια, πεπόνια καὶ ἄλλα φροῦτα τῆς ἐποχῆς.

Τώρα ἔλεγαν ἐπιτραπέζια τραγούδια:

Δώδικα χρόνια δού(νι)λιψα
σὶ μιὰ χήρα βουλγά(να)ρα
κὶ ἀποὺ τὰ δώδικα κ' ὕστηρα
κουντὰ στὰ δικαπέ(νεν)τι

Μὶ μήνυσαν τ' ἀδέρφια μου
νὰ πάω νὰ μὶ παντρε(νέ)ψουν
δόσμοι κυράμ τὴ ρο(νό)γα μου
δόσμοι τὴ δούλιψή μου
Σὺ μήνυσαν τ' ἀδε(νέ)λφια σου
νὰ πᾶς νὰ σὺ παντρε(νέ)ψουν
τρεῖς κόρις νὶ ἔχουν γὼ
κὶ τρεῖς χαριτουμένις

Θέλεις τὴ ρούσα νι ἔπαρη
θέλεις τὴ μαυρουμα(νά)τη
θέλεις τὴ πιὸ μικρότερη
ποῦνι δρουσιὰ γιουμα(νά)τη.

Ἔπειτα ἀρχίζει ὁ δεύτερος, ποὺ εἶναι ὁ πιὸ γεροντότερος, ἀλλὰ μὲ φωνὴ πολὺ καλύτερη ἀπὸ τὸν πρῶτο. Παίρνει ὕφος ἀρχαίου Ἕλληνα καὶ ἀρχίζει:

Μέσ' τὰ δάση ποὺ γυρίζου
ἔρημους κὶ μουναχὸς
κἂν κανένα δὲν γνωρίζου
ὀρὲ κὶ ποῦ θὰ μείνου ὁ δύστυχος.

Ἔμεινα στῆς ἀπουλιάνης
μέσ' τὰ δάση τὰ πυκνὰ
μὲ τ' ἀγρίμια χω παρέα
ὀρὲ κὶ τ' ἄγρια πουλιά.

Ξεκινῶ τὴν ἄλλη μέρα
ὀρὲ κὶ ποῦ θὰ νὰ ξημερωθῶ.
κι' ὅλη μέρα βάδιζα
μὰ κὶ πάλι σουρουπώνει

Ἔμεινα σὲ ἕνα δρόμο
κὶ ἕνα δρόμο μακρυνὸ
βλέπω κι' ἕνα γηρουντάκο
ὁρὲ ὡς ἐξηνταριὰ χρονῶ.

Καλημέρα πατριώτη
ὦ καλῶς τοὺν γέροντα
τί ζητᾶς κι' σὺ σὰν μένα
ὁρὲ μὲς τοὺς δρόμους μουναχός;

Στὴ φωτιὰ μέσ' τοῦ πολέμου
ὁρὲ ἤμουνα κι' γὼ
τοὺ σπιτάκιμ ἔχου χάσει
ὁρὲ κὶ δὲν μπουρῶ γιὰ νὰ τοὺ βρῶ.

Καὶ ἔτσι τελειώνουν οἱ δουλειὲς τοῦ «γκιοῦζιν». Ἔτσι τὶς λένε τὶς ἐποχὲς αὐτές: (Σπορὰ - Θερισμὸ - Ἀλωνισμό).

ΜΕΡΟΣ Δ'
Α' ΑΠΑΡΧΕΣ

α) Ποιὲς συνήθειες ἐπικρατοῦν, ὅταν συγκομίζουν τοὺς καρπούς;

1.— Τ ρ ύ γ ο ς.

Μόλις ὡριμάσουν τὰ σταφύλια καὶ πάει ὁ χωρικὸς καὶ δῆ τὸ ἀμπέλι του ἕτοιμο γιὰ τρύγο, γυρίζει στὸ σπίτι χαρούμενος. Ἑτοιμάζει τὸ πατητήρι (ποὺ πατᾶνε μέσα τὰ σταφύλια καὶ βγαίνει ὁ μοῦστος) καὶ τὰ βαρέλια. Τὰ καθαρίζει καλὰ καὶ λέει στοὺς δικούς του νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς συγγενεῖς τους νὰ πᾶνε ὅλοι μαζὺ γιὰ νὰ τρυγήσουν τὸ ἀμπέλι. Τὴν ἑπομένη ἀφοῦ μαζευτοῦν οἱ καλεσμένοι στὸ σπίτι τοῦ νοικοκύρη, ποὺ θὰ τρυγήση τὸ ἀμπέλι, αὐτὸς τοὺς χωρίζει σὲ δυὸ ὁμάδες. Ἡ μία ποὺ θὰ πάη στὸ ἀμπέλι γιὰ τὸ μάζεμα (οἱ γυναῖκες) καὶ ἡἄλλη ποὺ θὰ μείνη γιὰ τὸ πάτημα στὸ σπίτι (οἱ ἄνδρες).

Ξεκινοῦν οἱ γυναῖκες μὲ τὰ τραγούδια καὶ ὅταν φθάνουν στὸ ἀμπέλι, ἀρχίζουν πρῶτα τὶς εὐχές. Ὁ νοικοκύρης κρύβεται νὰ μὴν τὸν δοῦν καὶ τοῦ ζητήσουν τὸ μπαξίσι (δῶρο). Ἀλλὰ αὐτὲς παίρνουν ἕνα τενεκὲ καὶ ἀρχίζουν νὰ τὸν χτυπᾶνε, δῆθεν διώχνοντας τὰ πουλιὰ γιὰ νὰ μὴν φᾶνε τὰ σταφύλια. Τότε βγαίνει ὁ νοικοκύρης καὶ στὴ πρώτη, ποὺ θὰ φθάση κοντά του μὲ τὸ καλάθι ρίχνει μέσα μπαξίσι.

Κι' ἔτσι ἀρχίζει ὁ τρύγος, ὅλη μέρα μὲ τραγούδια καὶ τρέλλες. Τὸ βράδυ ποὺ γυρίζουν στὸ σπίτι καὶ δὲν ἔχει τελειώσει ὁ τρύγος, στέκονται ὅλα τὰ κορίτσια ἔξω ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἀρχίζουν ἕνα τραγούδι γιὰ τὴν νοικοκυρά, γιὰ νὰ βγῆ νὰ δώση τὸ μπαξίσι καὶ αὐτή. Τὸ τραγούδι εἶναι τὸ ἑξῆς:

Παραθερίτσια μου χρυσᾶ
γιὰ τρέξτε γιὰ ἀνοίξτε
γιὰ βγάλτε τὴν κυράτσα μας
ἔχω δυὸ λόγια νὰ τὴν πῶ
νὰ τὴν φιλήσω στὸ λαιμό.

Μετὰ βγαίνει ἡ νοικοκυρὰ γελαστὴ καὶ χαρούμενη τὶς πιτσιλᾶ ὅλες μὲ μοῦστο γιὰ νὰ εἶναι γλυκιὲς καὶ μετὰ μὲ τὸ δίσκο στὸ χέρι τὶς κερνάει ὅλες μὲ τὴ σειρά. Ἔτσι συνεχίζει ὁ τρύγος ἕως ὅτου τελειώση.

β) Τὴν ἑορτὴ τοῦ «Σωτῆρος» τῆς Ἁγίας Σωτήρας, πολλοὶ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία ἕνα καλάθι ἢ πανέρι γεμᾶτο σταφύλια. Τὰ εὐλογεῖ ὁ παπᾶς καὶ τὰ μοιράζουν στὸ ἐκκλησίασμα. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἐπιτρέπεται νὰ κόβωνταασι σταφύλια καὶ νὰ τρώγωνται. Πρὶν «τὰ διαβάση ὁ παπᾶς ἀπαγορεύεται».

2.— Ἄλλες προσφορές. Ὕψωμα — θυσίες.

Ὅταν ἀρρωστήση κανένα μέλος τῆς οἰκογενείας καὶ κινδυνεύει πολύ, τὸν τάζουν στὸ Θεὸ καὶ λένε: «Ὅταν γίνη καλὰ θὰ σὲ κάνουμε Θεέ μου ἕνα «ὕψωμα». Καὶ τότε μόλις γίνει καλὰ ὁ ἄρρωστος, ἡ μητέρα ζυμώνει προσφορὲς στὸ σπίτι (λειτουργιὲς) καὶ παίρνει ἕνα μπουκάλι κρασὶ καὶ μιὰ λειτουργιά. Γράφει δὲ σὲ ἕνα χαρτάκι τὸ ὄνομα τοῦ ἀρρώστου καὶ πάει στὴν ἐκκλησία. Ἐκεῖ ὁ παπᾶς διαβάζει τὴν λειτουργιά, κόβει ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν μέση, τὸ βουτάει στὸ κρασὶ καὶ μετὰ διαβάζει τρεῖς φορὲς τὸ ὄνομα τοῦ ἀρρώστου. Κατόπιν παίρνει ἡ μητέρα τὸ κρασὶ μὲ τὸ βουτηγμένο κομμάτι τῆς λειτουργιᾶς καὶ τὸ πάει στὸν ἄρρωστο. Τοῦ δίνει πρῶτα νὰ πιῇ κρασὶ καὶ κατόπιν τρώει καὶ τὸ κομμάτι. Ἔτσι γίνεται τὸ ὕψωμα.

3.— Ἑφτάζυμα.

Ἑφτάζυμα κάνουν στὴν ὀνομαστικὴ ἑορτὴ ἑνὸς ἀτόμου τῆς οἰκογενείας. Σπάζει ἡ γυναίκα λίγο ρεβύθι καὶ τὸ βάζει μέσα σὲ ἕνα μικρὸ πήλινο δοχεῖο μὲ λίγο νερὸ γιὰ νὰ γίνη ἡ μαγιά. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲν τὸ λέει πουθενὰ καὶ τὸ κρατάει μυστικὸ ἕως ὅτου γίνουν τὰ ψωμιά.

Μόλις γίνει ἡ μαγιὰ καὶ τὸ ζυμώσει, τὸ σκεπάζει καλὰ γιὰ νὰ φουσκώση (αὐτὰ γίνονται νύκτα). Πρωῒ - πρωῒ ἀνάβει τὸν φοῦρνο καὶ τὸ φουρνίζει. Μόλις ψηθῇ τὸ βγάζει ἀπὸ τὸν φοῦρνο ἐνῷ μοσχοβολᾷ ὅλη ἡ γειτονιά. Τὸ ἀλείφει ἀπὸ πάνω μὲ ἁγνὸ μέλι καὶ ἀφοῦ κρυώσει καλὰ τὸ κόβει σὲ κομμάτια καὶ μαιράζει ὅλη τὴν γειτονιὰ γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ ἑορτάζοντος. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἑφτάζυμο. Ἴσως νὰ ἔχουν σχέση μὲ τὶς γιορτὲς τῆς Κυβέλης καὶ τὰ θαργήλεια.

4.— Ἀρτοκλασία.

Γίνεται γιὰ τὴν ὑγεία τῆς οἰκογενείας. Κάνουν πέντε λειτουργιὲς τὶς βάζουν σ' ἕνα πανέρι μαζὺ μὲ ἕνα μπουκαλάκι λάδι καὶ ἕνα μπουκαλάκι κρασί,

Ἐν τῷ μεταξὺ βάζουν κάτω ἀπὸ τὶς λειτουργιὲς ἕνα μαντήλι σιτάρι δεμένο καλά. Ἐπίσης καὶ λίγο θυμίαμα. Παίρνουν καὶ μιὰ κόλλα καθαρή, γράφουν μέσα πρῶτα τὰ ὀνόματα τῆς οἰκογενείας καὶ ἔπειτα ὅλων τῶν συγγενῶν. Καὶ τὸ πᾶνε στὴν ἐκκλησία. Μόλις τελειώσει ἡ λειτουργία μένουν ὅλοι οἱ συγγενεῖς γιὰ νὰ παρευρεθοῦν στὴν ἀρτοκλασία. Τελειώνει τὸ διάβασμα καὶ κόβουν τὶς λειτουργιὲς σὲ μικρὰ τεμάχια, δίνουν σὲ ὅλους ἀπὸ ἕνα κομμάτι καὶ ἐκεῖνοι τοὺς εὔχονται καλὴ ὑγεία. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ πηγαίνουν ὅλοι στὸ σπίτι καὶ κερνιοῦνται. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸ σπίτι αὐτὸ δέχεται ἐπισκέπτες. Ἔτσι τελειώνει ἡ ἀρτοκλασία. Πιθανὸν στὸ ὕψωμα, ἐφτάζυμο καὶ ἀρτοκλασία νὰ ὑπάρχουν ὁμοιότητες μὲ τὶς γιορτὲς τῆς Δήμητρας.

5.— Κουρμπάνι.

Τὸ κουρμπάνι συστήθηκε ὡς ἔθιμο γιὰ τὸ πανηγύρι τῆς ἐκκλησίας. Ὅταν ἑορτάζῃ μία ἐκκλησία τρέχουν ὅλοι γιὰ νὰ προσευχηθοῦν. Καὶ ἐπειδὴ ἔχουν τὸ ἔθιμο νὰ ξενυχτᾶνε στὴν ἐκκλησία, ἡ ἐπιτροπὴ ὁρίζει γιὰ χάρι τῆς εἰκόνας, νὰ ταΐσῃ τὴν ἡμέρα τοὺς ξένους.

Σφάζει τὸ καλύτερο μοσχάρι τοῦ χωριοῦ (ὡς θυσία) καὶ τὸ μαγειρεύει. Μόλις φτάσει τὸ μεσημέρι στρώνουν κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα τῆς ἐκκλησίας τραπέζια καὶ καλοῦν τοὺς ξένους γιὰ φαγητό. Τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ ἀνασκουμπώνονται καὶ σερβίρουν πρόθυμα καὶ σβέλτα. Ἀφοῦ φᾶνε καλὰ καὶ πιοῦνε καὶ κρασί, ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ἐκκλησίας βρίσκει τὴν ἀφορμὴ νὰ βγάλῃ σὲ δημοπρασία τὰ μικρὰ ἀφιερώματα ποὺ δὲν εἶναι χρήσιμα στὸ Ναό, π.χ. μαξιλάρια προικίσια καὶ καρέδες, ποὺ ἔχουν ἀριερώσει οἱ νύφες τῆς χρονιᾶς ἐκείνης. Τότε ὅλοι πρόθυμοι νὰ ἀγοράσουν πρᾶγμα τῆς ἐκκλησίας κτυπᾶνε στὴ δημοπρασία ὅσο μποροῦνε ἀκριβώτερα. Ὅταν πουληθοῦν ὅλα καὶ μαζευτῇ τὸ ποσόν, εὐχαριστοῦν τοὺς ἀγοραστὰς καὶ τελειώνει τὸ ἔθιμο. Ἔτσι γίνεται κάθε χρόνο στὸ κουρμπάνι.

6.— Πομπὴ ἢ Λιτανεία.

Ὅταν οἱ γεωργοὶ περιμένουν βροχὴ γιὰ νὰ γίνουν τὰ σπαρτὰ καὶ δὲν βρέχει, τότε ἀναγκάζονται νὰ κάνουν λιτανεία. Εἰδοποιοῦνται ὅλοι ἀπὸ τὴν καμπάνα τῆς ἐκκλησίας. Ὅταν μαζευτοῦν ὅλοι στὴν ἐκκλησία, διαβάζει ὁ ἱερεὺς μιὰ δέηση πρὸς τὸν Θεὸν γιὰ τὴν ἀναβρεξιά. Οἱ χωρικοὶ ὅλοι γονυπετῶς προσεύχονται, καὶ ἀφοῦ τελειώσει ἡ λιτανεία σηκώνονται μικροί, μεγάλοι, γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ φιλοῦν τὸ χέρι τοῦ ἱερέα. Μετά, πρῶτα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ παίρνουν τὶς μεγάλες εἰκόνες στὰ χέρια καὶ οἱ ἄλλοι τὶς μικρότερες καὶ βγαίνουν γιὰ τὴν περιφορά. Ἀφοῦ ἑτοιμασθοῦν ὅλοι μὲ τὶς εἰκόνες, μπροστὰ τὰ ἑξαπτέρυγα, πίσω οἱ παπάδες καὶ οἱ ψαλτάδες, μετὰ ὅλοι μὲ τὶς εἰκόνες στὰ χέρια, παίρνουν τὰ μονοπάτια τοῦ κάμπου. Μπροστὰ τὰ παλληκάρια μὲ τὸ ἀντίδωρο στὸ χέρι τρέχουν ἀπὸ δένδρο σὲ δένδρο, τρυποῦν λίγο μὲ τὰ σουγιαδάκια, βάζουν λίγο ἀντίδωρο καὶ κλείνουν πάλι τὴν τρύπα τοῦ δέν-

δρου. Αὐτὸ τὸ κάνουν γιὰ νὰ μὴν πέσουν οἱ κεραυνοὶ ὅταν βρέξῃ καὶ κάνουν ζημίες στὰ σπαρτά. Ἔπειτα οἱ γριὲς καὶ αὐτὲς προσευχόμενες παίρνουν ἀπὸ ἕνα ἄγουρο στάχυ καὶ βάζουν σὲ ὅλες τὶς φωτογραφίες τῶν παιδιῶν γιὰ νὰ λυπηθῇ ὁ Θεὸς τὰ παιδιὰ καὶ νὰ βρέξῃ. Ὅταν γυρίσουν τὸν κάμπο κατακουρασμένοι γυρίζουν στὴν ἐκκλησία. Ἐκεῖ ξαναδιαβάζουν οἱ παπάδες κι' ἄλλη δέηση γονυπετῶς καὶ ἀφοῦ τελειώσει γυρίζουν στὰ σπίτια τους. Ἔτσι γίνεται ἡ λιτανεία .

7.— Πρόσκλησις Ἁγίου.

Ὅταν πέσῃ στὸ χωριὸ ξηρασία ἢ ἐπιδημία, προσκαλεῖται ὁ Ἅγιος Διονύσιος ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο ἢ ἡ Ἁγία Ἀναστασία ἡ Φαρμακολύτρια. Ἕνας μοναχὸς συνοδεύει τὸ κυτίον μὲ τὸ Ἅγιον λείψανον. Γίνεται στοὺς Ἁγίους μεγάλη ὑποδοχή. Μονοκκλησία τὴ μία Κυριακὴ στὸ ναὸ τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἄλλη στὸ ναὸ τοῦ .Αγίου Γεωργίου. Κατὰ τὴν προσκύνηση προσφέρονται φιλοδωρήματα. Ἐπίσης ὁ μοναχός, ὁ συνοδὸς τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου περιέρχεται ὅλα τὰ σπίτια στὰ ὁποῖα ἀναγινώσκει καταλλήλους μὲ τὴ περίσταση εὐχὲς ἀντὶ φιλοδωρημάτων ὑπὲρ τοῦ Μοναστηρίου.

8.— Πένθιμα κόλλυβα.

Ὅταν κάνουν τὸ μνημόσυνο τοῦ πεθαμένου στὸ χρόνο, καλοῦν ἀπὸ τὴν Δευτέραν ἀκόμη τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους. Τὴν «Κυριακὴ θὰ κάνουν τὸ μνημόσυνο».

Τὴν Πέμπτη μαζεύονται ὅλες οἱ γυναῖκες στὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου καὶ ζυμώνουν τὶς μπογατσοῦδες (ἔτσι λέγονται τὰ ψωμιὰ ποὺ θὰ μοιράσουν) καὶ τὶς λειτουργιὲς καὶ καθαρίζουν τὸ σιτάρι μὲ τὸ ὁποῖο θὰ γίνουν τὰ κόλλυβα. Τὴν Παρασκευὴ πρωῖ - πρωῖ πηγαίνουν οἱ γριὲς στὸ σπίτι γιὰ νὰ κάνουν τοῦ «ζμούδ» (λέγεται ὁ κολλυβόζουμος). Ἀφοῦ τὸ βράσουν καλά, βάζουν μετὰ σὲ ἕνα πιάτο καὶ τὸ ἄλλο τὸ μοιράζουν σὲ ὅλη τὴ γειτονιά. Μετὰ στρώνουν μέσα στὸ σπίτι, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ ξεψύχησε ὁ πεθαμένος μία μεγάλη πετσέτα, βάζουν ἐπάνω μία μπουγατσούδα, ἕνα πιάτο κόλλυβα καὶ τὸ πιάτο τὸ ζμοὺδ καὶ ἕνα κερὶ ἀναμμένο. Στέκονται ὅλες οἱ γυναῖκες γύρω - γύρω καὶ μὲ τὸ θυμιατήρι θυμιάζουν ὅλες μὲ τὴ σειρά. Μετὰ παίρνουν ἕνα ποτήρι κρασὶ καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη βούκα ποὺ θὰ κόψουν ἀπὸ τὴν μπογατσούδα ὅλες παίρνουν ἀπὸ ἕνα ψίχουλο βουτῶντας το μέσα στὸ κρασὶ καὶ τὸ τρῶνε. Αὐτὸ τὸ λένε (πήραμε ἀπὸ τὴν ψυχή). Ἔπειτα κόβουν τὴν μπογάτσα σὲ κομμάτια, τὰ βάζουν μέσα σὲ πανέρι καὶ τὰ παίρνουν τρεῖς γυναῖκες. Ἡ μία τὶς μπογατσοῦδες, ἡ ἄλλη τὰ κόλλυβα καὶ ἡ τρίτη τὸ μπουκάλι μὲ τὸ κρασὶ ἢ ρακὶ καὶ τὸ ποτήρι. Παίρνουν τὸ δρόμο γιὰ τὰ μνήματα καὶ ἕως ὅτου φτάσουν τὰ μοιράζουν. Ὁποιον συναντήσουν στὸ δρόμο τοῦ δίνουν πρῶτα μπογατσούδα, μετὰ κόλλυβα, καὶ κατόπιν κρασί. Αὐτὸς ὅποιος εἶναι θὰ πάρῃ τὴν μπογατσούδα, καὶ τὰ κόλλυβα. Τὸ κρασὶ δὲν θὰ τὸ πάρῃ στὸ χέρι. Θὰ πῇ «ὁ Θεὸς νὰ τὸν συγχωρέσῃ καὶ θὰ τὸ χύσῃ κάτω στὴ γῆ. Ἔτσι σιγὰ - σιγὰ περπατῶντας καὶ

μοιράζοντας φτάνουν στὸ μνῆμα. Ἐκεῖ ρίχνουν τὸ κρασὶ ποὺ περίσσεψε καὶ τὰ κόλλυβα. Βάζουν τὰ κεριὰ τὰ ἀνάβουν καὶ περιμένουν μέχρι νὰ καοῦνε. Μετὰ γυρίζουν στὸ σπίτι. Τὸ τραπέζι εἶναι ἕτοιμο μὲ ζμούδ, ἐλιὲς καὶ κόλλυβα. Κάθονται ὅλες τρῶνε καὶ φεύγουν. Τὸ ἴδιο ἀπόγευμα κάνουν ἕνα ταψάκι μὲ κόλλυβα καὶ μπογατσοῦδες καὶ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία. Ἐκεῖ τὸ διαβάζει ὁ παπᾶς καὶ τὸ μοιράζουν. Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ μαζεύονται ὅλοι οἱ ἄνδρες στὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου. Καλοῦν ἕναν ζαχαροπλάστη ἢ ἕνα κάτοικο ποὺ ξέρει νὰ φιλοτεχνῇ μνημόσυνα, παίρνουν ἕνα συνὶ (ταψὶ) καὶ ἀφοῦ ἔχουν ὅλα τὰ χρειαζούμενα, ὁ ζαχαροπλάστης τελεῖ τὸ μνημόσυνο. Ἀφοῦ τελεώσει κάθονται ὅλοι οἱ συγγενεῖς γύρω ἀπὸ τὸ ταψὶ καὶ τὸ φυλᾶνε ὅλη τὴ νύκτα, ὅπως φυλᾶνε τὸν πεθαμένο. Μόλις ξημερώσει τὸ παίρνουν δύο συγγενεῖς καὶ τὸ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία. Ἐκεῖ τὸ βάζουν σὲ μία ἄκρη καὶ μόλις τελειώσει ἡ λειτουργία τὸ διαβάζει ὁ παπᾶς. Κατόπιν τὸ παίρνουν καὶ τὸ μοιράζουν στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας. Ὅσοι θέλουν νὰ συλλυπηθοῦν πηγαίνουν στὸ σπίτι καὶ πίνουν ἕνα καφέ, ἐπακολουθεῖ δὲ τραπέζι μὲ τὰ ἀπαραίτητα φαγητά, χταπόδι ἢ φασόλια καὶ κρασί. Ἔτσι τελειώνει ἡ γιορτὴ τοῦ πεθαμένου.

9.— Συμπόσια καὶ τραπέζια. Χοροί.

Ὅταν ἕνας χωρικὸς ἑορτάζῃ καὶ θέλει νὰ κάνῃ γλέντι τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους· βλέπεις ἐκείνη τὴν ἡμέρα μὲ ἀνοικτὲς τὶς ἐξώπορτές του νὰ δέχεται. Μόλις μαζευθοῦν ὅλοι (ὅσοι ἔχουν εὐχαρίστηση) καὶ στρωθῇ τὸ τραπέζι, βγαίνει ἡ νοικοκυρά, τοὺς βγάζει πρῶτα τὸ ψητὸ ροδοκοκκινισμένο καὶ συνέχεια μία ἄλλη γυναίκα μὲ τὴν κανάτα τὸ κρασί, τραγουδῶντας καὶ οἱ δυὸ τὸ ἑξῆς τραγούδι.

Καλῶς ἤρταν οἱ φίλοι μας
νὰ φᾶνι κὶ νὰ πιοῦνι
λὲ κι' ἀμὰν ἀμάν.

Μετὰ αὐτοὶ ποὺ κάθονται στὸ τραπέζι ἀρχίζουν ὅλοι μαζὶ τὸ τραγούδι:

Ἡμεῖς ἰδῶ δὲν ἤρταμι
νὰ φᾶμι κὶ νὰ πιοῦμι
λὲ κι' ἀμὰν ἀμάν.

Μόνο σᾶς ἀγαπούσαμι
κι' ἤρταμι νὰ σᾶς δοῦμι
λὲ κι' ἀμὰν ἀμάν.

Τραγούδια νὰ λαλήσουμι
τραγούδια νὰ σᾶς ποῦμι
λὲ κι' ἀμὰν ἀμάν.

Καὶ στρώνεται τὸ τραπέζι μὲ κέφι καὶ φαγοπότι. Ἀφοῦ γιορτάσουν καλά, ἀρχίζουν ὕστερα τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροί. Ἕνας ποὺ ἔχει καλὴ φωνὴ ἀρχίζει πρῶτος τὸ τραγούδι καὶ οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦν. Τὸ τραγούδι εἶναι τὸ

Μιὰ λυγηρὴ τραγούδησι
σ' ἕνα ψηλὸ σαράϊ
ἔρ παίρνει ἀέρας τὴ φωνήτς.

Παίρνει ἀέρας τὴ φωνὴτς
καὶ στοὺ γιαλὸ τὴν πάει
ἔρ ὅσα καράβια τ' ἄκουσαν
ὅλα λιμάνι πιάνουν.

Ἕνα καράβι Κρητικὸ
αὐτὸ λιμὰν δὲν πιάνει
ἔρ τραβᾶτε παλληκάρια μου
ν' ἀράξουμι στὴν ἄκρη.

Ν' ἀκούσουμι τὴ λυγηρὴ
νοτὴ τραγούδι λέγει
ἔρ νοτὴ τραγούδι θὰ μᾶς πῇ.

Πανάθιμα τοὺς μαραγγοὺς
ποὺ κάνουν τὰ καράβια
ἔρ ποὺ ξενιτεύουν τὰ παιδιὰ
κι' ὅλα τὰ παλληκάρια.

Ξενίτεψαν τοὺν ἄντρα μου
ἔχει δώδεκα χρόνια
ἔρ κι' ἀκόμα δυὸ τοὺν καρτιρῶ
στοὺς τρεῖς τοὺν παντιχένου.

Κι' ἂν δὲν φανῇ κι' ἂν δὲν ἐρθῇ
καλογριὰ θὰ γίνω
ἔρ θὰ πάω σ' ἔρημα βουνὰ
καὶ θὰ μαυροφορέσω.

Μετὰ ἀπὸ τὸ τραγούδι ὁ πιὸ μερακλῆς στὸ χορό, σηκώνεται πιάνει πρώτη τὴν οἰκοδέσποινα, μετὰ οἱ ἄλλες ἀπὸ πίσω καὶ στήνουν τὸ χορό.

.. ..

νω ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰ συγκρίνῃ ἢ τὰ παραβάλῃ μὲ τὰ παρόμοια τῶν ἀρχαίων προγόνων θὰ βρῇ πολλὲς σχέσεις, ὁμοιότητες ἢ παραλλαγές.

Σχέση μεγάλη θὰ βρῇ στὴν ἑορτὴ τῶν Ἀρχαίων «τῶν Μεγαλαρτίων», κατὰ τὴν ὁποία προσέφεραν «ἀχαΐνη» στὴ θεὰ Δήμητρα κατὰ τὸν θερινὸ μῆνα, τὸν «Μεταγειτνιῶνα». Σὲ πολλὲς πόλεις λάβαιναν μέρος στὴ γιορτὴ μόνον γυναῖκες, ἀποκλείονταν δὲ οἱ ἄνδρες.

Ἐπίσης καὶ στὴν «Εἰρεσινώη». Ἕνα κλαδὶ ἐλιᾶς ἢ δάφνης περιτυλιγμένο μὲ ἄσπρες καὶ κόκκινες κορδέλλες μὲ κρεμασμένους ἀπ' ὅλους τοὺς καρποὺς τῆς φθινοπωρινῆς ἐσοδείας (ἐκτὸς πίου καὶ μήλου).

«Εἰρεσινώη σῦκα φέρει καὶ πίονας καὶ ἄρτους. Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀποψήσασθαι. Καὶ κύλικ' εὔξῶρον, ὡς μεθύουσα καθεύδει».

Κρεμῶνταν στὴ θύρα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς σύμβολον εὐφορίας, ἀπὸ ἀγόρι, τοῦ ὁποίου ζοῦσαν οἱ γονεῖς του. Ἢ γιὰ νὰ καταπαύσῃ ὁ παγκόσμιος λιμὸς ὕστερα ἀπὸ τὸν χρησμὸ τοῦ Μαντείου (Ἀπόλλωνος) ἢ γιὰ νὰ προσφέρουν οἱ Ἀθηναῖοι στὴ θεὰ Δήμητρα τὴ θυσία τῶν «προηροσίων» πρὸ τῆς ἀρόσεως κατὰ Σεπτέμβριον ἢ Ὀκτώβριον ἢ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡλίου καὶ Ὡρῶν γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὶς εὐχαριστίες τους, διότι τοὺς ἐβοήθησαν στὴν πολλὴ παραγωγὴ τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ νὰ παρακαλέσουν νὰ συνεχισθῇ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος.

Ἐπίστευαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὅτι ἕδρα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἦταν τὸ αἷμα καὶ εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης προσέφεραν εἰς τοὺς θεοὺς ζῷα, σφάζοντάς τα ἐπὶ τῶν βωμῶν. Ἐπίσης ἐπίστευαν, ὅτι τὸ αἷμα ἦταν ἕδρα τῆς ἁμαρτίας καὶ διὰ τοῦ αἵματος θὰ ἐπέρχονταν ὁ ἐξιλασμὸς καὶ ἡ κάθαρση. (Κατὰ τὴν ζωοθυσία θυσιάζονταν ἄλογα, βόδια, πρόβατα, κατσίκια, γουρούνια, μουλάρια καὶ γαϊδούρια). Κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν «Σωτηρίων» γίνονταν θυσία χοίρου «θύα» εἰς τὴν θεὰ Δήμητρα, κόρη, καὶ ἄλλους θεοὺς γιὰ τὴ Σύγκλητο καὶ τὸ λαὸ καὶ γιὰ τὴν εὐτυχία γυναικῶν καὶ παιδιῶν «στὸ Ἐλευσίνιο τῶν Ἀθηνῶν».

Παρόμοια σπονδὴ ἦταν καὶ «ὁ κυκεών». Δηλαδὴ μεῖγμα νεροῦ, μίνθης (μέντας ἢ δυόσμου) καὶ μέλιτος ἢ μεῖγμα πραμνείου οἴνου (ἄριστο κρασὶ ἀπὸ τὴν Πράμνο τῆς Ἰκαρίας κεκνισμένου (τριμμένου) αἰγείου τυροῦ, ἀλφίτων (ψωμὶ ἀπὸ κριθαρένιο ἀλεύρι καὶ μέλιτος ἢ πόμα διαφόρων μιγμάτων κιρναμένων (ἀναμεμιγμένων).

Στὴν Ἐπανομὴ συνηθίζουν νὰ προσφέρουν στὴν ἐκκλησία ἢ νὰ μοιράζουν στοὺς γνωστοὺς, συγγενεῖς καὶ φίλους:

α) Φ ρ ο ῦ τ α: Σταφύλια κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως.

β) Ἄ ρ τ ο: Λειτουργιές, κόλλυβα, μπογατσοῦδες στὶς ὀνομαστικὲς ἐπέτειες, κηδεῖες, στὰ μνημόσυνα, ψυχοσάββατα, τὴν πρώτη κουλλούρα ἀπὸ τὸ καινούργιο σιτάρι τῆς ἐτησίας παραγωγῆς, λαλαγγῖτες, ὅταν πρωτομιλήσῃ ἢ πρωτοπερπατήσῃ ἢ βγάλῃ τὸ πρῶτο του δόντι τὸ παιδί.

γ) Ζῷα: Μοσχαράκια, ἀρνιά, πετεινούς, κότες κατὰ τὰ πανηγύρια, τῶν ὁποίων τὸ ἀντίτιμο μετὰ τὴν πώληση διὰ προχείρου πλειοδοτικῆς δημοπρασίας διατίθεται γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐκκλησίας.

δ) Κλαδιὰ ξηρὰ πάνω στὰ ὁποῖα οἱ μεταξοσκώληκες ἔχουν πλέξει τὰ κουκούλια. (Τὸ τίμημα ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας).

ε) Ἄνθη: Στεφάνια ἢ ἀνθοδέσμες στὸν Ἐσταυρωμένο κατὰ τὴν Μεγάλη Παρασκευή, βασιλικὸ κατὰ τὴν Ὕψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, στεφάνια στὶς εἰσόδους τῶν σπιτιῶν κατὰ τὴν Πρωτομαγιά.

στ) Ὑφάσματα: Προσκέφαλα, μαξιλάρια, πετσέτες, μάλλινες κάλτσες (σκουφούνια) κ.ἄ. (Τὸ τίμημα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας).

ζ) Λαμπάδες, κηριά.

η) Κρασί: Στὶς ἀρτοκλασίες καὶ γιὰ τὴ Μεταλαβιά.

θ) Ζάχαρη στὰ κόλλυβα.

ι) Θυμίαμα γιὰ τὸ θυμιατήρι τῆς ἐκκλησίας.

ια) Λάδι γιὰ τὸ ἄναμμα τῶν κανδηλιῶν.

Ἀπὸ μιὰ προσεκτικὴ ἐξέταση τοῦ ἑορταστικοῦ βίου, τῶν συνηθειῶν, ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ Ἕλληνα ἀγρότη ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτη ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Δίας ὀνομάζονταν «Γεωργὸς» καὶ τὴν 20ὴ ἡμέρα τοῦ μηνὸς Μαιμακτηριῶνος προσφέρονταν θυσίες στὴν Ἀθήνα πρὸς τιμήν του.

Ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε νὰ δημιουργῆται τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα σὲ διάφορο τόπο καὶ χρόνο καὶ μὲ διάφορες μορφές, πάντοτε ὅμως ν' ἀφορᾷ τὴ διανομὴ τῆς γῆς σὰν καλλιεργήσιμη ἔκταση καὶ τὴν κατάργηση τῆς κολληγικῆς καὶ ἐμφυτευτικῆς σχέσεως θὰ διαπιστώση πὼς ἂν καὶ πέρασαν πολλὲς χιλιάδες χρόνια, ἐξακολουθεῖ ν' ἀκούεται ἡ φράση τῶν Ἀρχαίων: «...εἰς τ' ἄλφιτα πονεῖν», νὰ ἐργάζεσαι δηλαδὴ γιὰ τὸ ψωμί. Καὶ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἶχαν ἀνεγερθῆ «ἀλφιτοπῶλαι ἀγοραί», ἀποθῆκες δηλ. σταριῶν.

Ἀπὸ τότε ἄρχισε τὸ ψωμὶ νὰ θεωρῆται θαυμάσιο τρόφιμο γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἡ βάση τῆς διατροφῆς του. Ἐπίστευαν δὲ οἱ Ἀρχαῖοι πὼς τὸ σιτάρι καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ἦσαν δῶρα τῆς θεᾶς Δήμητρας, ἡ ὁποία καὶ πρώτη δίδαξε στοὺς προγόνους μας τὴ καλλιέργεια τοῦ σταριοῦ καὶ τὴν τέχνη νὰ φτιάχνουν ψωμί, ὅπως ὁ Διόνυσος διέδωσε τὸ ἀμπέλι καὶ τὰ προϊόντα του.

Ἀπὸ μᾶς τοὺς Ἕλληνας Χριστιανοὺς τὸ ψωμὶ θεωρεῖται ἅγιο ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Χριστὸς τὸ εὐλόγησε στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο καὶ ἀπὸ τότε ποὺ μᾶς παρέδωσε τὴν «Κυριακὴ προσευχὴ» μὲ τὸ αἴτημα: «...τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον...».